

Akú ochranu a podporu garantuje súčasný systém ženám zažívajúcim násilie a ich deťom?

Správa o stave systému ochrany,
pomoci a podpory

ochrana a podpora

Spoločným úsilím k **inkluzívnej** Európe

Projekt „Akú ochranu a podporu garantuje súčasný systém ženám zažívajúcim násilie a ich deťom?“ je podporený z programu Active Citizens Fund Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti a Karpatskou nadáciou.

Vydali: Fenestra, OZ Hana

Autorky: Bdžoch Koňaková L., Durbáková V., Filická M.,
Holubová B., Karlovská D., Králová S., Takáč Pachová Z.

Grafické spracovanie: Ivana Biharyová, RazDva s.r.o.

Miesto a rok vydania: Košice 2023

Text neprešiel jazykovou korektúrou.

OBSAH

Obsah	2
Úvod	4
Integrované politiky a podpora spolupráce s MVO	6
Komplexná a koordinovaná politika	6
Financovanie problematiky násillia na ženách a ich deťoch	12
Ľudské zdroje	13
Mimovládne organizácie a občianska spoločnosť	15
Spolupráca	16
Aké štatistické údaje o násillí na ženách štát zbiera?	17
Kampane, vzdelávanie, médiá a súkromný sektor	20
Kampane	20
Vzdelávanie	27
Programy primárnej prevencie na školách	27
Odborná príprava na výkon povolania	30
Médiá a súkromný sektor	32
Verejnoprávne médiá	32
Súkromný sektor a médiá	36
Prístup žien k ochrane a podpore	39
Všeobecné princípy ochrany a podpory	39
Ľudsko-právne a rodové chápanie násillia páchaného na ženách	39
Multi-inštitucionálna spolupráca	42
Predchádzanie sekundárnej viktimizácií	44
Bezpečie žien	45
Detskí svedkovia násillia na ženách	47
Všeobecné služby	51
Špecifické postupy a vzdelávanie v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb	51
Prístup žien k informáciám o ochrane, pomoci a podpore	54
Prístup žien k finančnej pomoci	59
Prístup žien k dostupnému bývaniu	60
Prístup žien k bezplatnej psychologickkej pomoci	66

Prístup žien k bezplatnej právnej pomoci	69
Prístup žien k informáciám o možnosti podať individuálnu alebo kolektívnu sťažnosť	72
Prístup žien ku konzulárnej pomoci	73
Špecifické služby pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch	74
Monitoring špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie	79
Krizové telefonické linky pre ženy zažívajúce násilie	80
Bezpečné ženské domy	81
Poradenské a intervenčné centrá	81
Služby v oblasti sexualizovaného násillia	83
COVID-19	83
Prístup k spravodlivosti	85
Aktuálna legislatíva v SR a jej uplatňovanie v praxi	85
Aktuálna legislatíva v trestnom a civilnom práve pokrývajúca násilie páchané na ženách	85
Aké formy násillia postihuje (kriminalizuje)?	87
Má vzťah páchatel'a s poškodenou vplyv na posúdenie trestnosti jeho konania?	87
Príťažujúce okolnosti v prípade trestných činov týkajúcich sa násillia páchaného na ženách	87
Aké sankcie je možné uložiť páchatel'om násillia páchaného na ženách?	88
Ako aktuálna legislatíva zabezpečuje ženám zažívajúcim násilie, aby neboli vystavené mediácii a zmiernemu či mimosúdneho urovnaniu sporov?	89
Aké prostriedky nápravy majú dostupné ženy zažívajúce násilie?	91
Trestné konania	94
Civilné konania	118
Poručenské konania	120
Vyšetrovanie, stížanie a ochranné opatrenia	124
Posudzovanie rizík a uplatňovanie ochranných opatrení	124
Rýchla a primeraná odozva inštitúcií pri zásahoch a vyšetrovaní	131
Mimoriadne opatrenia v situáciách bezprostredného ohrozenia	136
Obmedzujúce a ochranné opatrenia	139
V akých prípadoch je možné začať právne konania z úradnej povinnosti (ex officio)?	142
Môže súdne konanie alebo vyšetrovanie pokračovať aj bez pripojenia sa poškodenej k trestnému stíhaniu (ex parte)?	143
Podpora a pomoc pri vyšetrovaní a v konaniach pred súdmi zo strany MVO	143
Legislatívne a iné opatrenia na ochranu práv a záujmov poškodených žien	144
Aká ochrana je dostupná v konaniach pre deti žien, ktoré sú svedkami násillia alebo ho priamo zažívajú?	146

ÚVOD

Násilie na ženách je najčastejším porušením ľudských práv na svete. Násilie na ženách v partnerských vzťahoch, teda násilie, ktoré ženy zažívajú zo strany súčasných alebo bývalých manželov či partnerov, je jednou z najzávažnejších a najrozšírenejších foriem násilia na ženách.

Na Slovensku, podľa Európskej agentúry pre základné ľudské práva z roku 2012, zažije násilie počas svojho dospelého života 34% žien, zo strany partnera 23%. Predbežné údaje z najnovšieho prieskumu z Eurostatu v roku 2022 naznačujú, že ani po desiatich rokoch sa výskyt násilia na ženách na Slovensku neznížil, práve naopak, v niektorých ukazovateľoch sa dokonca mohol zvýšiť.

Násilie na ženách v partnerských vzťahoch je takmer vždy aj násilím na ich deťoch. Podľa reprezentatívneho výskumu výskytu a skúseností žien s násilím páchaným na ženách na Slovensku z roku 2008 vyplynulo, že 70 % žien, ktoré v čase výskumu zažívali od svojho súčasného partnera násilie, bývalo v domácnosti s deťmi alebo s dieťaťom.

Podľa výsledkov reprezentatívneho výskumu o násilí na ženách, ktorý realizovala Európska agentúra pre základné práva v roku 2012, uviedlo až 9% slovenských žien, ktoré mali skúsenosť s násilím zo strany partnera, aj skúsenosť s psychickým násilím súvisiacim s vyhrázaním sa a vydieraním zo strany partnera v súvislosti s deťmi.

Násilie na ženách v partnerských vzťahoch bolo vo väčšine krajín až do 70-tych rokov minulého storočia považované za súkromný problém jednotlivých žien. Na Slovensku sa začal problém násilia na ženách odkrývať ako porušovanie práve žien a celospoločenský problém po celonárodnej kampani "Piata žena". Kampaň organizovali ženské mimovládne organizácie, ktoré sa v roku 2000 spojili do Iniciatívy Piata žena.

Vďaka celonárodnej kampani sme v roku 2002 prijali na Slovensku prvé dôležité legislatívne zmeny. Odvtedy sme prijali ďalšie legislatívne opatrenia, ktoré prispievajú k vyššej miere ochrany žien pred násilím, ale aj strategické dokumenty a politiky. Tie rámujú násilie na ženách ako ľudsko-právny a celospoločenský problém, za riešenie ktorého je zodpovedný štát.

Cieľom tejto správy je poskytnúť komplexný pohľad na súčasný systém ochrany, pomoci a podpory a navrhnúť v jednotlivých monitorovaných oblastiach odporúčania.

Dobre fungujúci systém ochrany, pomoci a podpory by mal vychádzať z nastavených politík štátu, ktoré budú integrované naprieč systémom. Politiky musia vychádzať z administratívnych údajov o násilí na ženách a údajov o jeho výskyte, poskytujúc tak celostný obraz o stave, vývoji a trendoch v tejto oblasti.

Neoddeliteľnou súčasťou komplexného systému ochrany, pomoci a podpory je systematická prevencia násilia na ženách a kvalitné vzdelávanie v rámci prípravy na výkon a počas výkonu povolania všetkých profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane žien zažívajúcich násilie a ich detí.

Štát by mal rovnako zabezpečiť dostupnosť špecifických podporných služieb pre ženy ako sú špecializované telefonické linky pomoci, poradenské centrá a bezpečné ženské domy.

Potrebné sú aj všeobecné služby ako dostupná psychologická pomoc, právna pomoc, služby zdravotnej starostlivosti či finančná pomoc, keďže násilie má negatívny dopad na všetky aspekty životov žien a ich detí.

V neposlednom rade je kľúčovou zložkou systému ochrany, pomoci a podpory zabezpečenie prístupu žien a ich detí k spravodlivosti a vyvodzovanie náležitej zodpovednosti voči páchatelom násilia na ženách.

V správe sme sa preto zamerali na päť kľúčových oblastí, ktoré tvoria komplexný systém ochrany, pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie a ich deti: integrované politiky a spolupráca s MVO, zber dát, kampane a vzdelávanie, prístup žien k ochrane, pomoci a podpore a zabezpečenie prístupu k spravodlivosti pre ženy a ich deti a postupy v trestných konaniach.

Vo všetkých častiach sme monitorovali obdobie rokov 2019 – 2021, s výnimkou kampaní na zvyšovanie povedomia a informovanosti o násilí na ženách, kde sme sa zamerali i na obdobie rokov 2017 - 2021. V prípade špecifických podporných služieb pre ženy a pri analýze využívania oprávnenia polície vykázat' násilnú osobu zo spoločnej domácnosti sme zmapovali rok 2022, čo súvisí so zavedením intervenčných centier pre obeť domáceho násilia do legislatívy práve v tomto roku.

Informácie, ktoré sme analyzovali, sme získali z verejne dostupných zdrojov prostredníctvom desk research, v ktorom sme analyzovali relevantné strategické a koncepčné materiály štátu, ako aj politiky a zákony súvisiace s násilím na ženách. Pri analýze sme vychádzali z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky pre oblasť násilia na ženách vyplývajúcich z medzinárodných ľudsko-právnych dohovorov, ktorých je SR zmluvnou stranou.

Ďalšie údaje sme získali prostredníctvom žiadostí o informácie na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Spolu sme rôznym štátnym a verejným inštitúciám adresovali 71 žiadostí o informácie. Pri ich formulovaní sme vychádzali aj z našich praktických skúseností z práce so ženami zažívajúcimi násilie, konkrétne z poskytovania poradenstva, právnej pomoci a advokátskeho zastupovania žien a ich detí v civilných a v trestných konaniach. Za účelom zmapovania stavu špecifických podporných služieb pre ženy sme použili dotazník pre organizácie, ktoré takéto podporné služby prevádzkujú a s ktorými sme realizovali monitoring a polo-štruktúrované rozhovory.

V správe uvádzame všetky zdroje informácií, s ktorými sme pracovali a z ktorých vychádzajú hlavné zistenia a odporúčania.

Veríme, že táto komplexná správa o stave systému ochrany, pomoci a podpory prispeje k zlepšeniu jeho nastavenia, fungovania a účinnosti, aby sme ako spoločnosť dokázali násiliu na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch predchádzať, náležite ženy a ich deti pred násilím chrániť, ako aj vyvodzovať adekvátnu spoločenskú a/alebo trestno-právnu zodpovednosť voči páchatelom násilia na ženách.

Autorky

INTEGROVANÉ POLITIKY A PODPORA SPOLUPRÁCE S MVO

Komplexná a koordinovaná politika

Systém eliminácie, prevencie a ochrany žien a ich detí pred násilím by sa mal opierať o integrované komplexné a dobre koordinované politiky. Slovenská republika je či už právne záväzne alebo politicky viazaná viacerými medzinárodnými a európskymi dokumentmi¹, ktoré ju vyzývajú k vytvoreniu integrovaných politík s viacerými špecifickými atribútmi.

Integrované politiky majú zahŕňať všetky relevantné opatrenia na prevenciu a boj proti všetkým formám násillia a poskytnúť tak holistický prístup na riešenia otázok násillia páchaného na ženách a ich deťoch (NPŽaD). Integrované politiky by mali uplatňovať prístup zameraný na uplatňovanie práv žien zažívajúcich násillie a ich detí a bez diskriminácie. Integrované politiky by sa mali navyše implementovať prostredníctvom **spolupráce medzi všetkými príslušnými aktérmi**, ako sú vládne agentúry, národné, regionálne a miestne zastupiteľstvá a orgány, národné inštitúcie pre ľudské práva a organizácie občianskej spoločnosti. Osobitný dôraz sa kladie na to, aby integrované politiky podporovali, uznávali a povzbudzovali prácu občianskej spoločnosti a **špecifických mimovládnych organizácií** a nadviazali s týmito organizáciami účinnú spoluprácu. Štát by mal navyše vyčleniť **primerané finančné a ľudské zdroje** na implementáciu integrovaných politík, opatrení a programov. Každý štát by mal mať kompetenčne a **gestorsky vyčlenený orgán alebo viacero oficiálnych orgánov** zodpovedných za koordináciu, implementáciu, monitorovanie a hodnotenie politík a opatrení na predchádzanie a boj proti všetkým formám násillia na ženách. Tieto orgány majú spolupracovať, okrem iného, aj koordinovať zhromažďovanie údajov, ich analýzu a šírenie ich výsledkov. Štát by mal navyše pri zostavovaní a implementovaní integrovaných politík spolupracovať s rôznymi expertnými sieťami a organizáciami doma aj v zahraničí.

V oblasti **zberu dát a výskumu** má štát zhromažďovať tieto v **pravidelných intervaloch členené relevantné štatistické údaje o prípadoch všetkých foriem násillia na ženách** a ich deťoch. Štáty majú podporovať výskum v oblasti všetkých foriem násillia, s cieľom zisťovať jeho hlavné príčiny a účinky, výskyt a mieru odsúdenia, ako aj účinnosť opatrení prijatých v integrovaných politikách. Štáty by sa mali snažiť v pravidelných intervaloch vykonávať aj **celoplošné prieskumy prevalence** a trendov vo všetkých formách násillia. Štát by mal pri výskum a zbere údajov stimulovať medzinárodnú spoluprácu a umožniť medzinárodné porovnania.

V nasledovnej analýze sa zameriame na zmapovanie hlavných aspektov integrovaných politík a zberu dáta výskumu v Slovenskej republike za obdobie 2019 – 2021 s presahom na rok 2022 podľa dostupnosti informácií. Zhodnotenie stavu integrovaných politík a zber údajov o násillí páchanom na ženách nie je vyčerpávajúce (úplné), ale indikuje hlavné pozitíva či nedostatky systému ochrany a poskytovania pomoci ženám zažívajúcim násillie.

Nasledovné zmapovanie systému v predmetných dvoch oblastiach bolo vypracované na základe analýzy relevantných dokumentov a odpovedí na žiadosti o informácie zaslaných relevantným inštitúciám v priebehu roku 2021 – 2022. Celkovo bolo spracovaných približne 60 verejne dostupných dokumentov vzťahujúcich sa na stratégie, akčné plány, monitoringy a správy o činnosti súvisiacich s násillím na ženách. Zaslaných a vyhodnotených bolo celkovo 6 žiadostí o poskytnutie informácií v rovnakej štruktúre a s rovnakými otázkami.

¹ Viac o medzinárodnom a európskom rámci ochrany pre násillie páchané na ženách v partnerských vzťahoch pozri na <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/regulatory-and-legal-framework/international-regulations>

Žiadosti boli zaslané nasledovným inštitúciám: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR SR), Inštitút pre výskum práce a rodiny/Koordináčno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách (KMC), Ministerstvo vnútra SR (MV SR), Ministerstvo spravodlivosti SR (MS SR), Ministerstvo zdravotníctva SR (MZ SR) a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (MŠVVŠ SR).

Existuje komplexná a koordinovaná politika zahŕňajúca všetky formy násilia na ženách?

Slovenská republika **nedisponuje osobitným zákonom ani jednotným uceleným rámcom na prevenciu a ochranu žien pred násilím**. Poskytovanie podpory a postihovanie násilia na ženách sa vzťahuje na rôzne stratégie, akčné plány, legislatívu a regulácie, ktorých koordinácia a implementácia je v kompetencii viacerých rezortov.² Práve rezortizmus, nejednotnosť východísk, nejasné uchopenie konceptu násilia páchaného na ženách ako rodovo-podmieneneho násilia a porušovania práv žien významne prispieva k neefektívnosti a k zlyhávaniu systému ochrany a podpory žien pred násilím.

Slovenská republika **neratifikovala** Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilia na ženách a domácejmu násiliu a boji proti nemu, čím odmietla prijať doteraz najkomplexnejší medzinárodný rámec na riešenie problematiky násilia na ženách. Antikampaň voči Dohovoru, založená na dezinterpretácii rodovej-podmieneneosti násilia, si osvojili aj viacerí politickí predstavitelia a došlo k celkovej diskreditácii a oslabeniu riešenia problematiky rodovej rovnosti a rodovo-podmieneneho násilia na ženách.

Aktuálnym a najkomplexnejším dokumentom zacieleným na problematiku násilia na ženách na Slovensku je Národný akčný plán (NAP) na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027.³ Jeho príprava a prijatie prišli s viac ako trojročným oneskorením od skončenia predchádzajúceho NAP v roku 2019. Ide už o piaty akčný plán s touto problematikou. Pozitívom je, že aj napriek celkovej diskreditácii rodovej podmieneneosti násilia na ženách, k spochybňovaniu potreby špecifických politík na ochranu žien pred násilím a posunu pozornosti k domácejmu násiliu či násiliu v rodinách, sa podarilo aspoň formálne zachovať všeobecné zameranie NAP na násilie na ženách.⁴

Sú tieto politiky komplexné – pokrývajú všetky formy násilia, potrebné aspekty ochrany a podpory?

Aktuálny akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027 viacerými úlohami pokrýva najmä násilie v rodinách, respektíve **nešpecifikované domáce násilie**. Zo všetkých 40 úloh, len dve-tri sa zameriavajú na sexuálne násilie a jedna na obchodovanie so ženami. Monitoring sexizmu a obťažovanie na pracovisku je zas obsiahnuté v akčnom pláne na rovnosť žien a mužov na roky 2021 – 2027. Väčšina úloh v NAP na násilie na ženách je koncipovaná všeobecne, chýbajú cielenejšie úlohy zamerané napríklad na kybernetické násilie na ženách, sexuálne vykorisťovanie vrátane nákupu sexuálnych služieb, násilie spojené s reprodukčnými právami žien, ako je nútené tehotenstvo, pôrodnické násilie a podobne, ktoré v ostatných rokoch rezonujú aj na Slovensku.

² O ochrane a podpore žien pred násilím právnymi prostriedkami pozri časť v tejto správe "Prístup žien zažívajúcich násilie a ich detí k spravodlivosti"

³ <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasilia-zenach.pdf>

⁴ Predchádzajúce stratégie a akčné plány <https://www.gender.gov.sk/dokumenty/legislativa/dokumenty/>; Aktuálne strategické materiály: <https://www.employment.gov.sk/sk/uvodna-stranka/informacie-media/aktuality/novy-akcny-plan-rovnosti-zien-muzov-zvysi-kvalitu-zivota-zien.html>; Nové dokumenty <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti.html>

Najväčšími nedostatkami aktuálne nastavených politík je, že problematika násilia na ženách, ako porušovanie práve žien, je však v ostatných rokoch ešte **výrazne zamieňaná či subsumovaná pod domáce násilie**. Navyše sa často **opomína spojitosť násilia na ženách v partnerských vzťahoch s pôsobením tohto násilia na deti** a potreba riešenia problematiky v spojitosti s deťmi. Problematika násilia na deťoch a najmä riešenie poručenských vzťahov sa v ostatných rokoch úplne oddelili od násilia na ženách v partnerských vzťahoch a dochádza k prijímaniu regulácií, ktoré sú na škodu nielen ženám, ale aj deťom.

Ako a kým sú verejné politiky vytvárané?

- **Akými mechanizmami – postupmi sú strategické a programové dokumenty vytvárané?**
- **Kto na vytváraní participuje a akým spôsobom?**
- **Ktoré a aké mimovládne organizácie sú do vytvárania dokumentu zapojené?**
- **Kto je zodpovedný za tvorbu verejných politík?**

Za hlavnú inštitúciu v oblasti vytvárania integrovaných politík je považovaný odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí pri MPSVR SR. Podľa organizačného poriadku MPSVR SR „odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí tvorí a realizuje štátne politiky v oblasti rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Prioritne sa zaoberá prevenciou a riešením domáceho násilia a násilných činov namiereným proti ženám, ...”⁵ Aj v zmysle § 15 ods. 1 písm. h/ zákona č. 275/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy je Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR ústredným orgánom štátnej správy pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí a koordináciu štátnej politiky v danej oblasti. Aj v zmysle § 33 ods. 2 zákona č. 274/2017 o obetiach trestných činov Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky zabezpečuje koordináciu a tvorbu systémových opatrení v oblasti prevencie domáceho násilia a násilia na deťoch; na tento účel vydáva metodické usmernenia. **Kompetenčným umiestnením zodpovednosti za tvorbu a koordináciu politík v oblasti násilia páchaného na ženách na MPSVR SR sa však problematika vníma skôr ako sociálna oblasť, a nie oblasť ochrany ľudských práv.**

Odbor bol po voľbách 2022 začlenený pod sekciu Rodinnej politiky, spolu s odborom štátnej podpory rodiny, odborom stratégie sociálnej ochrany detí a rodiny, Národným koordinačným strediskom pre riešenie problematiky násilia na deťoch.⁶ Pred voľbami 2022 sa tento odbor nazýval odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí a patrilo rovno pod ministra. Zatiaľ čo pod sekciu Rodinnej politiky patrí koordinačné centrum na riešenie násilia deťoch, obdobné koordinačné centrum na násilie na ženách (KMC) aktuálne funguje pod Inštitútom pre výskum práce a rodiny a jeho kompetencie vyplývajú len z aktivít národných projektov. **Zmenou názvu a začlenením predchádzajúceho odboru rodovej rovnosti pod rodinnú politiku došlo k oslabeniu celospoločenskej prierezovej problematiky rodovej rovnosti, vrátane rodovej- podmienenosti násilia na ženách ako osobitnej problematiky.**

V nasledujúcej časti vyhodnocujeme odpovede jednotlivých oslovených štátnych inštitúcií na základe žiadostí o informácie o ich úlohe v oblasti tvorby, implementácie a vyhodnocovania integrovaných politík a podrobujeme ich vecnej kritike na základe doterajších skúseností a praxe.

⁵ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/organizacna-struktura/uplne-znenie-organizacneho-poriadku-mpsvr-sr.pdf>

⁶ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/organizacna-struktura/uplne-znenie-organizacneho-poriadku-mpsvr-sr.pdf>

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo na základe odpovede na žiadosť o informácie je gestom tvorby viacerých strategických materiálov — Stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 a na nadväzujúci Akčný plán a Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 — 2027. Zároveň ministerstvo poskytuje súčinnosť ostatným orgánom štátnej správy, ktoré realizujú úlohy strategických dokumentov v ich gescii. Ako koordinačný orgán ministerstvo komunikuje a zabezpečuje, aby boli jednotlivé úlohy zo strategických dokumentov správne a včas realizované.

Realizácia jednotlivých úloh v akčných plánoch je však iba formálna, realizovaná viac menej “na papieri”, bez hĺbkového zhodnotenia dopadov na danú problematiku. Vyhodnocovanie - odpočet jednotlivých akčných plánov sa realizuje na MPSVR SR centralizovane, keď príslušné oddelenie ministerstva oficiálne vyzve ostatné rezorty o zaslanie podkladov o tom, ako úlohy, za ktoré sú uvedené ako zodpovedné inštitúcie, realizovali. Gestorský orgán často len všeobecne opíše, že daná úloha sa priebežne plní, alebo uvedie skutočnosti, ktoré nie sú pre danú úlohu relevantné. Nie je pravdou, že ministerstvo zabezpečuje, aby boli jednotlivé úlohy zo strategických dokumentov správne a včas realizované. Realitou zostáva, že viacero úloh v NAP nie je nikdy naplnených a prenášajú do nasledovného akčného plánu, alebo sa nikdy nerealizujú.

Koordinačno- metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách⁷

V roku 2015 vzniklo v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách (ďalej ako „KMC“) ako orgán, ktorý mal podľa Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2014-2019 (ďalej ako „NAP 2014-2019“) napomáhať a koordinovať komplexnú celoštátnu politiku pre oblasť prevencie a eliminácie násilia na ženách. Za týmto účelom boli KMC v NAP 2014-2019 zverené úlohy v oblasti monitoringu a výskumu, ďalšieho vzdelávania a primárnej prevencie. Na fungovanie a činnosť KMC boli alokované prostriedky z Nórskeho finančného mechanizmu vo výške 2.000.000 eur v rámci programu SK09: Domáce a rodovo podmienené násilie. Po skončení tohto financovania v apríli 2017 bola činnosť KMC do konca roka podporená z rezervy premiéra SR. V ďalšom období sa činnosť KMC podarilo obnoviť až v polovici roku 2018 s podporou ESF OP L'Z v rámci Národného projektu Prevencie a eliminácia rodovej diskriminácie. V rámci tohto projektu KMC dokončilo väčšinu úloh, ktoré mu boli zverené NAP 2014-2019 s výnimkou monitoringu špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a výskumu násilia v párových vzťahoch tínedžerov, ktoré budú realizované do konca roka 2022.

V NAP 2022 – 2027 nie sú KMC zverené žiadne úlohy. **Na príprave aktuálneho NAP KMC participovalo návrhmi na úlohy smerujúce k vytváraniu integrovaných politík a koordinácii, ktoré neboli v záverečnom znení dokumentu premietnuté.** KMC v súčasnosti nezapája MVO do procesu tvorby politík, nakoľko nemá kompetenciu politiky v tejto oblasti tvoriť.

KMC malo pôvodne plniť úlohy koordinačnej inštitúcie pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách. Proces kreovania takejto koordinačnej inštitúcie, ako nezávislého orgánu s kompetenciou tvorby politík, však nebol zrealizovaný a KMC je naďalej financované na báze projektov.

⁷ Pôvodný názov pri založení inštitúcie bol Koordinačno – metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie. Vo vlně anti-rodového diskurzu a snahy odstrániť pojem rod, došlo k zmene názvu aj tejto inštitúcie.

Ministerstvo vnútra SR

Policajný zbor (PZ) sa, podľa odpovedí na žiadosť o informácie, aktívne podieľa na tvorbe integrovaných politík na prevenciu a elimináciu násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch formou participácie na príprave strategických dokumentov, či akčných plánov zameraných na oblasť prevencie a eliminácie násillia na ženách a deťoch v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR ako národného koordinátora štátnej politiky pre oblasť prevencie a eliminácie násillia na ženách a deťoch.

Konkrétne možno uviesť participáciu PZ prostredníctvom odboru kriminálnej polície Prezídia PZ (resp. úradu kriminálnej polície Prezídia PZ ako jeho predchodcu) na tvorbe Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2014 — 2019 a na roky 2022 — 2027, Národnej stratégie na ochranu detí pred násillím v roku 2014 a jej aktualizácie v roku 2019. V tejto súvislosti odbor kriminálnej polície Prezídia PZ spolupracoval aj s ďalšími relevantnými útvarmi Prezídia PZ, nakoľko z hľadiska činnosti PZ je potrebné problematiku prevencie a eliminácie násillia na ženách a deťoch vnímať prierezovo, ide o problematiku, ktorá spadá do kompetencie viacerých služieb Policajného zboru (najmä služba poriadkovej polície, služba kriminálnej polície, služba hraničnej a cudzineckej polície), resp., sa týka aj služobnej činnosti PZ na úseku prevencie.

Podľa odpovede na žiadosť o informácie, pri identifikácii opatrení v proces tvorby integrovaných politík na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a deťoch PZ okrem Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR úzko spolupracuje aj s Ministerstvom spravodlivosti SR, Generálnou prokuratúrou SR, Ministerstvom zdravotníctva SR, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR, prípadne aj s inými relevantnými rezortmi.

Faktom zostáva, že ministerstvo vnútra a PZ má nezastupiteľné miesto pri tvorbe integrovaných politík v oblasti násillia páchaného na ženách. **Dôležitosť rezortu vnútra a jeho orgánov najmä v identifikácii a ochrane žien pred násillím, vyšetrovaní a stíhaní násillných osôb však nezodpovedá ich účasti a angažovanosti v príprave integrovaných politík.** V rámci aktuálneho NAP má MV celkovo 11 úloh, z toho však väčšina zaväzuje k poskytovaniu informácií alebo realizácií nijako nešpecifikovaných preventívnych či vzdelávacích aktivít.

Ministerstvo spravodlivosti

Na základe odpovede na žiadosť o informácie, MS SR ako gestor zákona 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov plní úlohy spojené s ochranou a podporou obetí násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch, a to najmä prostredníctvom akreditácie a následného financovania subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov.

Na základe porovnania úloh ostatných rezortov možno konštatovať, že úlohy MS SR v NAP sú v porovnaní s úlohami ostatných rezortov najkonkrétnejšie, finančne kryté a majú najzásadnejší dopad na zlepšenie situácie v poskytovaní služieb a podpory ženám zažívajúcim násillie a ich deťom. **Ministerstvo spravodlivosti v ostatných rokoch posilnilo svoju úlohu v realizácii politík v oblasti násillia páchaného na ženách najmä tým, že prijalo legislatívu na zriadenie a financovanie intervenčných centier** novelizáciou zákona 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov. Monitoring fungovania intervenčných centier a akreditovaných subjektov MS SR realizuje na základe záverečných správ jednotlivých subjektov. Ministerstvo sa snaží zlepšiť aj zber súdnej štatistiky zriadením analytického centra.

Na druhej strane však MS SR nezabezpečilo dostatočnú transpozíciu smernice EÚ o ochrane obetí (napríklad nezaradením žien zažívajúcich násillie medzi zvlášť zraniteľné obete).

Ministerstvo zdravotníctva

Podľa odpovedí na žiadosť o informácie, MZ SR je spolupracujúci gestor na medzirezortnej úrovni a spolupracuje s MPSVR SR na tvorbe národných programov, stratégií či akčných plánov.

MZ SR nevníma dostatočne svoju úlohu a kompetencie v oblasti násillia páchaného na ženách, či už je to v identifikácii násillia pravidelným skríninom vo vybraných ambulanciách, alebo pravidelným vzdelávaním zdravotníckych zamestnancov v tejto oblasti.

Existuje spoločná platforma na spoluprácu a koordináciu?

Gestor integrovaných politík v oblasti násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch, MPSVR SR, považuje za spoločnú platformu Výbor rodovej rovnosti (VRR), ktorý má v štatúte aj podieľanie sa na príprave strategických dokumentov. Nastavenie VRR ako spoločnej platformy je však nedostačujúce a vzhľadom na nízku kapacitu všetkých členov a členiek VRR aj nerealizovateľné. Výbor sa schádza iba 4 krát do roka, dlhé obdobie bol prakticky nefunkčný a počas pandémie fungoval nedostatočne. Príprava strategických dokumentov bola neprehľadná a nezávládnutá vzhľadom na nastavenie procesu. VRR v skutočnosti funguje skôr ako nástroj na legitimizáciu všeobecne nedostatočne nastavených participatívnych procesov štátu na vytváranie integrovaných politík.

Zánik viacerých inštitúcií: Viacero inštitúcií a mechanizmov, ktoré mohli prispieť k lepšej koordinácii pri tvorbe a vyhodnocovaní integrovaných politík v oblasti násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch v priebehu ostatných 5 rokov zanikli, alebo ich činnosť nebola z rôznych dôvodov obnovená či podporená. Príkladom je napríklad expertná skupina pre elimináciu násillia na ženách a v rodinách zriadená pri Rade vlády SR pre prevenciu kriminality v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Expertná skupina bola uznesením Rady vlády SR pre prevenciu kriminality č. 4 z 1. októbra 2018 zrušená z dôvodu duplicity. Duplicitou malo byť, že v gescii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR bolo zriadené Koordináčno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách.⁸ Podľa aktuálneho zloženia Rady vlády SR pre prevenciu kriminality, ani v žiadnej inej expertnej skupine zastúpené nie je. Druhým príkladom je zrušenie pracovnej skupiny pre násillie páchané na ženách pri Výbore pre rodovú rovnosť. Pracovná skupina mala byť koordinovaná mimovládnu organizáciou Fenestra. Pre nedostatok kapacít sa skupina zišla iba jeden krát a jej činnosť nepokračovala. Koncom roku 2022 bola pracovná skupina s obdobným zameraním novozriadená aj s novými členkami a členmi Výboru pre rodovú rovnosť. Jej činnosť je zatiaľ otázna z toho istého dôvodu, ako v predošlom období. **Nízka kapacita špecializovaných mimovládnych organizácií** a ostatných inštitúcií v tejto oblasti je ohrozením fungovania podobných platforiem.

Sú práva žien so skúsenosťou s násillím v centre týchto politík?

Ak odhliadneme od zaradenia problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich detí do ochrany práv obetí trestných činov, tak integrované politiky v tejto oblasti sa vnímajú skôr ako sociálna problematika, a nie primárne ako porušovanie práv žien. Prispieva k tomu aj fakt, že gestorom politík je MPSVR SR. Násillie na ženách ako otázka práv žien sa komunikuje deklaratórne v úvodoch strategických materiálov, nijako však sa však nepremiata do konkrétnych úloh.

⁸ Na: <https://www.minv.sk/?expertne-skupiny-rvpk>

Financovanie problematiky násilia na ženách a ich deťoch

Problematika násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch nemá vyčlenené systémové a garantované financovanie v rámci štátneho rozpočtu. Jednotlivé oblasti, respektíve úlohy naplánované v aktuálnom NAP sú riešené prevažne z kapitol jednotlivých ministerstiev či inštitúcií, ktoré sú za realizáciu daných úloh aj zodpovedné. Sumy sú len málokedy uvedené, alebo realizácia danej úlohy je údajne bez nároku na financovanie.

Financovanie problematiky násilia páchaného na ženách sa realizuje v rámci viacerých rezortov cez ich dotačné mechanizmy alebo z európskych štrukturálnych fondov. Väčšinou ide o dopytovo orientované projekty s vysokým administratívnym zaťažením.

Zhodnotenie financovania problematiky násilia na ženách a ich deťoch v celej jej komplexnosti by si vyžadovalo osobitnú analýzu. Na tomto mieste sa oprieme aspoň o zistenia z analýzy realizovanej v roku 2019 (s referenčným rámcom 2015 – 2018)⁹ zameranou na financovanie špecifických podporných služieb pre ženy. Mnohé zistenia však platia dodnes a možno ich vzťahovať aj na iné oblasti podpory a ochrany žien pred násilím:

- Finančných mechanizmov je čo do počtu pomerne dostatok, všetky sú však nesystémové, negarantované a neudržateľné.
- Mimovládne organizácie poskytujúce špecifické podporné služby sa snažia dlhodobo prežiť v chaotickom systéme.
- Podmienky financovania pre mimovládne organizácie je v porovnaní s financovaním štátnych a verejných organizácií diskriminačné.
- Financovanie je fragmentové a potvrdzuje dlhodobú odkázanosť Slovenska od zahraničných verejných zdrojov.
- V dôsledku nedostatočnej štruktúry, výškových limitov a náročnosti dokladovania poskytujú poradenské pracovníčky niektoré služby zadarmo.
- Mimovládne organizácie prežívajú vďaka ich schopnosti fungovať v chaotickom systéme, a nie vďaka nemu.
- Všetky finančné mechanizmy sú navzájom doplnkové. Chýba základ, ktorý by pokryl náklady na napĺňanie minimálnych štandardov.
- Nízka absorpčná schopnosť čerpania financií nie je spôsobená organizáciami, ale neadekvátne nastavenými podmienkami čerpania.

Na základe semi-štrukturovaných a skupinových rozhovorov s predstaviteľkami mimovládnych organizácií boli identifikované nasledovné prekážky vo financovaní špecifických služieb pre ženy zažívajúce násilie na systémovej úrovni:

- Nie je systém, pravidlá sa menia, štát zlyháva
- Nedostatočnosť financovania núti organizácie do ďalších projektov

⁹ Fenestra (2019). ANALÝZA FINANCOVANIA ŠPECIALIZOVANÝCH SLUŽIEB PRE ŽENY ZAŽÍVAJÚCE NÁSILIE NA SLOVENSKU. Systémové nedostatky udržateľnosti a rozvoja špecializovaných podporných služieb.

- Organizácie sú používané na vykazovanie úspechov štátu
- Dôsledkom nesystémového financovania dochádza k porušovaniu práv žien
- Zlyháva koordinácia programov na štátnej úrovni a ohrozuje existenciu podporných služieb
- Nekompetentné nastavovanie programov spôsobujú ľudia, ktorí sa nerozumejú problematike
- Oprávnené výdavky nezodpovedajú potrebám organizácií, ani žien zažívajúcich násilie
- Prideľovanie financií je mocenské, nie participatívne
- Pochybenia správcu finančného mechanizmu idú na úkor organizácií
- Absurdné finančné limity na mzdy poradkýň robia ich prácu finančne podhodnotenú alebo úplne neplatenú
- Podmienky financovania sú často v rozpore s inými právnymi predpismi
- Do projektov so spolufinancovaním sa mimovládne organizácie nezapájajú pre nedostatok financií
- Ani jedno štatistické vykazovanie nevytvára o ich špecifickej činnosti
- Financovanie z VÚC je nedostatočné, striktné viazané a diskriminačné
- Zákon č. 448/2008 o sociálnych službách nerešpektuje Minimálne štandardy Rady Európy
- Dotácie MPSVR SR podľa zákona č. 544/2010 na daný rok sú prideľované v druhej polovici daného roku
- Nórsky finančný mechanizmus je najflexibilnejší, ale nie je to systémové financovanie
- Európsky sociálny fond je dôkazom ako eurofondy na Slovensku nefungujú

Ďalšie zhodnotenie financovania, jeho dostatočnosti a udržateľnosti je špecifikované v niektorých jednotlivých oblastiach tejto správy.

Ľudské zdroje

Na základe žiadostí o informácie sme zisťovali personálne zabezpečenie a finančné zdroje na ľudské zdroje na riešenie problematiky násilia páchaného na ženách na jednotlivých ministerstvách a relevantných inštitúciách.

MPSVR SR

V rámci Odboru rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí nie je presne vyčlenená osoba, ktorá by sa venovala len problematike tvorby, implementácie a **vyhodnocovania integrovaných politík na prevenciu a elimináciu násilia** na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch. Čiastočne sa jej venujú viacerí zamestnanci odboru, pričom je **daná tematika** zastrešovaná riaditeľom odboru a jeho nadriadenými, preto nie je možné tento rozsah presne stanoviť. Predpokladaný odhad pracovného času, ktorý je venovaný téme **prevencie a eliminácie násilia** na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch je cca 1,5 úväzku.

Podobne problematické je stanovenie hodnoty **finančných zdrojov**, ktoré sú vyčlenené na ľudské zdroje, keďže tie sú viazané na jednotlivých zamestnancov Odboru rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, ktorí vykonávajú aj inú agendu. Vzhľadom k tomu, že sa uvedenej problematike v rôznom rozsahu venujú rôzne ohodnotení zamestnanci, **nie je možné** hodnotu týchto finančných zdrojov relevantne **vyčíslit'**.

KMC

KMC má v súčasnosti 5 zamestnankýň na TPP (3 celé a dva polovičné úväzky), ktoré zabezpečujú jeho činnosť. V regiónoch pôsobí 8 regionálnych koordinátoriek a koordinátorov, ktorí pracujú na základe dohôd o práci mimo pracovného pomeru. Národný projekt Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie a podpora z Nórskeho finančného mechanizmu KMC dovoľuje spolupracovať s externými expertkami a expertami pri organizácii

metodickej činnosti, výskumu a monitoringu, poskytovaní ďalšieho vzdelávania a organizácii osvetových aktivít. Ich počet je počas roka premenlivý v zásade je možno hovoriť o 15 až 25 osobách ročne zapojených do realizácie aktivít na základe dohôd o práci mimo pracovného pomeru v rozličnej časovej alokácii podľa potrieb konkrétnej úlohy. V rámci TPP je priemerná celková cena práce na jeden plný úväzok 2400 eur mesačne.

MV SR

V pôsobnosti odboru kriminálnej polície Prezídia PZ neboli vytvorené personálne zdroje vyčlenené osobitne na tvorbu, implementáciu a vyhodnocovanie integrovaných politík na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch. Koordináciu plnenia úloh vyplývajúcich pre Ministerstvo vnútra SR, resp. PZ z Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 — 2027 (predtým Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2014 — 2019) zastrešuje oddelenie vyšetrovania odboru kriminálnej polície Prezídia PZ, kde sa uvedenej agende venuje minimálne jeden príslušník PZ. Koordináciu plnenia úloh vyplývajúcich pre Ministerstvo vnútra SR resp. PZ z dokumentu Národná stratégia na ochranu detí pred násillím, resp. jej aktualizácie zastrešuje operatívne oddelenie odboru kriminálnej polície Prezídia PZ, kde sa uvedenej agende venuje jeden príslušník PZ, ktorý bol určený ako kontaktná osoba za rezort Ministerstva vnútra SR v súvislosti s plnením úloh Národnej stratégie na ochranu detí pred násillím.

Na každom krajskom riaditeľstve PZ ako aj na každom okresnom riaditeľstve PZ sú na úseku mládeže ustanovení dvaja príslušníci PZ, ktorí majú okrem iného na starosti v rámci tejto agendy aj problematiku násillia páchaného na deťoch.

V pôsobnosti odboru kriminálnej polície Prezídia PZ neboli vyčlenené osobitné finančné zdroje pre ľudské zdroje na tvorbu, implementáciu a vyhodnocovanie integrovaných politík na prevenciu a elimináciu násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch. Príslušníci PZ, ktorí sa na odbore kriminálnej polície Prezídia PZ tejto agende venujú, vykonávajú aktivity súvisiace s touto agendou v rámci plnenia služobných úloh, ktoré im vyplývajú z popisu služobnej činnosti a ich funkčného zariadenia.

MS SR

V rámci odboru ľudských práv MS SR plní túto úlohu jeden zamestnanec, pričom riaditeľ odboru a ďalší zamestnanec úzko spolupracujú pri plnení úloh v oblasti násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch.

Priamo v rámci MS SR je plne financované jedno štátno-zamestnanecké miesto na plný pracovný úväzok. Na financovanie ľudských zdrojov, priamo poskytujúcich pomoc a podporu obetiam násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch v regiónoch SR, je vyčlenených 1,6 milióna EUR zo štátneho rozpočtu na intervenčné centrá, ďalšie zdroje sú poskytované pre akreditované subjekty. Nakoľko z týchto zdrojov sa kryjú aj iné položky ako ľudské zdroje, odhadujeme, že na priame financovanie ľudských zdrojov je v rámci dotačnej schémy MS SR poskytnutých ročne cca. 1 až 1,2 milióna EUR.

MZ SR a MŠVVŠ SR žiadnymi ľudskými či finančnými zdrojmi pre problematiku násillia na ženách nedisponuje so zdôvodnením, že táto problematika nie je v ich gescii.

Vzhľadom na relevantnosť a komplexnosť integrovaných a koordinovaných politík v oblasti ochrany a podpory žien a ich detí pred násillím považujeme vyčlenené ľudské zdroje priamo na jednotlivých ministerstvách za nedostatočné. Navyše je situácia v oblasti ľudských zdrojov nestabilná a vyznačujúca sa pomerne vysokou fluktuáciou, reflektujú tak zmeny vo vedení ministerstiev.

Ako štát uznáva, podnecuje a podporuje na všetkých úrovniach prácu relevantných MVO?

Podľa **MPSVR** na základe odpovedí na žiadosti o informácie, **sú mimovládne organizácie** do implementácie integrovaných politík na **prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách** v partnerských vzťahoch a ich detí zapájané prostredníctvom realizácie niektorých úloh strategických materiálov, v ktorých figurujú ako spolu-gestori. Úspešná realizácia týchto úloh podľa MPSVR teda predpokladá ich hlbšie zapojenie.

KMC zapája mimovládne organizácie do tvorby opatrení a odporúčaní, ktorých cieľom je zlepšenie politík v danej oblasti, pokiaľ je príležitosť. V zásade sa tak deje dvoma spôsobmi:

- 1) Organizácia konzultácií a facilitácia spoločného výstupu alebo iniciatívy, ktorý je adresovaný zodpovednej inštitúcii (napr. spoločné pripomienky v oblasti jednotného multi-disciplinárneho postupu (MDP) v poručenskej agende adresované MS SR alebo pripomienky a návrh na zlepšenie činnosti polície adresované Prezídium PZ SR)
- 2) Zapájanie odborníkov z MVO do tvorby výstupov KMC (napr. metodika zberu dát o službách poskytovaných ženám zažívajúcim násillie a ich deťom alebo metodika monitoringu špecializovaných služieb pre ženy zažívajúce násillie)

Podľa odpovedí **MV SR**, spolupráca PZ s mimovládnymi organizáciami v oblasti prevencie a eliminácie násillia na ženách a deťoch prebieha najmä na úrovni regionálnej, napríklad v rámci činnosti neformálnych multiinštitucionálnych pracovných skupín na riešenie problematiky násillia na deťoch, organizovaných koordinátormi na ochranu detí pred násillím na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorých za zúčastňujú aj zástupcovia polície, prokuratúry, súdov a mimovládnych organizácií. Príslušníci PZ tiež spolupracujú s mimovládnymi organizáciami pri riešení konkrétnych prípadov, tieto organizácie ako subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov môžu tiež vstupovať do trestného konania v pozícii splnomocnenca poškodeného a zabezpečiť náležité uplatňovanie práv poškodeného počas priebehu trestného konania.

Niektoré z úloh **MS SR** v rámci NAP-u sa explicitne tykajú poskytovania služieb ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch a ich deťom, ktoré poskytujú mimovládne organizácie formou akreditovaných subjektov na pomoc obetiam násillia páchaného na ženách a domáceho násillia, na ktoré ministerstvo deleguje úlohy vyplývajúce zo zákona a plne ich financuje. Mimovládne organizácie tak tvoria zásadnú a neoddeliteľnú súčasť implementácie politík na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich detí.

Ďalším spôsobom zapojenia je účasť mimovládnych organizácií v akreditačnej komisii MS SR na akreditáciu subjektov pomoci obetiam trestných činov podľa zákona 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov. V neposlednom rade podporuje ministerstvo prostredníctvom dotácií na podporu a ochranu ľudských práv aj ďalšie mimovládne organizácie, ktoré nepôsobia ako akreditované subjekty, ale predkladajú projekty v tejto oblasti.

Na základe odpovedí na žiadosti o informácie možno konštatovať, že podnecovanie a podpora MVO zo strany jednotlivých štátnych inštitúcií je prevažne na úrovni dotačných schém a iného financovania, podmienené splnením administratívnych podmienok a za prísnej kontroly vynaložených financií. Na druhej strane sa očakáva spolupráca so štátnymi orgánmi automaticky a bezodplatne, napríklad v podobe konzultácií, poskytovaním údajov a podkladov pre vykazovanie činnosti štátnych orgánov.

Spolupráca

Existuje spolupráca medzi vedeckou komunitou, MVO, subjektami rozhodovania v oblasti násillia na ženách v partnerských vzťahoch s cieľom navrhovať účinné opatrenia?

- **Ako je zabezpečená spolupráca medzi vedeckou komunitou, MVO a inými orgánmi?**
- **Existuje nejaká platforma pre spoluprácu?**
- **Kto ju koordinuje a ako je efektívna?**

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, Odbor rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí, nadviazal spoluprácu s Odborom rovnosti žien a mužov Úradu vlády Českej republiky počas Česko-slovenského seminára k rovnosti žien a mužov v apríli 2022. Prehĺbená spolupráca by mala pokračovať po zakončení predsedníctva ČR v Rade EÚ z dôvodu pracovnej vyťaženia českých kolegov a kolegyň. V roku 2022 bola v súvislosti s vojnou na Ukrajine nadviazaná spolupráca so zástupcami UNHCR (Vysoký komisár OSN pre utečencov). Medzinárodná spolupráca taktiež prebieha aj v rámci medzinárodnej siete SYNERGY.¹⁰ Rada Európy spolupracuje so Slovenskou republikou v rámci Nórskeho finančného mechanizmu v špecificky zameranom programe Domáce a rodovo podmienené násillie.

KMC spolupracuje s Radou Európy v rámci Nórskeho finančného mechanizmu. Od roku 2015 KMC rozvíja a udržiavame partnerstvo s Nórskym centrom pre štúdie násillia a traumatického stresu a od roku 2022 sa zameriava len na výskumnú činnosť, napr. spoločný výskumný projekt o podporných službách pre ženy zažívajúce násillie s výsledkami relevantnými pre obe krajiny.

Odbor kriminálnej polície Prezídia PZ v súčasnosti v rámci riešenia problematiky násillia na ženách a deťoch nerealizuje spoluprácu so žiadnou konkrétnou medzinárodnou organizáciou či medzinárodnou sieťou v súvislosti s prevenciou a elimináciou násillia na ženách a ich deťoch. Významným nástrojom, ktorý PZ využíva na medzinárodnej úrovni, t.j. na medzinárodnú výmenu informácií a poznatkov ku konkrétnym prípadom, vrátane poznatkov tzv. dobrej praxe, je inštitút medzinárodnej policajnej spolupráce. Styčným útvarom v SR pre medzinárodnú policajnú spoluprácu je úrad medzinárodnej policajnej spolupráce Prezídia PZ, ktorá má zriadenú Národnú ústrednú INTERPOL a Národnú ústredňu EUROPOL. Ide najmä o výmenu informácií o trestnej činnosti nadnárodného či medzinárodného charakteru, výmenu informácií o páchateloch a obetiach trestných činov, ale aj napríklad o osvedčených postupoch zahraničných polícii pri riešení týchto prípadov a podobne.

MS SR spolupracuje v danej oblasti najmä s oficiálnymi medzinárodnými organizáciami, a to konkrétne s Európskou komisiou. V súčasnosti prebieha intenzívna spolupráca najmä v rámci prípravy novej smernice o násillí na ženách a domácom násillí, kde MS SR zastupuje na rokovaniach SR. V prípade ponuky inej spolupráce je ministerstvo kedykoľvek pripravené spolupracovať v rámci možností a personálnych kapacít.

MZ SR spolupracuje v oblasti násillia na ženách iba s WHO, a vzhľadom na to, že to problematiku integrovaných politik vníma len ako spolupracujúci gestor, žiadnu inú spoluprácu s medzinárodnými organizáciami či vedeckou komunitou nerealizuje.

¹⁰Sieť Synergy (<https://www.eeagender.org/>) spája vládne a mimovládne zainteresované strany z rôznych krajín, ktoré spolupracujú na prevencii a boji proti rodovo podmienenému a domácomu násilliu v rámci grantov EHP a Nórska. Sieť SYNERGY prispeje k: Udržateľné a efektívne programy grantov EHP a Nórska; Posilnené bi- a multilaterálne vzťahy; Tvorba národnej politiky v súlade so štandardmi stanovenými Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácomu násilliu a boji proti nemu – Istanbulským dohovorom. Oddelenie spolupráce divízie rodovej rovnosti poskytuje usmernenia k dohovoru a jeho implementácii.

Na základe vyhodnotenia odpovedí na žiadosti o informácie možno konštatovať, že **spolupráca niektorých štátnych inštitúcií s medzinárodnými organizáciami existuje, je však selektívna a sporadická, a prevažne v rámci realizácie špecifických programov či projektov. Dlhodobá a kontinuálna spolupráca s výskumnými inštitúciami v podstate neexistuje aj v dôsledku absencie špecializovaného kriminologického výskumného pracoviska, alebo nezávislého monitorovacieho orgánu.**

Aké štatistické údaje o násilí na ženách štát zbiera?

Štát realizuje zber administratívnych údajov v čiastkových oblastiach násillia páchaného na ženách v rámci svojich štatisticko-evidenčných systémov. Tieto však nie sú primárne zacielené na monitorovanie problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch, ani na štatistickú analýzu. **Na Slovensku chýba komplexný a systematický zber údajov za účelom na dôkladnú evaluáciu prijatých opatrení v oblasti násillia na ženách.**

Pritom jednotlivé rezorty realizujú pravidelné štatistické výkazníctvo na základe štandardizovaných formulárov v rôznych oblastiach. **V oblasti násillia páchaného na ženách a ich deťoch štatistické výkazníctvo nie je nastavené.** Niektoré čiastkové údaje o niektorých aspektoch násillia páchaného na ženách, realizovaných službách či inej pomoci sa dozvedáme iba na základe nepriamych ukazovateľov. Ukazovatele nie sú komplexné a administratívne údaje z niektorých rezortov úplne absentujú, alebo sú neúplné a nespoľahlivé (napríklad z rezortu zdravotníctva o vyšetrených osobách s podozrením na násillie).

Ďalším nedostatkom v zbere administratívnych údajov o násilí páchanom na ženách je **nízka miera spracovania údajov**. Aj keď rezort zbiera čiastkové údaje o niektorých aspektoch násillia páchaného na ženách, dáta sú len zriedka spracované a využité na zmysluplné zhodnotenie situácie či evaluáciu politik. Limitom žiadostí o údaje na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám je, že inštitúcia poskytne iba tie údaje, ktoré má spracované. Ak doteraz dáta v požadovanej štruktúre a triedenia nie sú inštitúciou spracované, dáta napriek ich zberu nie sú žiadateľke či žiadateľovi poskytnuté.

Bariérou je aj **nedostupnosť a nezverejňovanie dát**. Štát nemá doteraz nastavený systém otvorených dát, napríklad vo forme verejných dynamických databáz pre široké využitie verejnosťou. Väčšina administratívnych dát je dostupná len na základe žiadosti o informácie, úplne nefunguje ako medzirezortné zdieľanie dát, resp. niektoré rezortné údaje sú dostupné iba niektorým inštitúciám.

Na národnej úrovni sa aktuálne pravidelne zbierajú a publikujú len administratívne dáta z polície a ministerstva spravodlivosti podľa indikátorov nastavených KMC.¹¹ Ďalším zdrojom čiastkových údajov o násillia na ženách sú ročné publikácie Rodová rovnosť na Slovensku (po novom Ženy a muži na Slovenku) vypracovávané Štatistickým úradom Slovenskej republiky.

¹¹ Viac pozri Očenášová (2020): Analýza administratívnych dát o trestnom konaní v prípadoch partnerského a domáceho násillia z policajnej a justičnej štatistiky 2020 (dostupné na https://www.zastavmenasillie.gov.sk/resources/data/analiza_police_a_justic_dat_v_prípadoch_partner_nasillia_ocenasova_2021-1.pdf); Očenášová (2019), Analýza administratívnych dát o trestnom konaní v prípadoch partnerského a domáceho násillia z policajnej a justičnej štatistiky 2019 (dostupné na https://www.zastavmenasillie.gov.sk/resources/data/admin-data-sprava_2019_statistiky.pdf); Očenášová (2018) Návrh na vytvorenie systému súhrnného spracovania štatistických údajov a zabezpečenie ich pravidelného publikovania v činnosti PZ SR, MS SR a zdravotníctva (dostupné na <https://www.zastavmenasillie.gov.sk/resources/data/admin-data-sprava2018.pdf>)

Štatistické údaje o násilí na ženách nie sú komplexné, vo viacerých ukazovateľoch chýba aj základe členenie podľa pohlavia či veku. Dôkladnej revízií sa venujeme v osobitnej časti projektu – nastavenie štatistických ukazovateľov v oblasti násilia páchaného na ženách. Dostupnosť dát v ich požadovanom členení je zhodnotená v niektorých ďalších častiach tejto správy.

Realizuje štát pravidelné celoplošné prieskumy výskytu násilia?

Na Slovensku sa realizovali celkovo 4 celoplošné prieskumy násilia na ženách, so zameraním na násilie páchané na ženách v partnerských vzťahoch či domáce násilie. Prieskumy sa realizovali v roku 2003, 2008, 2014, 2017 podľa rôznych metodík. V roku 2017 sa realizoval aj reprezentatívny prieskum sexuálneho násilia na ženách.

Na prelome rokov 2022 – 2023 prebieha piaty celoplošný harmonizovaný prieskum podľa metodiky Eurostatu o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách. Prieskum priniesie presné údaje o prevalencii rôznych druhov násilia páchaného na ženách a porovná ich s predchádzajúcim prieskumom s rovnakými alebo podobnými premennými. Eurostat platí 80% nákladov. Napriek tomu, že schválenie slovenského návrhu bolo prijaté už v roku 2019, terénne práce sa značne oneskorili. Prvé zdržanie spôsobila pandémia a ďalšie neúspešné prvé verejné obstarávanie agentúry na zber dát. Cena za prácu v teréne a zber údajov na vzorke 5000 žien bola príliš nízka. Druhé verejné obstarávanie so zvýšenou výškou odmeny prinieslo dodávateľa až v druhom polroku 2022. Terénne práce začali v novembri a ku koncu roka 2022 odpovedala ½ z predpísaného počtu respondentov. Ukončenie terénnych prác sa očakáva v prvých mesiacoch roku 2023. Hoci je prieskumná agentúra na trhu nová, podmienky verejného obstarávania zaručujú vysokú kvalitu zozbieraných údajov. Agentúra má vlastnú sieť anketárov, ktorí boli špeciálne vyškolení na prácu v teréne súvisiacej s témou násilia páchaného na ženách.¹²

Okrem celoplošných prevalenčných výskumov sa realizovali viaceré výskumy zamerané na niektorú špecifickú oblasť násilia na ženách v rámci KMC, ako je napríklad výskum sexuálneho obťažovania na vysokých školách alebo mapovanie postupov a postojov vyšetrovateľov PZ.¹³ Výskumy sú však realizované v rámci dvoj-troj ročných národných projektov či programov. **Chýba dlhodobejšie a komplexnejšie programové nastavenie výskumných aktivít v oblasti násilia na ženách, systémové prehľadové štúdie o najnovších výskumných poznatkoch v tejto oblasti, ako aj pravidelné monitorovanie situácie žien zažívajúcich násilie.**

Odporúčania

- **Vytvoriť jednotný legislatívny rámec na prevenciu a ochranu žien pred násilím.**
- **Koncepčne odlišiť násilie páchané na ženách od domáceho násilia a násilia v rodinách a dôsledne uplatňovať koncept násilia páchaného na ženách ako rodovo-podmieneného násilia a porušovania ľudských práv.**
- **Koncepčne aj vecne prepojiť problematiku násilia na ženách v partnerských vzťahoch s násilím na ich deťoch.**

¹² Informácie o stave prieskumu boli vyžiadané na zasadnutie Výboru pre rodovú rovnosť 6. decembra. Na základe informácií od predstaviteľov Inštitútu pre výskum práce a rodiny, ktorý prieskum riadi, budú prvé predbežné výsledky zverejnené v apríli 2023.

¹³ viac na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/vyskumy/>

- **Transformovanie existujúceho koordinačného orgánu na nezávislý medzirezortný orgán s dostatočnými kompetenciami a kapacitami na tvorbu, implementáciu a monitoring integrovaných a komplexných politík v oblasti násillia na ženách.**
- **Významne prehĺbiť medzinárodnú spoluprácu v oblasti násillia páchaného na ženách a posilnenie výmeny dobrej praxe.**
- **Nadviazanie spolupráce s vedeckou komunitou na univerzitách a Slovenskou akadémiou vied, prípadne zriadiť osobitné výskumné pracovisko s multidisciplinárnymi zameraním na násillie páchané na ženách, jeho príčiny a efektivitu prijímaných opatrení.**
- **Nastaviť komplexné štatistické výkazníctvo v oblasti poskytovania ochrany a podpory ženách zažívajúcich násillie a ich deťoch naprieč relevantných rezortov.**
- **Významne posilniť produkciu poznania v oblasti násillia na ženách nastavením dlhodobého výskumného a udržateľného programu.**

KAMPANE, VZDELÁVANIE, MÉDIÁ A SÚKROMNÝ SEKTOR

Kapitola sa zameriava na zmapovanie troch oblastí - kampane, vzdelávanie, médiá a súkromný sektor. Prostredníctvom týchto nástrojov by mal štát zvyšovať povedomie v problematike násilia na ženách, ovplyvňovať formovanie postojov, napomáhať celej spoločnosti jasne odmietnuť násilie na ženách a tak preventívne pôsobiť v téme násilia na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch.

V podkapitole kampane sme zisťovali, či a aké kampane zamerané na násilie páchané na ženách realizoval štát v rokoch 2017 - 2021, kto bol zodpovedný za realizáciu týchto kampaní, čo bolo ich cieľom, pre aké cieľové skupiny boli kampane určené a tiež sme zisťovali, aké boli výsledky zrealizovaných kampaní.

V oblasti vzdelávania v problematike násilia na ženách sme sa snažili zmapovať, ako štát zabezpečuje primárnu prevenciu a aká je odborná príprava na výkon povolania na vybraných stredných a vysokých školách. Zisťovali sme, či má štát vytvorený legislatívny rámec alebo strategické dokumenty, ktoré zahŕňajú primárnu prevenciu a odbornú prípravu relevantných profesií v téme násilia na ženách, kto je zodpovedný za ich tvorbu, a či štát monitoruje a pravidelne vyhodnocuje vzdelávanie v problematike násilia na ženách.

Poslednou oblasťou sú médiá a súkromný sektor. V tejto časti sme zisťovali, či je v strategických materiáloch štátu popísaná úloha médií v oblasti zvyšovania povedomia a informovanosti verejnosti o násilí na ženách, či sú vytvorené usmernenia alebo metodiky k tomu, ako informovať verejnosť o násilí na ženách, či sú zamestnanci a zamestnankyne vzdelávané v tejto problematike. Tiež sme zisťovali, či štát vyhodnocuje, ako médiá prispievajú k zvyšovaniu povedomia a informovanosti verejnosti o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch. V rámci súkromného sektora sme rovnako zisťovali, či má štát vytvorené politiky, mechanizmus alebo platformu, či vydáva metodické príručky alebo odporúčania a či monitoruje a vyhodnocuje zapojenie súkromného sektora do prevencie a eliminácie násilia na ženách.

Kampane

Štát by mal prostredníctvom kampaní zabezpečiť, aby bola široká verejnosť pravidelne informovaná o príčinách, prejavoch, formách a dopadoch násilia páchaného na ženách. Kampane majú byť špecificky zamerané na zvyšovanie informovanosti a povedomia verejnosti o rôznych aspektoch násilia páchaného na ženách, vrátane násilia v partnerských vzťahoch. Kampane zamerané na zvyšovanie informovanosti a povedomia o problematike môžu prispieť k formovaniu a zmene postojov spoločnosti a tým preventívne pôsobiť. Je prospešné, ak sú kampane organizované v spolupráci mimovládnyimi organizáciami z oblasti ľudských práv, rodovej rovnosti a násilia na ženách. Na zvýšenie dosahu kampaní majú významný vplyv informačné materiály alebo informácie o násilí na ženách v online priestore, ktoré budú ľahko dostupné a zároveň zabezpečia šírenie informácií o dostupných službách. Skúsenosti z rôznych krajín zároveň poukazujú na to, že ak majú kampane prispieť k zmene postojov a k vyššej informovanosti verejnosti o násilí na ženách, potom je dôležité, aby neboli jednorazové, ale opakované, aj niekoľko rokov po sebe a aby mali dosah na čo najväčší počet ľudí.

Štát systematicky, na pravidelnej báze nerealizuje kampane na zvyšovanie povedomia v téme násilia na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Na základe zistených informácií si štát v tejto oblasti dôsledne neplní záväzky vyplývajúce z medzinárodných dohovorov o násilí na ženách.

Štát v rokoch 2017 – 2021 realizoval **štyri kampane**. Z nich boli dve jednorazové, jedna sa opakovala v dvoch rokoch po sebe a jedna je každoročnou kampaňou. Kampane, ktoré štát realizoval **čistočne zahŕňajú problematiku násillia na ženách v partnerských vzťahoch**, avšak boli zamerané primárne na sexuálne násillie, domáce násillie, či pomoc obetiam trestných činov, vrátane obetí domáceho násillia vo všeobecnosti. Kampane neboli monitorované, vyhodnocované a nezahŕňali informácie o dostupných službách, ktoré poskytujú pomoc ženám zažívajúcim násillie.

Legislatívny rámec

Pravidelné kampane o násillí na ženách v partnerských vzťahoch na rôznych úrovniach a pre rôzne cieľové skupiny sú jedným z účinných nástrojov, ako vie byť štát v oblasti prevencie aktívny. Slovenská republika nemá komplexnú legislatívu k násilliu páchanému na ženách, primárna prevencia násillia páchaného na ženách vrátane kampaní zacielených na túto problematiku nie je zachytená v legislatíve. Primárna prevencia a kampane sa spomínajú iba v niektorých Národných akčných plánoch na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na úrovni strategických priorit a následne jednotlivých úloh k nim.

V Národnom akčnom pláne na prevenciu a elimináciu násillia na ženách 2014-2019 si štát stanovil operačný cieľ *“Predchádzať vzniku násillia a akejkoľvek situácii, ktorá prispieva k vzniku a tolerancii násillia”* v rámci úloh, si štát stanovil úlohu zrealizovať kampaň zameranú na prevenciu násillia na ženách a zvyšovanie informovanosti a právneho povedomia¹⁴. Malo ísť o mediálnu kampaň zameranú na prevenciu násillia na ženách, kde mal byť okrem kampane zrealizovaný aj monitoring médií. Zároveň pri príležitosti Medzinárodného dňa za odstránenie násillia páchaného na ženách (25. november) mal štát realizovať preventívnu kampaň zameranú na problematiku násillia, s cieľom zvyšovať informovanosť a právne povedomie. Aj v tomto prípade malo ísť o mediálnu kampaň v rámci ktorej mal štát realizovať preventívne aktivity a zabezpečiť vytvorenie a distribúciu propagačných materiálov zaoberajúcich sa problematikou násillia. Výsledkom bola celoštátna mediálna kampaň Pretože hovorím nie o sexuálnom násillí na ženách, kampaň pre verejnosť Zastavme násillie na ženách a Preventívna kampaň PZ.

Zároveň v Národnom akčnom pláne na prevenciu a elimináciu násillia na ženách 2022-2027 si štát definoval úlohu zrealizovať kampaň na zvýšenie informovanosti a podporu práv obetí trestných činov s dôrazom na domáce násillie s rodovo špecifickým prístupom k partnerskému násilliu na ženách a preventívnu kampaň, zameranú na problematiku násillia, s cieľom zvyšovať informovanosť a právne povedomie¹⁵.

Postupy a opatrenia na implementáciu politik

V Národných akčných plánoch¹⁶ boli za úlohy v oblasti prevencie, teda zrealizovať kampane, informačno-vzdelávacie, osvetové aktivity zodpovedné Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej MPSVR SR) v spolupráci s Koordináčno-metodickým centrom pre prevenciu násillia na ženách (ďalej KMC), Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej MV SR), Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej MS SR), relevantné rezorty, samosprávne kraje a obce, v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami (ďalej MVO).

¹⁴ Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násillia na ženách na roku 2014 – 2019, časť Primárna prevencia, Oblasť č. 5, úlohy č. 36 a č. 49

¹⁵ Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 - 2027, časť Prevencia násillia na ženách, Oblasť č. 2 - úloha č. 2.1 a 2.9

¹⁶ Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia na ženách 2014-2019 a 2022 – 2027, časť úlohy v oblasti prevencie, str.

V správe o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia¹⁷ štát uvádza, že úlohu zrealizovať kampaň zameranú na prevenciu násilia na ženách a zvyšovanie informovanosti a právneho povedomia splnil. V rámci splnenia tejto úlohy udáva, že zrealizoval 2 kampane. Prvou je celoštátna mediálna kampaň z roku 2017 „**Pretože hovorím nie**“ a druhou je kampaň z roku 2019 „**Zastavme násilie na ženách**“. Zároveň dopĺňa kampaň z roku 2020 „**Od zajtra**“. Ďalej uvádza, že pri príležitosti Medzinárodného dňa eliminácie násilia na ženách, ktorým je 25. november, Policajný zbor SR (PZ) každoročne v mesiaci november realizoval „**celoslovenskú preventívnu kampaň**“.

Zároveň má **Ministerstvo spravodlivosti SR** má v svojej pôsobnosti dotácie na podporu ľudských práv a slobôd. V rámci týchto dotácií v minulosti viac krát finančne podporilo **kampane** na zvyšovanie povedomia v problematike násilia na ženách **realizované mimovládnyimi organizáciami**, ktoré boli väčšinou miestne a/ alebo zvyšovali informovanosť a povedomie o problematike v online priestore prostredníctvom vlastných sociálnych sietí. Nie sú to však kampane realizované priamo štátom a s celonárodným dosahom.

Výsledky a vyhodnotenie implementácie politík

Podľa informácií zistených prostredníctvom desk research a žiadostí o informácie boli v rokoch 2017 – 2021 realizované kampane – „Pretože hovorím nie“, „Zastavme násilie“, „Od zajtra“, a každoročná preventívna kampaň Policajného zboru SR (PZ). V tabuľke nižšie prinášame prehľad týchto kampaní, vrátane rezortov, ktoré ich realizovali, rokov realizácie, ich tematického zamerania a zdrojov financovania.

Prehľad kampaní na zvyšovanie informovanosti a povedomia verejnosti o násilí na ženách v rokoch 2017 - 2021

Kampaň	Realizoval	Rok	Zameranie	Financovanie
Pretože hovorím nie	MPSVR SR	2017	Sexuálne násilie	Nórsky finančný mechanizmus (NFM) a štátny rozpočet
Zastavme násilie na ženách	IVPR KMC	2019 2020	Násilie páchané na ženách	Národný projekt
Od zajtra	MV SR	2019	Domáce násilie	Národný projekt
Preventívna kampaň policajného zboru	MV SR	2019 2020 2021	Domáce násilie Násilie na ženách Násilie na ženách v partnerských vzťahoch	Štátny rozpočet

Prostredníctvom desk research a tiež prostredníctvom žiadosti o poskytnutie informácií sme ďalej zisťovali, aký bol **cieľ** týchto kampaní, ako boli vyberané **cieľové skupiny** kampaní, či bola zrealizovaná ich evaluácia a aké boli **náklady** na kampane.

¹⁷ Správa o plnení úloh Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2014 - 2019 https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/ODPOCET-NAP-2014_2015-do-vlady.pdf

Názov kampane	Primárna cieľová skupina	Hlavný cieľ/ciele	Výstupy (napr. video spot, letáky a pod.)	Výsledky/dosah
Pretože hovorím nie	mladí ľudia 18-25 rokov	zvýšiť informovanosť, znížiť toleranciu a otvoriť diskusiu o sexuálnom násilí	2 TV a 1 rozhlasový spot, infomateriály, prednášky	Spoty – 295 687, prednášky - 4100
Zastavme násilie na ženách 2019	široká a odborná verejnosť, novinárska obec, verejné a vzdelávacie inštitúcie	zvýšiť povedomie o problematike násilia páchaného na ženách, zlepšiť informovanosť o službách pre ženy zažívajúce násilie a vytvoriť partnerstvá inštitúcií a expertov/ - tiek v snahe eliminovať rodovo podmienené násilie	verejná diskusia, stretnutie s odbornou diskusiou	Kampaň získala stabilnú podporu (napr. hlavy štátu, ministerstiev a pod,) a získava väčšiu pozornosť
Zastavme násilie na ženách 2020	široká verejnosť, odborná verejnosť, novinárska obec, verejné a vzdelávacie inštitúcie	zvýšiť povedomie o problematike násilia páchaného na ženách, zlepšiť informovanosť o službách pre ženy zažívajúce násilie a vytvoriť partnerstvá inštitúcií a expertov/ - tiek v snahe eliminovať rodovo podmienené násilie	verejná online diskusia, príspevkov na online konferencii Aliancie žien – Cesta späť	Kampaň získala podporu aj zo strany zastupiteľstiev SR v zahraničí a ambasad pôsobiacich v SR a získava väčšiu pozornosť
Od zajtra	obete z radov seniorov a senioriek, obete násilných trestných činov, obete nenávisťných trestných činov a extrémizmu, obete obchodovania s ľuďmi, obete z radov mládeže a tiež obete domáceho násilia	zviditeľnenie a priblíženie služieb pre občanov a občianky - Informačných kancelárií pre obete trestných činov	Videoklip – Dara Rolins, Od zajtra besedy, webináre, stretnutia, interné postupy IK	Videoklip – 640 556 pozretí Počet klientov IK – 2245; preventívne aktivity 1594; záujem škôl – 330besied/315 webinárov; záujem seniorských klubov/organizácií 948 besied; sieťovanie/komunikácia s partnermi 8986 stretnutí; mapa pomoci – spolupracujúce subjekty/partneri 335; dosah kampane: 16 informačných kancelárií a 8 detašovaných pracovísk; 153 odborníkov/čok; 24 pracovníkov/čok IK (3 v každom kraji)
Preventívna kampaň policajného zboru 2019	základné a stredné školy, seniory, týrané ženy, klienti: komunitných centier, krízových centier, zariadení sociálnych služieb, zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ženy z Bezpečného ženského domu	zvýšiť informovanosť a povedomie, zmeniť postoje, rozvíjať zručnosti a zabrániť recidíve násilia	prednášky, besedy, stretnutia, tlačové správy, príspevky v médiách; leták: „(Nie) som obeťou násilia!“	základné školy 53 - 1325 detí; stredoškolská mládež 103 aktivít - 3577 detí; 1 stretnutie pre 21 seniorov; 15 stretnutí pre rôzne cieľové skupiny - 328 osôb; 35 tlačových správ do celoslovenských a regionálnych médií; 10 príspevkov do rozhlasových a televíznych médií

Preventívna kampaň policajného zboru 2020	základné a stredné školy, seniory, týrané ženy, klienti: komunitných centier, krízových centier, zariadení sociálnych služieb, zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ženy z Bezpečného ženského domu	zvýšiť informovanosť a povedomie, zmeniť postoje, rozvíjať zručnosti a zabrániť recidíve násillia	prednášky, besedy; leták: „(Nie) som obeťou násillia!“	nezistené/nie sú verejne dostupné
Preventívna kampaň policajného zboru 2021	základné a stredné školy, seniory, týrané ženy, klienti: komunitných centier, krízových centier, zariadení sociálnych služieb, zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ženy z Bezpečného ženského domu	zvýšiť informovanosť a povedomie, zmeniť postoje, rozvíjať zručnosti a zabrániť recidíve násillia	prednášky, besedy; leták: „(Nie) som obeťou násillia!"; videa ¹⁸ – „výzva pre týrané ženy“(výzva pre obeť trestných činov, aby sa nebáli podať trestné oznámenie a vyhľadali pomoc), „vystavme stopku násilliu na ženách“ (apel na obeť akéhokoľvek násillia aby kontaktovali políciu)	nezistené/ nie sú verejne dostupné

Kampaň “Pretože hovorím nie”

Kampaň bola realizovaná prostredníctvom vizuálnych námetov a dvoch kreatívnych spotov, ktorých cieľom bolo poukázať na rovnocenné partnerstvo v intímnych vzťahoch, odmietanie stereotypných očakávaní vo vzťahoch a tiež ako rozpoznať a odmietnuť akékoľvek formy sexuálneho násillia v intímnych vzťahoch. Kampaň bola súčasťou končiacieho projektu MPSVR SR Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách.

Išlo o prvú kampaň na Slovensku, ktorá bola špecificky zameraná na problematiku sexuálneho násillia. Kampaň sa nerealizuje pravidelne, išlo o jednorazovú kampaň. Kampaň nebola zameraná na problematiku násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch ale špecificky na problematiku sexuálneho násillia. Nakoľko v oblasti sexuálneho násillia na Slovensku neexistujú špecifické služby, v rámci tejto kampane, bol ako kontakt na pomoc a podporu uvádzaná bezplatná nonstop linka pre ženy zažívajúce násillie.

Kampaň „Zastavme násillie na ženách“

Hlavné ciele kampane v roku 2019 a 2020 bolo podľa odpovede uvedenej v žiadosti o poskytnutie informácií¹⁹ najmä získať záštitu prezidentky, osloviť a prehliť partnerstvá s významnými osobnosťami a inštitúciami. Medzi čiastkovými cieľmi bolo aj zvýšiť povedomie o faktoch a dátach o problematike násillia na ženách prostredníctvom verejných diskusií s osobnosťami, ktoré sa venujú prevencii a pomoci ženám zažívajúcim násillie (napr. Národná linka pre ženy). Z dostupných informácií²⁰ bola v rámci kampane v roku 2019 realizovaná verejná diskusia s názvom Zastavme násillie na ženách a na záver kampane bola verejnosť pozvaná na stretnutie, kde bol uvedený film Female Pleasure spolu s odbornou diskusiou o právach žien a násillí. V roku 2020 v úvode kampane vystúpili zástupkyne KMC na online konferencii Aliancie žien – Cesta späť a záverečným podujatím kampane bola verejná online diskusia s názvom „Ochrana žien pred násillím vo svetle súdnych rozhodnutí“, kde bola verejnosť oboznámená s výsledkami analýzy, ktorú zrealizovalo KMC. V žiadosti o poskytnutie informácií k najrelevantnejším výsledkom KMC uviedlo to, že kampaň získala stabilnú podporu či už hlavy štátu a ministerstiev Slovenskej

¹⁸ <https://www.facebook.com/search/top?q=v%C3%BDzva%20pre%20t%C3%BDran%C3%A9%20C5%BEeny>
<https://www.facebook.com/search/top?q=vystavme%20stopku%20n%C3%A1silliu%20na%20C5%BEen%C3%A1ch>

¹⁹ Odpoveď na žiadosť o prístup k informáciám zo dňa 27.05.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny

²⁰ Tlačová správa: Začína sa kampaň Zastavme násillie na ženách 2020, IVPR, KMC, https://ivpr.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/tlacova_sprava_zastavme_nasillie_2020-1.pdf

republiky a tiež, že kampaň získava každým rokom väčšiu poznaťnosť. Cieľové skupiny vybrali na základe zistení prieskumu EuroBarometer 2016 a takisto pri príprave kampaní vychádzali z údajov výskumu FRA – European Union Agency for Fundamental Rights.²¹ Inštitút pre výskum práce a rodiny uviedol, že evaluáciu kampaní nerealizoval. Vieme z akých zdrojov bola kampaň financovaná, no celkové náklady na kampaň sa nám nepodarilo zistiť.

Kampaň „Od zajtra“

Podľa dostupných informácií sa ciele kampane „Od zajtra“ líšia. Na základe desk research bol cieľ veľmi všeobecný „osloviť, čo najširšiu skupinu ľudí a dosiahnuť, čo najväčšiu spoločenskú diskusiu o problémoch, ktoré sa každý deň objavujú v našom okolí“. V žiadostiach o poskytnutie informácií²² sme sa preto bližšie pýtali na ciele tejto kampane. **V odpovedi Ministerstvo vnútra uviedlo,** že kampaň bola podpornou súčasťou činnosti informačných kancelárií pre obeť trestných činov (ďalej len IK) a jej **hlavným cieľom bolo zviditeľnenie a priblíženie služieb pre občanov a občianky.** Pri spustení kampane prebehla **tlačová konferencia Ministerstva vnútra²³**, kde bol **cieľ tejto kampane komunikovaný, ako „efektívnejšie a dôslednejšie bojovať proti domácejmu násiliu“.** Podľa tlačovej konferencie chcelo MV SR tento cieľ naplniť prostredníctvom **siedmych opatrení** - včasnej identifikácie prípadov týraných osôb a ich ochrany, zvyšovania profesionality policajtov prvého kontaktu, zefektívnenia spolupráce participujúcich subjektov a informovanosti v boji proti domácejmu násiliu, zvýšenia dostupnosti štátnej podpory bývania pre týrané ženy a deti, uprednostňovania témy týrania žien a detí v dotačných schémach MV SR, zvyšovania osvedy obyvateľstva vo vzťahu k týraným ženám a deťom a iné. Zároveň bol na konferencii predstavený videoklip Dary Rolins – Od zajtra²⁴, ktorý bol súčasťou a výstupom kampane. **Podľa odpovede na žiadosť o poskytnutie informácií²⁵** boli cieľovými skupinami kampane obeť z radov seniorov a senioriek, obeť násilných trestných činov, obeť nenávisťných trestných činov a extrémizmu, obeť obchodovania s ľuďmi, obeť z radov mládeže a tiež obeť domáceho násilia. **Podľa tlačovej konferencie MV SR²⁶** boli cieľovou skupinou obeť domáceho násilia. **Medzi tým, čo uviedlo MV SR v odpovedi na žiadosť o poskytnutie informácií a tým, čo prezentovalo na tlačovej konferencii, ako cieľ kampane, cieľové skupiny a hlavné aktivity kampane je zjavný nesúlad.** Podľa výsledkov kampane, ktoré uviedlo Ministerstvo v odpovedi na žiadosť o poskytnutie informácií²⁷, kde uvádza počty klientov IK, preventívnych aktivít, besied, webinárov, stretnutí, spolupracujúcich subjektov a v rámci dosahu uvádza počet IK, odborníkov a pracovníkov IK je možné povedať, že jej cieľom bolo najmä **zviditeľnenie a priblíženie služby pre občana – Informačných kancelárií pre obeť trestných činov.** Odpoveď MV SR teda nepotvrzuje to, čo odznelo na tlačovej konferencii ku kampani. Zároveň uvádzame, že informačné kancelárie pre obeť trestných činov, nie sú špecializované a určené špecificky ženám zažívajúcim násilie ale aj iným cieľovým skupinám (ako obeť násilných trestných činov, obeť nenávisťných trestných činov a extrémizmu, obeť obchodovania s ľuďmi, obeť z radov mládeže a pod.). Kampaň neinformuje o dostupných službách a možnostiach pomoci a ochrany pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch. Vieme z akých zdrojov bola kampaň financovaná, no celkové náklady na kampaň sa nám nepodarilo zistiť. Nejde o pravidelnú kampaň. Ministerstvo v odpovedi tiež uviedlo, že kampaň je vyhodnocovaná pravidelne a to štatistikami obeť, informáciami o preventívnych aktivitách a inými spôsobmi.

²¹ https://www.gender.gov.sk/zastavmenasilie/files/2016/10/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_sk.pdf

²² Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 22/2022 zo dňa 18.5.2022, OZ HANA

²³ <https://www.ta3.com/clanok/152949/tb-d-sakovej-j-maskarovej-o-opatreniach-proti-domacemu-nasiliu>

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=Qr96vUQptKl>

²⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/002890-007 zo dňa 26.05.2022, Ministerstvo vnútra SR

²⁶ <https://www.ta3.com/clanok/152949/tb-d-sakovej-j-maskarovej-o-opatreniach-proti-domacemu-nasiliu>

²⁷ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/002890-007 zo dňa 26.05.2022, Ministerstvo vnútra SR

Každoročná preventívna kampaň PZ

Prostredníctvom žiadosti o poskytnutie informácií²⁸ sme sa ministerstva vnútra pýtali na cieľ, cieľové skupiny, výstupy, evaluáciu a financovanie tejto kampane v rokoch 2019-2021. Podľa odpovede ministerstva bola **Kampaň** v týchto rokoch zameraná nešpecificky, teda **pokrývala všetky formy násillia**. Cieľové skupiny boli vyberané na základe záujmu a dohovoru. **Aktivity kampane** boli realizované formou prednášok a besied. Cieľovým skupinám boli poskytované informácie a rady, ako sa správať, ak sa stanú obeťou násillia a na koho sa obrátiť o pomoc. Počas realizovania kampane preventisti a preventistky tiež oslovovali a rozdávali leták „(Nie) som obeťou násillia!“²⁹ najčastejšie dievčatám a ženám v uliciach, v obchodných centrách, v zdravotníckych zariadeniach a podobne. Leták obsahoval informácie o tom, čo je násillie, aké ma formy, čo je cyklus násillia a iné. Na letáku boli uvedené **kontakty** na políciu, národnú non-stop Národnú linku pre ženy zažívajúce násillie, chýbali však kontakty a informácie na ďalšie dostupné miesta pomoci pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch.³⁰

Prostredníctvom desk research sme tiež zistili, že v období rokov 2018-2021 si v rámci preventívnej kampane Polícia SR pripravila **sériu videí**³¹, ktoré začala šíriť 25. novembra 2018 prostredníctvom sociálnych sietí. Ich cieľom bola prevencia násillia prostredníctvom zvyšovania informovanosti spoločnosti, zmeny postojov a vzdelanostnej úrovne v problematike násillia. Tento obsah bol síce čiastočne zameraný na násillie páchané na ženách v partnerských vzťahoch (napr. formy násillia, cyklus násillia, prečo žena neodíde a pod.), no smerom k samotným ženám zažívajúcim násillie bol v niektorých častiach viktimizujúci. V spracovaní témy násillia páchaného na ženách v realizovanej kampani chýbali informácie o tom, že násillie na ženách je porušovaním ich základných ľudských práv a zásahom do ich ľudskej dôstojnosti. Hoci spomínané videá verejnosti približovali dynamiku násillného vzťahu, objavili sa v nich aj informácie a výroky, ktoré prenášali zodpovednosť za riešenie situácie násillia na ženy zažívajúce násillie. Vo videách, ktoré Polícia SR šírila v roku 2021 rovnako PZ apeloval na samotné ženy zažívajúce násillie, aby sa nebáli a nemlčali, aby daný problém riešili, aby podali trestné oznámenia a kontaktovali políciu alebo vyhľadali pomoc. Takéto nastavenie komunikácie, aj keď možno realizované s dobrým úmyslom, nevedie k zvyšovaniu dôvery žien v políciu. Ak chce polícia dosiahnuť vyššiu dôveru žien zažívajúcich násillie, potom potrebuje komunikovať jasný odmietavý postoj polície k násilliu na ženách, ako aj dať odkaz páchatelom násillia na ženách, že násillné správanie je neprijateľné a polícia ho bude náležite vyšetřovať a postihovať.

Realizované kampane neinformovali alebo len čiastočne informovali o násillí na ženách v partnerských vzťahoch, dostupných podporných službách a možnostiach pomoci a ochrany. Kampane nie sú realizované pravidelne ani monitorované alebo vyhodnocované. Väčšinou sú to jednorazové kampane realizované a financované, ako aktivity v rámci národných projektov, na ktoré ďalšie kampane štátu na zvyšovanie povedomia či informovanosti verejnosti o násillí na ženách nenadväzovali.

²⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 22/2022 zo dňa 18.5.2022, OZ HANA

²⁹ <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy&sprava=nasilie-pachane-na-zenach-sa-tyka-kazdeho>

³⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/002890-007 zo dňa 26.05.2022, Ministerstvo vnútra SR

³¹ <https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/2264327376930805>

<https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/2264324900264386>

<https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/2264333856930157>

<https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/2264322503597959>

<https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/2264320533598156>

Odporúčania

- Zabezpečiť, aby bola verejnosť prostredníctvom kampaní informovaná o príčinách, prejavoch, formách a dopadoch násillia páchaného na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch v súlade s medzinárodnými štandardmi zakotvenými v medzinárodných ľudsko-právnych dohovoroch, ktorých je SR zmluvnou stranou.
- Zabezpečiť, aby bola verejnosť a ženy zažívajúce násillie prostredníctvom kampaní informované o dostupných podporných službách a možnostiach pomoci a ochrany.
- Vyčleniť adekvátne finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu SR a pravidelne realizovať kampane zamerané na problematiku násillia páchaného na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.
- Pri realizácii kampaní zameraných na problematiku násillia páchaného na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami z oblasti ľudských práv, rodovej rovnosti a násillia na ženách.
- Pravidelne monitorovať a vyhodnocovať kampane zamerané na problematiku násillia páchaného na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch.

Vzdelávanie

Prostredníctvom vzdelávania a primárnej prevencie v oblasti násillia na ženách v rátane násillia v partnerských vzťahoch môžeme predchádzať vzniku a závažným následkom násillia, znižovať toleranciu násillia na ženách v spoločnosti, ako aj rozvíjať poznatkovú bázu, citlivý prístup a zručnosti rôznych profesií a pracovníčok a pracovníkov relevantných štátnych a verejných inštitúcií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch a ich detí.

Programy primárnej prevencie na školách

Primárna prevencia rôznych nežiadúcich spoločenských javov, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch, je dôležitá, pretože postoje a vzory sa v živote ľudí formujú v školskom veku. Preto je dôležité, aby štát prostredníctvom štátnych vzdelávacích programov a štátnych vzdelávacích inštitúcií zabezpečil aj systematickú primárnu prevenciu násillia na ženách, ako celosvetovo najviac rozšíreného porušovania základných ľudských práv a slobôd.

Štát nemá vytvorený legislatívny rámec v oblasti primárnej prevencie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch. V slovenskom vzdelávacom systéme úplne absentujú programy primárnej prevencie násillia na ženách. Problematika sa iba čiastočne rieši vo všeobecnosti v rámci výučby tém o ľudských právach, čo je nedostačujúce a nie je to v súlade s medzinárodnými záväzkami SR v oblasti prevencie a eliminácie násillia na ženách.

Legislatívny rámec

Slovenská republika nemá komplexný legislatívny rámec pre násillie na ženách, preto nie je primárna prevencia násillia na ženách, v rátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch legislatívne ukotvená. Oblasť primárnej prevencie sa objavuje v rámci úloh viacerých Národných akčných plánov na prevenciu a elimináciu násillia na

ženách³². Podľa zistených informácií, doposiaľ ale nedošlo k vytvoreniu, ani zavedeniu programov primárnej prevencie násillia na ženách do vzdelávacích programov základných a stredných škôl.

Podľa relevantných **medzinárodných ľudsko-právnych dohovorov**³³ by mal štát podniknúť kroky na to, aby boli do oficiálnych študijných plánov na všetkých stupňoch vzdelávania začlenené materiály, ktoré sú zamerané na problematiku rovnoprávnosti mužov a žien, nestereotypných rodových rolí, vzájomného rešpektu, nenásilného riešenia konfliktov v medziľudských vzťahoch, rodovo podmieneného násillia na ženách a práva na nedotknuteľnosť osoby.

Postupy a opatrenia na implementáciu politik

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej MŠVVŠ SR) **nemá vytvorené programy primárnej prevencie** násillia na ženách v partnerských vzťahoch. V Štátnom vzdelávacom programe (ďalej ŠVP) sú zahrnuté oblasti ako **výchova k manželstvu a rodičovstvu** a témy ako výchova v rodine, rovnoprávnosť pohlaví a budovanie vzťahov medzi chlapcami a dievčatami. V rámci témy Vznik a vývoj ľudského jedinca, je zobrazená príprava organizmu ženy na prijatie a rozvoj dieťaťa. **V učebných materiáloch** je v tejto súvislosti popísaná **iba rola matky vo vzťahu k starostlivosti o dieťa** (napr. kŕmenie, prebaľovanie, umývanie, pravidelná návšteva poradne, význam materskej lásky pre zdravý vývin dieťaťa a pod.). V tom rámci sa teda ŠVP **špecificky nevenuje** problematike násillia na ženách a v niektorých učebných materiáloch dokonca **podporuje stereotypy**, ktoré kladú na ženy normatívne očakávania, primárne ako na matky. Absencia komplexných a systematických programov prevencie násillia na ženách v školskom prostredí posilňuje pretrvávanie nerovnosti medzi ženami a mužmi.

V zahraničí existujú v rôznych krajinách príklady toho, ako môžu vzdelávacie inštitúcie, ako sú školy, pracovať s prevenciou násillia v partnerských vzťahoch. Ako jeden z príkladov môžeme uviesť program REaDAPt. Je to súbor nástrojov, ktorý pomáha pedagógom a pedagogičkám viesť aktivity zamerané na prevenciu domáceho násillia³⁴ alebo projekt „Love is respect“ v USA, ktorý poskytuje podporu, prístup k pomoci a informáciám mladým ľuďom vo veku od 13 do 26 rokov. Poskytuje komplexné vzdelávanie prostredníctvom interaktívnych stránok, kvízov, učebných osnov pre pedagógov a pedagogičky, rovesníkov a rodičov na podporu zdravých vzťahov a tým predchádza násilliu na ženách.³⁵

Úlohu štátu v oblasti prevencie násillia na ženách často, najmä na lokálnej úrovni, v súčasnosti **zastupujú ženské mimovládne organizácie**, ktoré primárne poskytujú špecifické podporné služby ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch. Tieto preventívne aktivity sú realizované hlavne formou prednášok, diskusií alebo workshopov s mladými ľuďmi na školách. **Nejde však o systémové opatrenie**, ale o snahu týchto organizácií **aspoň čiastočne sprístupniť** prevenciu násillia na ženách mladým ľuďom v systéme vzdelávania. Okrem organizácií, ktoré poskytujú služby ženám zažívajúcim násillie v oblasti primárnej prevencie pôsobia aj ľudsko-právne mimovládne organizácie ako napríklad EsFem, inTYMYta, Aspekt a ďalšie, ktoré realizujú vzdelávacie aktivity v oblasti rodovej rovnosti, rodovo citlivej výchovy, prednášky na témy rovnosť príležitosti žien a mužov,

³² Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násillia na ženách na roky 2014 – 2019, časť Primárna prevencia, Oblasť č. 5, úloha č. 36 a v Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násillia na ženách na roky 2022 - 2027

³³ Dohovor Rady Európy o odstránení násillia na ženách a domáceho násillia a boji proti nemu.

³⁴ <https://www.readapt.eu/>

³⁵ <https://www.loveisrespect.org/>

ľudských práv, realizujú workshopy vzťahovej a sexuálnej výchovy a vytvárajú aj študijné materiály pre učiteľky a učiteľov a rodičov.

K vzdelávaniu v oblasti rodovej rovnosti vznikla aj **vzdelávacia kampaň „Prvá“**, o slovenských ženách, „ktoré sa ako „prvé“ presadili v rôznych oblastiach života a menili našu spoločnosť k dnešnému obrazu, v ktorom je žena samozrejmosťou vo verejnej sfére. Cyklus je intímnu spomienkou na osobnosti alternatívnych ženských dejín, ktoré zostali popri známých mužských hrdinoch takmer neviditeľné“³⁶. K vzdelávacej kampani existuje aj samostatná webová stránka³⁷ a brožúra, ktorú môžu učiteľky a učitelia využiť vo vzdelávacom procese. **Vzdelávanie** v oblasti rodovej rovnosti **a používanie** aj takýchto vzdelávacích materiálov však **nie je** pre školy **záväzná** a z verejne dostupných zdrojov sa nepodarilo zistiť nakoľko sa tieto materiály na školách v procese výchovy a vzdelávania používajú a ako.

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky má vytvorenú schému Dotácií na podporu ľudských práv, ktoré sa okrem iného poskytujú aj na podporu výchovy a vzdelávania detí a mládeže. V rámci tejto dotácie boli v minulosti podporené mimovládne organizácie, ktoré realizovali kampane a preventívne a osvetové aktivity v téme násillia na ženách. Tento typ preventívnych aktivít bol realizovaný väčšinou **na miestnej úrovni** alebo zvyšujú informovanosť a povedomie o téme násillia na ženách prostredníctvom svojich sociálnych sietí. Tieto kampane a preventívne aktivity **nie sú realizované priamo štátom a nemajú celonárodný dosah**.

Odporúčania

- **Vytvoriť komplexný legislatívny rámec k problematike násillia na ženách, ktorý zahŕňa programy primárnej prevencie násillia na ženách vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch**
- **Vytvoriť a implementovať koncepčné materiály k vzdelávaniu v oblasti primárnej prevencie násillia na ženách pre základné a stredné školy, ktoré budú vychádzať z medzinárodných ľudsko-právnych štandardov chápania problematiky násillia na ženách zakotvených v medzinárodných dohovorochoch, ktorých je SR zmluvnou stranou**
- **Zabezpečiť, aby štát pri tvorbe koncepčných materiálov spolupracoval s odborníkmi a odborníčkami v problematike násillia na ženách, vrátane mimovládnych organizácií, ktoré sa tejto problematike venujú**
- **Vytvoriť a implementovať mechanizmus pravidelného monitoringu a vyhodnocovania realizácie programov primárnej prevencie násillia na ženách na školách.**
- **Zabezpečiť kontinuálne vzdelávanie relevantných pedagogických zamestnancov a zamestnankýň škôl k realizácii vytvorených programov primárnej prevencie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch**
- **Zabezpečiť, aby bola problematika násillia na ženách a jeho prevencia súčasťou odbornej prípravy budúcich pedagógov a pedagogičiek na relevantných stredných a vysokých školách.**

³⁶ <https://character-fda.eu/Projekty/2016/Seria-dokumentarnych-filmov-a-vzdelavacia-kampan-PRVA>

³⁷ www.prvezeny.sk

Odborná príprava na výkon povolania

Štát by mal zabezpečiť, aby bola do študijných materiálov v rámci odbornej prípravy na výkon povolania profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie a ich detí zaradená problematika násilia na ženách vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Cieľom odbornej prípravy by malo byť posilnenie zručnosti a vedomosti študentov a študentiek o problematike násilia na ženách. Informácie o tejto problematike poskytované v rámci odbornej prípravy by mali byť v súlade s najnovšími poznatkami, ako aj s medzinárodnými ľudsko-právnymi štandardmi, ktoré sú obsiahnuté v relevantných medzinárodných dohovoroch o násilí na ženách a národných strategických dokumentoch.

V slovenskom vzdelávacom systéme absentuje koncepčný a metodický rámec, ktorým by sa problematika násilia na ženách dostala do odbornej prípravy na výkon povolania profesií, ktoré sa priamo podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch, na stredných odborných školách. Aj keď sa na niektorých vysokých školách v rámci konkrétnych predmetov problematika násilia na ženách spomína, nie je možné posúdiť kvalitu, či súlad obsahu poskytovaných informácií s medzinárodnými štandardmi pre oblasť násilia na ženách. Dôvodom je jednako absencia jednotných štandardov pre vzdelávanie v problematike násilia na ženách na vysokých školách, ako aj absencia mechanizmu na monitorovanie a vyhodnocovanie kvality výuky v tejto oblasti.

Legislatívny rámec

Slovenská republika nemá komplexný legislatívny rámec pre násilie na ženách, preto na národnej úrovni, neexistuje legislatíva v oblasti odbornej prípravy relevantných profesií v problematike násilia na ženách vrátane násilia v partnerských vzťahoch.

Z verejne dostupných informácií vyplýva, že v Národnom akčnom pláne³⁸ bolo jednou z úloh vypracovať a uviesť do vzdelávania koncepciu systematického vzdelávania v oblasti násilia na ženách a domáceho násilia pre príslušné profesijné odbory a študijné odbory (právo, sociálna práca, psychológia, sociológia, zdravotníctvo, farmácia, atď.) na vysokých školách a univerzitách. V Správe o plnení Národného akčného plánu na elimináciu násilia na ženách³⁹ je uvedené, že odborná príprava na výkon povolania v problematike násilia na ženách je realizovaná v rámci predmetov Základy psychopatológie, Sociálno-právna ochrana detí, Sociálna práca na Pedagogickej fakulte Prešovskej Univerzity v Prešove.

Postupy a opatrenia na implementáciu politík

Prostredníctvom žiadostí o informácie sme sa Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) pýtali na konkrétne typy stredných škôl, pre ktoré sú vytvorené metodické pokyny a usmernenia k vyučovaniu problematiky násilia na ženách v rámci odbornej prípravy. Pýtali sme sa na gymnáziá, stredné zdravotnícke školy, stredné pedagogické školy a sociálne akadémie, policajnú strednú školu a ďalšie. ŠPÚ vo svojej odpovedi uviedol, že **metodické pokyny a usmernenia sa týkajú základných škôl a gymnázií**, konkrétne predmetov ako etická výchova⁴⁰ alebo občianska náuka, pričom obsahovým štandardom je rovnosť a rovnaká dôstojnosť mužov a žien⁴¹ a sociálno-

³⁸ Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách 2014 – 2019 - Úloha 28 https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/NAP_nasilie_print.pdf

³⁹ Správa o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia na ženách 2014 – 2019 https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/ODPOCET-NAP-2014_2015-do-vlady.pdf

⁴⁰ Etická výchova – gymnázium so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom – str. 5 Dobré vzťahy v rodine. https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/eticka_vychova_g_4_5_r.pdf

⁴¹ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 21/2022 odpoveď zo dňa 30.5.2022, Štátny pedagogický ústav

patologické javy v spoločnosti (šikanovanie, domáce násilie, látkové a nelátkové závislosti, extrémizmus a iné).⁴² Zo zistených informácií teda vyplýva, že **na stredných školách, ktoré pripravujú na výkon povolania profesie, ktoré prichádzajú priamo do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie a/alebo ich deťmi**, prípadne sa zúčastňujú na vzdelávaní detí a mládeže (napr. zdravotnícky personál, pedagogické profesie, polícia), **metodické pokyny a usmernenia k problematike násillia na ženách absentujú**.

V žiadostiach o poskytnutie informácií, ktoré sme adresovali MŠVVaŠ SR sme tiež zisťovali, aké kroky štát robí na to, aby bola zabezpečená odborná príprava na výkon povolania na stredných a vysokých školách v téme násillia na ženách. V odpovedi na žiadosť o informácie je uvedené, že na tvorbe metodických pokynov alebo usmernení k začleneniu problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch do odbornej prípravy „participuje samotné MŠVVaŠ SR a jeho expertné organizácie, ktoré pripravujú odborné podklady a materiály v rámci svojich kompetencií. Jednou z nich je aj Štátny pedagogický ústav, ktorý je primárne zodpovedný za implementáciu témy v ZŠ a gymnáziách. Odbornú prípravu na SŠ garantuje Štátny inštitút odborného vzdelávania (ďalej ŠIOV).⁴³ ŠPÚ sa ďalej odvoláva na **dokument „Sprievodca školským rokom 2021/2022“**, kde v časti Hodnotová výchova a ľudské práva sa nachádza **odporúčanie a priority** „venovať zvýšenú pozornosť osvete, výchove a vzdelávaniu v oblasti rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí mužov a žien smerujúcim k nulovej tolerancii voči diskriminácii a páchaniu násillia na ženách a deťoch/dievčatách.“⁴⁴ Z odpovede však vôbec **nie je jasné, či a akým spôsobom je toto odporúčanie a prioritá aplikované v praxi**.

V prípade vysokých škôl (ďalej VŠ), sme zistili, že niektoré predmety sa čiastočne dotýkajú témy násillia na ženách na Univerzite Komenského v Bratislave v predmetoch Domáce násillie, Sociálna práca s rodinou, Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v predmete Sociálna práca s obeťami násillia, Univerzite Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach v predmete Sociálna práca s rodinou, Trnavskej Univerzite v Trnave v predmete Sociálna práca s rodinou I, Prešovskej univerzite v Prešove v predmete Rodina ako inštitúcia, Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre v predmetoch Sociálna práca s vybranými cieľovými skupinami, Metódy sociálnej práce. V súvislosti s výučbou týchto predmetov, **nie je možné hovoriť o systematickom prístupe**. Predmety **nie sú povinné, ale povinne voliteľné, jednotlivé školy sa** v prístupe k vzdelávaniu v tejto oblasti **odlišujú, nie všade sú akceptované rodové aspekty** násillia na ženách⁴⁵, ktoré sú medzinárodným štandardom vyplývajúcim z viacerých medzinárodných ľudsko-právnych dohôd, ktorých je SR zmluvnou stranou, ako aj z národných strategických dokumentov v tejto oblasti.

Na základe desk research a žiadostí o informácie odoslaných na MŠVVaŠ SR je tiež zrejmé, že štát **nemonitoruje a nevyhodnocuje kvalitu vzdelávania a realizáciu odbornej prípravy na stredných a vysokých školách v oblasti násillia na ženách**, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.⁴⁶

⁴² Občianska náuka – gymnázium so štvorročným a päťročným vzdelávacím programom – str. 5 -

https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/obcianska_nauka_g_4_5_r.pdf

⁴³ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 21/2022 odpoveď zo dňa 30.5.2022, Štátny pedagogický ústav

⁴⁴ Sprievodca školským rokom 2021/2022 – str. 40 bod f.

<https://cloud2t.edupage.org/cloud/?z%3AF2WjueTGQb3zvZCpXoRn2CZpN9VpGRKcTLWm5qrTNZdyxGbG5X1v1Mn1Z4Q%2Fw>

⁴⁵ <https://www.zastavmenasillie.gov.sk/resources/data/Primarna-prevencia-RPN-a-DN-v-skolskom-vzdelavani-na-Slovensku.pdf>

⁴⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 21/2022 odpoveď zo dňa 30.5.2022, Štátny pedagogický ústav

Odporúčania

- Vytvoriť komplexný legislatívny rámec k problematike násillia na ženách, ktorý bude zahŕňať aj oblasť vzdelávania v problematike násillia na ženách.
- Vytvoriť a implementovať koncepčné materiály a štandardy pre začlenenie problematiky násillia na ženách vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch do odbornej prípravy na výkon povolania profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násillie, ktoré budú vychádzať z medzinárodných ľudsko-právnych štandardov chápania problematiky násillia na ženách zakotvených v medzinárodných dohovoroch, ktorých je SR zmluvnou stranou
- Zabezpečiť, aby štát pri tvorbe koncepčných materiálov spolupracoval s odborníkmi a odborníčkami v problematike násillia na ženách, vrátane mimovládnych organizácií, ktoré sa tejto problematike venujú
- Vytvoriť a implementovať mechanizmus pravidelného monitoringu a vyhodnocovania vzdelávania v problematike násillia na ženách, vrátane jej výuky v rámci odbornej prípravy na výkon povolania profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násillie.

Média a súkromný sektor

V oblasti prevencie a eliminácie násillia na ženách vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch zohrávajú média dôležitú úlohu. Vytvárajú priestor na informovanie, zobrazovanie a jasné pomenovanie násillia, jeho príčin a dopadov. Zvyšovaním povedomia, búraním stereotypov môžu média prispievať k zmene postojov spoločnosti a spoločenského diskurzu o násillí na ženách. Je preto nevyhnutné, aby štát vytváral podmienky a platformy na zapájanie súkromného sektora a médií na prevencii a eliminácii násillia na ženách. Súkromný sektor môže byť významným aktérom prevencie a eliminácie násillia na ženách, nielen vo vzťahu k svojim zamestnankyniam a zamestnancom, ale aj k širokej verejnosti v rámci svojich aktivít v oblasti spoločenskej zodpovednosti.

Verejnoprávne média

Verejnoprávne médiá zohrávajú nezastupiteľnú úlohu v informovaní a vzdelávaní verejnosti. Prostredníctvom rôznych programov sa vo svojom vysielaní venujú dôležitým spoločenským témam a ovplyvňujú a formujú tak verejnú mienku a verejnú diskusiu.

Násillie na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch, je závažný celospoločenský problém a informovanie o ňom je bezpochyby vo verejnom priestore potrebné. Dnes sa tejto téme najčastejšie venujú krimi rubriky bulvárnych médií. Spôsob, akým o násillí na ženách hovoria, je však často tendenčný a podporuje rôzne škodlivé a nepravdivé mýty o tejto problematike.

Aj z tohto dôvodu je veľmi dôležité to, či a ako o násillí na ženách informujú a hovoria verejnoprávne médiá.

Legislatívny rámec

Slovenská republika **nemá komplexný legislatívny rámec pre problematiku násillia na ženách** a teda **ani legislatívny rámec**, ktorý by sa špecificky venoval **oblasti zapojenia verejno-právnych médií do prevencie a eliminácie násillia na ženách**. Mediám sa vo vzťahu k násilliu páchanému na ženách venujú v rámci úloh niektoré strategické materiály štátu⁴⁷. Zo zistených informácií je zrejmé, že **aj keď boli pokusy vytvoriť stratégiu** na podporu nulovej tolerancie násillia na ženách pre médiá a audiovizuálnu tvorbu, či e-learningový kurz pre novinárky a novinárov k problematike násillia na ženách, **tieto sa nezrealizovali. Zamestnanci a zamestnankyne verejnoprávnych médií nemajú zabezpečené pravidelné vzdelávanie** k problematike násillia na ženách v kontexte informovania verejnosti o tejto téme. Zároveň **verejno-právne médiá nemajú údaje** o tom, **v akom rozsahu sa v rámci svojho vysielania venujú informovaniu verejnosti o problematike násillia na ženách**.

V strategických a koncepčných materiáloch⁴⁸ si štát stanovil úlohu Vypracovať stratégiu na podporu nulovej tolerancie násillia páchaného na ženách v oblasti audiovizuálneho vysielania a v mediálnej sfére, s osobitým dôrazom na nedôstojné a sexistické zobrazovanie žien v reklame. Za túto úlohu bolo zodpovedné Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej MPSVR SR) v spolupráci s Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky (ďalej MK SR). V Celoštátnej stratégii⁴⁹ a právnych predpisoch Slovenskej republiky⁵⁰ si štát stanovil ciele, úlohy a poslanie, ktoré však nie sú zamerané priamom na oblasť zvyšovania povedomia a informovanosti o násillí na ženách. Majú zabezpečiť dôstojnosť žien z pohľadu verejne reprezentovaného obrazu (napr. odstraňovaním sexismu v médiách a v reklame), podporu aktivít, ktorých cieľom je zvyšovanie povedomia k dôstojnému zobrazovaniu žien v reklame, ochranu ľudskej dôstojnosti a ľudskosti v oblasti médií (napr. tým, že nepropagujú násillie, nepodnecujú nenávisť alebo nepodporujú diskrimináciu na základe pohlavia), programy, ktoré rozvíjajú povedomie a identitu a rozvoj občianskej a vedomostnej spoločnosti.

Postupy a opatrenia na implementáciu politik

Zo správy o plnení národného akčného plánu⁵¹, vyplýva, že **zodpovednosť za úlohu vypracovať stratégiu** na podporu nulovej tolerancie násillia páchaného na ženách v oblasti audiovizuálneho vysielania a v mediálnej sfére **52 malo MPSVR SR v spolupráci s MK SR**. Ako výsledok tejto úlohy je v správe uvedený materiál “Zásady rodovo citlivej reklamy a navrhovania kampaní zameraných na prevenciu a elimináciu násillia na ženách”. Výsledkom tejto úlohy sú zrealizované prednášky⁵³ o sexizme v médiách, zásadách a prínose citlivej reklamy a tiež finančne⁵⁴ podporená aktivita Sexistický kix, ktorá upozorňuje na znevažujúcu a diskriminujúcu reklamu na základe príslušnosti k ženskému či mužskému rodu. **Sú to čiastkové výsledky, ktoré nie sú stratégiou**, ktorá má byť východiskovým dokumentom a má stanovovať ucelený rámec smerovania politiky štátu nulovej tolerancie násillia na ženách v mediálnej sfére.

Prostredníctvom žiadosti o poskytnutie informácií⁵⁵ sme sa pýtali aj **MK SR, či má vytvorený koncepčný materiál**, ktorý popisuje úlohu verejnoprávnych médií v oblasti zvyšovania povedomia a informovanosti o násillí na ženách,

⁴⁷ Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násillia páchaného na ženách 2014 – 2019

⁴⁸ Národný akčný plán pre elimináciu a prevenciu násillia páchaného na ženách 2014 – 2019, úloha č. 45

⁴⁹ Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v SR na roky 2021-2027

⁵⁰ Zákon o vysielaní a retransmisii 308/2000 Z. z. a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách, Zákon o Slovenskom rozhlase 619/2003 Z. z. a Zákon o Slovenskej televízii 16/2004 Z. z.

⁵¹ Správa o plnení národného akčného plánu pre elimináciu a prevenciu násillia páchaného na ženách 2014 – 2019, Odpočet za roky 2014-2019

⁵² Stratégia na podporu nulovej tolerancie násillia páchaného na ženách v oblasti audiovizuálneho vysielania a v mediálnej sfére, s osobitým dôrazom na nedôstojné a sexistické zobrazovanie žien v reklame

⁵³ Realizované v spolupráci s Radou pre reklamu

⁵⁴ v rámci dotačnej schémy (§9)

⁵⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 23/2022 odpoveď zo dňa 23.5.2023, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch. **MK SR** odpovedalo, že **nemá vytvorené** tieto stratégie ani koncepčné materiály, ale v rámci Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov⁵⁶ a Národného akčného plánu⁵⁷ plní dve úlohy, ktoré sa týkajú neformálneho vzdelávania a zvyšovania povedomia. V odpovedi uviedlo, že Národné osvetové centrum pre zamestnancov a zamestnankyne a pracovníkov a pracovníčky v oblasti kultúry a kultúrno-osvetovej činnosti pravidelne, dvakrát ročne, vždy v inom regióne Slovenska realizuje vzdelávania, v rámci ktorých sa diskutuje aj na témy rodovej rovnosti a prevencie rodovo podmieneného násilia a domáceho násilia.⁵⁸

Prostredníctvom desk research sme zisťovali, či existujú **usmernenia alebo metodiky pre zamestnancov a zamestnankyne verejno-právnych médií** o tom, ako informovať verejnosť o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch a čo je ich obsahom. Z dostupných informácií sme zistili, že **Koordinačno-metodické centrum** pre prevenciu násilia na ženách (ďalej KMC) a MPSVR SR má na svojich webových stránkach uverejnené **informácie** pre novinárky a novinárov. Sú to však **nezáväzné odporúčania**, ako môžu zamestnanci a zamestnankyne médií rodovo citlivo informovať verejnosť o násilí na ženách a šíriť nulovú toleranciu násilia v spoločnosti. Rovnako **KMC** na svojej webovej stránke⁵⁹ **uverejňuje informácie**, ako zásady rodovo citlivej reklamy a navrhovania kampaní zameraných na prevenciu násilia na ženách, príklady dobrej praxe a odporúčania kampaní, ako informovať a zvyšovať povedomie o násilí na ženách.

Zisťovali sme aj **obsah a zameranie** verejne dostupných **dokumentov**⁶⁰ pre **zamestnancov a zamestnankyne médií**. V týchto dokumentoch je obsiahnutý explicitný **zákaz diskriminácie** na základe pohlavia, šírenia nenávisťi a intolerancie a explicitný príkaz rešpektovať morálne princípy a ľudskú dôstojnosť ako takú. Dokumenty však **neobsahujú** žiadne konkrétne **usmernenia** o tom, ako majú zamestnanci a zamestnankyne verejno-právnych médií informovať verejnosť o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch.

V žiadostiach o poskytnutie informácií sme sa preto Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (MK SR), Rozhlasu a televízií Slovenska (ďalej RTVS) a Tlačovej agentúry Slovenskej republiky (ďalej TASR) pýtali, či vydávajú usmernenia alebo metodiky pre zamestnancov a zamestnankyne verejnoprávnych médií o tom, ako informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch.

Má zodpovedný rezort alebo zodpovedná štátna inštitúcia usmernenia alebo metodiky pre zamestnancov a zamestnankyne verejnoprávnych médií o tom, ako informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch?

MK SR	RTVS	TASR
NIE	NIE	NIE

Na základe odpovedí sme zistili, že **MK**⁶¹, **RTVS**⁶² a **TASR**⁶³ **nemajú metodiky a usmernenia** pre zamestnancov a zamestnankyne verejno-právnych médií o tom, ako informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násilí na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch.

⁵⁶ Celoštátnej stratégie rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitosti v SR na roky 2021 – 2027

⁵⁷ Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027

<https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasilia-zenach.pdf>

⁵⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 23/2022 odpoveď zo dňa 23.5.2023, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

⁵⁹ <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/skuska>

⁶⁰ Etický kódex novinára, Etický kódex pre komunikáciu na internete, Etický kódex reklamnej praxe, Štatút programových pracovníkov a spolupracovníkov Slovenského rozhlasu

⁶¹ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 23/2022 odpoveď zo dňa 23.5.2022, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

⁶² Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 23/2022 odpoveď zo dňa 30.5.2022, Rozhlas a televízia Slovenska

⁶³ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 52/2022 odpoveď zo dňa 10.8.2022, Tlačová agentúra Slovenskej republiky

Personálne zabezpečenie implementácie politik

Zo Správy o plnení Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2014-2019 sme zistili, že **KMC** vypracovalo e-learningový kurz pre novinárky a novinárov, ktorého cieľom bola snaha o predchádzanie **sekundárnej viktimizácie žien zažívajúcich násillie a obetí domáceho násillia**. MPSVR SR v odpovedi⁶⁴ uviedlo, že KMC od realizácie daného kurzu upustilo a daná téma je pre média **spracovaná v informatívnej forme na jeho webovej stránke**⁶⁵.

V žiadostiach o poskytnutie informácií sme zisťovali, či sú zamestnanci a zamestnankyne verejno-právnych médií vzdelávaní/é alebo scitlivovaní/é k problematike násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch a či sú vzdelávaní/é o tom, ako informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násillí na ženách.

Otázky	RTVS	TASR
Sú zamestnanci a zamestnankyne verejno-právnych médií vzdelávaní/é alebo scitlivované k problematike násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch?	NIE	NIE
Sú zamestnanci a zamestnankyne verejno-právnych médií vzdelávaní/é o tom, ako informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násillí na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch?	NIE	NIE

TASR tiež v odpovedi uviedla, že zamestnanci a zamestnankyne TASR sú vedení/é a podporovaní/é k samo vzdelávaniu v oblastiach, ktorým sa tematicky venujú vrátane oblasti ľudských práv⁶⁶. RTVS v odpovedi doplnilo, že pri spracovaní reportáží k tejto problematike pristupujú citlivo a s plnou vážnosťou⁶⁷.

Monitoring a vyhodnocovanie implementácie politik

Otázky	Odpovede
Monitoruje MPSVR SR, či MK SR vydáva metodiky alebo usmernenia pre zamestnancov a zamestnankyne verejnoprávnych médií o tom, ako majú informovať verejnosť o násillí na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch ?	NIE
Monitoruje MPSVR SR, ako sa verejnoprávne média podieľajú na zvyšovaní povedomia a informovanosti verejnosti o problematike násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch ?	ÁNO
Vyhodnocuje MPSVR SR metodiky alebo usmernenia vydávané Ministerstvom kultúry pre zamestnancov a zamestnankyne verejnoprávnych médií o tom, ako majú informovať verejnosť o násillí na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch ?	NIE
Vyhodnocuje MPSVR SR, ako verejnoprávne média prispievajú k zvyšovaniu povedomia a informovanosti verejnosti o násillí na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch ?	NIE

MPSVR SR v žiadosti o poskytnutie informácií odpovedalo, že **pravidelne monitoruje všetky média, ale výsledky monitoringu nie sú verejné dostupné**. Ďalej uviedlo, že Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej SNSLP) realizovalo dva monitorinky médií za rok 2020 - Zobrazovanie násillia na ženách v médiách⁶⁸

⁶⁴ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 35/2022 odpoveď zo dňa 15.6.2022, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

⁶⁵ <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasillie/informacie-3/pre-media/>

⁶⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 52/2022 odpoveď zo dňa 10.9.2022, Tlačová agentúra Slovenskej republiky

⁶⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 51/2022 odpoveď zo dňa 5.8.2022, Rozhlas a televízia Slovenska

⁶⁸ https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/Zobranasillia_web.pdf

a Zobrazovanie sexuálneho obťažovania v médiách⁶⁹, ktoré analyzovali najsledovanejšie printové médiá (aj v online forme), televízne a rozhlasové stanice.⁷⁰

V žiadosti o poskytnutie informácií sme tiež zisťovali, koľko článkov prípadne tlačových správ publikovala TASR k téme násillia páchaného na ženách v období rokov 2019-2021. **TASR** odpovedalo, že **nedisponuje štatistikami** o počtoch článkov a tlačových správ v tejto téme⁷¹. Od RTVS sme zisťovali, koľko reportáží odvysielala k téme násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch v období rokov 2019 – 2021. **RTVS** odpovedalo, že **nemá vypracovanú štatistiku** odvysielaných reportáží v téme násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.⁷²

Odporúčania

- **Vytvoriť stratégiu alebo koncepčný materiál, ktorý popisuje úlohu verejno-právnych médií v oblasti zvyšovania povedomia a informovanosti verejnosti o násillí na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch**
- **Vypracovať a zaviesť interné smernice a samoregulačné normy pre verejno-právne médiá s cieľom zdržať sa šírenia nebezpečných rodových stereotypov, rozširovania ponižujúceho zobrazenia žien a neprimeraného zobrazovania násillia a tak predchádzať násilliu na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch**
- **Vypracovať a zaviesť usmernenia a metodiky pre zamestnancov a zamestnankyne verejno-právnych médií o tom, ako korektne a citlivo informovať verejnosť a zvyšovať jej povedomie o násillí na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch**
- **Pravidelne monitorovať a vyhodnocovať, či sú tieto metodiky a usmernenia vydávané a ako sú aplikované v praxi**
- **Pravidelne vzdelávať a scitlivovať zamestnancov a zamestnankyne verejno-právnych médií v problematike násillia na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch**
- **Pravidelne monitorovať a vyhodnocovať, ako sa verejno-právne médiá podieľajú a ako prispievajú k zvyšovaniu povedomia a informovanosti verejnosti v problematike násillia na ženách, vrátane násillia v partnerských vzťahoch.**

Súkromný sektor a médiá

Legislatívny rámec

Slovenská republika nemá komplexný legislatívny rámec pre problematiku násillia páchaného na ženách a ani legislatívu, ktorá by sa špecificky venovala oblasti zapojenia súkromných médií a súkromného sektora do prevencie a eliminácie násillia na ženách.

⁶⁹ https://www.snspl.sk/wp-content/uploads/Monitoring-sexualne-obtazovanie_web-1.pdf

⁷⁰ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 35/2022 odpoveď zo dňa 15.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny

⁷¹ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 52/2022 odpoveď zo dňa 10.8.2022, Tlačová agentúra Slovenskej republiky

⁷² Rozhodnutie RTVS – sp. zn.: 50/2022

Postupy a opatrenia na implementáciu politik

Prostredníctvom žiadosti o poskytnutie informácií⁷³ sme sa **MPSVR SR** pýtali, **či má stratégiu, mechanizmus alebo platformu** na zapájanie súkromného sektora a súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch. MPSVR SR odpovedalo, že **nemá stratégie** a politiky na zapojenie súkromného sektora a súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia. Zároveň MPSVR SR uviedlo, že tieto aktivity sú súčasťou Národného akčného plánu pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 – 2027 a sú v gescii Ministerstva spravodlivosti SR. **MPSVR SR** tiež **nevydáva metodické príručky alebo odporúčania** pre zapojenie súkromného sektora a súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.

Monitoring a vyhodnocovanie implementácie politik

MPSVaR sme žiadali o odpovede na otázky, **či štát resp. zodpovedný rezort monitoruje a vyhodnocuje** to, ako sa súkromný sektor zapája do prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách. MPSVaR nám odpovedalo, že **áno** a doplnilo, že monitoruje tému prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch prostredníctvom prípravy hodnotiacich správ. **To, ako konkrétne sa ministerstvo zameriava práve na monitorovanie účasti súkromného sektora na prevencii a eliminácii násillia na ženách, však nie je z jeho odpovede zrejmé.** V čase, keď sme analýzu pripravovali, bola v rozporovom konaní Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2021, ktorej súčasťou je aj téma násillia na ženách.⁷⁴

Tiež sme zisťovali **či MPSVaR vyhodnocuje** zapájanie súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch. Na otázku nám odpovedalo **áno**, svoju odpoveď doplnilo, že MPSVaR monitoruje všetky médiá. **Výstupy sú však pre internú potrebu MPSVR SR**, a teda nie sú verejne dostupné, čo je opatrenie, ktoré neprispieva k rozvoju odbornej diskusie o práci médií v oblasti zvyšovania povedomia a informovanosti verejnosti o násillí na ženách.

SNSLP v roku 2021 realizovalo dve analýzy mediálnych výstupov za rok 2020, a to k problému zobrazovania násillia na ženách a zobrazovania sexuálneho obťažovania. Oba monitoringy analyzovali mediálne výstupy z výberu najčítanejších a najsledovanejších printových médií (aj v online forme), televíznych a rozhlasových staníc. Druhou bola analýza mediálnych výstupov: Zobrazovanie sexuálneho obťažovania v médiách. Okrem toho v rámci implementácie úloh Národného akčného plánu rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí na roky 2021-2027 MPSVR SR plánuje realizovať monitoring médií a reklamy z hľadiska sexizmu a degradujúcich obrazov žien a dievčat. SNSLP v rámci daného NAP plánuje monitorovať problematiku obťažovania na pracoviskách a odstraňovanie prejavov diskriminácie, šikanovania a sexizmu v pracovno-právnych vzťahoch.”⁷⁵

Nevyužitý zostáva potenciál súkromného sektora ako zamestnávateľa. V ostatných rokoch sme videli niekoľko príkladov dobrej praxe, keď sa viaceré súkromné firmy prihlásili k tejto téme či už sprostredkovaním informácií a bezpečného priestoru pre svoje zamestnankyne na kontaktovanie podporných služieb, alebo poskytnutím konkrétnych foriem pomoci a podpory, vzdelávaním zamestnancov a zamestnankýň alebo aj vlastnou kampaňou.

⁷³ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 34/2022 odpoveď zo dňa 6.6.2022, MPSVaR

⁷⁴ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 34/2022 odpoveď zo dňa 6.6.2022, MPSVaR

⁷⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií – č. 34/2022 odpoveď zo dňa 6.6.2022, MPSVaR

Odporúčania

- **Vytvoriť stratégiu, mechanizmus alebo platformu na aktívne a systematické zapájanie súkromného sektora a súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.**
- **Vypracovať metodické príručky alebo odporúčania pre zapájanie súkromného sektora a súkromných médií do prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.**
- **Podporovať súkromný sektor, ako zamestnávateľov, v zavádzaní interných smerníc, samoregulačných noriem a protokolov smerom k zamestnancom a zamestnankyniam k problematike násillia na ženách.**
- **Monitorovať a vyhodnocovať zapájanie súkromného sektora do prevencie a eliminácie násillia na ženách, vrátane násillia na ženách v partnerských vzťahoch.**

PRÍSTUP ŽIEN K OCHRANE A PODPORE

Na to, aby štát mohol ženám a ich deťom poskytnúť náležitú ochranu a podporu, potrebuje mať na systémovej úrovni jasne pomenované východiská chápania násilia na ženách, vrátane násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Definovanie násilia na ženách by malo vychádzať z medzinárodných ľudsko-právnych dohovorov v tejto oblasti, malo by byť základom tvorby politik a zákonov na prevenciu a elimináciu násilia na ženách a malo by byť aj neoddeliteľnou súčasťou metodík a usmernení k postupom relevantných inštitúcií pri ochrane a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deťoch. Preto sa v úvode tejto kapitoly venujeme práve tejto téme.

Násilie zasahuje všetky oblasti životov žien, ktoré majú skúsenosť s násilím zo strany súčasného či bývalého manžela alebo partnera a ich deťoch. Dopady prežitého násilia často závažné a dlhodobé a negatívne vplyvajú na zdravie žien a ich deťoch, ich ekonomickú situáciu a možnosti bývania, na ich vzťahy s inými ľuďmi v dôsledku sociálnej izolácie, ktorá je súčasťou stratégií násilného správania, ako aj na to, aké zdroje majú k dispozícii na riešenie situácie násilia. Preto potrebujú mať zabezpečený prístup nielen k špecifickým podporným službám pre ženy, ale aj k ďalším službám ako je zdravotná starostlivosť, psychologická pomoc alebo právna pomoc. Tieto služby môžu byť všeobecné, čo znamená, že ich primárnou cieľovou skupinou nie sú iba ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a/alebo ich deti. Napriek tomu je dôležité, aby vnímali ženy a ich deti ako skupinu so špecifickými potrebami a mali zavedené opatrenia a postupy na to, aby tieto potreby dokázali naplniť. V neposlednom rade, ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch potrebujú informácie o možnostiach ochrany, pomoci a podpory. Tie by mali byť ľahko dostupné, v jazyku, ktorý je zrozumiteľný pre bežného človeka, mali by zohľadňovať aj dostupnosť pre ženy s rôznym znevýhodnením, mali by byť presné, úplné a pravidelne aktualizované.

Všeobecné princípy ochrany a podpory

Pre zabezpečenie účinnej ochrany a podpory pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti sú dôležité všeobecné princípy týkajúce sa východísk chápania problematiky násilia na ženách. Tieto všeobecné princípy a východiská sú definované v strategických dokumentoch štátu k problematike násilia na ženách, ako aj vo viacerých medzinárodných ľudsko-právnych dohovoroch k tejto problematike, ktorých je Slovenská republika zmluvnou stranou. Preto by mali byť základným východiskom tvorby stratégií, politik a zákonov štátu k problematike násilia na ženách, ako aj tvorby usmernení, metodík, či postupov relevantných štátnych a verejných inštitúcií pri poskytovaní ochrany, pomoci a podpory ženám zažívajúcim násilie a ich deťoch.

Ľudsko-právne a rodové chápanie násilia páchaného na ženách

Medzinárodné štandardy chápania príčin a dôsledkov násilia na ženách sú zakotvené vo viacerých medzinárodných dohovoroch pre oblasť násilia na ženách⁷⁶. Ich spoločným menovateľom je chápanie násilia na ženách ako vážneho porušovania základných ľudských práv a slobôd žien a vnímanie násilia na ženách ako systémového javu, ktorý je dôsledkom historicky nerovného postavenia žien v spoločnosti a ako násilie, ktoré ženy postihuje nepomerne viac.

⁷⁶ Pozri napríklad Deklaráciu OSN o odstránení násilia na ženách, Všeobecné odporúčania č. 19 a č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor Rady Európy o odstránení násilia na ženách a domáceho násilia a boji proti nemu.

Štát má vo viacerých strategických dokumentoch k problematike násilia na ženách⁷⁷ definované základné princípy a východiská chápania problematiky násilia na ženách. Kľúčovým dokumentom je **Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia na ženách a v rodinách**, ktorá okrem definície násilia na ženách, vymenúva aj základné východiská a princípy chápania tejto problematiky a zásady pre jej riešenie ako sú ľudsko-právny, rodovo citlivý, holistický a koordinovaný prístup⁷⁸. Napriek tomu sa táto **definícia, ani vyššie spomenuté základné východiská a princípy** často **neodrážajú** v iných koncepcných materiáloch štátu, či v jeho relevantných zákonoch, vyhláškach, usmerneniach alebo metodických pokynoch pre rôzne štátne inštitúcie, ktoré sa podieľajú na prevencii a eliminácii násilia na ženách. **Ak aj je definícia násilia na ženách súčasťou niektorých metodík alebo usmernení⁷⁹, nie je nevyhnutne zohľadnená v odporúčaných postupoch a slúži skôr ako formálny úvod do problematiky.** To má priamy vplyv na to, nakoľko účinné sú intervencie štátnych a verejných inštitúcií, ktoré sú zodpovedné za ochranu, pomoc a podporu pre ženy zažívajúce násilie.

Štát má aj definíciu domáceho násilia, ktorá sa vzťahuje na oblasť ochrany obetí trestných činov, pričom neobsahuje ľudsko-právne a rodové východiská, čo je pre účinnú prevenciu a elimináciu násilia na ženách nedostačujúce.

V **Národnom akčnom pláne na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027** (ďalej len NAP) **absentuje definícia** a vymedzenie pojmu násilia na ženách. Aj keď dokument v aktuálnej podobe uvádza, že definícia násilia na ženách je v Prílohe 3 k NAP-u, táto príloha nie je súčasťou dokumentu.⁸⁰ Rovnako NAP vo svojej hlavnej textovej časti **nepopisuje základné východiská a princípy pri riešení problematiky násilia na ženách**. NAP je pritom kľúčový strategický dokument štátu pre oblasť prevencie a eliminácie násilia na ženách, ktorý má definovať priority štátu na konkrétne obdobie, ktoré by mali napĺňať relevantné rezorty a inštitúcie. Pri absencii definície a vymedzenia pojmu násilie na ženách a absencii základných východísk a princípov je preto otázne, nakoľko účinne a primerane môže tento dokument prispieť k prevencii a eliminácii násilia na ženách a ako budú napĺňané jeho priority jednotlivými rezortmi.

Definícia násilia na ženách je obsiahnutá v **Celoštátnej stratégii rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí SR na roky 2021 – 2027**. Stratégia násilie na ženách považuje „za porušenie ľudských práv a formu diskriminácie žien. Predstavuje každú formu násilia, ktorá je nasmerovaná proti žene, pretože je žena alebo postihuje ženy neprimerane. Má alebo môže mať za následok telesnú, sexuálnu, psychickú, ale aj ekonomickú ujmu alebo utrpenie žien. Zahŕňa aj vyhrážanie sa týmito činmi, nátlaku alebo svojvoľného zbavenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote.“⁸¹ Táto definícia vychádza z Deklarácie OSN o odstránení násilia na ženách.

V predošlej Celoštátnej stratégii rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019 sa tiež uvádza že, „rovnosť mužov a žien má prominentné postavenie aj pri príprave nového programového obdobia 2014-2020 pre čerpanie európskych štrukturálnych a investičných fondov (...), kde je stanovený ako jeden z troch horizontálnych princípov, ktoré musia byť pri implementácii projektov dodržiavané. **Rodová rovnosť je aj tzv. ex-ante podmienka, ktorá musí byť splnená, aby krajina mohla čerpať EŠIF**“.⁸²

⁷⁷ Národná stratégia pre na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách, Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2014-2019 a iné

⁷⁸ Národná stratégia pre na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách, 2004, str. 5 - 6

⁷⁹ V tejto časti správy, ako aj v časti týkajúcej sa prístupu k spravodlivosti uvádzame viaceré príklady metodík a usmernení pre štátne inštitúcie a venujeme sa aj ich obsahu a jeho relevancie vo vzťahu k násiliu na ženách.

⁸⁰ Príloha 3: Definície a formy násilia nie je súčasťou vládou schválenej verzie Národného akčného plánu na prevenciu a elimináciu násilia na ženách na roky 2022 – 2027 zverejnenej na webovej stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasilia-zenach.pdf>

⁸¹ Celoštátna stratégia rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí v Slovenskej republike na roky 2021 – 2027, str. 1

⁸² Celoštátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 -2019, MPSVaR SR, str. 5

Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a v rodinách⁸³ pomenúva základné princípy chápania násillia na ženách a pomenúva ho nielen ako porušovanie ľudských práv žien a formu diskriminácie žien, ale aj ako **štruktúrálny jav**, ktorý je priamym dôsledkom nerovností moci jednotlivcami, v rodine a v spoločnosti.⁸⁴

Národná stratégia zároveň zdôrazňuje, že „**problematika** rodovo podmieneného násillia na ženách je vo svojich súvislostiach a dôsledkoch natoľko špecifická a osobitá, že **si vyžaduje osobitné, špecifické formy prístupu a postupu** pri zabezpečení jej čo najefektívnejšieho riešenia. Pri riešení rodovo podmieneného **násillia páchaného na ženách sú tradičné, štandardné nástroje nedostatočné**“.⁸⁵

Iná legislatíva a zákony SR **nepoznajú** pojem „násillie na ženách“. **Zákon o ochrane obetí**⁸⁶ trestných činov definuje pojem „domáce násillie“ v kontexte trestných činov a zároveň zahŕňa obeť domáceho násillia medzi zvlášť zraniteľné obeť. **V porovnaní so smernicou EÚ na ochranu obetí**⁸⁷, ktorú SR prostredníctvom zákona o obetiach trestných činov transponovala do národnej legislatívy, **chýba** v kontexte násillia páchaného v blízkych vzťahoch uznanie skutočnosti, že **ženy** sú týmto druhom násillia **zasiahnuté nepomerne viac**⁸⁸.

Legislatíva pre oblasť podporných služieb pre ženy explicitne nepoužíva pojem „násillie na ženách“. Avšak zákon o sociálnych službách⁸⁹ pomenúva medzi dôvodmi pre nepriaznivú sociálnu situáciu aj „ohrozovanie správaním iných fyzických osôb“, pričom „správaním iných fyzických osôb“ sa rozumie aj domáce násillie a rodovo podmienené násillie⁹⁰.

Odporúčania

- **Zosúladiť definíciu násillia na ženách vo všetkých národných strategických dokumentoch štátu k násilliu na ženách tak, aby bola v súlade s medzinárodnými dokumentmi o násillí na ženách, ktorých je SR zmluvnou stranou.**
- **Zosúladiť základné princípy a východiská chápania a riešenie problematiky násillia na ženách vo všetkých národných strategických dokumentoch štátu v súlade s medzinárodnými dokumentmi o násillí na ženách, ktorých je SR zmluvnou stranou a s princípmi a východiskami Národnej stratégie na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a v rodinách.**
- **Zabezpečiť, aby bola definícia násillia na ženách obsiahnutá v kľúčových strategických materiáloch štátu, súčasťou všetkých ostatných relevantných koncepčných materiáloch štátu, ako aj v metodikách a usmerneniach pre postupy relevantných inštitúcií.**
- **Zabezpečiť, aby boli základné princípy a východiská násillia na ženách, ako sú definované v relevantných medzinárodných dohovoroch a národných strategických materiáloch, súčasťou metodík a usmernení pre postupy relevantných inštitúcií a aby ich tieto postupy adekvátne reflektovali.**

⁸³ Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a v rodinách, 2004, str. 6-7

⁸⁴ Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a v rodinách, 2004, str. 8

⁸⁵ Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násillia na ženách a v rodinách, 2004, str. 8

⁸⁶ Zákon č. 274/2017 Z.z. o ochrane obetí trestných činov

⁸⁷ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and the Council establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA

⁸⁸ Directive 2012/29/EU of the European Parliament and the Council establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime, and replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA, ods.(18)

⁸⁹ Zákon 448/2008 Z.z. o sociálnych službách, §2 ods. 1 g)

⁹⁰ Zákon 448/2008 Z.z. o sociálnych službách, §2 ods. 7

Multi-inštitucionálna spolupráca

Multi-inštitucionálnu spoluprácu možno vnímať ako nástroj na zlepšovanie kvality služieb pre ženy zažívajúce násilie a na koordináciu a zlepšovanie odozvy štátnych a verejných inštitúcií, MVO a komunít na problematiku násilia na ženách. Cieľom takejto spolupráce je riešiť problém ako celok zlepšením odozvy na ženy zažívajúce násilie a ich deti, vyvodzovaním zodpovednosti voči mužom, ktorí sa správajú násilne a aktivitami a kampaňami zameranými na zvyšovanie povedomia a prevenciu⁹¹.

Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie hovoria, že multi-inštitucionálna spolupráca je „vzájomné prepojenie všetkých organizácií a inštitúcií, zaoberajúcich sa problematikou násilia páchaného na ženách a deťoch tak, že nech žena zažívajúca násilie kontaktuje akúkoľvek inštitúciu, bude jej poskytnutá podpora a ochrana zaručujúca jej bezpečie. Vychádza sa pri tom z poznania, že žiadna inštitúcia neuspeje, pokiaľ bude pracovať izolovane.“⁹²

OSN odporúča, aby „všetky legislatívne opatrenia, politiky a programy vyhodnocovať a vypracovávať v spolupráci s organizáciami občianskeho sektora, najmä ženskými organizáciami, vrátane tých, ktoré zastupujú ženy vystavené prelínajúcim sa formám diskriminácie. Zmluvné štáty by mali podporovať spoluprácu všetkých úrovní a zložiek systému spravodlivosti s organizáciami zameranými na podporu a ochranu obetí/žien, ktoré zažili alebo zažívajú rodovo podmienené násilie, zohľadňujúc tak ich stanoviská a expertízu. Zmluvné štáty by mali podporovať prácu ľudsko-právnych organizácií a ženských mimovládnych organizácií.“⁹³

Má štát zadefinované, čo je multi-inštitucionálna spolupráca v oblasti násilia páchaného na ženách?

Multi-inštitucionálna spolupráca v oblasti násilia páchaného na ženách nie je legislatívne zadefinovaná.

V súčasnosti existujú v niektorých krajoch neformálne multi-inštitucionálne skupiny alebo iné podobné platformy na miestnej úrovni, ktoré koordinujú z vlastnej iniciatívy niektoré mimovládne organizácie⁹⁴, ktoré sa venujú pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch.

Inštitút pre výskum práce a rodiny v roku 2015 vytvoril Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie.⁹⁵ V štandardoch sa venuje v šiestej kapitole aj intervenčným tímom a multiinštitucionálnej spolupráci. Inštitút pre výskum práce a rodiny vydal ďalšie dve publikácie, ktoré sa venujú multi-inštitucionálnej spolupráci.⁹⁶ Tieto dokumenty však nie sú nijako záväzné pre relevantné inštitúcie.

⁹¹ Logar R.: Mosty k pomoci – Od odborného úmyslu k dobrej spolupráci. Manuál na účinnú spoluprácu medzi inštitúciami pri riešení problematiky domáceho násilia. WAVE, Viedeň, 2004, s. 81.

⁹² Logar. R. in Bohony B. a kol.: Štandardy komplexnej podpory a ochrany žien zažívajúcich násilie, IVPR, Bratislava, 2015, s. 117.

⁹³ Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách CEDAW Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, IV. Odporúčania, F. Koordinácia, monitorovanie a zber dát, ods. 34 (a)

⁹⁴ Napríklad Fenestra v Košiciach, OZ Hana v Spišskej Novej Vsi a OZ Pomoc rodine v Michalovciach.

⁹⁵ Vytvorené v rámci Národného projektu podpora eliminácie a prevencie násilia na ženách, vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu zamestnanosť a sociálna inklúzia.

⁹⁶ Multiinštitucionálna spolupráca na Slovensku ako nevyhnutný predpoklad účinnej pomoci ženám zažívajúcim násilie (súčasný stav a odporúčania), Manuál multiinštitucionálnej spolupráce v prípadoch násilia páchaného na ženách, IVPR, 2015 a Metodologické východiská a návrh systému multiinštitucionálnej spolupráce a intervencie, IVPR, 2017.

Majú relevantné inštitúcie nejaké usmernenia alebo odporúčania k aktívnej spolupráci s inými inštitúciami a organizáciami pri riešení problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch na lokálnej, regionálnej, alebo národnej úrovni?

Formou žiadosti o informácie⁹⁷ sme sa pýtali relevantných ministerstiev⁹⁸ a ústredných orgánov⁹⁹, či majú takéto usmernenia alebo odporúčania pre svojich zamestnancov a zamestnankyne, ktorí a ktoré riešia situáciu žien zažívajúcich násillie. Konkrétne nás zaujímalo, či sa polícia, sudy, probačný dohľad, pracovníčky a pracovníci zabezpečujúci sociálno-právnu ochranu detí, či poskytovatelia zdravotnej starostlivosti a ďalšie zložky systému ochrany, pomoci a podpory aktívne zapájajú do spolupráce s inými inštitúciami a organizáciami pri riešení násillia na ženách v partnerských vzťahoch.

Nasledujúca tabuľka sumarizuje odpovede¹⁰⁰ na vyššie spomínané otázky:

Majú relevantné inštitúcie nejaké usmernenia alebo odporúčania k aktívnej spolupráci s inými inštitúciami a organizáciami pri riešení problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch na lokálnej, regionálnej, alebo národnej úrovni?

MS SR	GP SR	MV SR	Ústredie PSVaR SR	MZ SR
nie	nie	nie ¹⁰¹	nie	nie

Ministerstvo vnútra SR odpovedalo na našu žiadosť, že „príslušníci a príslušníčky Policajného zboru SR (ďalej len „PZ SR“) **pri spolupráci s inštitúciami a organizáciami** na pomoc obetiam **postupujú v prvom rade podľa zákonnej právnej úpravy** uvedenej vo všeobecne záväzných právnych predpisoch, ktorými sú Zákon o Policajnom zbore, Trestný poriadok a Zákon o obetiach trestných činov.“¹⁰² Mimo zákonnej úpravy **ministerstvo nevydáva** žiadne ďalšie usmernenia alebo odporúčania k spolupráci s inými inštitúciami a organizáciami pri riešení problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch.¹⁰³

Ministerstvo ďalej vo svojej odpovedi¹⁰⁴ taxatívne vymenovalo s kým má podľa akého zákona¹⁰⁵ polícia povinnosť spolupracovať vo všeobecnosti a zároveň sa ministerstvo odvoláva na to, že policajt/ka je oprávnený/á konať len podľa zákona a v jeho medziach¹⁰⁶.

Na záver odpovede uvádza MV SR, že príslušníci PZ využívajú pri riešení prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch aj Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia, ktorá má odporúčací charakter a obsahuje časť s názvom „Spolupráca s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, so záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným.“ Uvedená časť však skôr uvádza inštitúcie účastné na riešení situácie v prípadoch domáceho násillia, ich zodpovednosti a úlohy. V závere je zoznam inštitúcií, ktoré môžu poskytnúť pomoc a podporu obetiam domáceho násillia. Okrem sprostredkovania týchto kontaktov obetiam

⁹⁷ Žiadosti o poskytnutie informácií, ev.č. 24/2022 zo dňa 19.5.2022, ev.č. 25/2022 zo dňa 19.5.2022, Fenestra; ev.č. 26/2022 zo dňa 19.5.2022; ev.č. 27/2022 zo dňa 19.5.2022; ev.č. 41/2022 zo dňa 22.6.2022; ev.č. 42/2022 zo dňa 22.6.2022; ev.č. 43/2022 zo dňa 22.6.2022; Fenestra

⁹⁸ Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo zdravotníctva SR

⁹⁹ Generálna prokuratúra SR, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹⁰⁰ Odpovede na žiadosti o informácie zo dňa 31.5.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR; zo dňa 25.5.2022, Generálna prokuratúra SR; zo dňa 27.5.2022, Ministerstvo vnútra SR; zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR; zo dňa 1.7.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

¹⁰¹ V prípade Ministerstva vnútra síce popísali spoluprácu. No ide o súčinnosť, ktorú majú poskytovať zo zákona.

¹⁰² Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 27.5.2022, Ministerstvo vnútra SR

¹⁰³ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 27.5.2022, Ministerstvo vnútra SR

¹⁰⁴ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 27.5.2022, Ministerstvo vnútra SR

¹⁰⁵ § 3 Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a § 27a zákona o PZ s poukazom na § 28a Zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 217/2021 Z. z.

¹⁰⁶ § 72 Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

domáceho násilia, nespomína žiadne postupy a odporúčania pre políciu vedúce k multi-inštitucionálnej spolupráci.¹⁰⁷

Multi-inštitucionálna spolupráca však nemusí byť nevyhnutne zakotvená v zákone, ako to je možné vidieť aj v iných krajinách, a **môže mať aj neformálnu podobu** pravidelných stretnutí, okrúhlych stolov alebo pracovných skupín zložených zo zástupcov a zástupkýň rôznych inštitúcií na miestnej a/alebo regionálnej úrovni. A je dôležité, aby každá relevantná inštitúcia mala ak nie povinnosť, tak jasné usmernenie aktívne sa zapájať aj do neformálnych multi-inštitucionálnych iniciatív alebo platforiem a aj tých, ktoré iniciujú a/alebo koordinujú mimovládne organizácie pracujúce v oblasti násilia na ženách.

Odporúčania

- **Na systémovej úrovni prijať také opatrenia, aby každá z relevantných inštitúcií, ktoré sa podieľajú na pomoci, podpore a ochrane žien zažívajúcich násilie a ich detí, mala jasne naformulovaný záväzok k aktívnej spolupráci s inými inštitúciami a organizáciami a vyčlenila na to zdroje, finančné a personálne.**

Predchádzanie sekundárnej viktimizácií

Sekundárna viktimizácia je negatívne alebo necitlivé správanie sa k žene, ktorá zažila násilie, ktorá takúto reakciu prežíva ako ďalšie porušovanie jej práv. Najčastejšie ide o obviňovanie ženy z násilia, ktoré zažíva alebo zažila. Takéto obviňovanie zažívajú ženy zo strany inštitúcií, ale aj zo strany blízkych ľudí a rodiny alebo médií, ktoré o prípadoch násilia na ženách necitlivo informujú.

Ľudia majú tendenciu obviňovať ženy z prežitého násilia z viacerých dôvodov a väčšina takéhoto správania pramení z predsudkov, stereotypov a mylných predstáv o ženách zažívajúcich násilie, o páchateloch násilia, o násilí na ženách vo všeobecnosti a aj z potreby cítiť sa bezpečne. Násilní muži tiež obviňujú ženy z násilia, ktoré páchajú. Robia tak aj v kontakte s inštitúciami, aby sa vyhli vyvodeniu zodpovednosti za svoje násilné správanie.

Preto ak aj inštitúcie obviňujú ženy z násilia, ktoré zažívajú, ospravedlňujú násilie alebo ich skúsenosť zľahčujú, znásobujú účinok násilného správania ich partnerov alebo manželov a ženy strácajú vieru v to, že im niekto uverí a bude ich skúsenosť brať vážne.

Zákon o obetiach trestných činov sekundárnu viktimizáciu popisuje ako „ujmu, ktorá vznikla v dôsledku konania alebo nekonania orgánu verejnej moci, subjektu poskytujúceho pomoc obetiam, poskytovateľa zdravotnej starostlivosti, znalca, tlmočníka, obhajcu alebo oznamovacích prostriedkov.“¹⁰⁸

Je nevyhnutné, aby štát zabezpečil, že pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií budú dostatočne scitlivení k problematike násilia na ženách, **aby nedochádzalo k zľahčovaniu a spochybňovaniu skúsenosti žien** zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich detí a neprispievali tak k ich sekundárnej viktimizácií.

Z našej poradenskej práce so ženami zažívajúcimi násilie vieme, že **ak ženy zažijú zľahčovanie a spochybňovanie môže to mať za následok stratu dôvery** v inštitúcie a môže ich to odradiť od vyhľadania ďalšej

¹⁰⁷ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 27.5.2022, Ministerstvo vnútra SR

¹⁰⁸ §2, ods. 1, písm. f Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých predpisov

pomoci. **Ak pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií pristupujú k skúsenosti žien s násilím s nedôverou, výsledkom budú neúčinné intervencie a neúčinná ochrana z ich strany.**

V tejto časti správy sme sa preto zamerali na to aké usmernenia má na predchádzanie sekundárnej viktimizácií zdravotnícky personál a pracovníčky a pracovníci zabezpečujúci sociálno-právnu ochranu detí.

Vydáva Ministerstvo zdravotníctva a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny metodické usmernenia na predchádzanie sekundárnej viktimizácií v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch? 109

Ministerstva zdravotníctva SR nevydáva metodiku a usmernenia pre lekárov a lekárky, iný zdravotnícky personál v pôsobnosti ministerstva.¹¹⁰ **Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR nevydáva metodiky a usmernenia** pre pracovníkov a pracovníčky Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Referátov poradensko-psychologický služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Centrá pre deti a rodiny (ďalej len CDR).¹¹¹

Odporúčania

- **Vytvoriť metodické usmernenie pre lekárov a lekárky, iný zdravotnícky personál v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR na predchádzanie sekundárnej viktimizácií v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch.**
- **Vytvoriť metodické usmernenie pre pracovníkov a pracovníčky Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Referátov poradensko-psychologický služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, CDR na predchádzanie sekundárnej viktimizácií v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch.**
- **Zabezpečiť vzdelávanie všetkých relevantných profesií k problematike násillia na ženách, vrátane predchádzania sekundárnej viktimizácii žien zažívajúcich násillie.**

Bezpečie žien

Na to, aby vedeli inštitúcie prvého kontaktu poskytnúť okamžitú a účinnú pomoc, podporu a ochranu, je kľúčové, aby vedeli identifikovať násillie v partnerských vzťahoch, identifikovať a vyhodnotiť rizikové faktory, s cieľom posúdiť mieru ohrozenia ženy a jej detí ďalším násilím (tzv. odhad nebezpečenstva) a pripraviť so ženou bezpečnostný plán.

Keďže lekári a lekárky, iný zdravotnícky personál a pracovníčky a pracovníci relevantných oddelení¹¹² Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny SR sú v priamom kontakte so ženami zažívajúcimi násillie a ich deťmi, pýtali sme

¹⁰⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 24/2022 zo dňa 19.5.2022, ev.č. 41, 42, 42/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹¹⁰ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 31.05.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

¹¹¹ Odpovede na žiadosti o poskytnutie informácií zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹¹² pracovníci a pracovníčky na oddeleniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pracovníci a pracovníčky na referátoch poradensko-psychologický služieb a pracovníci a pracovníčky v zariadeniach na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (CDR)

sa¹¹³ MZ SR a Ústredia PSVaR SR na oblasti súvisiace s identifikáciu násillia, odhadom nebezpečenstva a vypracovávaním bezpečnostných plánov.

Máte metodiky alebo usmernenia na identifikáciu násillia a odhad nebezpečenstva v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch? Vypracúvate bezpečnostné plány so ženami zažívajúcimi násillie?

	MZ SR	Ústredie PSVaR SR
Identifikácia násillia	nie	nie
Odhad nebezpečenstva	nie	nie
Bezpečnostné plány ¹¹⁴	-	nie

Ministerstvo zdravotníctva v roku 2008 vydalo Vestník¹¹⁵, ktorý obsahuje Odborné usmernenie o postupe zdravotníckych pracovníkov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti žene ohrozenej násillím. Vymenúva formy násillia a príznaky. Uvádza tiež príklady priamych a nepriamych otázok na ženu a organizácie poskytujúce pomoc obetiam násillia. Nie je jasné, či sa lekári a lekárky, a iný zdravotnícky personál v súčasnosti riadia týmto usmernením a či je jeho uplatňovanie nejako monitorované a vyhodnocované.

V Národnom akčnom pláne pre prevenciu a elimináciu násillia na ženách 2022 – 2027 je uvedená ako jedna z úloh revízia tohto odborného usmernenia.

Čo sa týka vypracovávanía bezpečnostných plánov so ženou zažívajúcou násillie s cieľom zvýšiť bezpečie ženy a jej detí, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny odpovedalo, že pracovníčky a pracovníci príslušných oddelení nevypracovávajú bezpečnostné plány. Dodalo však, že v prípade pracovníkov a pracovníčok Referátov poradensko-psychologických služieb, aj keď plány nevypracovávajú, „majú k dispozícii Bezpečnostný plán, ktorý je prílohou odbornej príručky pre pracovníčky a pracovníkov Referátov poradensko-psychologických služieb.“¹¹⁶ Ďalej uviedlo, že „k príručke absolvovali aj vzdelávanie a noví zamestnanci sú s príručkou oboznámení počas zapracovania zamestnanca.“¹¹⁷

Po preštudovaní priloženej príručky je zrejmé, že okrem bezpečnostného plánu, obsahuje zároveň aj časť k odhadu nebezpečenstva, ktorá okrem iného popisuje rizikové faktory v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch. Príručka a jej používanie však nie sú nijako záväzné. Napriek existencii tejto odbornej príručky, Ústredie PSVaR na otázku, či pracovníčky a pracovníci Referátov poradensko-psychologických služieb vypracovávajú so ženou zažívajúcou násillie bezpečnostné plány odpovedalo nie. Preto nie je jasný jej účel, ako aj účel vzdelávania nových zamestnancov, v prípade, že sa tieto poznatky neodrazia vo forme jednotnej a záväznej praxe v oblasti tvorby bezpečnostných plánov so ženami zažívajúcimi násillie s cieľom zvýšiť ich bezpečie a ochranu pred násillím.

V prípade pracovníkov a pracovníčok Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Ústredie PSVaR neuviedlo, či tiež majú nejakú príručku, ktorej súčasťou je bezpečnostný plán. Ak ju však nemajú, je to paradoxné

¹¹³ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 24/2022 zo dňa 19.5.2022, Fenestra; Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 41, 42, 42/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹¹⁴ Ministerstva zdravotníctva sme sa na túto otázku nepýtali.

¹¹⁵ Vestník Ministerstva zdravotníctva, čiastka 54 – 55, 2008

¹¹⁶ Smitková, H.: Informácie a odporúčania pre pracovníkov a pracovníčky Referátov poradensko-psychologických služieb v téme rodovo podmieneného a domáceho násillia, príloha F, s. 49-50, IVPR, Bratislava, 2017, dostupné na:

<https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/Informacie-a-odporucania-pre-pracovniciky-a-pracovnikov-Referatov-poradensko-psychologickych-sluzieb-v-teme-rodovo-podmieneneho-a-domaceho-nasilie.pdf>

¹¹⁷ Odpovede na žiadosti o informácie zo dňa 8.6.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

vzhľadom na ich kompetencie a postavenie v rámci konaní o úpravu práv a povinností voči maloletým deťom v roly kolíznych opatrovníkov, ktorí posudzujú najlepší záujem dieťaťa.

Odporúčania

- **V spolupráci so ženskými mimovládnyimi organizáciami vypracovať záväzné metodiky alebo usmernenia pre pracovníčky a pracovníkov oddelení sociálno-právnej ochrany detí, referátov poradensko-psychologických služieb a iných subjektov vykonávajúcich opatrenia sociálno-právnej ochrany detí s cieľom zabezpečiť náležitú identifikáciu násillia na ženách v partnerských vzťahoch a skúmanie histórie násillia, odhad nebezpečenstva a prípravu bezpečnostných plánov.**
- **V spolupráci so ženskými mimovládnyimi organizáciami vypracovať záväzné metodiky alebo usmernenia pre lekárov a lekárky, iný zdravotnícky personál v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR s cieľom zabezpečiť náležitú identifikáciu násillia na ženách v partnerských vzťahoch a skúmanie histórie násillia, odhad nebezpečenstva a prípravu bezpečnostných plánov.**
- **Vypracovať záväzné postupy a protokoly v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch k identifikácii násillia, odhadu nebezpečenstva a manažmentu bezpečia, ktoré budú povinnou súčasťou spisovej dokumentácie vedenej oddeleniami sociálno-právnej ochrany detí, referátmi poradensko-psychologických služieb a inými subjektmi vykonávajúcich opatrenia sociálno-právnej ochrany detí, resp. zdravotnej dokumentácie v prípade zdravotníckeho personálu.**
- **Zabezpečiť pravidelné monitorovanie a vyhodnocovanie implementácie postupov a používania vypracovaných záväzných protokolov v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch.**

Detskí svedkovia¹¹⁸ násillia na ženách

Riešenie ochrany detí, ktoré sú svedkami násillia voči ich mamám, si zaslúži osobitú pozornosť a riešenia, ktoré budú prepájať príčiny násillia páchaného na ženách s nástrojmi a politikami na ochranu detí pred akýmkoľvek násillím.

V 70% domácnosti žien, ktoré zažívajú násillie, sú prítomné jedno alebo dve deti.¹¹⁹ Dopady násillia na život a tiež zdravie detí sú veľmi závažné a dlhotrvajúce bez ohľadu na to, či deti boli svedkami násillia voči ich mamám alebo násillie samé zažili.¹²⁰

¹¹⁸ Detský svedok násillia je dieťa, ktoré je svedkom násillia páchaného jedným rodičom na druhom. Svedkom násillia je dieťa aj vtedy, ak je fyzicky prítomné v priestore, kde k násilliu dochádza a vidí a/alebo počuje, ako sa jeden z rodičov správa násillne k druhému a/alebo vidí následky násillia ako sú zranenia rodiča, ku ktorému násillie smeruje, alebo škodu spôsobenú počas násillného útoku na zariadení domácnosti, v ktorej s rodičmi/rodičom býva (rozbitý nábytok alebo iné zariadenie a pod.).

¹¹⁹ Bodnárova, B.; Filadelfiová, J.; Holubová, B., Reprezentatívny výskum výskytu a skúseností žien s násillím páchaným na ženách na Slovensku, Inštitút pre výskum práca a rodiny, 2008, dostupné na https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2008/Holubova/Reprezentativny_vyskum_vyskytu_a_skusenosti_zien_s_nasilim_pachanom_na_zenach_%282008%29.pdf

¹²⁰ Durbáková, V. a kol.: Ochrana žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch a ich detí. Príručka pre prokuratúry a súdy. Fenestra, Košice, 2020, s. 73.

Podľa výsledkov výskumu Európskej agentúry pre ľudské práva (FRA)¹²¹ uviedlo až **9% slovenských žien**, ktoré mali skúsenosť s násilím zo strany partnera, aj **skúsenosť s psychickým násilím súvisiacim s vyhrázaním sa a vydieraním zo strany partnera v súvislosti s deťmi**.

K prevalencii násilia páchaného na deťoch Reprezentatívny výskum prevalencie násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike¹²² uvádza aj nasledovné: z celkového počtu detí zúčastnených na výskume **3,19% detí** uviedlo, že **muselo niekedy odísť proti svojej vôli z domu preč, lebo sa doma necítili bezpečne**; 1,97% uviedlo, že bývali u nich doma ľudia, ktorých sa báli a pred ktorými mali strach a v skupine detí vystavenej **fyzickému násiliu (23% z celkovej vzorky) uviedlo 8,8 % detí sústavné bránenie jedného rodiča pred napadnutím druhým rodičom**. Hoci reprezentatívny výskum nebol špecificky zameraný na zisťovanie, či ide o násilie na deťoch, ktoré je súčasťou násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, vyššie uvedené zistenia výskumu o prevalencii násilia páchaného na deťoch môžu úzko súvisieť s násilím páchaným na ženách, keďže ženy takéto násilie zažívajú nepomerne viac. Svedčia o tom aj policajné štatistiky, podľa ktorých ženy tvoria viac ako 90% obetí trestných činov súvisiacich s domácim násilím.

Rôzne medzinárodné štúdie zároveň hovoria o tom, že **deti vystavené násiliu v rodine, až 15 krát častejšie zažívajú fyzické a/alebo sexuálne zneužívanie ako je národný priemer**¹²³. Iná štúdia, ktorá skúmala prípady detí, v ktorých prebehla intervencia na ich ochranu pred fyzickým násilím a sexuálnym zneužívaním zistila, že **v 60% prípadov fyzického týrania detí a v 40% sexuálneho zneužívania detí boli aj mamy týchto detí vystavené násiliu zo strany toho istého muža**, najčastejšie partnera žien a otca ich detí.¹²⁴

Vzhľadom na tieto údaje, ako aj na údaje o výskyte násilia na ženách¹²⁵, ide o **veľkú skupinu detí ohrozených násilím** alebo priamo vystavených násiliu a na to, aby bola ich ochrana pred násilím účinná, musí byť ich bezpečie posudzované v kontexte násilia na ich mame.

V prípadoch násilia páchaného na ženách, ktorého svedkami sú deti, nie je možné riešiť situáciu ženy a detí oddelene a nazerať na situáciu detí z pohľadu miery zavinenia oboma rodičmi – za násilie je zodpovedný vždy ten, kto ho pácha a neexistuje pre neho žiadne ospravedlnenie.

Slovenská legislatíva nepozná pojem detský svedok násilia. Zákon o rodine však definuje **záujem dieťaťa** ako „**prvoradé hľadisko pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú**.“¹²⁶ Zároveň sa podľa tohto zákona „pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa zohľadňuje najmä, **bezpečie dieťaťa**, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava, **a ohrozenie vývinu dieťaťa** zásahmi do jeho dôstojnosti **a ohrozenie vývinu dieťaťa** zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.“¹²⁷

¹²¹ Európska agentúra pre základné práva: Celoeurópsky výskum na násilie na ženách, 2014. Dostupné na:

<https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>

¹²² Fico, M: Reprezentatívny výskum prevalencie násilia páchaného na deťoch v Slovenskej republike, Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, 2013, http://www.ivpr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2013/Fico/vu_fico_prevalencia.pdf

¹²³ Krug, Etienne G., et al.: World Report on Violence and Health, World Health Organization, Geneva, 2002, http://whqlibdoc.who.int/publications/2002/9241545615_eng.pdf

¹²⁴ Farmer a Owen (1995) v WAVE Fempower 1/2004 N.8, str. 3, http://fileservers.wave-network.org/fempowermagazine/Fempower_Magazine_08.pdf

¹²⁵ Podľa dát z celoeurópskeho výskumu na násilie na ženách Európskej agentúry pre základné práva z roku 2014 23% žien zažije počas svojho života fyzické a sexuálne násilie zo strany svojho partnera a 47 % žien zažije počas svojho života psychické násilie zo strany svojho partnera. Dostupné na: <https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/data-and-maps/survey-data-explorer-violence-against-women-survey>

¹²⁶ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine, čl. 5

¹²⁷ Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine, čl. 5, písm. b) a e)

Medzinárodné záväzky SR v oblasti násilia na ženách hovoria aj to, že „**práva či nároky páchatel'ov alebo podozrivých počas a po skončení súdneho konania, vrátane práva na majetok, súkromie, opatrovníctvo detí, kontakt a návštevy, by sa mali posudzovať s ohľadom na ľudské práva detí a žien, osobitne s ohľadom na ich právo na život a telesnú, sexuálnu a duševnú integritu, a rozhodovanie sa musí riadiť zásadou najlepšieho záujmu dieťaťa.**“¹²⁸

Má Ústredie PSVaR vypracované postupy alebo usmernenia pre pracovníčky a pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorými zohľadňujú práva a potreby detských svedkov násilia na ženách v partnerských vzťahoch ako špecifickej skupiny detí ohrozených alebo vystavených násiliu?¹²⁹

Na uvedenú otázku Ústredie PSVaR odpovedalo, že „princíp najlepšieho záujmu dieťaťa je vodiacim princípom rodinného práva a obsahuje základné zásady, ktoré určujú najpodstatnejšie atribúty, ktoré je potrebné zohľadňovať pri akomkoľvek rozhodovaní o dieťati, teda aj orgány SPODaSK pri výkone opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zohľadňujú jednotlivé prvky záujmu a to individuálne vo vzťahu ku každému dieťatu zvlášť, rešpektujúc jeho jedinečnosť, špecifické potreby a zohľadňujúc situáciu, v ktorej sa nachádza. (Komentár k čl. 14 Dohovoru o právach dieťaťa)“¹³⁰

Z uvedenej odpovede ale **nie je jasné, akými konkrétnymi postupmi zohľadňujú** potreby detských svedkov násilia na ženách v partnerských vzťahoch, a či sú nejako monitorované a vyhodnocované.

Hoci Ústredie PSVaR tvrdí, že princíp najlepšieho záujmu dieťaťa je nosným princípom, ktorý je treba zohľadňovať, **z našej skúsenosti** pracovníci a pracovníčky orgánov sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately často v tomto procese **nezohľadňujú** históriu násilia voči mame detí zo strany ich otca a v niektorých prípadoch ani voči deťom samotným. Nezriedka sa **na násilie nepýtajú**, zastavujú ženy a deti ak o násilí hovoria, s odkazom na to, že je to minulosť. Rovnako častá je skúsenosť, že pri vypracovávaní správ v konaniach o úpravu práv a povinností voči maloletým deťom a odporúčaní na úpravu styku, **nezahrnú informácie**, ktoré ženy v kontakte s orgánom sociálno-právnej ochrany detí uvedú o tom, že zažívajú alebo zažili násilie zo strany otca detí.

Má Ústredie PSVaR metodické usmernenie alebo iný interný predpis k výkladu a vykonávaniu posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa podľa Článku 5, písm. b) a e) Zákona č. 36/2005 Z.z.?¹³¹

Pýtali sme sa na metodické usmernenia alebo interné predpisy pre pracovníčky a pracovníkov Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pracovníčky a pracovníkov Referátov poradensko-psychologických služieb; pracovníkov a pracovníčky zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (CDR).

Ústredie PSVaR sa odvolalo na Dohovor o právach dieťaťa a dodalo, že „k tematike najlepšieho záujmu dieťaťa majú zamestnanci Referátov poradensko-psychologický služieb k dispozícii interný odborný materiál: Najlepší záujem dieťaťa z psychologického a ontogenetického hľadiska ako základné východiská v kontexte sociálnoprávnej ochrany detí.“¹³²

¹²⁸ Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násilí páchanom na ženách CEDAW Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, IV. Odporúčania, C. Ochrana, ods. 31 (a) (ii)

¹²⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 44/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹³⁰ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹³¹ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 44/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹³² Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Z uvedených materiálov, ale **nie je zrejme ako vykonávajú** pracovníčky a pracovníci Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, pracovníčky a pracovníci Referátov poradensko-psychologických služieb; pracovníci a pracovníčky zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (CDR) **posudzovanie najlepšieho záujmu dieťaťa a ako sú ich postupy monitorované a vyhodnocované.**

Je súčasťou určovania miery ohrozenia dieťaťa aj zisťovanie prítomnosti fyzického a/alebo psychického násillia, ktorého sa dopúšťa alebo sa v minulosti dopúšťa jeden z rodičov na druhom rodičovi?¹³³

Špecifický sme sa pýtali na skúmanie miery ohrozenia dieťaťa, keďže podľa vyhlášky¹³⁴ MPSVaR SR majú pracovníci a pracovníčky orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately zhodnotiť situáciu dieťaťa a rodiny a určiť mieru ohrozenia dieťaťa.

Na uvedenú otázku odpovedalo MPSVaR SR **áno**.¹³⁵

Existuje na určovanie miery ohrozenia predpísaný formulár?¹³⁶

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR nám odpovedalo, že postup pri vedení prípadovej sociálnej práce, ktorej súčasťou je zhodnotenie situácie dieťaťa a určenie miery ohrozenia upravuje metodické usmernenie Interná norma. Všetky záznamy z úkonov, ktoré orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v rodine dieťaťa vykonáva, sú súčasťou spisovej dokumentácie dieťaťa.¹³⁷

Spomenutú internú normu nám však nedoložilo aj napriek tomu, že sme o to žiadali.

Má Ústredie PSVaR vypracovanú metodiku alebo iný, podobný dokument pre pracovníkov a pracovníčky orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, na základe ktorej vyhodnocujú mieru ohrozenia dieťaťa?¹³⁸

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR odpovedalo, že „pri zhodnotení situácie dieťaťa a určení miery ohrozenia využívajú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately okrem vyššie uvedenej internej normy ďalší metodický materiál.“¹³⁹

Po preštudovaní priložených materiálov **nie je však zrejmy žiaden jednotný, záväzný postup na vyhodnocovanie miery ohrozenia dieťaťa.**

Je tiež otázne ako vedia pracovníčky a pracovníci orgánov sociálno-právnej ochrany detí posúdiť a vyhodnotiť mieru ohrozenia dieťaťa, ak nemá Ústredie PSVaR vypracované postupy na posúdenie miery ohrozenia ženy – matky dieťaťa - ďalším násillím.

¹³³ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 32/2022 zo dňa 30.5.2022, Fenestra

¹³⁴ §29 vyhláška MPSVaR SR č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹³⁵ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 3.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹³⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 44/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹³⁷ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹³⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 44/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹³⁹ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Odporúčania

- Zaviest' pojem „detský svedok násilia na ženách v partnerských vzťahoch“ do všetkých relevantných právnych predpisov na zabezpečenie účinnej ochrany detí, ktoré sú svedkami násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch.
- Vypracovať postupy pre pracovníčky a pracovníkov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately s cieľom zohľadňovať práva a potreby detských svedkov násilia na ženách v partnerských vzťahoch ako špecifickej skupiny detí ohrozených alebo vystavených násiliu.
- Vypracovať záväzné metodické usmernenie alebo iný interný predpis pre orgány sociálno-právnej ochrany detí k výkladu a vykonávaniu posudzovania najlepšieho záujmu dieťaťa podľa Článku 5, písm. b) a e) Zákona o rodine na zabezpečenie zohľadnenia prítomnosti a/alebo hrozby násilia zo strany jedného rodiča voči druhému v minulosti a v súčasnosti pri posudzovaní najlepšieho záujmu dieťaťa.
- Vypracovať záväzné protokoly k posudzovaniu najlepšieho záujmu dieťaťa podľa Článku 5, písm. b) a e) Zákona o rodine orgánom sociálno-právnej ochrany detí a jeho vyhodnoteniu, ktoré budú povinnou súčasťou spisovej dokumentácie orgánov sociálno-právnej ochrany detí.
- Prijat' opatrenia, aby boli pri podozrení a/alebo zistení prítomnosti násilia páchaného otcom dieťaťa voči matke dieťaťa uplatňované opatrenia na zvýšenie ochrany žien a detí pri výkone práv a povinností voči maloletým deťom v oblasti kontaktu násilného muža s deťmi. Následne zabezpečiť pravidelné monitorovanie zvolených opatrení u detí a žien a ich vyhodnocovanie.
- Zabezpečiť, že orgán sociálno-právnej ochrany detí bude prihliadať na názor maloletého dieťaťa a venovať mu náležitú pozornosť, ak vyjadrí obavy z násilného otca, kontaktu s ním, prípadne uvedie, že sa s otcom stretávať nechce.

Všeobecné služby

Dopady prežitého násilia často závažné a dlhodobé a negatívne vplyvajú na zdravie žien a ich detí, ich ekonomickú situáciu a možnosti bývania, na ich vzťahy s inými ľuďmi v dôsledku sociálnej izolácie, ktorá je súčasťou stratégií násilného správania, ako aj na to, aké zdroje majú k dispozícii na riešenie situácie násilia. Preto potrebujú mať zabezpečený prístup nielen k špecifickým podporným službám pre ženy, ale aj k ďalším službám ako je zdravotná starostlivosť, ekonomická pomoc a dostupné bývanie, bezplatná psychologická pomoc alebo bezplatná právna pomoc. Rovnako ako v prípade kľúčových inštitúcií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie, je potrebné vzdelávanie aj pracovníčok a pracovníkov týchto služieb o problematike násilia na ženách a o tom, ako v týchto prípadoch postupovať, vrátane predchádzania sekundárnej viktimizácie.

Špecifické postupy a vzdelávanie v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb

Keďže služby v oblasti zdravotníctva a sociálnych služieb prichádzajú do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie v partnerských vzťahoch násilie častokrát medzi prvými, je preto nesmierne dôležité, aby mali vypracované metodiky a smernice, na to ako postupovať v prípadoch násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Tie by mali reagovať na potreby žien a ich detí. Mali by byť záväzné, pravidelne monitorované a vyhodnocované ich uplatňovanie a používanie v praxi.

OSN odporúča implementovať „povinné, pravidelné a účinné vzdelávanie, tréningy.“ Cieľom týchto tréningov je vybaviť zdravotnícky personál a zamestnancov a zamestnankyne pôsobiach v sociálnych službách potrebnými znalosťami a zručnosťami pre prevenciu a riešenie násillia páchaného na ženách.¹⁴⁰

Vydáva MPSVaR SR metodické pokyny alebo usmernenia pre všeobecné sociálne služby, ako postupovať v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch?

MPSVaR SR nám odpovedalo, že **nemá** takéto metodické pokyny alebo usmernenia **pre všeobecné sociálne služby**.

Má Ministerstvo zdravotníctva SR a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR vypracované špecifické interné smernice alebo metodické usmernenia, k tomu, ako postupovať v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch?¹⁴¹

Ministerstva zdravotníctva SR nemá vypracované takéto **smernice a metodické usmernenia** pre lekárov a lekárky, iný zdravotnícky personál v pôsobnosti ministerstva.¹⁴² **Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR** rovnako **nemá vypracované smernice a metodické usmernenia** pre pracovníkov a pracovníčky Oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Referátov poradensko-psychologických služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, Centrá pre deti a rodiny (ďalej len CDR) k tomu, ako postupovať v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch.¹⁴³

Sú pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií pravidelne vzdelávaní/é k problematike násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch?

Zároveň sme chceli vedieť bližšie informácie o vzdelávaní za obdobie 2019 - 2021. Zaujímalo nás, v ktorom roku vzdelávanie prebehlo a aký bol názov a rozsah vzdelávania v hodinách. Zisťovali sme aj témy vzdelávania, kto vzdelávanie poskytol a počet účastníkov a účastníčok vzdelávania. Na túto oblasť sme sa pýtali formou žiadosti o poskytnutie informácií.¹⁴⁴

Sú pracovníci a pracovníčky relevantných inštitúcií pravidelne vzdelávaní/é k problematike násillia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch?

MZ SR	Ústredie PSVaR SR
nie	nie

MZ SR odpovedalo, že problematika **násillia vo všetkých jeho formách je zadefinovaná vo výnose**¹⁴⁵, ktorým sa ustanovujú minimálne štandardy pre špecializačné študijné programy, minimálne štandardy pre certifikačné študijné programy a minimálne štandardy pre študijné programy sústavného vzdelávania.¹⁴⁶

Konkrétne problematika násillia páchaného v rodinách a týrania žien je obsiahnutá v rozsahu teoretických vedomostí minimálnych štandardov pre špecializačný študijný program v **špecializačnom odbore ošetrovateľská starostlivosť v komunite** a v minimálnom **štandarde pre špecializačný študijný program v špecializačnom**

¹⁴⁰ Všeobecné odporúčanie č. 35 o rodovo podmienenom násillí páchanom na ženách CEDAW Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, IV. Odporúčania, B. Prevencia, ods. 30 (e)

¹⁴¹ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 24/2022 zo dňa 19.5.2022, Fenestra; Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 41, 42, 42/2022 zo dňa 22.6.2022, Fenestra

¹⁴² Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácie zo dňa 31.05.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

¹⁴³ Odpovede na žiadosti o poskytnutie informácií zo dňa 4.7.2022, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR

¹⁴⁴ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 24/2022 zo dňa 19.5.2022, Fenestra; Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 33/2022 zo dňa 30.5.2022, Fenestra

¹⁴⁵ Výnos Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky zo 17. septembra 2010 č. 12422/2010-OL

¹⁴⁶ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 1.7.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

odbore pôrodná asistencia v rodine a komunita. Násilie ktoré je páchané na ženách v partnerských vzťahoch nie je explicitne v minimálnych štandardoch zadefinované, ale je obsiahnuté v problematike násilia páchaného v rodinách a týrania žien v dvoch vyššie uvedených minimálnych štandardoch.¹⁴⁷

K uvedenej otázke ďalej uviedli, že „odbor vzdelávania pripravuje inováciu minimálnych štandardov špecializačných a certifikačných študijných programov, v ktorých bude problematika „násilia páchaného na ženách“ doplnená do viacerých minimálnych štandardov.“¹⁴⁸

Na vzdelávanie špecializačných študijných programov požiadali Ministerstvo zdravotníctva SR vzdelávacie ustanovizne¹⁴⁹, ktoré vzdelávajú zdravotníckych pracovníkov, o akreditáciu.

V uvedených špecializačných odboroch bolo **za posledné tri roky vzdelaných 194 zdravotníckych pracovníkov a pracovníčok.**¹⁵⁰

To znamená, že **vzdelávanie nie je povinné** pre zdravotnícky personál a je len pre zdravotníkov a zdravotníčky, ktorí a ktoré sa na spomínané odbory prihlásia. Taktiež z pomenovania študijných odborov je možné predpokladať, že **nie sú prioritne zamerané na lekárov a lekárky**. Keďže v mnohých prípadoch prichádzajú do kontaktu so ženou zažívajúcou násilie práve lekári a lekárky, zisťujú dôvody vyhľadania zdravotnej starostlivosti a pýtajú sa na anamnézu, z ktorej môže vyplynúť história násilia, je vzdelávanie v takejto podobe nedostačujúce.

Čo sa týka uvedeného počtu vzdelaných zdravotníckych pracovníkov a pracovníčok, tak sa to za obdobie troch rokov javí veľmi málo. Zdravotnícky personál, vrátane lekárov a lekárk, prichádza priamo do kontaktu so ženami zažívajúcimi násilie, a preto je dôležité, aby mali všetci a všetky k dispozícii vzdelávanie v tejto oblasti a vzdelávanie by malo byť povinné.

Odporúčania

- **Vypracovať vzdelávacie programy, v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, ktoré sa dlhodobo venujú problematike násilia na ženách, pre pracovníkov a pracovníčky Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré budú v súlade s východiskami, princípmi a riešeniami navrhovanými v danej oblasti v relevantných medzinárodných dohovoroch, a zabezpečiť pravidelné preškolenie nových pracovníkov a pracovníčok v príslušných oblastiach.**
- **Vypracovať vzdelávacie programy, v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, ktoré sa dlhodobo venujú problematike násilia na ženách, pre lekárov a lekárky a iný zdravotnícky personál v pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR, ktoré budú v súlade s východiskami, princípmi a riešeniami navrhovanými v danej oblasti v relevantných medzinárodných dohovoroch, a zabezpečiť pravidelné preškolenie nových pracovníkov a pracovníčok v príslušných oblastiach.**

¹⁴⁷ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 1.7.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

¹⁴⁸ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 1.7.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

¹⁴⁹ Špecializačný študijný program v špecializačnom odbore „ošetrovateľská starostlivosť v komunita“: Jesseniova lekárska fakulta v Martine Univerzity Komenského v BA; Fakulta zdravotníctva so sídlom v BB Slovenskej zdravotníckej univerzity v BA; Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre; Fakulta zdravotníckych odborov Prešovskej univerzity v PO; Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce Trnavskej univerzity v Trnave. Špecializačný študijný program v špecializačnom odbore „pôrodná asistencia v rodine a komunita“ vzdeláva: Fakulta ošetrovateľstva a zdravotníckych odborných štúdií Slovenská zdravotnícka univerzita v BA.

¹⁵⁰ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 1.7.2022, Ministerstvo zdravotníctva SR

- Zaviest' povinné vzdelávacie programy do prípravy na povolanie všetkých zdravotníckych profesií, ako aj programy vzdelávania k problematike násillia na ženách počas výkonu ich profesie, ktoré budú v súlade s východiskami, princípmi a riešeniami navrhovanými v danej oblasti v relevantných medzinárodných dohovoroch, tak, aby zlepšili odozvu zdravotníckeho personálu v oblasti ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násillie a ich deťom.
- Zaviest' povinné vzdelávacie programy k problematike násillia na ženách do prípravy na povolanie v odboroch sociálna práca a psychológia a počas výkonu ich profesie, ktoré budú v súlade s východiskami, princípmi a riešeniami navrhovanými v danej oblasti v relevantných medzinárodných dohovoroch, tak, aby sa zlepšila odozva pracovníčok a pracovníkov oddelení sociálno-právnej ochrany detí, referátov poradensko-psychologických služieb a iných subjektov vykonávajúcich opatrenia sociálno-právnej ochrany detí v oblasti ochrany a pomoci ženám zažívajúcim násillie a ich deťom.

Prístup žien k informáciám o ochrane, pomoci a podpore

Prístupu k informáciám o dostupnej ochrane, pomoci a podpore je pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch kľúčový. Z našej skúsenosti z práce na telefonickej linke pomoci pre ženy zažívajúce násillie vieme, aké náročné je urobiť prvý krok a vyhľadať pomoc.

Ak sú informácie o možnostiach ochrany, pomoci a podpory málo dostupné alebo je ich dostupnosť sťažena tým, že sú v rôznom rozsahu a v rôznej kvalite umiestnené na viacerých webových stránkach ministerstiev, môže to byť pre ženy frustrujúce a môže ich to odradiť v hľadaní pomoci a podpory.

Ak ženy v procese hľadania pomoci dostanú od pracovníkov a pracovníčok rôznych inštitúcií a organizácií nepresné alebo neúplné informácie, môžu mať nereálne očakávania k inštitúciám, čo opäť spôsobuje frustráciu a nedôveru žien v kontakte s inštitúciami. Preto je nevyhnutným a základným opatrením, ktoré by mal štát prijať, zabezpečiť ľahkú dostupnosť informácií o možnostiach ochrany, pomoci a podpory.

Je dôležité, aby sa ženy zažívajúce násillie mali možnosť dostať k zrozumiteľným informáciám o dostupnej ochrane, pomoci a podpore, ktoré im nielen poskytnú kontakty na relevantné inštitúcie a organizácie, ale aj informácie o tom, čo sa bude diať, ak ich kontaktujú, aké majú tieto inštitúcie a organizácie postupy a kompetencie a aké majú ženy práva v kontakte s nimi. Takéto informácie by mali byť dostupné v rôznych formách, mali by byť jednotné a mali by byť kontinuálne distribuované tak, aby sa dostali aj k ženám žijúcim vo vidieckych oblastiach, k ženám so zdravotným znevýhodnením, ženám z menších a iným zraniteľným skupinám žien.

Štát nemá definovaný mechanizmus na zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násillie k informáciám o možnostiach ochrany, pomoci a podpory. **Právo žien zažívajúcich násillie na prístup k informáciám o možnostiach ochrany, pomoci a podpory je zabezpečené čiastočne**, v ustanoveniach niektorých zákonov, najmä zákona o obetiach trestných činov, zákona o Policajnom zbore SR alebo Trestného poriadku, ktoré ukladajú rôznym inštitúciám a organizáciám povinnosť informácie ženám zažívajúcim násillie poskytovať. Úplne však **absentuje mechanizmus pravidelného monitoringu** inštitúcií, ktorým zo zákona vyplýva povinnosť poskytovať ženám zažívajúcim násillie informácie a toho, či tak skutočne robia, v akom rozsahu a v akej kvalite.

Pravidelne aktualizované informácie o dostupných podporných službách má na svojej webovej stránke Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách (KMC). Informácie sú aktualizované minimálne raz ročne a vždy v prípade legislatívnych a iných relevantných zmien.

Legislatívny rámec

Na národnej úrovni je rezortom zodpovedným za problematiku rodovej rovnosti, ktorej súčasťou je aj problematika násilia na ženách, je MPSVaR SR prostredníctvom Odboru rovnosti mužov a žien a rovnosti príležitostí. Zároveň sa prístup k informáciám pre obeť trestných činov týka aj MS SR a MV SR na základe relevantných zákonov.

Zákon o obetiach trestných činov¹⁵¹ ukladá povinnosť poskytovať informácie obetiam trestných činov vo všeobecnosti, polícii, prokuratúre, subjektom poskytujúcim pomoc obetiam a poskytovateľom zdravotnej starostlivosti. Podľa tohto zákona, medzi obeť trestných činov patria aj ženy zažívajúce násilie a iné obeť domáceho násilia.

V prípade **polície** sa povinnosť poskytnúť obeť informácie podľa tohto zákona týka napríklad informácií o postupoch pri podaní trestného oznámenia, o právach a povinnostiach obeť, o subjektoch poskytujúcich pomoc obetiam (kontakt a informácie o odbornej pomoci podľa tohto zákona), poskytnutia nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti, o prístupe k právnej pomoci, o podmienkach poskytnutia ochrany v prípade hrozby nebezpečenstva ohrozenia života alebo zdravia, o práve na tlmočenie a preklad a ďalšie informácie v súvislosti s trestným konaním.

Táto povinnosť platí aj pre prokurátora, ak obeť tieto informácie neboli poskytnuté skôr. Zároveň má **policajt alebo prokurátor** povinnosť poskytnúť obeť súčinnosť pri kontaktovaní subjektov poskytujúcich pomoc obetiam, ak o to obeť požiada.

Subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov majú povinnosť obeť poskytnúť informácie o forme a rozsahu odbornej pomoci, ktoré poskytujú, o právach obeť podľa tohto zákona, o finančných a praktických záležitostiach vzniknutých ako následok trestného činu.

Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti pri prvom kontakte s obeťou poskytuje kontaktné údaje subjektov poskytujúcich pomoc obetiam.

Okrem zákona o obetiach trestných činov, ukladá **Trestný poriadok¹⁵²** orgánu činnému v trestnom konaní povinnosť pri prvom kontakte poškodenej osobe poskytnúť v písomnej forme informácie o jej právach a o organizáciách poskytujúcich pomoc, vrátane služieb, ktoré poskytujú.

Zákon o policajnom zbore¹⁵³ navyše hovorí, že policajt je v prípadoch domáceho násilia, ak využije oprávnenie vykázat násilnú osobu zo spoločného obydlija, povinný ohrozenú osobu poučiť o možnosti podať návrh na neodkladné opatrenie a poskytnúť, najlepšie v písomnej forme, informácie o organizáciách na pomoc obetiam a intervenčných centrách pre obeť domáceho násilia, vrátane informácií o službách, ktoré poskytujú a kontaktu na nich.

¹⁵¹ §4 Zákona 274/2017 Z.z. o ochrane obeť trestných činov

¹⁵² §49 Zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

¹⁵³ §27a ods. 7 Zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore

Na úrovni **medzinárodných záväzkov** štátu definuje prístup k informáciám napríklad Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru CEDAW¹⁵⁴, ktoré zmluvným štátom ukladá, aby vypracovali a šírili informácie pre ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie o zdrojoch sociálnej pomoci, o dostupných právnych nástrojoch, vrátane odškodnenia, a to prostredníctvom rôznorodých a dostupných mediálnych kanálov a v rámci miestnych komunit. Zvláštny dôraz kladie Všeobecné odporúčanie na potrebu prístupu k informáciám pre ženy, ktoré majú zdravotné znevýhodnenie alebo ženy, ktoré neovládajú jazyk danej krajiny alebo majú v tomto jazyku obmedzené zručnosti.

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

Pri všetkých relevantných rezortoch sme zisťovali aké postupy majú pre účinné uplatňovanie legislatívy a zabezpečenia prístupu žien zažívajúcich násilie k informáciám o dostupnej ochrane, pomoci a podpore.

Zabezpečuje ministerstvo ženám zažívajúcim násilie prístup k informáciám o dostupnej pomoci a podpore? Akým spôsobom?

MPSVaR SR	MS SR	MV SR
áno	áno ¹⁵⁵	častočne ¹⁵⁶
Webová stránka ¹⁵⁷	Webová stránka ministerstva ¹⁵⁸	Webová stránka ¹⁵⁹ Poučenie ohrozenej osoby ¹⁶⁰ Poučenie pri úkonoch v trestnom konaní ¹⁶¹

Okrem toho nás pri všetkých relevantných ministerstvách zaujímalo aj to, **čo je obsahom informácií**, ktoré poskytujú prostredníctvom príslušných webových stránok. Zároveň sme sa pri hodnotení informácií poskytovaných políciou opierali aj o naše skúsenosti z praxe z práce so ženami zažívajúcimi násilie, ktoré sa obracajú na naše poradenské a intervenčné centrá.

Čo je obsahom poskytovaných informácií?

	MPSVaR SR	MS SR	MV SR
Kontakty na špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie	áno	áno ¹⁶²	nie ¹⁶³
Informácie o tom, akú pomoc a podporu poskytujú	áno	nie	nie
Informácia o ich geografickom umiestnení (kraj, mesto/obec)	áno	nie	nie
Kontakty na iné, všeobecné podporné služby	áno	áno	áno
Informácie o tom, akú pomoc a podporu poskytujú	áno	áno	áno
Informácia o ich geografickom umiestnení (kraj, mesto/obec)	áno	áno	áno
Informácie o právach žien/obetí trestných činov v kontakte s inštitúciami	áno	áno	áno
Informácie o postupoch a kompetenciách iných relevantných inštitúcií vo vzťahu k riešeniu prípadov násillia na ženách alebo domáceho násillia	áno	áno	nie

¹⁵⁴ Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť C: Ochrana

¹⁵⁵ MS SR poskytuje informácie obetiam trestných činov a obetiam domáceho násillia vo všeobecnosti a v rozsahu Zákona 274/2017 Z.z. o ochrane obetí trestných činov.

¹⁵⁶ MV SR na webovej stránke k prevencii kriminality uvádza primárne informácie pre všetky obe trestných činov, vrátane žien zažívajúcich násillie, a iba kontakty na informačné kancelárie pre tieto obe v SR.

¹⁵⁷ <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/>

¹⁵⁸ <https://www.justice.gov.sk/sluzby/pomoc-obetiam/>

¹⁵⁹ <https://prevenciakriminality.sk/>

¹⁶⁰ Poučenie ohrozenej osoby dáva polícia osobám ohrozeným domácim násillím v prípade, že využije svoje oprávnenie vykázat' násillnú osobu zo spoločnej domácnosti na 14 dní.

¹⁶¹ Poučenie, ktorého súčasťou sú aj informácie o organizáciách poskytujúcich pomoc obetiam a informácie o právach obetí, je súčasťou postupov v rámci trestného konania, napríklad pri výpovedi poškodeného.

¹⁶² MS SR poskytuje informácie obetiam trestných činov a obetiam domáceho násillia a v rozsahu Zákona 274/2017 Z.z. o ochrane obetí trestných činov. Znamená to, že uvádza kontakty aj na organizácie, ktoré poskytujú špecifickú pomoc a podporu ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch ako subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov pre túto cieľovú skupinu a/alebo ako intervenčné centrá pre obe domáceho násillia, ale aj na iné organizácie, ktoré sa špecificky nevenujú pomoci a podpore žien zažívajúcich násillie.

¹⁶³ MV SR na webovej stránke k prevencii kriminality uvádza primárne informácie pre všetky obe trestných činov a iba kontakty na informačné kancelárie pre tieto obe v SR.

Najkomplexnejšie a aj **najviac adresné informácie** o dostupnej pomoci a podpore poskytuje ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch **webová stránka MPSVaR SR**, ktorú spravuje **Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách**¹⁶⁴. Podporné služby sú delené podľa krajov, aj podľa toho, či ide o podpornú službu špecificky pre ženy zažívajúce násilie alebo o všeobecnú podpornú službu. Okrem toho stránka poskytuje aj ďalšie informácie vo vzťahu k právam žien zažívajúcich násilie, kontaktu s rôznymi inštitúciami, k samotnému násilliu v partnerských vzťahoch, či k bezpečiu. Niektoré z informácií o iných inštitúciách a ich postupoch však čerpajú z materiálov, ktoré sú viac ako desať rokov staré. Aj keď ide vo väčšine prípadov o všeobecne platné fakty, **pri postupoch inštitúcií je potrebné informácie pravidelne aktualizovať**, keďže práve v tejto oblasti a v oblasti legislatívy dochádza častejšie k zmenám.

Nevyužitý je však **potenciál Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie**, ktorá je non-stop a bezplatná. V mnohých krajinách v zahraničí je **existencia národnej linky spojená aj s existenciou webovej stránky** národnej linky, ktorá slúži práve aj na zvýšenie prístupu žien zažívajúcich násilie k informáciám o ochrane, pomoci a podpore.

MS SR a MV SR sa pri poskytovaní informácií zameriava širšie na obeť trestných činov a/alebo obeť domáceho násillia. Informácie teda nie sú špecificky určené len cieľovej skupine ženy zažívajúce násilie, avšak vzťahujú sa aj na ňu. **MS SR** ponúka informačné **letáky pre obeť trestných činov a obeť domáceho násillia** aj v maďarskom a anglickom jazyku. Letáky sú písané jazykom zrozumiteľným pre bežného človeka. **MV SR** má na stránke k prevencii kriminality odkaz na letáky, vrátane letáku pre obeť domáceho násillia a informácie o informačných kanceláriách pre obeť trestných činov zriadených ministerstvom aj v maďarskom a rómskom jazyku.

Polícia poskytuje informácie obetiam trestných činov aj pri vykázaní násilnej osoby zo spoločnej domácnosti a pri úkonoch v rámci trestného konania. Zo skúsenosti z práce so ženami však vieme, že poskytnuté **informácie sú často nepresné** alebo **neúplné** a v rámci poučenia sú podané jazykom, ktorý je pre bežného človeka ťažko zrozumiteľný a kontakty na organizácie poskytujúce pomoc obetiam **nie sú prehľadne usporiadané** podľa regiónov, čo je pre mnohé ženy mätúce, najmä v emocionálne náročnej situácii, akou výpoveď v rámci trestného konania bezpochyby je.

Pri všetkých troch **webových stránkach** je otázne, **nakoľko sú verejnosti** a samotným **ženám zažívajúcim násilie známe**. **Ani jedno z ministerstiev** nemá viditeľný odkaz na informácie o dostupnej ochrane, pomoci a podpore pre ženy zažívajúce násilie, prípadne obeť domáceho násillia **na úvodnej stránke** svojho webového sídla.

Monitoring a evaluácia

Okrem zisťovania spôsobu a obsahu informácií o dostupnej ochrane, pomoci a podpore, sme zisťovali¹⁶⁵ aj to, **či relevantné ministerstvá monitorujú a vyhodnocujú** poskytovanie týchto informácií inými inštitúciami alebo organizáciami, ktorým táto povinnosť vyplýva zo zákona, alebo ktoré sú v pôsobnosti daného ministerstva.

MS SR nemonitoruje, ani nevyhodnocuje ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch, ako obeť trestných činov, k informáciám o možnostiach ochrany, pomoci a podpory podľa zákona o obetiach trestných činov zo strany subjektov, ktorým zo zákona vyplýva povinnosť tieto informácie poskytovať.

¹⁶⁴ Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách je zriadené v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny pri MPSVaR SR.

¹⁶⁵ Žiadosti o poskytnutie informácií podľa zákona č. 211/2000 Z.z. Ev.č. 03/2022 zo dňa 31.3.2022, Ev.č. 13/2022 zo dňa 2.5.2022 a Ev.č. 15/2022 zo dňa 1.4.2022, Fenestra.

Argumentuje¹⁶⁶ tým, že tieto subjekty majú povinnosť dodržiavať zákon a ministerstvo nedisponuje kompetenciami ani kapacitami na podrobný zber údajov, pokiaľ sa nejedná o štandardné administratívne údaje v rámci rezortu, ktoré spracováva Analytické centrum ministerstva.

MV SR neodpovedalo, či monitoruje a vyhodnocuje poskytovanie informácií ženám zažívajúcim násilie ako obetiam trestných činov informácie o dostupnej ochrane, pomoci a podpore políciou. Uviedlo¹⁶⁷, že disponuje sieťou informačných kancelárií pre obeť trestných činov, ktoré majú databázy kontaktov na poskytovateľov služieb a tieto aj obetiam v osobnom kontakte poskytujú.

MPSVaR SR nevydáva metodické pokyny, **nemonitoruje** a **nevyhodnocuje**¹⁶⁸, aké informácie poskytujú **všeobecné podporné služby** ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch.

Odporúčania

- **Na systémovej úrovni prijať opatrenia, aby boli informácie o ochrane, pomoci a podpore pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch ľahko dostupné a pravidelne aktualizované, vrátane aktuálnych kontaktov na podporné služby, popisu o akú pomoc a podporu ide, popisu postupov a kompetencií relevantných inštitúcií pri riešení prípadov násillia na ženách a práv žien zažívajúcich násillie, napísaných jazykom zrozumiteľným pre laickú verejnú a aj v jazykoch najviac používaných na území SR.**
- **V prípade online zdroja informácií zabezpečiť, aby išlo o jeden online zdroj, na ktorom budú dostupné všetky relevantné informácie pre ženy zažívajúce násillie.**
- **Zabezpečiť kontinuálnu širokú propagáciu a distribúciu informácií o možnostiach ochrany, pomoci a podpory smerom k ženám zažívajúcim násillie, širokej a odbornej verejnosti.**
- **Vytvoriť jednotné informačné materiály pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch o možnostiach ochrany, pomoci a podpory, ktoré budú pri poskytovaní informácií používať relevantné inštitúcie a organizácie.**
- **Zabezpečiť kontinuálnu dostupnosť a systematickú distribúciu takýchto jednotných informačných materiálov na relevantných inštitúciách a v miestnych komunitách.**
- **Vytvoriť jednotný mechanizmus zaškolenia zamestnancov a zamestnankýň relevantných inštitúcií a organizácií k poskytovaniu informácií o ochrane, pomoci a podpore ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch.**
- **Vytvoriť mechanizmus pravidelného monitoringu a vyhodnocovania toho, či a v akej kvalite poskytujú relevantné inštitúcie a organizácie ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch informácie o ochrane, pomoci a podpore.**

¹⁶⁶ Odpoveď na žiadosť o informácie Ev. č. 216/2022-142-I zo dňa 12.5.2022, MS SR

¹⁶⁷ Odpoveď MV SR na žiadosť o informácie KM-TO2-2022/002353-006 zo dňa 11.4.2022

¹⁶⁸ Odpoveď MPSVaR SR na žiadosť o informácie INF/48/2022-M_OPS 35090/2022 zo dňa 13.4.2022

Prístup žien k finančnej pomoci

Štát nemá definovaný mechanizmus, ktorým by ženám zažívajúcim násilie zabezpečil prístup k finančnej pomoci na zmiernenie alebo odstránenie ekonomických dopadov násilia. Aj keď niektoré strategické materiály štátu v oblasti zamestnanosti explicitne hovoria o dopadoch rodovej nerovnosti na ekonomické postavenie žien v spoločnosti, opatrenia realizované v tejto oblasti nepomenúvajú ženy so skúsenosťou s partnerským násilím ako zraniteľnú skupinu, ktorej je potrebné venovať pozornosť v dôsledku ekonomických dopadov prežitého násilia.

Skúsenosť s násilím v partnerských vzťahoch má často závažný dopad na ekonomickú situáciu žien.

Týka sa to obdobia, keď žijú s násilným partnerom, ktorý nad nimi uplatňuje vyššiu či nižšiu mieru finančnej kontroly v rôznych formách - ženy popisujú, ako im násilný partner alebo manžel peniaze vydeľuje, núti ich najskôr minúť ich príjem, aby nemusel mŕňať svoje peniaze, ako vôbec nemajú prístup k financiám rodiny a o ich použití rozhoduje násilný partner alebo manžel a ako ho musia prosieť o peniaze na pokrytie základných potrieb detí a seba, čo je pre nich veľmi ponižujúce.

Mnohé ženy popisujú, ako ich a/alebo rodinu násilný partner alebo manžel zadlžil rôznymi pôžičkami z bánk alebo nebankových inštitúcií, či požičiavaním si peňazí od iných ľudí na svoj voľný čas alebo nákladné koníčky, následky čoho nezriedka nesú ženy aj dlhé roky po ukončení násilného vzťahu, ako manželky a/alebo spoludlžníčky.

Rovnako dochádza k zhoršeniu ekonomickej situácie žien zažívajúcich násilie aj po odchode z násilného vzťahu, keď musia z jedného príjmu zabezpečiť starostlivosť o domácnosť a deti.

Nezriedka sa musia vysporiadať aj s fyzickými, či psychickými dopadmi násilia na svoje zdravie alebo zdravie svojich detí, čo im môže sťažovať uplatnenie na trhu práce. V neposlednom rade ich ekonomickú situáciu, rovnako ako iné ženy, negatívne ovplyvňuje rodová nerovnosť v oblasti odmeňovania a postavenia a príležitostí na trhu práce.

Legislatívny rámec

Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do r. 2020 popisuje v časti o rodovej rovnosti a zosúladení rodinného a pracovného života významné rozdiely medzi mužmi a ženami v štruktúre zamestnanosti či v oblasti príjmu. Národná stratégia jasne pomenúva to, že prítomnosť detí mladších ako 6 rokov v rodine má opačný efekt na zamestnanosť v prípade mužov a žien. Kým v prípade mužov zamestnanosť zvyšuje, u žien ju znižuje: „miera zamestnanosti žien 25 – 49 ročných s dieťaťom mladším ako 6 rokov je nižšia ako 40 %, u mužov tej istej vekovej kategórie a v tej istej fáze rodičovstva však viac ako 83 %. Nožnice medzi odmenou za prácu sa medzi mužmi a ženami roztvárajú viac a viac po narodení každého dieťaťa“¹⁶⁹. Zároveň je podľa tohto strategického materiálu najväčší rozdiel v odmeňovaní mužov a žien vo vekovej skupine 35 – 39 rokov a vekovej skupine 40 – 44 rokov, kde rozdiel v priemernej hrubej mesačnej mzde mužov a žien dosahuje viac ako 300 eur.¹⁷⁰ Aj keď spomínaná národná stratégia alebo aj Národný projekt „Zosúladenie rodinného a pracovného života“¹⁷¹

¹⁶⁹ Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do r. 2020, MPSVaR SR, Bratislava 2014, str. 9, <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti/>

¹⁷⁰ Tamtiež.

¹⁷¹ Národný projekt „Zosúladenie rodinného a pracovného života“: https://www.upsvr.gov.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020/narodny-projekt-zosuladenie-rodinneho-a-pracovneho-zivota.html?page_id=929144

kladie dôraz na ženy s rodičovskými povinnosťami, ktoré sa starajú o deti vo veku do 6 rokov, ako aj na osamelých rodičov, **ženy so skúsenosťou s partnerským násilím nie sú ich špecifickou cieľovou skupinou.**

Špecifické **opatrenia** na zmiernenie ekonomických dopadov prežitého násillia na životy žien a ich detí **nie sú súčasťou** strategických dokumentov SR v oblasti násillia na ženách.

Slovenská republika má okrem národných strategických dokumentov aj **medzinárodné záväzky** v tejto oblasti. Záväzok zabezpečiť prístup žien, ktoré zažívajú alebo zažili násillie k finančnej pomoci ukladá zmluvným stranám aj Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru CEDAW¹⁷², ktoré v časti o ochrane žien zdôrazňuje potrebu zabezpečenia rôznych typov služieb nielen pre ženy samotné, ale ja pre ich rodinných príslušníkov a príslušníčky.

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

MPSVaR SR sme sa ako rezortu zodpovedného za koordináciu politik v oblasti rodovej rovnosti, teda vrátane násillia na ženách, požiadali o informácie¹⁷³, či ministerstvo zabezpečuje prístup žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch k finančnej pomoci, či má na to vyčlenené finančné prostriedky a v akom objeme. Rovnako sme zisťovali aké podmienky musia ženy splniť, aby mali nárok na takúto pomoc, či ide o jednorazovú alebo opakovanú finančnú pomoc, v akej výške je dostupná a koľkým ženám ministerstvo zabezpečilo prístup k finančnej pomoci v rokoch 2019 – 2021.

Ministerstvo, prostredníctvom Inštitútu pre výskum práce a rodiny, vo svojej odpovedi¹⁷⁴ uviedlo, že nemonitoruje ukazovatele v oblastiach, štruktúre a časových intervaloch ako sme uviedli v našej žiadosti.

Odporúčania

- **Prijat' systémové opatrenia na zabezpečenie zberu údajov a ich vyhodnocovanie v oblasti dopadu násillia v partnerských vzťahoch na ekonomickú situáciu žien.**
- **Na základe údajov o dopadoch násillia v partnerských vzťahoch na ekonomickú situáciu žien prijat' opatrenia na zabezpečenie prístupu žien so skúsenosťou s takýmto násilím k finančnej pomoci na zmiernenie dopadov prežitého násillia na ich ekonomickú situáciu.**

Prístup žien k dostupnému bývaníu

Dostupné bývanie pre ženy zažívajúce násillie a ich deti je jedným z **nástrojov na zmiernovanie ekonomických dopadov násillia na ich životy.**

Ženy, ktoré majú skúsenosť s násilím zo strany partnera alebo manžela, často uvádzajú ako jednu z legitímnych obáv z odchodu z násilného vzťahu práve otázku toho, či dokážu po ukončení s násilným partnerom užiť seba a svoje deti a nájsť si dostupné bývanie.

Niektoré ženy potrebujú v dôsledku ohrozenia násilím **odísť do zariadenia núdzového bývania**, ktoré sa špecializuje na ochranu a pomoc žien zažívajúcich násillie a ich detí. Pobyt v takýchto ubytovacích zariadeniach,

¹⁷² Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť C: Ochrana

¹⁷³ Žiadosť o informácie Ev.č. 17/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

¹⁷⁴ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 10.5.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny. Ide o odpoveď na viaceré žiadosti o informácie odoslané MPSVaR SR dňa 2.5.2022

nazývaných aj bezpečné ženské domy, nie je bezplatný. Ak je žena zároveň bez zamestnania alebo v nepriaznivej ekonomickej situácii, **nemá možnosť** v kratšom čase odísť do podnájmu alebo si iným spôsobom zabezpečiť dostupné bývanie.

Iné ženy **odchádzajú v dôsledku násilia** po ukončení násilného vzťahu bývať aj s deťmi k svojim rodičom alebo iným príbuzným. Väčšina z nich si ani **po ukončení konania** o vysporiadaní bezpodielového či podielového spoluvlastníctva k bytu alebo domu, kde žili s násilným partnerom, **nedokáže** pre seba a pre deti zabezpečiť samostatné bývanie. Nehovoriac o tom, že tieto **konania trvajú často aj niekoľko rokov**.

Pre ženy, aj pre ich deti, to v oboch prípadoch znamená nie len bezpečie, čo je dôležité, ale aj **stratu domova** a potrebu vyrovať sa s takouto stratou.

Výskumy zo zahraničia poukazujú aj na to, že medzi ženami bez domova je vysoký výskyt žien, ktoré na pozadí straty domova majú skúsenosť s násilím. Preto je prístup žien zažívajúcich násilie v k dostupnému bývaní dôležitou súčasťou systému pomoci a podpory.

Preto je prístup žien zažívajúcich násilie v k dostupnému bývaní dôležitou súčasťou systému pomoci a podpory.

Štát **nemá** na systémovej úrovni osobitne zadané zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k dostupnému bývaní ako nástroja na zmierňovanie alebo odstraňovanie ekonomických dopadov násilíu.

Aj keď **štyri z ôsmich krajských miest**, ktoré sme monitorovali, majú všeobecne záväzné nariadenia, v ktorých je skúsenosť s násilím v partnerských vzťahoch, respektíve domácim násilím, dôvodom na pridelenie nájomného bytu, tých je na Slovensku akútny nedostatok. Zároveň **žena**, ktorá zažila násilie v partnerskom vzťahu, **musí** vo väčšine prípadov **splniť aj ďalšie podmienky**, ako napríklad, že spíňa, spolu s ňou posudzovanými osobami, **kritériá výšky príjmu** pre príslušnú skupinu alebo, že nesmie mať nehnuteľnosť určenú na bývanie v jej vlastníctve alebo nájme. Túto podmienku mnohé ženy nespĺnia kvôli **dlhému trvaniu súdnych konaní** týkajúcich sa vysporiadania spoločného majetku manželov alebo partnerov.

Legislatívny rámec

Zákon¹⁷⁵ vymedzuje **sociálne bývanie** ako „bývanie obstarané s použitím verejných prostriedkov určené na primerané a ľudsky dôstojné bývanie fyzických osôb, ktoré si nemôžu obstarat' bývanie vlastným pričinením a spĺňajú podmienky podľa tohto zákona. Sociálne bývanie je aj bývanie alebo ubytovanie financované s použitím verejných prostriedkov a poskytované v rámci starostlivosti podľa osobitných predpisov.¹⁷⁶ Sociálne bývanie poskytované obcou alebo vyšším územným celkom je všeobecne prospešnou službou.“

Podľa toho istého zákona¹⁷⁷ je úlohou **samospráv** a vyšších územných celkov ustanoviť vo svojom všeobecne záväznom nariadení okruh oprávnených osôb a definovať dôvody hodné osobitného zreteľa pri určovaní podmienok poskytovania nájomných a/alebo sociálnych bytov. Týmto osobám môže samospráva alebo vyšší územný celok

¹⁷⁵ §21 zákona č. 443/2010 Z.z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní, https://www.slov-lex.sk/static/pdf/2010/443/ZZ_2010_443_20220101.pdf

¹⁷⁶ Napríklad zákon č. 448/2008 o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 317/2009 Z. z.

¹⁷⁷ Zákon č. 443/2010 Z.z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/443/20180101?ucinnost=1.1.2022>

prenajať najviac 20% podporených nájomných bytov v ich vlastníctve. Je teda na samosprávach a vyšších územných celkoch, či do týchto podmienok zahrnie aj ženy so skúsenosťou s partnerským násilím.

Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020 medzi znevýhodnené skupiny na trhu s bývaním zaraďuje aj „ženy ohrozené násilím a obeť násilia“¹⁷⁸.

Slovenská republika je zmluvným štátom viacerých **medzinárodných zmlúv**, ktoré sa týkajú násilia na ženách. Závazok zabezpečiť prístup žien, ktoré zažívajú alebo zažili násilie k dostupnému bývaniu ukladá zmluvným stranám aj Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru CEDAW¹⁷⁹, ktoré v časti o ochrane žien zdôrazňuje potrebu zabezpečenia rôznych typov služieb nielen pre ženy samotné, ale ja pre ich rodinných príslušníkov a príslušníčky.

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

Podľa všeobecne záväzných nariadení (ďalej VZN) o pravidlách pridelovania nájomných a sociálnych bytov majú **štyri krajské mestá domáce násilie alebo ohrozenie násilím zo strany inej fyzickej osoby** medzi dôvodmi hodnými osobitného zreteľa pri určovaní podmienok poskytovania nájomných a sociálnych bytov. **Košice**¹⁸⁰ a **Žilina**¹⁸¹ majú medzi dôvodmi pridelenia nájomného/sociálneho bytu definované aj domáce násilie, mesto **Banská Bystrica**¹⁸² osoby, na ktorých je páchané násilie a túto situáciu riešia orgány činné v trestnom konaní a mesto **Trenčín**¹⁸³ ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo ak sa stali obeťou správania iných fyzických osôb.

V žiadostiach o poskytnutie informácií sme od týchto štyroch samospráv **zistovali**¹⁸⁴ **aj to, či sa od ženy, ktorá je ohrozená alebo je vystavená násiliu** zo strany súčasného či bývalého manžela alebo partnera a žiada mesto z tohto dôvodu o pridelenie nájomného bytu, **vyžaduje, aby ohrozenie alebo skúsenosť s násilím** nejako **preukázala**.

Vyžaduje sa od ženy, aby skúsenosť s násilím nejako preukázala? Ak áno, akým spôsobom?

Mesto	Vyžaduje sa od ženy, aby skúsenosť s násilím nejako preukázala?	Ak áno, akým spôsobom?
Trenčín	nie	
Žilina	nie	
Banská Bystrica	áno	trestným oznámením alebo potvrdením o podaní trestného oznámenia
Košice	nie	

Z odpovede mesta **Banská Bystrica**, ktoré ako jediné vyžaduje¹⁸⁵ od ženy preukázanie skúsenosti s násilím, vyplynulo, že skutočnosť, že zažila alebo zažíva **násilie musí žena preukázať** pečiatkou opatreným prijatým trestným oznámením alebo potvrdením o podaní trestného oznámenia orgánom činným v trestnom konaní. Viaceré

¹⁷⁸ Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020, str. 20, https://hsr.rokovania.sk/data/at/146968_subor.pdf

¹⁷⁹ Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť C: Ochrana

¹⁸⁰ Všeobecne záväzné nariadenie Mesta Košice č. 194/2018 Pravidlá prenajímajania bytov pre osobitné sociálne skupiny obyvateľov mesta Košice, §7 ods. 1 a)

¹⁸¹ Všeobecne záväzné nariadenie mesta Žilina č. 5/2021 o pridelovaní nájomných bytov pre sociálne účely vo vlastníctve mesta Žilina, Článok 4, ods. 2

¹⁸² Všeobecne záväzné nariadenie mesta Banská Bystrica č. 5/2019 o nakladaní s bytovým fondom Mesta Banská Bystrica, Článok IV., §4 ods. 1 c)

¹⁸³ Všeobecne záväzné nariadenia mesta Trenčín č. 3/2021, ktorým sa mení a dopĺňa VZN mesta Trenčín č. 14/2008 Zásady hospodárenia s bytovým fondom vo vlastníctve mesta Trenčín, Článok 7, ods. 3 a)

¹⁸⁴ Žiadosti o poskytnutie informácií, Ev.č. 06/2022, 07/2022, 09/2022 a 11/2022, zo dňa 31.3.2022, Fenestra

¹⁸⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií – vyjadrenie, inf. 36/2022, zo dňa 5.4.2022, Mesto Banská Bystrica

medzinárodné dohovory pre oblasť násilia na ženách¹⁸⁶ pri tom jasne hovoria, že zmluvné štáty **nemajú podmieňovať** prístup žien zažívajúcich násilie k ochrane, pomoci a podpore podaním trestného oznámenia.

Mesto **Košice** vo svojej odpovedi¹⁸⁷ na túto otázku uviedlo, že **nie je potrebné preukazovať domáce násilie** a doposiaľ mesto preukázanie násilia ani nežiadalo. Platí to však len vtedy, ak žena zažívajúca domáce násilie **spĺňa ostatné všeobecné a osobitné podmienky** zaradenia do zoznamov uchádzačov o byt. Znamená to napríklad, že žena má trvalý pobyt na území mesta, nemá vlastné bývanie (nehnutelnosť určenú na bývanie v jej vlastníctve alebo nájme) a spĺňa, spolu s ňou posudzovanými osobami, **kritériá výšky príjmu** pre príslušnú skupinu. **K výške príjmu** ako všeobecnému identifikátoru toho, v akej sociálnej situácii je človek žiadajúci o verejný nájomný byt, **štátna bytová politika hovorí**, že „**súčasná úprava nezohľadňuje špecifické podmienky**, v ktorých sa príslušníci znevýhodnených skupín nachádzajú“.¹⁸⁸

Mesto **Trenčín** uviedlo¹⁸⁹, že **nevyžaduje preukázanie skúsenosti alebo ohrozenia násilím**, avšak „žiadateľ musí pravdivo a presne uviesť svoj dôvod prečo žiada o prenájom nájomného bytu a popísať svoju životnú situáciu“¹⁹⁰.

Otázkami sme ďalej zisťovali aj to, **či majú skúmané štyri krajské mestá iné nariadenie alebo predpis** pre prípad, že pridelia nájomný/sociálny byt manželskému páru alebo dvojici žijúcej v neformalizovanom vzťahu, v ktorom sa po čase ukáže, že sa v nej manžel/partner správa k svojej manželke/partnerke násilne.

Otázky	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Košice
Má samospráva predpis pre prípad, že prideli nájomný byt manželskému páru alebo dvojici žijúcej v neformalizovanom vzťahu, v ktorom sa manžel/partner správa k svojej manželke/partnerke násilne?	NIE	NIE	NIE	NIE
Je ohrozenie násilím alebo páchanie násilia na partnerke/manželke dôvodom na vypovedanie nájomnej zmluvy násilnej osobe?	NIE	NIE	NIE	NIE

Z odpovedí na naše žiadosti vyplynulo, že **žiadne zo štyroch skúmaných krajských miest** takéto nariadenie alebo predpis **nemá**¹⁹¹. V súvislosti s touto otázkou **sme sa skúmaných samospráv pýtali, či je ohrozenie násilím alebo páchanie násilia** voči partnerke/manželke **dôvodom na vypovedanie nájomnej zmluvy** k pridelenému nájomnému alebo sociálnemu bytu násilnej osobe.

Z odpovedí samospráv je zjavné, že **ohrozenie násilím** alebo **páchanie násilia** na manželke alebo partnerke **nie je dôvodom** jednostranného **vypovedania nájomnej zmluvy** násilnej osobe. Viaceré samosprávy sa

¹⁸⁶ Napríklad Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)

¹⁸⁷ Žiadosť o sprístupnenie informácií podľa zákona NR SR č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám – odpoveď zo dňa 11.4.2022, č. MK/A/2022/13461, Mesto Košice

¹⁸⁸ Konceptia štátnej bytovej politiky do roku 2020, str. 21, MD SR, <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dokumenty/koncepcie>

¹⁸⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií – odpoveď zo dňa 11.4.2022, č. MSÚTN-USV/2022/35540/19932, Mesto Trenčín

¹⁹⁰ Tamtiež

¹⁹¹ Žiadosti o poskytnutie informácií ev.č. 06/2022, 07/2022, 09/2022 a 11/2022 z 31.3. a 1.4.2022 adresované mestám Košice, Žilina, Banská Bystrica a Trenčín

odvolávajú na dôvody výpovede z nájmu stanovené príslušným zákonom¹⁹². Okrem toho sa objavil aj argument¹⁹³, že určujúcim faktorom je príjem, ako jedna z podmienok, ktorú je treba naplniť pri nároku na pridelenie verejného nájomného bytu.

Mesto **Košice** dodáva, že „nájomné zmluvy k bytom prenajatým podľa VZN 194/2018 sú uzatvorené na výlučne dobu určitú. V prípade, ak by malo mesto vedomosť o páchaní domáceho násillia, postupovalo by pri uzatváraní novej nájomnej zmluvy v záujme ochrany obete domáceho násillia tak, aby obeť domáceho násillia mohla pridelený byt ďalej užívať“.¹⁹⁴ Mesto Trenčín v súvislosti so zákonnými dôvodmi výpovede z nájmu uvádza, že je „nevyhnutné posudzovať každý takýto prípad individuálne pre každého nájomcu s ohľadom na všetky okolnosti vzniku, trvania a intenzity takého konania“.¹⁹⁵

Aj tieto argumenty poukazujú na to, že by osobitný predpis alebo všeobecne záväzné nariadenie bolo užitočným nástrojom, aby **nedochádzalo k arbitrárnemu vyhodnocovaniu situácie násillia alebo suplovaniu činnosti orgánov činných v trestnom konaní**, ktoré sú určené na skúmanie a dokazovanie okolností vzniku, trvania a intenzity násillného konania. **Z našej práce so ženami** zažívajúcimi násillie máme viacero skúseností, keď žena zažívajúca násillie zo strany manžela alebo partnera, s ktorým žila v obecnom nájomnom byte, **nemala možnosť situáciu násillia riešiť**, pretože nechcela o byt prísť. Zároveň **samospráva nemala mechanizmus**, ako jej a deťom zaistiť v rámci existujúcich nariadení a podmienok na pridelenie nájomného bytu bezpečie.

Ako koordinujúceho štátneho orgánu pre oblasť rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí sme sa prostredníctvom žiadostí o poskytnutie informácií **MPSVaR SR** pýtali, či samotné ministerstvo zabezpečuje prístup žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch k dostupnému bývaniu na zmierňovanie alebo odstraňovanie ekonomických dopadov násillia a akým spôsobom. Pýtali sme sa aj na to či a v akej výške ministerstvo alokovalo za týmto účelom finančné zdroje v rokoch 2019 – 2021.¹⁹⁶ Ministerstvo nám, prostredníctvom Inštitútu pre výskum práce a rodiny, na viacero našich žiadostí o poskytnutie informácií o rôznych aspektoch pomoci a podpory ženám zažívajúcich násillie, vrátane prístupu žien k dostupnému bývaniu, poslalo jednu odpoveď¹⁹⁷ v znení, že „Inštitút pre výskum práce a rodiny nemonitoruje ukazovatele v oblastiach, štruktúre a časových intervaloch, ako je uvedené v žiadosti¹⁹⁸“.

Administratívne dáta

V žiadostiach o poskytnutie informácií, ktoré sme adresovali mestám Banská Bystrica, Košice, Trenčín a Žilina¹⁹⁹, sme sa pýtali aj na **počet žiadostí o pridelenie nájomného alebo sociálneho bytu**, ktoré im v období rokov 2019 – 2021 bol doručený s odôvodnením, že žiadateľka zažíva alebo zažila násillie zo strany súčasného či bývalého manžela alebo partnera. Rovnako sme zisťovali **v koľkých prípadoch** uvedené štyri krajské mestá ženám so

¹⁹² Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, § 711 ods. 1, https://www.slov-lex.sk/static/pdf/1964/40/ZZ_1964_40_20191201.pdf. Zákon medzi dôvodmi výpovede udáva napríklad hrubé poškodzovanie bytu, spoločných priestorov a spoločného zariadenia, narušovanie pokojné bývanie ostatných nájomcov, ohrozovanie bezpečnosti, neplatenie nájmu alebo to, že nájomca prestal spĺňať predpoklady užívania bytu osobitného určenia alebo predpoklady užívania bytu z osobitného určenia domu, čo sa vzťahuje práve na verejné nájomné byty.

¹⁹³ Žiadosť o poskytnutie informácií – vyjadrenie, inf. 36/2022, zo dňa 5.4.2022, Mesto Banská Bystrica

¹⁹⁴ Žiadosť o sprístupnenie informácií podľa zákona NR SR č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám – odpoveď zo dňa 11.4.2022, č. MK/A/2022/13461, Mesto Košice

¹⁹⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií – odpoveď zo dňa 11.4.2022, č. MSÚTN-USV/2022/35540/19932, Mesto Trenčín

¹⁹⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií, Ev.č. 18/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

¹⁹⁷ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 10.5.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny. Ide o odpoveď na viaceré žiadosti o informácie odoslané MPSVaR SR dňa 2.5.2022

¹⁹⁸ Tamtiež

¹⁹⁹ Žiadosti o poskytnutie informácií Ev.č. 06/2022, 07/2022, 09/2022 a 11/2022 z 31.3. a 1.4.2022 adresované mestám Košice, Žilina, Banská Bystrica a Trenčín

skúsenosťou s násilím v partnerskom vzťahu na základe takýchto žiadostí v rokoch 2019 – 2021 **nájomný či sociálny byt prideliť**.

Počet žiadostí o pridelenie nájomného bytu s odôvodnením, že žiadateľka zažíva alebo zažila násilie

	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Košice
Rok 2019	nemalo VZN	-	1	-
Rok 2020	nemalo VZN	-	1	-
Rok 2021	0	-	1	-

Mesto **Košice** pri vyššie uvedených otázkach ohľadom počtu žiadostí o nájomný byt zo strany žien so skúsenosťou s násilím v partnerských vzťahoch a počtu pridelených nájomných/sociálnych bytov našej žiadosti o poskytnutie informácií **nevyhovelo** s odôvodnením, že „mesto Košice takéto informácie nemá k dispozícii, a to z dôvodu, že žiadosti o pridelenie sociálneho bytu doručené na vybavenie nie sú evidované osobitne podľa dôvodov uchádzačov, pre ktoré majú záujem o sociálny byt a takúto informáciu ani nie je možné v evidenčnom systéme vyfiltrovať či vyhľadať“²⁰⁰.

Počet pridelených nájomných bytov na základe žiadostí o pridelenie nájomného bytu s odôvodnením, že žiadateľka zažíva alebo zažila násilie

	Trenčín	Žilina	Banská Bystrica	Košice
Rok 2019	0	-	1	-
Rok 2020	1	-	0	-
Rok 2021	1	-	1	-

V prípade mesta Trenčín a mesta Žilina bolo z odpovedí²⁰¹ na žiadosť o informácie k tejto otázke zjavné, že podobne ako mesto Košice, **nemajú úplne vyriešenú evidenciu** žiadostí a pridelených nájomných bytov na základe ohrozenia násilím alebo páchania násillia na ženách v partnerských vzťahoch alebo domáceho násillia napriek tomu, že je to jeden z dôvodov na pridelenie nájomného bytu.

Monitoring a evaluácia

MPSVaR SR sme sa ako koordinujúceho orgánu pre oblasť rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí pýtali aj na to, či **monitoruje, ako miestne a regionálne samosprávy zabezpečujú prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k dostupnému bývaní**²⁰². Ako už bolo spomenuté vyššie, ministerstvo nám prostredníctvom Inštitútu pre výskum práce a rodiny odpovedalo, že „Inštitút pre výskum práce a rodiny **nemonitoruje** ukazovatele v oblastiach, štruktúre a časových intervaloch, ako je uvedené v žiadosti²⁰³“.

²⁰⁰ Rozhodnutie č. MK/A/2022/13461 zo dňa 11.4.2022, Mesto Košice

²⁰¹ Žiadosť o poskytnutie informácií – odpoveď zo dňa 11.4.2022, č. MSÚTN-USV/2022/35540/19932, Mesto Trenčín; Žiadosť o informácie podľa zákona č. 211/2000 Z.z. – odpoveď, zn. 6009/2022-96308/2022-OVOS-CA, zo dňa 11.4.2022, Mesto Žilina

²⁰² Žiadosť o poskytnutie informácií, Ev.č. 18/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

²⁰³ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 10.5.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny. Ide o odpoveď na viaceré žiadosti o informácie odoslané MPSVaR SR dňa 2.5.2022

Odporúčania

- Na systémovej úrovni prijať opatrenia smerom k zvýšeniu dostupnosti dostupného bývania pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch ako nástroja na zmiernovanie ekonomických dopadov na ich životy a životy ich detí.
- Na úrovni miestnych samospráv prijať mechanizmus na zabezpečenie zohľadnenia ohrozenia a/alebo skúsenosti s násilím v partnerskom vzťahu ako dôvodu na pridelenie verejného nájomného bytu. Zároveň definovať ďalšie podmienky tak, aby neboli prekážkou v prístupe žien zažívajúcich násilie k takémuto bývaní a aby zohľadňovali realitu žien zažívajúcich násilie (napr. nezavádzať alebo nevyžadovať splnenie podmienok ako je preukazovanie skúsenosti s násilím podaním trestného oznámenia; neposudzovať výšku príjmu tak, že žena bude posudzovaná spolu s násilným manželom, ak od neho z dôvodu násillia odišla a ešte nie je rozvedená pod.).
- Definovať a zaviesť do relevantnej legislatívy a/alebo do relevantných nariadení a predpisov samospráv nástroj na zabezpečenie možnosti vypovedať nájomnú zmluvu pri obecnom nájomnom byte násilnému partnerovi ženy z dôvodu ohrozovania partnerky alebo manželky násilím a/alebo páchaním násillia na nej.
- Na úrovni miestnych samospráv zaviesť systém zberu údajov o výskyte násillia na ženách v partnerských vzťahoch a pravidelne monitorovať potrebu dostupného bývania na strane žien zažívajúcich násilie. Zároveň zaviesť evidenciu žiadostí o pridelenie verejného nájomného bytu z dôvodu ohrozenia alebo skúsenosti s násilím zo strany partnera alebo manžela a počtu pridelených nájomných bytov na základe takýchto žiadostí.
- Na základe monitorovania potreby dostupného bývania na strane žien zažívajúcich násilie prijímať opatrenia na národnej úrovni, ako aj na úrovni samospráv smerujúce k zlepšeniu prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k dostupnému bývaní ako nástroju na zmiernenie.

Prístup žien k bezplatnej psychologickej pomoci

Násilie má negatívny dopad na psychické zdravie žien, ktoré majú skúsenosť s násilím zo strany partnera alebo manžela, ako aj na psychické zdravie ich detí.

Mnohé ženy potrebujú kvalitnú a odbornú pomoc a podporu, vrátane psychologickej pomoci, či už počas trvania násilného vzťahu alebo po jeho skončení na zmiernenie dopadov prežitého násillia na ich psychické zdravie a/alebo na spracovanie skúsenosti s násilím.

Situácia násillia je **v dôsledku uplatňovania moci a kontroly** násilným partnerom nad všetkými aspektmi života ženy a detí podobná situácii, v ktorej je človek dlhodobo držaný ako rukojemník a **nemá možnosť rozhodovať o svojom živote**. Preto nie je prekvapením, že takáto skúsenosť má nezriedka **dlhodobé dopady** na psychické zdravie žien, či ich detí. Ženy často trpia rôznymi psychosomatickými ťažkosťami, bolesťami hlavy, nespavosťou, úzkosťami a inými ťažkosťami spojenými s psychickým zdravím.

Rovnako **deti žien** môžu prežívať situáciu, keď sú svedkami násillia na svojich mamách, rôzne – niektoré deti môžu mať problémy na úrovni správania, ťažkosti sústrediť sa a pripravovať sa do školy, problémy s nadväzovaním a

rozvíjaním vzťahov s inými deťmi, či úzkostné stavy a iné problémy. Tieto **ťažkosti často pretrvávajú** aj po tom, čo ženy z násilného vzťahu odídu, aby ochránili seba, aj svoje deti.

Preto je dôležité, aby mali prístup k bezplatnej psychologickej pomoci a aby bola psychologická pomoc dostupná aj ich deťom.

Štát **nemá v legislatíve osobitne definované** zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej psychologickej pomoci.

Prístup zvlášť zraniteľných obetí trestných činov, vrátane žien zažívajúcich násilie, **k bezplatnej psychologickej pomoci** je upravený v zákone o obetiach trestných činov²⁰⁴. Tú zabezpečujú subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov a od novembra 2021 aj intervenčné centrá pre obe domáceho násillia na základe akreditácie podľa tohto zákona. Psychologickú pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie a/alebo ich deťom poskytujú aj špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie a ich deti²⁰⁵.

Niektoré **konceptné materiály štátu** týkajúce sa duševného zdravia do oblasti starostlivosti o duševné zdravie zahŕňajú aj oblasť násillia na ženách²⁰⁶ a pomenúvajú potrebu posilnenia tzv. komunitnej starostlivosti o duševné zdravie, ktorej súčasťou sú centrá pre obe domáceho násillia, avšak nezahŕňajú ženy zažívajúce násilie medzi rizikové skupiny, ktorých duševné zdravie je ohrozené²⁰⁷.

Legislatívny rámec

Zákon o obetiach trestných činov definuje v rámci poskytovania odbornej pomoci **obetiam trestných činov** a špecificky **obetiam domáceho násillia** aj právo na poskytnutie **bezplatnej psychologickej** a inej **pomoci** na dobu najmenej 90 dní a poskytnutie krízovej intervencie. Poskytnutie pomoci nie je podmienené podaním trestného oznámenia alebo vedením trestného stíhania zo strany orgánov činných v trestnom konaní.²⁰⁸

Vláda SR schválila **Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia na ženách** na roky 2022 - 2027²⁰⁹, v ktorom sú aj úlohy zamerané na zabezpečenie komplexnej ochrany žien pred násillím, vrátane **dlhodobej pomoci zameranej na odstránenie rôznych dopadov násillia** a zvýšenie dostupnosti špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti. NAP sa venuje aj oblasti prevencie násillia na ženách, v rámci ktorej má úlohy zamerané na vzdelávanie profesií o násillí na ženách, vrátane ich prípravy na povolanie, medzi ktoré sú zaradení aj psychológovia a psychologičky alebo realizáciu preventívnych aktivít a kampaní na zvyšovanie informovanosti.

Národný program duševného zdravia (NPDZ) uznáva, že **starostlivosť o duševné zdravie zahŕňa aj oblasť násillia na ženách**: „rodovo podmienené násilie je všadeprítomné a je závažným sociálnym problémom, ktorý ohrozuje bezpečnosť, telesnú a duševnú integritu žien a ich detí. Násilie na ženách predstavuje najvýraznejšiu formu porušovania ľudských práv žien. Fenomén domáceho násillia, ktorý je úzko previazaný s potieraním rodovej

²⁰⁴ Zákon 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/274/>

²⁰⁵ Špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie sú telefonické linky pomoci, poradenské centrá a ubytovacie zariadenia, tzv. bezpečné ženské domy, špecificky zamerané na pomoc a podporu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch, prípadne iné formy násillia na ženách, ktoré spĺňajú Minimálne štandardy Rady Európy pre podporné služby. Viac informácií nájdete v kapitole o špecifických podporných službách pre ženy zažívajúce násilie.

²⁰⁶ Napríklad Národný program duševného zdravia

²⁰⁷ Duševné zdravie a verejné financie, Útvar hodnoty za peniaze, MF SR, Bratislava 2020, <https://dusevnezdravie.sk/nova-studia-o-dusevnom-zdravi-z-utvaru-hodnoty-za-peniaze/>

²⁰⁸ Zákon 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/274/>

²⁰⁹ Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 – 2027, <https://www.employment.gov.sk/files/sk/ministerstvo/spolocny-sekretariat-vyborov/vybor-rodovu-rovnost/dokumenty-udalosti/nap-eliminacia-nasillia-zenach.pdf>

rovnosti, má tendenciu vplývať na duševné zdravie všetkých zainteresovaných obetí“²¹⁰. **NPDZ pre túto oblasť odkazuje na MPSVaR SR** ako rezort zabezpečujúci „konceptnú, legislatívnu a systémovú podporu pre obeť domáceho násillia“²¹¹.

V kontexte **medzinárodných zmlúv**, ktorých je SR zmluvnou stranou a ktoré sa týkajú násillia na ženách, záväzok zabezpečiť prístup žien, ktoré zažívajú alebo zažili násillie, k psychologickému pomoci ukladá zmluvným stranám Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru CEDAW²¹².

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

MPSVaR SR sme sa ako rezortu zodpovednému za problematiku násillia na ženách **pýtali, či zabezpečuje** prístup žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch k bezplatnej psychologickému pomoci, **ako** ju zabezpečuje a či a aké malo na tento účel alokované finančné prostriedky v rokoch 2019 - 2021. Rovnaké **otázky** sme položili v súvislosti **s prístupom detí žien zažívajúcich násillie** k bezplatnej psychologickému pomoci. Zisťovali sme aj to, **či MPSVaR SR monitoruje a vyhodnocuje** to, ako iné rezorty zabezpečujú prístup žien zažívajúcich násillie a ich detí k bezplatnej psychologickému pomoci²¹³.

Ministerstvo nám na vo svojej odpovedi²¹⁴ **uviedlo**, že **nemonitoruje ukazovatele v oblastiach, štruktúre a časových intervaloch, ako sme uvideli v žiadosti**. Dodalo, že Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách (**KMC**) realizuje **monitoring dostupnosti špecializovanej krízovej intervencie** a získava v týždňových intervaloch údaje o kapacitách poskytovateľov sociálnych služieb, ktorých cieľov skupinou sú len ženy zažívajúce násillie a ich deti. KMC zároveň **monitoruje** poskytovanie sociálneho, psychologického a právneho poradenstva v činnosti intervenčných centier pre obeť domáceho násillia.

MZ SR sme sa rovnako **pýtali**²¹⁵ na to, **či a ako zabezpečuje** prístup žien zažívajúcich násillie k bezplatnej psychologickému pomoci. Zisťovali sme aj **koľkým ženám** bola takáto psychologická pomoc poskytnutá relevantnými subjektmi v pôsobnosti ministerstva v rokoch 2019 -2021 a **či má ministerstvo nejaký predpis alebo usmernenie**, ktoré upravuje zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násillie k bezplatnej psychologickému pomoci. Žiadali sme aj o informáciu, **či MZ SR monitoruje a vyhodnocuje** to, ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násillie zo strany relevantných subjektov v jeho pôsobnosti.

MZ SR v odpovedi uviedlo²¹⁶, že oddelenie modernizácie psychiatickej a psychologickému starostlivosti **nedisponuje informáciami** o ženách zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch. Oddelenie síce **koordinuje** Národnú linku na podporu duševného zdravia, ale nedisponuje údajmi o ženách zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch. V NAP-e na prevenciu a elimináciu násillia na ženách na roky 2022 – 2027 má MZ SR okrem iného aj úlohu revidovať Odborné usmernenie o postupe zdravotníckych pracovníkov pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti žene ohrozenej násillím. Ministerstvo v súčasnosti **nemonitoruje a nevyhodnocuje** ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násillie zo strany relevantných subjektov v jeho pôsobnosti.

²¹⁰ Národný program duševného zdravia, str. 8-9

²¹¹ Tamtiež

²¹² Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť C: Ochrana

²¹³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 19/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

²¹⁴ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 10.5.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny. Ide o odpoveď na viaceré žiadosti o informácie odoslané MPSVaR SR dňa 2.5.2022

²¹⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 02/2022 zo dňa 31.3.2022, Fenestra

²¹⁶ Odpoveď S15757-2022-KO-2 zo dňa 5.4.2022, MZ SR

Odporúčania

- Na systémovej úrovni prijať opatrenia, vrátane systémoveho financovania, na zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich detí k bezplatnej psychologickej pomoci, vrátane dlhodobej psychologickej pomoci pre nich a pre ich deti.
- Na systémovej úrovni zaviesť mechanizmus na zabezpečenie pravidelného monitoringu a evaluácie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich detí k bezplatnej psychologickej pomoci a relevantných aspektov poskytovania takejto pomoci, vrátane jej dostupnosti, odbornosti a kvality.

Prístup žien k bezplatnej právnej pomoci

Ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch potrebujú mať prístup k bezplatnej právnej pomoci, ktorá je nevyhnutnou a kľúčovou zložkou systému ochrany, pomoci a podpory žien a ich detí.

Ženy môžu potrebovať právnu pomoc **v súvislosti s trestným konaním alebo civilnými konaniami** ako sú neodkladné opatrenia na zvýšenie ich ochrany, či konanie o rozvod manželstva, konania týkajúce sa maloletých detí alebo vysporiadania majetku.

Mnohé ženy pri riešení situácie násillia potrebuje riešiť aj **viacero** z vyššie spomínaných **konaní súbežne**, v snahe chrániť seba a svoje deti pred násillím chránili a domôcť sa spravodlivosti.

Slovenská legislatíva dnes zahŕňa **viaceré opatrenia**, ktoré slúžia na ochranu pred násillím, vrátane ochrany žien pred násillím zo strany partnera alebo manžela a ochrany ich detí. Na to, aby chránili seba a svoje deti prostredníctvom právnych možností, **potrebujú odbornú právnu pomoc**.

Niektoré konania, ako napríklad trestné konanie, **sú zložité** a pre ženy môže byť veľmi ťažké zorientovať sa v tom, čo sa deje, ako budú orgány činné v trestnom konaní postupovať, koľko krát budú vypovedať alebo v tom, aké majú v tomto procese práva.

Iné konania, ako konania o vydanie neodkladných opatrení sú rýchle. Avšak neodkladné opatrenie je **dočasné opatrenie** a zväčša na neho nadväzuje riadne konanie, pri ktorom je treba na súd podať žalobu a prejsť riadnym súdnym procesom.

Mnohé **konania trvajú dlho**, neraz prebiehajú viaceré v tom istom čase a pre ženy sú psychicky, fyzicky, aj finančne **náročné**.

Bez zabezpečenia prístupu k dostupnej a kvalitnej právnej pomoci preto nebudú mať možnosť dosiahnuť účinnú ochranu svojich práv a práv svojich detí.

Štát nemá osobitne definované zabezpečenie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej právnej pomoci tak, aby bola dostupná všetkým ženám, ktoré ju potrebujú.

Prístup k bezplatnej právnej pomoci v civilných konaniach súvisiacich s násilím na ženách v partnerských vzťahoch je vymedzený **zákonom o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi**²¹⁷.

Podľa **zákona o obetiach trestných činov**²¹⁸ majú obeť právo na odbornú pomoc, vrátane bezplatnej právnej pomoci po dobu najmenej 90 dní. Poskytujú ju subjekty poskytujúce pomoc obetiam trestných činov, advokáti a advokátky a Centrum právnej pomoci (s obmedzeniami vymedzenými zákonom). V roku 2021 štát pod týmto zákonom zriadil intervenčné centrá pre obeť domáceho násillia. **Intervenčné centrá poskytujú** obetiam domáceho násillia proaktívnu špecializovanú odbornú pomoc, **vrátane bezplatnej právnej pomoci**, najmä v civilných konaniach nadväzujúcich na vykázanie násilnej osoby zo spoločného obydllia políciou.

Legislatívny rámec

Podľa **zákona o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi** má na bezplatnú právnu pomoc poskytovanú **Centrom právnej pomoci** nárok fyzická osoba, ktorej príjem nepresahuje 1,4 násobok sumy životného minima²¹⁹ a nemôže si využívanie právnych služieb zabezpečiť svojim majetkom.

V prípade naplnenia podmienok podľa tohto zákona, majú takýto žiadatelia a žiadateľky nárok na bezplatné právne poradenstvo, vypracovanie právnych dokumentov a na advokátske zastupovanie **v civilných konaniach**, v otázke osobného bankrotu, či azylovej a cezhraničnej agende. Centrum právnej pomoci **neposkytuje** právnu pomoc **v trestných konaniach**. Dostupná je aj predbežná konzultácia v trvaní do jednej hodiny, ktorej obsahom je napríklad základná právna rada a je spoplatnená sumou 4,50 eur. Zákon zároveň vymedzuje aj podmienky poskytnutia bezplatnej právnej pomoci na základe splnenia podmienok aj v inom členskom štáte EÚ.

Ďalším zákonom, ktorý upravuje prístup žien zažívajúcich násillie k bezplatnej právnej pomoci je **zákon o obetiach trestných činov**. Podľa tohto zákona má osoba, ktorá sa cíti byť obeťou trestného činu a obeť domáceho násillia právo na odbornú pomoc, ktorej súčasťou je aj právna pomoc v trestných konaniach a v prípade obetí domáceho násillia aj v konaniach súvisiacich s oprávnením polície vykazať násilnú osobu zo spoločného obydllia.²²⁰ **Právnu pomoc** obetiam podľa toho zákona **poskytujú** subjekty poskytujúce pomoc obetiam, advokáti a advokátky a Centrum právnej pomoci a intervenčné centrá pre obeť domáceho násillia. Môže sa jednať aj o právne zastupovanie v trestnom konaní aj v civilných súdnych konaniach, ktoré súvisia so zabezpečovaním ochrany a uplatnením práv obeť. V praxi sa teda jedna o **obmedzený okruh konaní**, najmä o trestné konanie a civilné konania nasledujúce po vykázaní násilnej osoby z domu/bytu.

Na **medzinárodnej úrovni** je prístup k bezplatnej alebo finančne dostupnej právnej pomoci definovaný špecificky vo Všeobecnom odporúčaní č. 35 k Dohovoru CEDAW²²¹. Ten vníma bezplatnú alebo dostupnú právnu pomoc pre ženy zažívajúce násillie ako súčasť systému ochrany žien pred násilím.

²¹⁷ Zákon č. 327/2005 Z.z.

²¹⁸ Zákon 274/2017 Z.z.

²¹⁹ Výška životného minima na jednu plnoletú fyzickú osobu predstavovala k 1.7.2021 sumu 218,06 eur a na nezaopatrené dieťa alebo zaopatrené neploleté dieťa sumu 99,56 eur a k 1.7.2022 sumu 234,42 eur na jednu plnoletú fyzickú osobu a sumu 107,03 na nezaopatrené dieťa alebo zaopatrené neploleté dieťa. Zdroj: <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/>

²²⁰ Najmä neodkladné opatrenie na zákaz vstupu násilnej osoby do domu alebo bytu, zákaz priblíženia, zákaz kontaktovania a riadne konania nadväzujúce na uznesenie súdu o vydaní neodkladného opatrenia, najčastejšie ide o konanie o vylúčenie z užívania bytu alebo domu.

²²¹ Všeobecné odporúčanie č. 35 k Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, časť C: Ochrana

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

Z informácií zverejnených na webovej stránke **Centra právnej pomoci**²²² je zjavné, že sa v dôsledku vysokého dopytu po riešení osobného bankrotu výrazne znížila jeho kapacita venovať sa poskytovaniu právnej pomoci v civilných konaniach ako sú rozvod manželstva, konania týkajúce sa maloletých detí alebo konania ohľadom vysporiadania majetku. Centrum právnej pomoci má poskytovať právnu pomoc aj podľa zákona o obetiach trestných činov, ktorá však nie je zakotvená v zákone o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi, a preto **nie je možné toto opatrenie vnímať ako systémové**.

Prístup k bezplatnej právnej pomoci nemajú všetky ženy zažívajúce násilie, ktoré ju potrebujú – na základe podmienok v súčasnej legislatíve nemajú zabezpečený prístup k bezplatnej právnej pomoci napríklad ženy, ktoré nespĺnia podmienky nároku na právnu pomoc zo strany Centra právnej pomoci, ale pre ktoré je zároveň finančne nedostupná komerčná právna pomoc a/alebo potrebujú právnu pomoc v civilných konaniach, na ktoré sa nevzťahuje zákon o ochrane obetí trestných činov. Nedostupná alebo menej dostupná je právna pomoc aj pre ženy, ktoré bývajú v okresoch a samosprávach, v ktorých nie sú špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie, ktoré zároveň poskytujú bezplatnú právnu pomoc.

Ministerstvu spravodlivosti SR sme poslali žiadosť o informácie²²³, v ktorej sme zisťovali, či monitoruje a vyhodnocuje, ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej právnej pomoci podľa zákona o obetiach trestných činov. MS SR vo svojej odpovedi uviedlo²²⁴, že tento ukazovateľ **nemonitoruje a nevyhodnocuje**, keďže nemá kompetencie a kapacity na podrobný zber údajov, pokiaľ sa nejedná o štandardné administratívne údaje v rámci rezortu, ktoré spracováva Analytické centrum ministerstva.

MS SR zároveň uviedlo, že „určitý obraz o rozsahu poskytovanej právnej pomoci (...) je možné získať zo záverečných správ akreditovaných subjektov, ktorým bola poskytnutá dotácia ministerstva na podporu ich činnosti. Avšak tieto **správy** nie sú vždy rodovo členené a **nešpecifikujú ženy zažívajúce násilie** v partnerských vzťahoch ako vymedzenú skupinu, nakoľko zákon pozná pojem „domáce násilie“, ktorý je všeobecnejší. Rozsah takto poskytovanej právnej pomoci však neutvára celkový obraz, nakoľko organizácie sú financované aj z iných zdrojov, ku správam ktorých nemá ministerstvo prístup.“²²⁵

MPSVaR SR sme sa ako rezortu koordinujúceho oblasť rodovej rovnosti, vrátane násillia na ženách, rovnako pýtali²²⁶, či a ako zabezpečuje prístup žien zažívajúcich násilie k bezplatnej právnej pomoci. Tiež sme zisťovali, či monitoruje a vyhodnocuje, ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násilie k takejto pomoci inými rezortmi.

MPSVaR SR, prostredníctvom Inštitútu pre výskum práce a rodiny, vo svojej odpovedi uviedlo²²⁷, že **nemonitoruje** ukazovatele v oblastiach, štruktúre a časových intervaloch, ako sme uviedli v našej žiadosti.

²²² Výročné správy CPP za roky 2019, 2020 a 2021 alebo Koncepcia činnosti CPP 2022 – 2024 dostupné na: <https://www.centrumpravnejpomoci.sk/sekcia/20-zakladne-dokumenty>

²²³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č. 14/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

²²⁴ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 216/2022-142-I, MS SR

²²⁵ Tamtiež

²²⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č. 16/2022 zo dňa 2.5.2022, Fenestra

²²⁷ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 10.5.2022, Inštitút pre výskum práce a rodiny. Ide o odpoveď na viaceré žiadosti o informácie odoslané MPSVaR SR dňa 2.5.2022

Odporúčania

- Na systémovej úrovni prijať opatrenia na zlepšenie prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej právnej pomoci tak, aby bola dostupná všetkým ženám zažívajúcim násilie, ktoré ju potrebujú a odstrániť prekážky, ktoré tomu v súčasnosti bránia.
- Na systémovej úrovni zabezpečiť zber relevantných údajov o zabezpečovaní prístupu žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej právnej pomoci.
- Na systémovej úrovni zaviesť pravidelný monitoring a vyhodnocovanie toho, ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k bezplatnej právnej pomoci.

Prístup žien k informáciám o možnosti podať individuálnu alebo kolektívnu sťažnosť

Násilie na ženách je porušovanie ich základných ľudských práv a slobôd. V prípade, že sa ženy nedomôžu spravodlivosti v konaniach pred súdmi v SR, existuje aj možnosť podať individuálnu alebo kolektívnu sťažnosť na relevantné medzinárodné ľudsko-právne inštitúcie.

Štát zabezpečuje prístup žien k informáciám o možnosti a spôsobe podania individuálnej a kolektívnej sťažnosti na relevantné medzinárodné ľudsko-právne inštitúcie.

Legislatívny rámec

Povinnosť zmluvných štátov zabezpečiť prístup k informáciám o možnosti podať individuálnu alebo kolektívnu sťažnosť vyplýva z **medzinárodných ľudsko-právnych dohovorov**, ktorých je SR zmluvnou stranou²²⁸.

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

MS SR²²⁹ a MZVaEZ SR²³⁰ majú na svojich webových stránkach uvedené informácie jednako o možnosti podať individuálnu a kolektívnu sťažnosť, ako aj o spôsobe podania takejto sťažnosti.

Webová stránka **MS SR** je v tejto oblasti zameraná na podávanie sťažností na Európsky súd pre ľudské práva. Okrem informácií o celom procese podania, prijímania a rozhodovania o sťažnosti uvádza stránka aj užitočné odkazy na pokyny pre potenciálnych sťažovateľov a návod na vyplnenie jej formulára v slovenskom jazyku, inštruktážne video k vyplneniu formulára žiadosti alebo zoznam najčastejších chýb pri podávaní sťažností v slovenskom jazyku.

MZVaEZ SR sa venuje možnosti podať sťažnosť za porušenie ľudských práv širšie a poskytuje informácie o európskych inštitúciách, či ľudsko-právnych výboroch, na ktoré je možné takú sťažnosť podať, ako aj informácie o ľudsko-právnych výboroch OSN, ktoré individuálne a kolektívne sťažnosti voči porušovaniu konkrétnych ľudských práv prijímajú. Medzi nimi je aj Výbor pre ľudské práva, Výbor pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW), Výbor

²²⁸ Napríklad Všeobecná deklarácia ľudských práv, Dohovor OSN o odstránení násillia na ženách, Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Dohovor OSN právach dieťaťa a iné

²²⁹ Webová stránka MS SR: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Zastupovanie-SR/Zastupca-SR-pred-ESLP/Zakladne-informacie-o-konani-pred-ESLP.aspx>

²³⁰ Webová stránka MZVaEZ SR: https://www.mzv.sk/zahranicna_politika/ludske_prava-kam_sa_obratit_v_pripade_porusenia_ludskych_prav

proti mučeniu (CAT) alebo Výbor pre práva dieťaťa (CRC) a ďalšie výbory OSN relevantné v prípadoch porušovania ľudských práv žien a ich detí v dôsledku násillia.

Ministerstvo zároveň na stránke uvádza aj informáciu, že pri podávaní sťažností na tieto ľudsko-právne inštitúcie a výbory **neposkytuje právnú, či poradenskú pomoc.**

Odporúčania

- **Na systémovej úrovni zabezpečiť prístup žien zažívajúcich násillie prístup k bezplatnej alebo finančne dostupnej právnej pomoci a/alebo právnym konzultáciám k príprave a podaniu individuálnej alebo kolektívnej sťažnosti**
- **K existujúcim informáciám o možnosti podať individuálnu a kolektívnu sťažnosť doplniť informáciu o dostupnej právnej pomoci a/alebo právnych konzultácií k príprave a podaniu takejto sťažnosti.**
- **K existujúcim informáciám o možnosti podať individuálnu a kolektívnu sťažnosť ľudsko-právnym výborom OSN zabezpečiť informácie aj v slovenskom jazyku.**

Prístup žien ku konzulárnej pomoci

Ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch môžu potrebovať aj konzulárnu pomoc, pokiaľ zažívajú násillie zo strany súčasného či bývalého manžela alebo partnera a žijú v zahraničí.

Štát zabezpečuje prístup žien zažívajúcich násillie ku konzulárnej pomoci.

Legislatívny rámec

Poskytovanie konzulárnej pomoci reguluje zákon o zahraničnej službe²³¹ a Vyhláška ministerstva zahraničných vecí o Viedenskom dohovore o konzulárnych stykoch²³². Oba tieto právne predpisy upravujú rozsah právomocí konzulárnych a zastupiteľských úradov v oblasti poskytovania konzulárnej pomoci a konzulárnej ochrany.

Postupy inštitúcií pri účinnom uplatňovaní legislatívy

Na základe informácií získaných od **MZVaEZ SR**²³³ poskytuje ministerstvo nefinančnú pomoc, ktorá zahŕňa pomoc od vystavenia náhradného cestovného dokladu na opustenie krajiny až po pomoc v kontakte s miestnymi orgánmi, či už ide o orgány činné v trestnom konaní, justičné orgány alebo organizácie poskytujúce podporu a pomoc obeťam násillia alebo asistenciu pri vyhľadaní právnej pomoci.

Ministerstvo tiež **spolupracuje** s Centrom pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže v oblasti medzinárodnej ochrany detí.

²³¹ Zákon č. 151/2010 Z.z. o zahraničnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/151/20190101>

²³² Vyhláška ministerstva zahraničných vecí o Viedenskom dohovore o konzulárnych stykoch, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1969/32/>

²³³ Sprístupnenie informácií podľa §18 ods. 1 Zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov, INF/000231/2022-LEG2-3 zo 12.4.2022, MZVaEZ SR

Ministerstvo **nemonitoruje a nevyhodnocuje** ako je zabezpečený prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich detí. Ministerstvo k osobitnému monitorovaniu prístupu žien ku konzulárnej ochrane uviedlo, že nebolo vyhodnotené ako potrebné, keďže je komplexne upravené ustanoveniami Viedenského dohovoru.

Podobne ministerstvo hovorí, že prístup ku konzulárnej ochrane je v súlade s platným medzinárodným dohovorom v tejto oblasti²³⁴ **vyhodnocovaný** z pohľadu, či bol klientovi alebo klientke umožnený alebo nie. Akékoľvek diferencovanie a posudzovanie ich prístupu ku konzulárnej pomoci na základe iného kritéria, akým je štátne občianstvo SR by mohlo byť považované za diskriminačné.

Administratívne dáta

Na otázku k počtom žien zažívajúcich násilie, ktorým ministerstvo prostredníctvom konzulárnych a zastupiteľských úradov v rokoch 2019 – 2021 ministerstvo uviedlo, že prípady konzulárnej ochrany v núdzi z dôvodu manželského či partnerského násillia **nie sú evidované osobitne**.

Odporúčania

- **Zaviest' evidenciu prípadov poskytnutia konzulárnej ochrany z dôvodu násillia na ženách v partnerských vzťahoch, vrátane údajov o formách tejto pomoci.**

Špecifické služby pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch

Špecifické podporné služby poskytujú takú pomoc a podporu, ktorá dokáže reagovať na okamžité a špecifické potreby žien zažívajúcich rôzne formy násillia a ich detí.

Tieto služby poskytujú tak krátkodobú, krízovú pomoc, ako aj dlhodobú pomoc, podporu a ochranu ženám zažívajúcim násilie a ich deťom. Mali by byť adekvátne geograficky rozmiestnené, aby boli pre ženy a ich deti dostupné.²³⁵

Špecifické podporné služby majú hĺbkovú znalosť dynamiky násillia a nebezpečenstva násillia a preto dokážu poskytnúť pomoc a podporu väčšine žien, ktoré sa snažia ochrániť seba a deti pred závažnými dôsledkami a dopadmi násillia, ako aj v snahe uniknúť zo situácie násillia. Dokážu rýchlo reagovať na ich potreby a poskytujú celú škálu špecializovaných služieb.

Cieľom tejto špecifickej podpory je poskytnutie bezpečia, posilnenie žien a ich detí, prekonanie izolácie a spoločenská zmena. Ciele špecializovaných služieb vychádzajú z potrieb žien zažívajúcich násilie a ich detí.

Špecifické služby na Slovensku ako aj v iných krajinách majú svoj pôvod v mimovládnom sektore. Skúsenosti a prax naznačujú, že služby poskytované špecializovanými mimovládnymi organizáciami najviac zodpovedajú potrebám žien, ktoré zažili násilie a ich detí, a preto by MVO mali byť uznané a podporované vládami. Mali by byť hlavnými poskytovateľmi takýchto služieb a kľúčovými partnermi štátnych inštitúcií, najmä polície a súdov.²³⁶

²³⁴ Viedenský dohovor o konzulárnych stykoch

²³⁵ Bargerová, Z., Holubová, B.: Analýza Istanbulského dohovoru vo svetle verejných politik SR, Možnosť voľby, Bratislava, 2016.

²³⁶ taktiež

Špecifické podporné služby sú kľúčovou zložkou nielen v systéme pomoci a podpory, ale aj v systéme ochrany žien a ich detí pred násilím.

Minimálne štandardy Rady Európy²³⁷ definujú minimálnu úroveň poskytovania služieb. A to:

- **Jedna nonstop národná telefonická linka** pokrývajúca všetky druhy násillia páchaného na ženách alebo jedna nonstop linka pokrývajúca všetky druhy násillia na ženách, okrem sexuálneho násillia a jedna telefonická linka určená pre ženy so skúsenosťou so sexuálnym násillím.
- **Jedno rodinné miesto na 10 000 obyvateľov.**
- **Jedno poradenské centrum pre 50 000 žien na poskytnutie dlhodobej pomoci pri riešení následkov násillia voči ženám.**
- **Jedno centrum pre ženy so skúsenosťou so znásilnením na 200 000 žien.**

Má štát zadefinované špecifické služby pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch?

Štát nemá vytvorený legislatívny rámec, ktorý by komplexne definoval krízové a dlhodobé špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch a ich deti.

Na Slovensku za ostatných 30 rokov vznikali špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch a ich deti a vyvíjali sa. V súčasnosti existuje **28 poradenských centier, 8 bezpečných ženských domov** a nonstop **Národná linka pomoci pre ženy zažívajúce násillie**. Špecifické služby sú geograficky rovnomernejšie zastúpené, čím sú viac dostupné pre ženy a ich deti. Sú však stále **regióny, kde ženy zažívajúce násillie nemajú prístup** k špecifickej pomoci a podpore.

Špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násillie v partnerských vzťahoch a ich deti **nie sú v legislatíve systematicky upravené** v podobe a rozsahu, v akom dnes reálne poskytujú pomoc a podporu ženám a ich deťom. Ich **fungovanie a financovanie je čiastočne upravené vo viacerých zákonoch** a ich **činnosť podlieha udeleniu často aj niekoľkých akreditácií** rôznymi ministerstvami.

Organizácie, ktoré zabezpečujú poskytovanie špecifických podporných služieb, potrebujú **dve alebo tri rôzne akreditácie**²³⁸, aby pokryli rozsah svojich podporných služieb, ktoré poskytujú ženám a ich deťom s ohľadom na ich špecifické potreby. Akreditácie je potrebné obnovovať v rôznych časových intervaloch, podľa toho na koľko rokov organizácia akreditáciu dostane. Napĺňanie požiadaviek na základe jednotlivých akreditácií často znamená aj rozličný spôsob, štruktúru a rozsah zberu a spracúvania údajov o poskytovaní služieb. Zamestnankyne, ktoré poskytujú pomoc a podporu ženám zažívajúcim násillie musia pod jednotlivými akreditáciami spĺňať odlišné kvalifikačné požiadavky, čo značne sťažuje výber nových zamestnankýň tak, aby to bolo v súlade s poskytovaním toho rozsahu podporných služieb, ktorý definujú už spomínané Minimálne štandardy Rady Európy. Aj prax

²³⁷ Kelly, L.; Dubois, L. Combating violence against women: minimum standards for support services, Council of Europe, 2008, [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)

²³⁸ Podľa Zákona 448/2008 Z. z. o sociálnych službách ak organizácia poskytuje špecializované sociálne poradenstvo, podľa Zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ak organizácia je aj intervenčným centrom pre obeť domáceho násillia alebo poskytuje pomoc obetiam trestných činov a v prípade, že organizácia poskytuje pomoc a podporu aj deťom žien zažívajúcich násillie potrebuje aj akreditáciu podľa Zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

v posledných rokoch ukazuje, že v budúcnosti bude náročné nájsť pracovníčky, ktoré spĺňajú dané kvalifikačné požiadavky a zároveň napĺňať minimálne štandardy pre tento typ podporných služieb.²³⁹

Takéto fungovanie, pod rôznymi akreditáciami, s rôznymi podmienkami a požiadavkami, ktoré podľa viacerých právnych predpisov musia špecifické podporné služby napĺňať **vedie k vyčerpaniu organizácií poskytujúcich špecifické podporné služby a k zníženiu ich kapacít** na samotné poskytovanie služieb a realizáciu iných aktivít, ako sú kampane na zvyšovanie informovanosti verejnosti, vzdelávacie aktivity, rozvíjanie spolupráce s inštitúciami, či advokačné aktivity zamerané na podporu systémových zmien, čo je tiež jedna z dôležitých rolí špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie.

Má štát zadefinovaný mechanizmus financovania špecifických služieb pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch?

Financovanie špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti je roztrieštené, nesystémové, nepokrýva všetky typy služieb a nie je nastavené tak, aby napĺňalo potrebu udržateľnosti dlhodobých služieb.

Štát financuje poradenské centrá a bezpečné ženské domy, ako aj národnú linku pre ženy zažívajúce násilie, najmä **na báze projektov** alebo **formou dotačných schém** ministerstiev. O tieto granty, finančné príspevky či dotácie je treba žiadať každý rok alebo sú inak časovo obmedzené a nie je isté, že bude žiadateľovi grant, či dotácia udelená a v akej výške. Navyše, **žiadna z existujúcich dotácií ministerstiev nepokrýva financovanie celej škály špecifických podporných služieb**, ktoré sú potrebné na zabezpečenie potrieb žien zažívajúcich násilie a ich detí.

Štát využíva na financovanie špecifických podporných služieb napríklad aj európske a iné fondy (napr. Európsky sociálny fond alebo Nórsky finančný mechanizmus), ktoré štát spolufinancuje zo štátneho rozpočtu. **Nejde však o systémové, ani udržateľné financovanie.** Navyše, ide o **formy financovania**, ktoré sú nezriedka **administratívne veľmi náročné** a podliehajú **zložitým pravidlám.**

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR má dotačnú schému všeobecne pre všetky typy sociálnych služieb na základe akreditácie podľa zákona o sociálnych službách. V prípade, že poradenské centrum alebo bezpečný ženský dom poskytuje aj služby pre deti, ministerstvo má dotačnú schému podľa zákona o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR poskytuje dotáciu na podporu rozvoja sociálnych služieb a vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorá je ale poskytnutá len na jeden rok, najviac vo výške 50 000 € a vyžaduje sa 10% spolufinancovanie z vlastných alebo iných zdrojov.²⁴⁰ Dotácia síce môže byť použitá na úhradu mzdových nákladov, materiálno-technického vybavenia, stavebné a rekonštrukčné úpravy a iné, no nemožno z nej hrať jednu z kľúčových zložiek pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie a ich detí, a to bezplatnú právnu pomoc a advokátske zastupovanie.

Ministerstvo spravodlivosti SR financuje časť podporných služieb, ktoré poskytujú poradenské centrá a bezpečné ženské domy, ktoré sú zároveň akreditované ako subjekty na pomoc obetiam trestných činov a/alebo ako intervenčné centrá podľa zákona o obetiach trestných činov. Zdroje poskytuje MS SR na právnu pomoc,

²³⁹ Napr. podľa Zákon 448/2008 Z.z. o sociálnych službách musí mať uchádzačka alebo uchádzač vyštudovanú sociálnu prácu a ročnú prax s cieľovou skupinou, no podľa Zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú potrebné tri roky praxe v odbore.

²⁴⁰ Zákon č. 544/2010 Z.z. o dotáciách v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2010/544/>

psychologickú pomoc, krízovú intervenciu, vrátane odhadu nebezpečenstva a špecializované sociálne poradenstvo. Poskytovanie pomoci je však zákonom obmedzené na 90 dní a síce popisuje²⁴¹, že v odôvodnených prípadoch možno pokračovať v poskytovaní špecializovanej odbornej pomoci, no nie je to však explicitne napísané, že musia. Čo môže byť problematické, keďže konania poväčšine trvajú dlhšie ako 90 dní. Finančné prostriedky na právnu pomoc sú špecificky na trestné konania a civilné konania na zvýšenie ochrany ženy, napr. neodkladné opatrenie na zákaz vstupu do bytu. Nepokrývajú však konania o rozvod a úpravu práv a povinnosti voči maloletým deťom.

Ak však organizácie nemajú akreditáciu MS SR podľa zákona o obetiach trestných činov, len veľmi zložito hľadajú zdroje na poskytovanie právnej pomoci. Čo znamená, že pre niektoré ženy môže byť dostupnosť bezplatnej právnej pomoci nedostupná, čo ich znevýhodňuje v súdnych konaniach a v prístupe k spravodlivosti.

Špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie a ich detí čiastočne financujú aj vyššie územné celky v rámci podpory sociálnych služieb v kraji.

Ako vnímajú systémové nastavenie špecifických podporných služieb samotné organizácie?

Na oblasť akreditácií, vykazovania a financovania sme sa pýtali aj samotných organizácií poskytujúcich pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie. Informácie nám poskytlo 22 organizácií. V oblasti akreditácií **organizácie popísali, že chýba jednotnosť a prepojenie, v dôsledku čoho je komplikovanejšie získavanie financií. Financovanie je roztrieštené pod rôznymi zákonmi.**

Zároveň je **komplikovanejšie vykazovanie činnosti**, pretože každý zákon má svoju terminológiu a pokrýva inú činnosť. Organizácie **navrhovali zjednotenie akreditácií podľa cieľovej skupiny a tak, aby pokrývala všetky služby, ktoré poskytujú ženám zažívajúcim násilie s ohľadom na ich potreby.**

Roztrieštenosť vnímajú aj v oblasti **vykazovania dát** o službách, ktoré poskytujú. Musia poskytovať údaje aj viackrát do roka, rôznym inštitúciám a v rôznej štruktúre. **Organizácie vyčíslili, že 20%-60% svojej kapacity venujú administrácii projektov a vykazovaniu údajov o organizácií. Navrhujú preto zjednotenie zberu údajov, konkrétnych sledovaných kategórií, obdobia, za ktoré sa vykazuje a intervalu zberu.**

V oblasti financovania tiež popisovali **roztrieštenosť**, čo so sebou prináša nutnosť viaczdrojového financovania. **Navrhovali vytvorenie zjednoteného komplexného systému financovania, z jedného zdroja, ktorý by pokrýval všetky služby, ktoré organizácie poskytujú a zabezpečil by ich kontinuálne a udržateľné fungovanie.**

²⁴¹ §6 ods. 3 Zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov: Subjekt poskytujúci pomoc obetiam poskytne obzvlášť zraniteľnej obeť špecializovanú odbornú pomoc po dobu 90 dní, a to bez ohľadu na podanie trestného oznámenia alebo jej aktívnu účasť v trestnom konaní. V odôvodnených prípadoch možno po uplynutí 90 dní na požiadanie obzvlášť zraniteľnej obeť pokračovať v poskytovaní špecializovanej odbornej pomoci v súlade s jej osobitnými potrebami a v rozsahu primeranom ujme spôsobenej trestným činom počas celého trestného konania a primeraný čas po ňom.

Má MPSVaR vypracované štandardy kvality pre špecifické služby pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch?²⁴²

MPSVaR odpovedalo²⁴³, že **má štandardy kvality** a sú dostupné v dvoch dokumentoch – v Metodike monitoringu dostupnosti a kvality služieb²⁴⁴ a v Návrhu usmernenia k poskytovaniu služieb pre ženy zažívajúce násilie²⁴⁵.

Zaujímalo nás tiež:

- Kto monitoruje napĺňanie štandardov?
- Ako často sa monitoruje napĺňanie štandardov?
- Kde sú zverejňované výsledky monitoringov?
- Na aký účel si využité výsledky monitoringov napĺňania štandardov?

MPSVaR ďalej uviedlo, že **napĺňanie štandardov monitoruje Koordinačno-metodické centrum** pre prevenciu násillia na ženách. V čas prípravy tejto správy KMC ukončilo prvý monitoring napĺňania štandardov, ktorého zverejnenie je naplánované na začiatok rok 2023. Opakovať sa bude každé tri roky. Účelom monitoringu je získať pravidelné informácie o počte služieb napĺňajúcich štandardy a ich kvalite, zisťovanie regionálneho rozdelenia služieb a identifikácia rezerv v dostupnosti a kvalite.²⁴⁶

Zbiera MPSVaR dáta o špecifických podporných službách pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti?²⁴⁷

MPSVaR SR zbiera dáta o špecifických podporných službách pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti.²⁴⁸

- Kto je zodpovedný za zber týchto údajov?
- Ako často sa vykonáva zber údajov o špecifických podporných službách.
- Kde sú zverejnené výsledky takéhoto zberu údajov?
- Aké konkrétne údaje o špecifických službách pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch zbierate?

MPSVaR uviedlo, že zber údajov je v pôsobnosti Inštitútu pre výskum práce a rodiny a Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násillia na ženách. V roku 2022 má byť pilotne odskúšaný, v budúcnosti by mal prebiehať na ročnej báze. Okrem základných informácií (názov, forma zariadenia, druh a forma služby, región) sa sleduje najmä kapacita zariadení, dostupnosť a kvalita služieb, financovanie, počet klientok, veková skupina a miesto pobytu klientky, počet hodín poskytnutých služieb, formy násillia a iné.²⁴⁹

²⁴² Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 40/2022 zo dňa 20.6.2022, Fenestra

²⁴³ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

²⁴⁴ Grochová, M. a kol.: Metodika monitoringu dostupnosti a kvality podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti, IVPR, Bratislava, 2021, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/Metodika-monitoringu-dostupnosti-a-kvality-podpornych-sluzieb-pre-zeny-zazivajuce-nasilie-a-ich-deti.pdf>

²⁴⁵ André, Z. a kol.: Návrh usmernenia k poskytovaniu služieb pre ženy zažívajúce násilie a ich deti, IVPR, Bratislava, 2020, dostupné na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/Usmernenie-sluzby-a-standardy.pdf>

²⁴⁶ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

²⁴⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 40/2022 zo dňa 20.6.2022, Fenestra

²⁴⁸ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

²⁴⁹ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Pri našom mapovaní sme sa pýtali aj na aktuálne údaje k jednotlivým službám pre ženy zažívajúce násilie na Slovensku a to na počty poradenských centier, bezpečných ženských domov, národných krízových liniek a regionálnych krízových liniek.²⁵⁰

MPSVaR v odpovedi na našu žiadosť o informácie uviedlo, že na Slovensku je **19 poradenských centier, 20 ubytovacích zariadení poskytujúcich služby ženám zažívajúcim násilie a ich deťom, 1 národná krízová linka**. K otázke o počte regionálnych krízových liniek MPSVaR uviedlo, že prevádzkuje celonárodnú linku pre ženy zažívajúce násilie, t.j. touto formou pokrýva všetky regióny. Je dostupných viacero krízových liniek, ktoré prevádzkujú mimovládne organizácie, tie však nie sú v gescii MPSVR SR.²⁵¹

A doplnilo, že „k regionálnej koordinácii dochádza v rámci pôsobenia 8 regionálnych koordinátorov, ktorí pôsobia v každom kraji a zameriavajú sa na sieťovanie partnerov, tvorbu regionálnych plánov, osvetu a vzdelávanie.“²⁵²

Odporúčania

- **Vytvoriť komplexnú politiku a legislatívu na násilie páchané na ženách, ktorá by definovala a uznávala krízové ako aj dlhodobé špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie zo strany partnera a ich deti ako špecifický typ služby v súlade s minimálnymi štandardmi Rady Európy pre podporné služby.**
- **Vytvoriť jeden systémový, komplexný a udržateľný mechanizmus financovania pre špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie zo strany partnera a ich deti, ktorý bude zohľadňovať potrebu dostupnosti ako krízových tak aj dlhodobých a komplexných špecifických podporných služieb a bude nastavený tak, aby nespôsobil nadmernú administratívnu záťaž organizácií, ktoré tieto služby poskytujú.**
- **Zjednotiť systém vykazovania dát z poskytovania špecifických podporných služieb. Zjednotiť štruktúru dát a sledované kategórie, ktoré budú jednoznačné a v minimálnom nutnom rozsahu. Zjednotiť obdobie vykazovania a interval zberu, tak aby to nebola administratívna záťaž pre organizácie.**

Monitoring špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce násilie

V máji a júni 2023 sme zrealizovali zber informácií a dát o špecifických podporných službách pomocou nástroja, ktorý sme pripravili na ich monitoring. Zber prebehol formou dotazníka a pološtrukturovanými telefonickými rozhovormi s organizáciami, ktoré poskytujú špecifické podporné služby.

Monitoring sa zameriava na štyri kľúčové oblasti poskytovania služieb, a to: **krízové telefonické linky pre ženy zažívajúce násilie, poradenské a intervenčné centrá, bezpečné ženské domy a služby v oblasti sexualizovaného násillia.**

Do monitoringu v roku 2023 sa zapojilo 23 organizácií, z 25 oslovených organizácií.

²⁵⁰ Žiadosť o poskytnutie informácií, ev.č. 40/2022 zo dňa 20.6.2022, Fenestra

²⁵¹ Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

²⁵² Odpoveď na žiadosť o informácie zo dňa 28.6.2022, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Údaje majú svoj limit, keďže evidencia údajov o špecifických podporných službách nie je štandardizovaná.

Údaje sa zbierali **za rok 2022**.

Zámerom monitoringu bolo získať informácie o tom, aké služby pre ženy zažívajúce násilie a ich deti na Slovensku máme, v akom množstve, ako sú rozmiestnené, aký druh pomoci a podpory poskytujú a s akými podmienkami. Dáva nám to tiež informáciu, či Slovenská republika napĺňa Minimálne štandardy Rady Európy a teda minimálnu úroveň poskytovania služieb, ktoré tieto štandardy definujú.

Krízové telefonické linky pre ženy zažívajúce násilie

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie

Národnú linku pre ženy zažívajúce násilie prevádzkuje **Inštitút pre výskum práce a rodiny**. Linka je bezplatná, funguje 24 hodín denne, 7 dní v týždni a ponúka podporu len v slovenskom jazyku. V roku 2022 kontaktovalo linku pomoci **333 žien zažívajúcich násilie**. Najčastejšie formy násillia, ktoré ženy spomínali boli **psychické, fyzické a ekonomické násilie**.

Národná linka pre ženy zažívajúce násilie

Počet	Bezplatnosť	24/7	Viacjazyčnosť	Počet žien v roku 2022
1	áno	áno	nie	333

Regionálne krízové telefonické linky

V roku 2022 existovalo **22 regionálnych krízových liniek pre ženy zažívajúce násilie**. Regionálne krízové linky sú prevádzkované poradenskými centrami. **Deväť poradenských centier je zároveň intervenčnými centrami pre obe domáceho násillia**. Tri z nich majú aj **samostatnú krízovú telefonickú linku len pre intervenčné centrum**. Tieto linky **nie sú bezplatné, ale niektoré ponúkajú možnosť zavolať späť a ženy tak za telefonát nemusia platiť**. Len tri z týchto liniek sú k dispozícii **non-stop**. Ostatné sú dostupné v pracovných dňoch, približne **7 až 15 hodín denne**. Tieto linky bývajú často prvým kontaktom pre ženu zažívajúcu násilie, po ktorom často nasleduje dlhodobé poradenstvo. Regionálne linky pomoci pre ženy zažívajúce násilie ponúkajú **krízovú intervenciu, základný odhad nebezpečenstva a plánovanie bezpečia, informácie a sprostredkovanie iných služieb, napr. ubytovacích**.

Regionálne krízové telefonické linky

Počet	Bezplatnosť	24/7
22	0	3

S ohľadom na **formy násillia**, ktoré v rámci poskytovania pomoci a podpory krízové telefonické linky pokrývali, **22 liniek pokrývalo násilie na ženách v partnerských vzťahoch**. **Mimo partnerského násillia pokrývalo 20 liniek domáce násilie, 11 sexuálne násilie a 8 znásillenie**.

Údaje o počte hovorov, ktoré kontaktovali regionálne telefonické linky v roku 2022 nie sú presné a kompletne, keďže tretina krízových liniek údaje o hovoroch neeviduje.

Bezpečné ženské domy

Na Slovensku je v súčasnosti sedem BŽD²⁵³ pre ženy zažívajúce násilie a ich deti. Ani jeden bezpečný ženský dom, ktorý sa zapojil do monitoringu neposkytuje svoje služby bezplatne. V dvoch BŽD ženy neplatia prvé tri mesiace. Väčšina BŽD ale vyžaduje platbu, v rôznej výške, v závislosti od príjmu ženy. Štyri z nich sú dostupné non-stop. Ženy môžu ostať v piatich BŽD dlhšie ako rok, v jednom BŽD maximálne 1 rok a v jednom BŽD 3 až 6 mesiacov. **V roku 2022 ponúkali BŽD spolu 183 miest.²⁵⁴ Slovensko teda nenapĺňa minimálne štandardy Rady Európy pre podporné služby. V roku 2022 nám chýbalo 360 miest.**

Bezpečné ženské domy

Počet	Bezplatnosť	24/7	Doba ubytovania viac ako rok	Existujúci počet miest v roku 2022
7	0	4	6	183

Sedem krajov má na svojom území jeden bezpečný ženský dom a v jednom kraji nie je ani jeden. Štyri z celkového počtu BŽD sa nachádzajú v krajských mestách.

Regionálne rozmiestnenie BŽD

Bratislavský	1
Trnavský	0
Trenčiansky	1
Nitriansky	1
Žilinský	1
Banskobystrický	1
Prešovský	1
Košický	1
SPOLU	7

Hlavné dôvody, prečo BŽD nemohli v roku 2022 prijať ženu a jej deti bolo nedostatok miest/kapacita pre ženu zažívajúcu násilie s deťmi, bez nich alebo nemala nárok na podporu (napr. nezažívala násilie).

Poradenské a intervenčné centrá

Na Slovensku bolo v roku 2022 dvadsaťšesť poradenských centier a 10 intervenčných centier. Iba 1 intervenčné centrum nie je zároveň aj poradenským centrom. Iba 4 poradenské centrá poskytujú svoje služby len ženám zažívajúcim násilie. 23 poradenských a/alebo intervenčných centier poskytuje pomoc a podporu aj ostatným obetiam domáceho násillia.

²⁵³ V slovenskej legislatíve nemáme definované špecifické podporné služby, a ani pojem "bezpečný ženský dom". V §29 Zákona č. 448/2008 o sociálnych službách sú zadefinované zariadenia núdzového bývania (ZNB), ktoré poskytujú ubytovanie a ďalšiu zákonom vymedzenú pomoc pre fyzické osoby v nepriaznivej životnej situácii pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb. Pre účely tejto správy za bezpečné ženské domy považujeme tie ZNB, ktoré spĺňajú minimálne štandardy Rady Európy alebo štandardy kvality MPSVaR ako ubytovacie zariadenia, ktoré poskytujú špecifickú pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch.

²⁵⁴ Údaje sa môžu v realite líšiť, keďže odpovedalo 7 organizácií prevádzkujúcich bezpečné ženské domy z 9 oslovených.

Poradenské a/alebo intervenčné centrá

Poradenské centrá	Intervenčné centrá
26	10

Čo sa týka **druhov služieb**, poradenské centrá poskytujú **poradenstvo a psychologickú podporu, právne poradenstvo, finančné a sociálne poradenstvo, poradenstvo v oblasti bývania a zamestnania, sprostredkovanie iných služieb a pomoci, zastupovanie pred súdom, políciou a sociálnymi službami.**

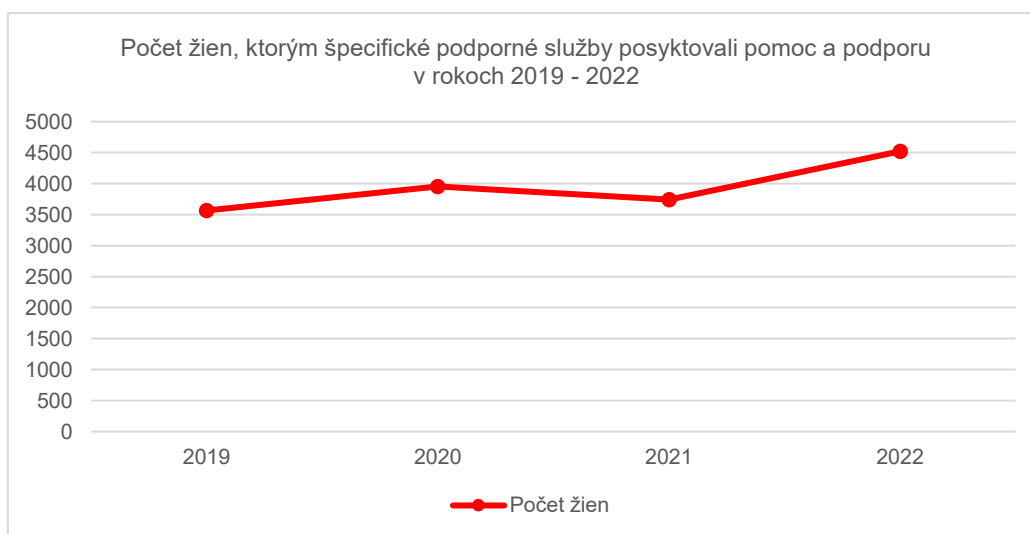
13 poradenských a/alebo intervenčných centier uviedlo, že poskytuje aj špecializovanú pomoc a podporu ženám, ktoré prežili sexuálne násilie. 11 poradenských centier poskytujú odbornú psychologickú starostlivosť pre obeť sexuálneho násillia a 13 poradenských centier robí kampane a prevenciu v oblasti sexuálneho násillia. **Len 8 poradenských centier však má k tomu absolvované špecifické vzdelávanie.**

Regionálne rozmiestnenie Poradenských a intervenčných centier

Kraj	PC	IC ²⁵⁵
Bratislavský	7	1
Trnavský	2	1
Trenčiansky	3	1
Nitriansky	2	1
Žilinský	4	1
Banskobystrický	3	1
Prešovský	2	1
Košický	3	3
SPOLU	26	10

Poradenské a/alebo intervenčné centrá sú síce prítomné vo všetkých regiónoch, ich **geografické rozloženie je však nerovnomerné** a pre mnohé ženy je preto **pomoc a podpora** v poradenských a/alebo intervenčných centrách stále **nedostupná**.

Počet žien, ktoré dostali pomoc zo strany Národnej linky pre ženy zažívajúce násilie, poradenských centier a bezpečných ženských domoch bol nasledovný: v roku 2019 to bolo 3567 žien, v roku 2020 dostalo pomoc a podporu 3954 žien, v roku 2021 to bolo 3745 žien a v roku 2022 dostalo pomoc a podporu 4521 žien.

²⁵⁵ Iba jedno intervenčné centrum nie je zároveň aj poradenské centrum.

Služby v oblasti sexualizovaného násillia

Na Slovensku neexistujú špecifické podporné služby v oblasti sexualizovaného násillia, ako napr. krízové centrá pre obeť znásillenia.

Pomoc a podporu ženám, ktoré zažili sexualizované násillie poskytujú poradenské a/alebo intervenčné centrá. Na túto oblasť sa však tieto centrá nešpecializujú a poskytovanie pomoci a podpory v oblasti sexualizovaného násillia mimo partnerských vzťahov preto nepropagujú.

Ani jedno centrum neposkytuje jednu z kľúčových zložiek pomoci, a to špecializovanú forenznú a zdravotnú starostlivosť.

COVID-19

V auguste a septembri 2021 sme zrealizovali prvý, pilotný monitoring o špecifických podporných službách. Cieľom bolo pilotne otestovať nástroj na monitorovanie špecifických služieb pre ženy. Keďže sa údaje zbierali za rok 2020, chceli sme tiež vedieť, aký dopad mala pandémia na špecializované podporné služby pre ženy zažívajúce násillie a ich deti.

V roku 2021 sa do monitoringu zapojilo 19 organizácií.

Ovplyvnila pandémia COVID-19 prácu poradenských centier a bezpečných ženských domov? Ako?

Žiadne PC ani BŽD nemuseli prerušiť poskytovanie služieb ženám z dôvodu pandémie. Len organizácie, ktoré realizujú podporné skupiny, ich museli na istý čas prerušiť. Navyše, každá organizácia mala zo strany štátu nariadenú povinnosť pokračovať v poskytovaní služieb (všetky sociálne služby v krajine boli považované za základné služby a Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny vydalo každému poskytovateľovi sociálnych služieb príkaz, aby pokračoval v poskytovaní služieb podľa zákona o hospodárskej mobilizácii platného v stave núdze). Vláda však neprijala žiadne ďalšie konkrétne opatrenia v súvislosti so špecializovanými podpornými službami pre ženy zažívajúce násillie.

Okrem jednej organizácie všetky poradenské centrá **prešli na dištančné formy poradenstva na rôzne dlhé obdobie.** Dve poradenské centrá predĺžili prevádzkové hodiny svojej telefonickej linky. BŽD sa riadili pandemickými opatreniami vydanými vládou a Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré upresňovali podmienky prijímania žien a detí.

Ženy najčastejšie zo strany podporných služieb potrebovali psychologické poradenstvo, právnu pomoc, ale aj plánovanie bezpečia pri odchode od násillného partnera a bezpečné ubytovanie. Šesť organizácií popísalo zvýšenú potrebu žien po materiálnej a finančnej podpore.

Ženy zažívajúce násillie, ktoré potrebovali ubytovanie v prvej vlne pandémie, nepatril medzi skupiny osôb s nárokom na prednostné testovanie a testy PCR sa získavali ťažšie. Na začiatku museli ženy (ale aj iní ľudia) platiť za test, ktorý bol pre mnohé ženy nedostupný. Na niektorých miestach museli ženy prejsť karanténou aj pred vstupom do BŽD, ale v BŽD nebol dostatok karanténnych miest a karanténne miesta, zväčša zriadené samosprávami, nemali žiadne bezpečnostné ani iné opatrenia, ktoré by zabezpečili, že ženy zažívajúce násillie a ich deti, budú počas pobytu v nich v bezpečí. Neskôr sa dostupnosť testovania zlepšila, dokonca niektoré BŽD poskytovali testovanie na COVID-19 priamo v zaradení.

Ovplyvnila pandémia COVID-19 financovanie poradenských centier/bezpečných ženských domov?

Na základe informácií od organizácií prevádzkujúcich poradenské centrá a bezpečné ženské domy, vláda v prvej vlně pandémie, v roku 2020, nezabezpečila náležitú pomoc a podporu pre služby, nezriadila žiaden špeciálny fond a nevyčlenila finančné prostriedky na odborné podporné služby. Neskorá a nedostatočná reakcia štátu ešte viac poukázala na neexistujúci mechanizmus systémového financovania a zabezpečenia špecifických podporných služieb pre ženy.

V dôsledku oneskorených platieb a oneskorených nových schém financovania jedna organizácia opísala, že jej chýbali finančné prostriedky a počas 2 mesiacov boli mzdy vyplatené len do výšky 70 % a ďalšia musela prepustiť časť svojich zamestnankýň, ktoré potom pracovali ako dobrovoľníčky.

V roku 2021, v ďalších vlnách pandémie, sa podpora služieb zo strany štátu zlepšila. Išlo najmä o pokrytie dodatočných nákladov prevažne pobytových sociálnych služieb súvisiacich s pandemiou. MPSVaR SR poskytlo opakovane mimoriadne odmeny pre zamestnancov a zamestnankyne sociálnych služieb, samosprávy zabezpečovali distribúciu ochranných pomôcok od štátu a boli poskytované príspevky na vitamíny pre klientky a klientov pobytových zariadení.

Existovali zo skúsenosti organizácií nejaké rozdiely v podpore poskytovanej štátnymi inštitúciami pri riešení násillia na ženách pred pandemiou a počas nej?

16 organizácií zaznamenalo zmeny v tom, ako polícia riešila prípady násillia páchaného na ženách (napr. trestné konanie trvalo dlhšie, polícia kvôli pandémie nevstupovala do obydli, v niektorých regiónoch sa zdráhala vykázat' násilnú osobu zo spoločného obydli a zabrániť jej opätovnému vstupu na 10 dní, pretože sa obávali, že násilné osoby nebudú mať kvôli pandémie kam ísť). Pozitívnu zmenu zaznamenala 1 organizácia, ktorá spolupracovala s políciou pri preventívnych a osvetových aktivitách počas pandémie.

Len jedna organizácia nezaznamenala žiadne zmeny súvisiace s fungovaním inštitúcií. Dôvodom, pre ktorý nezaznamenali zmeny je skutočnosť, že majú vybudované vzťahy s konkrétnymi zamestnancami a zamestnankyňami v inštitúciách, ktorí a ktoré im pomohli zabezpečiť rovnakú úroveň a dostupnosť ochrany a pomoci zo strany relevantných štátnych inštitúcií. Úroveň a dostupnosť náležitej ochrany a pomoci pre ženy zažívajúce násillie a ich deti zo strany zodpovedných štátnych inštitúcií nemôže závisieť od ochoty alebo dobrých vzťahov s jednotlivcami. Povinnosťou každej relevantnej inštitúcie je účinnú ochranu a podporu zabezpečiť rovnako všetkým ženám zažívajúcim násillie, a zvlášť v čase kríz, ako bola pandémia COVID-19.

Väčšina organizácií mala skúsenosť, že súdy prerušili občianske súdne konania, bol problém sa s nimi spojiť, ženy nemohli ísť nahliadnuť do spisu. V obmedzenom režime pracovali aj znalci z oblasti psychológie a medicíny potrební v určitých typoch konaní, takže trestné a občianskoprávne konania trvali dlhšie. Niektoré ženy zažili v roku 2020 pre pandémiu opakované odročenie konania.

Okrem jednej, všetky ostatné organizácie zaznamenali, že Úrady práce fungovali v obmedzenom režime, s klientmi sa stretávali osobne len niekoľko hodín denne a stretávali sa s nimi len na recepcii budovy úradu. Bolo ťažké sa s nimi spojiť telefonicky a e-mailom; nechodili do domácností ľudí kontrolovať situáciu detí, ako to bežne robia.

Osem organizácií popísalo nedostupnosť zdravotníckych služieb, keď ich ženy potrebovali z dôvodu násillia, ktoré zažívali.

PRÍSTUP K SPRAVODLIVOSTI

Aktuálna legislatíva v SR a jej uplatňovanie v praxi

Dôležitou súčasťou ochrany žien pred násilím zo strany súčasného alebo bývalého partnera či manžela a ich detí, bez ohľadu na to, či priamo zažívajú násilie alebo sú svedkami násillia páchaného na ich mamách, a dôsledným vyvodzovaním zodpovednosti voči páchatelom násillia je legislatíva, ktorú SR má a jej uplatňovanie v praxi.

Preto sme sa v analýze zamerali na to, ako aktuálna legislatíva SR v trestnom a civilnom práve pokrýva násillie páchané na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela. Zaujímalo nás tiež, ktoré formy násillia, vrátane napomáhania, navádzania alebo pokusu, postihuje. Či vzťah páchatel'a a poškodenej má vplyv na posúdenie trestnosti jeho konania. Ako sú definované prirážajúce okolnosti pri trestných činoch týkajúcich sa partnerského násillia páchaného na ženách.

Zisťovali sme aké sankcie a opatrenia boli v legislatíve SR prijaté s cieľom poskytnúť ženám - obetiam trestných činov primerané občianskoprávne prostriedky nápravy a zabezpečiť im právo požadovať odškodnenie. Ako aktuálna legislatíva v trestných konaniach, civilných a poručenských sporoch zabezpečuje ženám zažívajúcim násillie, aby neboli vystavené mediácii a mimosúdneho urovňaniu sporov.

Zároveň nás zaujímalo aké opatrenia prijali zodpovedné inštitúcie na to, aby bola existujúca legislatíva SR účinne uplatňovaná v praxi.

Aktuálna legislatíva v trestnom a civilnom práve pokrývajúca násillie páchané na ženách

Legislatívny rámec

Slovenská republika ratifikovala a je zmluvnou stranou viacerých **medzinárodných dohovorov týkajúcich sa násillia** páchaného na ženách. Na pôde **Rady Európy** sa jedná najmä o Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd.²⁵⁶ Ochrana pre násillím a povinnosť tieto prípady účinne vyšetriť garantujú aj medzinárodné dohovory prijaté **na pôde OSN** a to najmä Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu²⁵⁷ a Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.²⁵⁸ Podrobnejšie sa problematike násillia páchaného na ženách venuje aj Všeobecné odporúčanie Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien (CEDAW) č. 35 o rodovo motivovanom násillí páchanom na ženách, ktorým sa aktualizuje všeobecné odporúčanie č. 19.

Komplexne problematiku násillia páchaného na ženách upravuje **Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a o boji proti nemu (tzv. Istanbulský dohovor)**, ktorý nadobudol platnosť 1. augusta 2014. Tento však Slovenská republika **neratifikovala** a nie je pre ňu preto právne záväzným dokumentom. Avšak je otvorená ratifikácia zo strany **Európskej únie**, o ktorej sa v súčasnosti zo strany orgánov EÚ rokuje. Na pôde EÚ garantuje určitý rozsah práv aj ženám zažívajúcim násillie aj Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012 o obetiach trestných činov.

²⁵⁶ Publikovaný v Zbierke zákonov SR oznámením Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb.

²⁵⁷ Publikovaný v Zbierke zákonov SR vyhláškou ministra zahraničných vecí pod č. 143/1988 Zb.

²⁵⁸ Publikovaný v Zbierke zákonov SR vyhláškou ministra zahraničných vecí pod č. 13/1987 Zb

Na vnútroštátnej úrovni Slovenská republika **nemá špecifickú legislatívu poskytujúcu ženám zažívajúcim násilie účinnú právnu ochranu a prístup k spravodlivosti**. Osobitný zákon poskytujúci ochranu a podporu výslovne ženám zažívajúcim násilie nebol prijatý, aj keď nejaké diskusie v tomto smere na úrovni štátnych inštitúcií v minulosti prebehli. Ženy zažívajúce násilie sa tak môžu u nás domáhať právnej ochrany inštitútmi, ktoré sú zakotvené v rôznych právnych predpisoch, ktoré však **nie sú zamerané špecificky na ženy zažívajúce násilie**, ale širšie na všetky poškodené osoby, resp. obeť trestných činov či obeť domáceho násillia. Naša vnútroštátne legislatíva tiež neobsahuje špecifické ustanovenia týkajúce sa násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, len vo všeobecných právnych predpisoch upravuje napr. skutkové podstaty trestných činov či práva a povinnosti a možnosti odškodnenia, pod ktoré spadajú aj prípady násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, avšak násilie páchané na ženách v nich nie je špecificky uvedené. V oblasti trestného práva sa jedná najmä o zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, ktorý má všeobecnú úpravu, ktorá však zahŕňa aj postihovanie prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch.²⁵⁹ V oblasti civilného práva násilie páchané na ženách v partnerských vzťahoch nie je definované a avšak prihliada sa na neho v niektorých situáciách, ktoré civilné právo popisuje, napr. pri vylúčení alebo obmedzení užívania bytu alebo domu, pri vysporiadaní podielového spoluvlastníctva či rozhodovaní o bytovej náhrade.²⁶⁰ Taktiež v zákone č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa pri zohľadňovaní záujmu maloletého dieťaťa prihliada pri tzv. poručenských sporoch aj na bezpečnosť dieťaťa a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti, duševnej, telesnej a citovej integrity osobou, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.

Osobitnú právny rámec tvorí **zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov** a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý upravuje práva, ochranu a podporu obetí trestných činov, vzťahy medzi štátom a subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam a finančné odškodňovanie obetí násillných trestných činov, vrátane žien zažívajúcich násilie. Zákon bol prijatý v nadväznosti na povinnosť Slovenskej republiky transponovať **Smernicu európskeho parlamentu a rady 2012/29eú tzv. Victims's Rights Directive**. Podľa tejto Smernice „*Ženské obeť rodovo motivovaného násillia a ich deti si často vyžadujú osobitnú podporu a ochranu z dôvodu vysokého rizika druhotnej a opakovanej viktimizácie, zastrasovania a pomsty súvisiacich s takýmto násillím.*“²⁶¹ Ďalej Smernica uvádza, že „*Ženy sú týmto druhom násillia postihnuté nepomerne viac, pričom situácia môže byť ešte vážnejšia, ak je žena od páchatel'a závislá ekonomicky, spoločensky alebo v súvislosti so svojím právom na pobyt.*“²⁶² Tieto články smernice **nie je dostatočne premietnuté do našej vnútroštátnej legislatívy** v podobe citovaného zákona o obetiach trestných činov. Ženy sú v zmysle tohto zákona považované za osobitne zraniteľné obeť, avšak násilie páchané na ženách je legislatívne ukotvené pod pojmom domáce násilie, čo vnímame ako problematické a v rozpore s právom EÚ. Práve špecifiká násillia páchaného na ženách zo strany ich súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera si vyžadujú prijímanie špecifickej legislatívy a postupov štátnych inštitúcií, tak aby im bola poskytnutá účinná ochrana a podpora a zabezpečený prístup k spravodlivosti.

²⁵⁹ Konkrétne sa jedná najmä o ust. § 208 TZ- týranie blízkej a zverenej osoby, ust. § 144 TZ- úkladná vražda, ust. § 145 vražda, ust. § 147 zabitie, ust. § 155 – 156 TZ – ublíženie na zdraví, ust. § 360 TZ – nebezpečné vyhrážania, ust. § 360 TZ – nebezpečné prenasledovanie, § 360b TZ – nebezpečné elektronické obťažovanie. Ust. § 199 TZ – znásillnenie a ust. § 200 TZ – sexuálne násilie a § 201 TZ sexuálne zneužívania.

²⁶⁰ ust. § 142 ods. 1, ust. § 146 ods. 2, §705a, ust. § 712a ods. 8 zák. č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

²⁶¹ Smernica európskeho parlamentu a rady 2012/29/eú, čl. 17

²⁶² Smernica európskeho parlamentu a rady 2012/29/eú, čl. 18

Aké formy násillia postihuje (kriminalizuje)?

Legislatívny rámec

Naša vnútroštátna legislatíva kriminalizuje nasledujúce **formy násillia páchaného na ženách** - psychologické násillie²⁶³, prenasledovanie²⁶⁴, fyzické násillie²⁶⁵, sexuálne násillie vrátane znásillenia (vrátane sexuálneho násillia zo strany bývalého partnera, manžela)²⁶⁶ a to aj v štádiu pokusu.²⁶⁷ Trestnú zodpovednosť má aj osoba, ktorá úmyselne TČ zosnovala alebo riadila jeho spáchanie (organizátor), naviedla iného na jeho spáchanie (návodca), či požiadala iného, aby spáchal TČ (objednávateľ), či poskytla inému pomoc na spáchanie TČ (pomocník).²⁶⁸ Trestný zákon v tomto kontexte postihuje aj podnecovanie a nadržovanie trestného činu.²⁶⁹ Týka sa to všetkých foriem násillia páchaného na ženách. Slovenská legislatíva však trestne **nepostihuje jednu z foriem násillného správania**, ktorou je **kontrola alebo monitorovanie každodenných aktivít** zo strany násillnej osoby. Element kontroly (coercive control) je pritom jedným z kľúčových indikátorov násillia voči blízkej osobe, ktorou je súčasná či bývalá manželka/manžel, partnerka/partner. Tento vzorec násillia však explicitne v našej legislatíve absentuje, je preto **potrebné ho doplniť** do skutkovej podstaty zločinu týrania blízkej a zverenej osoby alebo upraviť ako samostatný trestný čin ako ďalšiu z foriem násillného správania sa.

Má vzťah páchatel'a s poškodenou vplyv na posúdenie trestnosti jeho konania?

Podľa slovenskej legislatívy nemá vzťah páchatel'a s poškodenou vplyv na posúdenie trestnosti jeho konania.

Priťažujúce okolnosti v prípade trestných činov týkajúcich sa násillia páchaného na ženách

Legislatívny rámec

Čo sa týka definície **priťažujúcich okolností**, tie sú definované v Trestnom zákone všeobecne pri ukladaní sankcií za spáchanie trestného činu, zároveň pri jednotlivých skutkových podstatách týkajúcich sa prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch sú vymenované okolnosti, ktoré majú dopad na určenie výšky trestu. Považujú sa za ne najmä ak je konanie spáchané na chránenej osobe, ktorou sú podľa Trestného zákona²⁷⁰ aj deti, tehotná žena, blízka osoba či odkázaná osoba. Na výšku trestu má dopad aj to, či páchatel' spáchal trestný čin závažnejším spôsobom konania, za ktorý sa podľa zákona považuje okrem iného aj ak je trestný čin spáchaný so zbraňou, dlhší čas, surovým a trýznivým spôsobom, násillím, či hrozbou bezprostredného násillia alebo hrozbou ťažkej ujmy.²⁷¹

²⁶³ Ust. § 208 ods. 1 písm. a) a c) Trestného zákona – týranie blízkej a zverenej osoby, ust. § 360 Trestného zákona – nebezpečné vyhrážanie

²⁶⁴ Napr. ust. § 360a Trestného zákona – nebezpečné prenasledovanie a § 360 b) Trestného zákona nebezpečné elektronické obťažovanie

²⁶⁵ Napr. ust. § 208 ods. 1 písm. a) Trestného zákona – týranie blízkej a zverenej osoby, ust. § 155- 156 Trestného zákona – ublíženie na zdraví

²⁶⁶ Napr. ust. § 199 Trestného zákona – znásillenie, § 200 Trestného zákona- sexuálne násillie a § 201 Trestného zákona- sexuálne zneužívanie

²⁶⁷ Ust. § 21 Trestného zákona

²⁶⁸ Ust. § 21 Trestného zákona

²⁶⁹ ust. § 337 a 339 Trestného zákona

²⁷⁰ Ust. § 139 Trestného zákona

²⁷¹ Ust. § 138 Trestného zákona

Aké sankcie je možné uložiť páchatelom násilia páchaného na ženách?

Legislatívny rámec

V trestnoprávnej rovine je možné podľa slovenskej legislatívy uložiť páchatelovi násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch **sankcie** akými sú **trest a ochranné opatrenia**. Trestný zákon v príslušnom ustanovení²⁷² uvádza jednotlivé druhy trestov, pričom konkrétne druhy trestov a ich výška sú priamo uvádzané pri jednotlivých skutkových podstatách trestných činov- prečinov a zločinov. Pri trestných činoch týkajúcich sa prípadov násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch je jedným z možných trestov - trest odňatia slobody, pričom súdom môže byť tento trest podmiennečne odložený so skúšobnou dobou pričom súdy majú v trestných konaniach aj možnosť ukladať aj výchovné opatrenia akými sú napr. ochranný dohľad nad páchatelom, či ochranné liečenie ak bol trestný čin spáchaný pod vplyvom návykových látok. V návrhu novely trestného zákona, kde v čase písania tejto analýzy, prebieha medzirezortné pripomienkové konanie, ministerstvo spravodlivosti ako predkladateľ tejto legislatívy podporuje využívanie alternatívnych trestov, a to v súlade so zásadami tzv. restoratívnej justície.²⁷³ Podľa v súčasnosti platnej legislatívy **trest odňatia slobody môže byť odsúdenému podmiennečne odložený** a môže mu byť odložený aj **s probačným dohľadom**. Pri učení probačného dohľadu súd zároveň určí aj povinnosti, či zákazy pre odsúdeného, ktoré sú súčasťou probačného dohľadu, sú nimi napr. zákaz kontaktu s určenou osobou v akejkoľvek forme vrátane kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami, či príkaz nepriblížiť sa k určenej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a nezdržiavať sa v blízkosti obydlia určenej osoby alebo v určenom mieste, kde sa takáto osoba zdržuje alebo ktoré navštevuje.²⁷⁴ Aj uvedená právna úprava je predmetom zmeny v navrhovanej novele Trestného zákona, pričom sú navrhované ďalšie možnosti a prostriedky probačného dohľadu týkajúce sa aj prípadov násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch.

Súčasná legislatíva upravuje možnosť **monitorovania páchatelov** násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch **technickými prostriedkami kontroly**. Páchatel, ktorému bol uložený probačný dohľad, je povinný strieť nad sebou kontrolu vykonávanú probačným a mediačným úradníkom a podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami, ak je takáto kontrola súdom nariadená.²⁷⁵ Technickými prostriedkami kontroly sú napr. upevnenie osobného identifikačného zariadenia na tele páchatela, či zariadenie varovania blízkosti na tele chránenej osoby (vrátane ženy), ktoré umožňuje detekciu priblíženia sa páchatela k nej a jej okamžité varovanie.²⁷⁶

Naša vnútroštátna legislatíva v súčasnosti explicitne neumožňuje ako jednu zo sankcií v trestnom konaní **zbavenie rodičovských práv páchatela násilia** páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela s cieľom zabezpečiť ochranu a bezpečnosť ženy a/alebo detí. O zbavení alebo obmedzení rodičovských práv z dôvodu násilného správania sa rodiča k dieťaťu môžu rozhodnúť súdy v tzv. poručenských konaniach. Avšak násilie je obmedzené týranie, zneužívanie, zanedbávanie maloletého dieťaťa alebo iné zlé zaobchádzanie s maloletým dieťaťom. Násilie páchané otcom dieťaťa voči jeho matke nie je považované za dôvod, pre ktorý by súd mohol otca zbaviť alebo mu obmedziť jeho rodičovské práva k maloletému dieťaťu.²⁷⁷

²⁷² Ust. § 32 Trestného zákona

²⁷³ Pre viac informácií pozri: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2022/511>

²⁷⁴ Ust. § 49 a nasl. Trestného zákona

²⁷⁵ Ust. § 51 ods. 5 Trestného zákona

²⁷⁶ zák. č. 78/2015 Z.z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

²⁷⁷ Ust. § 38 zák. č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Odporúčania

- **Prijat' komplexnú právnu úpravu poskytujúcu ženám zažívajúcim násilie a ich deťom ochranu a podporu a to formou osobitného zákona**
- **Zabezpečiť dôslednú transpozíciu Smernice európskeho parlamentu a rady 2012/29 o ochrane obetí trestných činov s cieľom zakotviť v našej legislatíve osobitnú ochranu ženám zažívajúcim násilie.**
- **Trestne postihovať aj kontrolu alebo monitorovanie každodenných aktivít zo stany násilnej osoby (coercive control) - doplniť ho do skutkovej podstaty zločinu týrania blízkej a zverenej osoby ako ďalšiu z foriem násilného správania sa alebo ako samostatný trestný čin.**
- **Zabezpečiť, aby prijatá legislatíva bola dôsledne implementovaná v praxi tak, aby ženách poskytovala ochranu a voči páchatelom násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch bola vyvodzovaná zodpovednosť a boli ukladané primerané sankcie, ktoré by mali preventívnu funkciu t.j. odstrašujúci efekt aj pre potenciálnych páchatelov.**
- **Zabezpečiť, aby uložené sankcie páchatelom násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch boli dôsledne príslušnými inštitúciami monitorované a priebežne vyhodnocovaná ich účinnosť.**

Ako aktuálna legislatíva zabezpečuje ženám zažívajúcim násilie, aby neboli vystavené mediácii a zmiernemu či mimosúdneho urovnaniu sporov?

Legislatívny rámec

Súčasná slovenská legislatíva výslovne nezakazuje mediáciu či urovanie v sporoch týkajúcich sa násilia páchaného na ženách.

Mediácia je vnútroštátnou legislatívou definovaná ako mimosúdna činnosť, pri ktorej osoby zúčastnené na mediácii pomocou mediátora riešia spor, ktorý vznikol z ich zmluvného vzťahu alebo iného právneho vzťahu. Mediácia je u nás upravená osobitným zákonom²⁷⁸, ktorý sa vzťahuje na spory, ktoré vznikajú z občianskoprávných vzťahov, rodinnoprávných vzťahov, obchodných záväzkových vzťahov a pracovnoprávných vzťahov. Nevzťahuje sa na trestné konanie. Tento zákon výslovne neobsahuje klauzulu, ktorá by zakazovala mediáciu v prípadoch násilia páchaného na ženách.

Ani v jednom z konaní **nie je mediácia či mimosúdne ukončenie sporu povinná.**

V trestných konaniach plnia úlohy probácie a mediácie uložené súdom alebo iným príslušným orgánom probační a mediační úradníci. Mediáciou je možné v trestnom konaní riešiť trestné konania vedené pre trestné činy- prečiny, u ktorých zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorých horná sadzba neprevyšuje päť rokov. Môže sa teda jednať aj o prípady týkajúce sa násilia páchaného na ženách.

V civilných sporoch ak je to možné a účelné, sa súd sa pokúša o vyriešenie sporu zmiernom, prípadne stranám odporučí, aby sa o zmier pokúsili mediáciou.²⁷⁹

²⁷⁸ Zák. č. 420/2004 Z. z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov

²⁷⁹ Ust. § 170 ods. 2 Civilného sporového poriadku

V konaní o rozvod manželstva a konaniach vo veciach starostlivosti súdu o maloletých (tzv. poručenských sporoch) súd ak je to účelné a umožňujú to okolnosti prejednávanej veci, môže účastníkov vyzvať, aby sa o zmierné riešenie pokúsili mediáciou.²⁸⁰ Taktiež, ak je to účelné, môže súd pred uskutočnením výkonu rozhodnutia (aj v prípadoch týkajúcich sa maloletých detí) uložiť účastníkom účasť u mediátora zapísaného v registri mediátorov.²⁸¹

Súčasná legislatíva nemá prakticky **žiadne mechanizmy**, ktorými v praxi zabezpečuje, **aby ženy zažívajúce násilie neboli nútené podrobovať sa mediácii či zmiernemu urovnaniu sporu napr. v konaniach o rozvod manželstva, starostlivosti o maloletých a pod.**

V tomto kontexte v súčasnej rozhodovacej praxi súdov a postupov kolíznych opatrovníkov v ostatnom období vnímame vyššiu mieru pozornosti zameranú na dosiahnutie dohody a spolupráce medzi rodičmi pri poskytovaní starostlivosti a výchove maloletých detí. Snahy zrýchliť súdne konania týkajúce sa rozvodu a úpravy práv a povinností rodičov k maloletým deťom, ako aj želanie, aby sa na starostlivosti a výchove dieťaťa podieľali obaja rodičia, sú na jednej strane pochopiteľné. Na druhej strane v prípadoch, kedy vo vzťahoch medzi rodičmi dochádza, či v minulosti dochádzalo k násiliu (najčastejšie zo strany otca maloletého dieťaťa voči matke), je uplatňovanie rôznych prístupov zameraných na dosahovanie dohody medzi rodičmi a zlepšeniu ich spolupráce nevhodné a aj neúčinné.

V násilnom vzťahu totižto ide o dlhodobý vzorec moci a kontroly, ktorú nad ženou a deťmi uplatňuje násilný muž, čo z podstaty veci vylučuje rovnocennú spoluprácu medzi rodičmi a dosiahnutie partnerskej dohody. Tieto snahy tak z našej skúsenosti vystavujú ženy a ich deti pokračujúcemu násiliu a ich druhej strane viktimizácii.

Súčasný primárny dôraz na "schopnosť" rodičov dohodnúť sa v kombinácii s praxou kolíznych opatrovníkov a súdov, pri ktorej sa **nevyužívajú v** mnohých iných krajinách využívané **poznatky a metodiky na identifikáciu toho, či v konkrétnom prípade dochádza alebo dochádzalo k partnerskému násiliu** má často za následok, že výsledná úprava práv a povinností k maloletému dieťaťu **vedie k stupňovaniu násilného správania a posilňovaniu moci a kontroly násilného muž nad životom ženy a detí.**

Ženy sú v takýchto prípadoch označované za nespolupracujúceho rodiča, ktorý sa nechce dohodnúť. **Pri rozhodovaní o úprave práv a povinnosti k maloletému dieťaťu**, je nevyhnutné, aby kolízny opatrovník ako aj súd dôsledne skúmali a **brali do úvahy násilné správanie sa rodiča** voči druhému rodičovi a používali poznatky a metodiky na identifikáciu týchto prípadov.

Zároveň je nevyhnutné, aby **výchovné opatrenia zamerané na zlepšenie komunikácie medzi rodičmi, mediácia a iné podobné metódy či zmierné riešenia sporov** boli v prípadoch podozrenia z partnerského násillia jedného rodiča voči druhému rodičovi **automaticky vylúčené.**

²⁸⁰ Ust. 96 ods. 2 a § 118 Civilného mimosporového poriadku

²⁸¹ Ust. 382 Civilného mimosporového poriadku

Odporúčania

- **Prijat' právnu úpravu či postupy, ktoré budú ukladať povinnosť pri mediácii či zmiernom, mimosúdnom urovaní sporu prihliadať na násilné správanie alebo jeho hrozbu**
- **Automaticky vylúčiť rôzne výchovné opatrenia na zlepšenie komunikácie medzi rodičmi, mediáciu a iné podobné metódy, či zmierne riešenie sporov v prípadoch podozrenia z partnerského násillia jedného rodiča voči druhému rodičovi**

Aké prostriedky nápravy majú dostupné ženy zažívajúce násillie?

V záujme dosiahnutia účinného prístupu k spravodlivosti je štát **povinný zabezpečiť, aby mali ženy zažívajúce násillie a ich deti prístup k primeraným prostriedkom nápravy za násillie**, ktoré na nich bolo páchané, a to voči samotnému páchatelovi násillia ako aj voči štátu. Štát je preto za určitých okolností ženám a ich deťom za násillie poskytovať primerané finančné odškodnenie.

Legislatívny rámec

V prípadoch násillia páchaného na ženách **nemajú ženy dostupné špecifické civilné prostriedky nápravy vo vzťahu k páchatelom**. Ženy sa môžu na základe všeobecnej právnej úpravy **domáhať náhrady škody na zdraví**, či **zásahu do práva na ochranu ich osobnosti** podľa príslušných ustanovení Občianskeho zákonníka.²⁸² Aj v prípadoch, ak si poškodené ženy uplatnia náhradu škody voči páchatelovi v trestnom konaní, tak ich obvykle súdy odkazujú na civilné sporové konanie.

Vo vzťahu k zodpovedným štátnym inštitúciám, v prípadoch ak porušili svoju pozitívnu povinnosť prijímať preventívne a ochranné opatrenia v rámci ich právomoci **sa ženy môžu domáhať nápravy na základe osobitného zákona**.²⁸³ Z tejto právnej úpravy vyplýva, že štát zodpovedá za škodu, ktorá bola spôsobená orgánmi verejnej moci pri výkone verejnej moci:

- a) nezákonným rozhodnutím,
- b) nezákonným zatknutím, zadržaním alebo iným pozbavením osobnej slobody, c) rozhodnutím o treste, o ochrannom opatrení alebo rozhodnutím o väzbe, alebo d) nesprávnym úradným postupom.²⁸⁴

Ženy môžu žiadať odškodnenie za násillie, ktoré na nich bolo páchané od zodpovedných štátnych inštitúcií. Môžu tak urobiť na základe zákona o obetiach trestných činov. Nárok na odškodnenie ženy ako obeť násillného trestného činu podľa tohto zákona vzniká, najmä v prípadoch ak v trestnom konaní nadobudol právoplatnosť rozsudok alebo trestný rozkaz, ktorým sa páchatel uznáva vinným zo spáchania trestného činu, ktorým bola obeť násillného trestného činu spôsobená ujma na zdraví, alebo rozsudok, ktorým bol obžalovaný spod obžaloby oslobodený, pretože nie je trestne zodpovedný pre nedostatok veku alebo nepričetnosť a ujma na zdraví nebola obeť násillného trestného činu plne uhradená inak.²⁸⁵

²⁸² Napr. ust. § 13 ods. 2, § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka

²⁸³ Zák. č. 503/2004 o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

²⁸⁴ Ust. § 3 cit. Zákona

²⁸⁵ Ust. § 11 zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Administratívne dáta

Zaujímalo nás, ako je existujúca **legislatíva súvisiaca s prostriedkami nápravy**, ktoré si ženy zažívajúce násilie zo strany bývalého alebo súčasného manžela alebo partnera môžu uplatniť vo vzťahu k páchatelom a s odškodnením, ktoré si môžu ženy uplatniť podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov vo vzťahu k MS SR, **aplikovaná v rozhodovacej praxi súdov**.

Ministerstvu spravodlivosti SR sme adresovali žiadosť o poskytnutie informácií²⁸⁶, ktorou sme sa pýtali na **počty súdnych konaní** v štruktúre podľa civilných a trestných konaní:

- v ktorých si **ženy zažívajúce násilie** zo strany manžela alebo partnera **uplatnili nápravu vo vzťahu k páchatelom**,
- v ktorých im **bola náprava vo vzťahu k páchatelom priznaná**,
- **dĺžky lehôt**, ktoré boli **páchatelom uložené na vyplatenie odškodnenia**,
- v ktorých si **ženy zažívajúce násilie** zo strany manžela alebo partnera **uplatnili odškodnenie zo strany MS SR** podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov,
- v ktorých im **bolo poskytnuté odškodnenie zo strany MS SR** podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov,
- ako **dlho trvalo, MS SR kým im vyplatilo odškodnenie** podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov,
- aká bola **výška odškodnenia poskytnutá ženám zo strany MS SR** podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov.

V odpovedi na našu žiadosť Ministerstvo spravodlivosti SR uviedlo, že „disponuje na účely rezortných analýz štatistickými údajmi vzťahujúcimi sa k **právoplatne skončeným trestným konaniam**, v ktorých **páchatelom bol muž, poškodenou osobou žena a vzťah poškodeného/obete k obžalovanému bol manžel/manželka, bývalý manžel/manželka, druh/družka a bývalý druh/družka**. V týchto štatistikách sú informácie **o náhrade škody a forme násilia v konaní**.“²⁸⁷

V **civilných konaniach**, „**obdobný štatistický výber** ako v prípade trestných konaní **nie je možné uskutočniť**, pretože sa **v rezortnej štatistike k civilným konaniam nenachádzajú údaje**, ktoré by bolo možné využiť pre vyhľadanie a sprístupnenie požadovaných informácií.“²⁸⁸

„Ministerstvo rovnako neviduje, a teda **nemá k dispozícii, informácie o dĺžke lehôt** v civilných a trestných konaniach, ktoré boli **páchatelom uložené na vyplatenie odškodnenia**. Takýto štatistický údaj sa **v rezortnej štatistike nenachádza**.“²⁸⁹

Ku konaniam vedených Ministerstvom spravodlivosti SR podľa zákona č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov, ministerstvo uviedlo, že „s výnimkou údajov o počte všetkých žiadostí, počte všetkých vyplatených odškodnení, celkovej sume vyplateného odškodnenia v príslušnom roku a sumách vyplateného

²⁸⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č.01/2022 zo dňa 31.3.2023 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

²⁸⁷ Rozhodnutie o čiastočnom nesprístupnení informácií Ev.č.161/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

²⁸⁸ Rozhodnutie o čiastočnom nesprístupnení informácií Ev.č.161/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

²⁸⁹ Rozhodnutie o čiastočnom nesprístupnení informácií Ev.č.161/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

odškodnenia v jednotlivých prípadoch, **nedisponuje**²⁹⁰ **štatistickými údajmi v štruktúre, ktorá by umožňovala poskytnúť informácie, ktoré sme v našej žiadosti požadovali.**

V nasledujúcej tabuľke uvádzame informácie²⁹¹ o **počte trestných konaní**, v ktorých si **ženy zažívajúce násilie** zo strany manžela alebo partnera **uplatnili nápravu vo vzťahu k páchatelom v rokoch 2019, 2020, 2021** a informácie, či im bola táto náprava priznaná.

Trestné konania, v ktorých si ženy zažívajúce násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera uplatnili nápravu vo vzťahu k páchatelom

Náhrada škody	Počet trestných konaní		
	2019	2020	2021
uplatnená	1290	1200	1209
priznaná	41	70	51
odkázaná	43	48	35
v časti priznaná a v časti odkázaná	14	4	7
žiadna z uvedených	1192	1078	878
neuvedené	0	0	238

Napriek tomu, že ženy zažívajúce násilie majú možnosť v trestných konaniach uplatniť si nápravu vo vzťahu k páchatelom, z celkového počtu trestných konaní, v ktorých si ju uplatnili, im **bola priznaná v roku 2019 v 3%, v roku 2020 v 6% a v roku 2021 v 4% trestných konaní**. Z uvedeného vyplýva, že **veľmi malé percento žien zažívajúcich násilie má v rámci trestných konaní zabezpečený prístup k odškodneniu za násilie, ktoré zažívajú** zo strany súčasných alebo bývalých partnerov.

Zhrnutie

Nasledujúca tabuľka poskytuje prehľad o dostupných prostriedkoch nápravy pre ženy zažívajúce násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera podľa súčasnej legislatívy SR.

Prostriedky nápravy pre ženy zažívajúce násilie zo strany manžela alebo partnera – legislatívny rámec

	Od páchatela	Od štátu
Všeobecné prostriedky nápravy v civilných konaniach	áno	-
Špecifické prostriedky nápravy v civilných konaniach	nie	-
Prostriedky nápravy v trestných konaniach	áno	áno

Informácie o tom, aké štatistické údaje o dostupných prostriedkoch nápravy pre ženy zažívajúce násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera Ministerstvo spravodlivosti SR eviduje a vie vyhodnocovať sú spracované v tabuľke nižšie.

²⁹⁰ Rozhodnutie o čiastočnom nesprístupnení informácií Ev.č.161/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

²⁹¹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií Sp.zn. 161/2022-142-I zo dňa 12.4.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

Prostriedky nápravy pre ženy zažívajúce násilie zo strany manžela alebo partnera – administratívne dáta

Premenné umožňujúce identifikovať ženy zažívajúce násilie	Trestné konania	Civilné konania	Zákon č.274/2017 Z.z.
Poškodená - žena	Áno	Nie	Nie
Páchateľ - muž	Áno	Nie	Nie
Vzťah páchatela k poškodenej – manžel/druh	Áno	Nie	Nie
Štatistické údaje	Trestné konania	Civilné konania	Zákon č.274/2017 Z.z.
Náprava od páchatela	Áno	Nie	-
Odškodnenie od štátu	-	-	Nie
Dĺžka lehoty na vyplatenia	-	-	Nie
Výška odškodnenia	-	-	Nie

Odporúčania

- **Zabezpečiť, aby ženy mali účinný prístup k finančnému odškodneniu za násilie, ktoré na nich bolo páchané.**
- **Prijať v tomto smere špecifickú právnu úpravu týkajúci sa výslovne prípadov násilia páchaného na ženách.**
- **Zaviest' do evidenčných systémov kategórie, na základe ktorých bude možné spracovať štatistické údaje k prostriedkom nápravy, ktoré si ženy zažívajúce násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera uplatnili nápravu vo vzťahu k páchatelom v civilných konaniach, vrátane toho, či im bola priznaná, lehoty na vyplatenie a výšky priznaného odškodnenia.**
- **Zaviest' do evidenčných systémov k Zákonu č. 274/2017 Z.z. kategórie, na základe ktorých bude možné spracovať štatistické údaje o odškodnení, ktoré si ženy zažívajúce násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera uplatnili, vrátane toho, či im bolo priznané, lehoty na vyplatenie a výšky priznaného odškodnenia podľa jednotlivých trestných činov.**

Trestné konania

Jedným z typov konaní, prostredníctvom ktorého štát poskytuje ženám ochranu a vyvodzuje voči páchatelom násilia zodpovednosť je trestné konanie. Štát má v zmysle medzinárodných záväzkov povinnosť viesť v prípadoch násilia páchaného na ženách a ich deťom účinné vyšetovanie. Administratívne údaje štátnych inštitúcií, ako polícia, sudy, prokuratúra nám ukazujú ako dokážu tieto inštitúcie reagovať na potreby žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie a ich detí. Preto je potrebné monitorovať aplikáciu legislatívy v praxi a zbierať v tomto smere relevantné dáta.

Vyhodnocovanie efektívnosti implementácie zákonov je dôležitým nástrojom pre monitorovanie účinnosti a kvality práce polície, prokuratúry a súdov pri zabezpečovaní účinnej ochrany ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a ich deťom, prístupu k spravodlivosti a vyvodzovaní náležitej zodpovednosti voči páchatelom násilia

Polícia, prokuratúra a sudy by preto mali zabezpečiť systematické zhromažďovanie štatistických údajov rozčlenených podľa pohlavia, podľa druhu násilia, ako aj vzťahu páchatela k obeti vo všetkých oblastiach.

Administratívne dáta

Administratívne údaje štátnych inštitúcií, ako polícia, súdy, prokuratúra nám ukazujú, ako dokážu tieto inštitúcie reagovať na potreby žien, ktoré zažili alebo zažívajú násilie v partnerských vzťahoch a ich detí. Preto je potrebné monitorovať účinnosť zákonov, ako aj to, ako sú aplikované v praxi.

Zaujímalo nás aké administratívne údaje súvisiace s prípadmi násilia na ženách v partnerských vzťahoch polícia, prokuratúra a súdy zbierajú a vyhodnocujú. Pýtali sme sa na počet žien, ktoré oznámili násilie, v koľkých prípadoch bolo na základe podaného oznámenia začaté trestné stíhanie, v koľkých prípadoch dozorovala prokuratúra vyšetrovanie a v koľkých bola prokurátorom/prokurátorkou podaná obžaloba, v koľkých prípadoch rozhodovali súdy, koľko páchatel'ov bolo právoplatne odsúdených, aké sankcie im boli za násilie uložené a aká bola dĺžka uloženého trestu.

Podané oznámenia a začaté trestné stíhanie

Ministerstva vnútra SR sme sa pýtali²⁹² na **počty prípadov**, v ktorých bolo **násilie na ženách** zo strany súčasného alebo bývalého partnera **oznámené** samotnou ženou alebo treťou osobou a v ktorých bolo na základe podaných oznámení **začaté trestné stíhanie** podľa jednotlivých trestných činov²⁹³.

V rozhodnutí o nevyhovení žiadosti o informácie²⁹⁴ v celom rozsahu Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že „Policajný zbor v súvislosti s evidovaním informácií o trestnej činnosti **nezhromažďuje a neuchováva štatistické ukazovatele požadovaného charakteru**. Eviduje počet zistených trestných činov na území Slovenskej republiky podľa zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Vzhľadom na špecifický charakter požadovaných informácií nie je možné štatistické ukazovatele ani vytvárať, keďže nie sú obsahom položkovej skladby vstupných dát, ktoré sú podkladom pre automatizované spracovanie informácií o trestnej činnosti.“

Ministerstvo vnútra SR nezhromažďuje a nevyhodnocuje údaje o podaných oznámeniach a začatých trestných stíhaniach v prípadoch žien zažívajúcich násilie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera. V rámci štatistík kriminality eviduje počet zistených trestných činov, ktoré sú členené podľa pohlavia obete a vzťahu páchatel'a k obeti.

V odpovedi na žiadosť o informácie²⁹⁵, nám Ministerstvo vnútra SR zaslalo „Štatistiky kriminality – údaje o obetiach kriminality“ za roky 2019, 2020 a 2021²⁹⁶. Z týchto štatistík sme vybrali údaje k trestným činom, pod ktoré spadá násilie páchané na ženách zo strany partnera alebo manžela.

²⁹² Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 59/2022 zo dňa 04.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

²⁹³ Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Nebezpečné elektronické obťažovanie podľa ust. § 360b TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násilie podľa ust. § 200 TZ, Sexuálne zneužívanie podľa ust. § 201 TZ

²⁹⁴ Rozhodnutie o nevyhovení žiadosti o informácie KM-TO2-2022/003678-004 zo dňa 11.8.2022, Ministerstvo vnútra SR

²⁹⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/003668-004 zo dňa 10.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

²⁹⁶ Štatistika kriminality za roky 2019, 2020, 2021, Ministerstvo vnútra SR

Aký je percentuálny podiel zistených trestných činov v prípadoch násillia na ženách zo strany manžela alebo partnera zo všetkých prípadov násillia na ženách?

	2019	2020	2021
obete ženy	1993	1976	1773
obete Ženy - páchatel' manžel/druh	537	510	435
	26,9%	25,8%	24,5%

V sledovanom období rokov 2019, 2020 a 2021 sa percento žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch pohybovalo od 24,5-26,9% zo zistených trestných činov²⁹⁷ spáchaných na ženách a dievčatách. **Pri trestnom čine Týrania blízkej a zverenej osoby ženy tvorili 72,7-78,5% všetkých obetí.** Ženy, ktoré zažívali násillie v partnerských vzťahoch, tvorili pri trestnom čine Týrania blízkej a zverenej osoby 35-38,1 % zo všetkých ženských obetí.

V tabuľke nižšie uvádzame počet zistených trestných činov, v ktorých obeťou bola žena a vzťah páchatela k obeti bol manžel alebo druh.

Aký je počet zistených trestných činov v prípadoch žien zažívajúcich násillie zo strany manžela alebo druhu?

	2019	2020	2021
úmyselné ublíženie na zdraví (§155-156)	58	56	45
nebezpečné vyhrážanie (§360)	331	304	262
nebezpečné prenasledovanie (§360a)	11	8	9
týranie blízkej a zverenej osoby (§208)	121	128	110
znásilnenie (§199)	12	12	6
sexuálne násillie (§200)	4	2	3
Spolu	537	510	435

Celkovo bolo v prípadoch žien zažívajúcich násillie zo strany manžela alebo druhu zistených 537 trestných činov²⁹⁸ v roku 2019, 510 v roku 2020 a 435 v roku 2021. Násillie na ženách v partnerských vzťahoch bolo najčastejšie klasifikované a vyšetrované ako Nebezpečné vyhrážanie (59,61-61,64%). Trestný čin Týrania blízkej a zverenej osoby tvoril iba 22,53-25,29% zo všetkých zistených trestných činov v prípadoch násillia na ženách zo strany partnera.

V porovnaní rokov 2019 a 2021 klesol počet zistených trestných činov v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch o 18,99%. Zisťovanie príčin tohto poklesu si vyžaduje ďalšie skúmanie, avšak nezanedbateľným faktom je, že v rokoch 2020-2021 pandémia Covid-19 mohla ovplyvniť správanie žien

297 Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Nebezpečné elektronické obťažovanie podľa ust. § 360b TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ, Sexuálne zneužívanie podľa ust. § 201 TZ

298 Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ

zažívajúcich násilie ako aj dostupnosť ochrany zo strany polície a účinnosť jej intervencií. Špecifické podporné služby práve naopak zaznamenali v týchto rokoch výrazný nárast volaní žien zažívajúcich násilie zo strany partnera.

Celkovo je však počet prípadov vo vzťahu k reálnej prevalencii násilia na ženách v partnerských vzťahoch veľmi nízky a vypovedá o neefektívnosti policajného systému v odkrývaní prípadov násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch.

Nakoľko efektívne je prípravné vyšetrowanie polície v týchto prípadoch nie je možné vyhodnocovať, keďže Policajný zbor nezhrmažďuje a neuchováva štatistické ukazovatele o počte prípadov, v ktorých bolo násilie na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera oznámené a v ktorých bolo na základe podaného oznámenia začaté trestné stíhanie.

Ministerstvo vnútra SR eviduje v štatistikách kriminality aj počet a percento objasnených trestných činov. Objasnenosť trestných činov však nespracúva podľa vzťahu páchatel'a a obeť, preto nie je možné vyhodnotiť mieru objasnenosti trestných činov v prípadoch žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch. Eviduje ju však podľa pohlavia obeť trestného činu. Objasnenosť trestných činov spáchaných na ženách a dievčatách²⁹⁹ uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Aké je percento objasnených trestných činov spáchaných na ženách a dievčatách?

	2019	2020	2021
úmyselné ublíženie na zdraví (§155-156)	78,15%	74,32%	74,43%
nebezpečné vyhrážanie (§ 360)	90,28%	91,57%	90,50%
nebezpečné prenasledovanie (§ 360a)	75,30%	71,74%	72,41%
týranie blízkej a zverenej osoby (§ 208)	59,43%	52,75%	57,96%
znásilnenie (§ 199)	61,05%	61,96%	65,59%
sexuálne násilie (§ 200)	70,59%	69,05%	67,31%

Miera objasnených trestných činov spáchaných na ženách a dievčatách sa v rokoch 2019-2021 pohybovala od 52,75% do 91,57%. Najvyššia miera objasnenosti bola pri trestnom čine Nebezpečné vyhrážanie (90,28-91,57%) a najnižšia pri trestnom čine Týrania blízkej a zverenej osoby (52,75-59,43%).

Podaná obžaloba a dozorovanie vyšetrowania

Generálnej prokuratúry SR sme sa pýtali³⁰⁰, na **počty konaní** podľa jednotlivých trestných činov³⁰¹ vedených v prípadoch násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela, v ktorých **dozorovala prokuratúra vyšetrowanie** a v ktorých bola prokurátorom/prokuratorkou **podaná obžaloba**.

V rozhodnutí o nevyhovení žiadosti o sprístupnenie informácií Generálna prokuratúra SR uviedla, že požadované informácie „ **nemá k dispozícii ako existujúcu informáciu**, ktorá by bola v stave, v akom sa nachádza, spôsobilá na okamžité poskytnutie žiadateľke. Poskytnutie požadovaných informácií by si vyžadovalo vytváranie nových

²⁹⁹ Štatistika kriminality za roky 2019, 2020, 2021, Ministerstvo vnútra SR

³⁰⁰ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 37/2022 zo dňa 17.06.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

³⁰¹ Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Nebezpečné elektronické obťažovanie podľa ust. § 360b TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násilie podľa ust. § 200 TZ, Sexuálne zneužívanie podľa ust. § 201 TZ

informácií z neexistujúcich informácií, t.j. vyžadovalo by si vytvorenie súborov z príslušných informačných systémov prokuratúry, ktoré však bez bližšej špecifikácie a konkretizácie ani nie je možné vytvoriť.³⁰²

Generálna prokuratúra SR nemá k dispozícii informácie o počtoch konaní vedených v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela, v ktorých dozorovala prokuratúra vyšetrowanie a v ktorých bola prokurátorom/prokurátorkou podaná obžaloba. Na základe uvedeného, nie je možné povedať akým spôsobom vyhodnocuje Generálna prokuratúra SR efektivitu práce prokurátorov/prokurátoriek pri ochrane žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch a vyvodzovaní zodpovednosti voči páchatelom takéhoto násillia.

Rozhodovanie súdov

V prípade súdov v trestných konaniach nás zaujímalo aké údaje v súvislosti s násillím na ženách v partnerských vzťahoch **Ministerstvo spravodlivosti SR** zbiera a vyhodnocuje, v koľkých prípadoch súdy rozhodovali, koľko páchatelov bolo právoplatne odsúdených, aké sankcie im boli za násillie uložené a aká bola priemerná dĺžka trestu.

Pýtali³⁰³ sme sa na **počty prípadov násillia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela či partnera, v ktorých rozhodovali súdy v trestných konaniach.**

V nasledujúcej tabuľke uvádzame počet prípadov podľa jednotlivých trestných činov spracovaných na základe informácií³⁰⁴, ktoré nám Ministerstvo spravodlivosti SR poskytlo.

V koľkých prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela rozhodovali súdy v trestných konaniach?

	2019	2020	2021
Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ	96	72	61
Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ	297	256	221
Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. 360a TZ	17	12	5
Nebezpečné elektronické obťažovanie podľa § 360 b TZ	0	0	0
Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ	29	49	41
Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ	6	1	6
Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ	3	1	2
Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ	0	0	0
Spolu	448	391	336

Súdy v trestných konaniach v prípadoch žien zažívajúcich násillie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera³⁰⁵ rozhodovali v roku 2019 v 448 prípadoch, v roku 2020 v 391 prípadoch a v roku 2021 v 336 prípadoch. Najviac zastúpeným trestným činom zo všetkých prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch, o ktorých rozhodovali súdy v rokoch 2019-2021, bolo

³⁰² Rozhodnutie o nevyhovení žiadosti o sprístupnenie informácií IV/1 SPPr 442/22/1000-2 zo dňa 23.6.2022, Generálna prokuratúra SR

³⁰³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 55/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³⁰⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁰⁵ Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ

Nebezpečné vyhrážanie (65,47-66,29%). Trestný čin Týrania blízkej a zverenej osoby tvoril iba 18,15-21,43% zo všetkých prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch, o ktorých rozhodovali súdy.

V porovnaní rokov 2019 a 2021 klesol počet prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch, v ktorých rozhodovali súdy v trestných konaniach o 25%. Kým v roku 2019 bol celkový počet prípadov 448, v roku 2021 ich bolo 336.

Počet prípadov násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch významne klesol v systéme súdnictva v trestných konaniach v porovnaní so zistenými trestnými činmi, ktoré vyšetrovala polícia. V roku 2019 o 16,57%, v roku 2020 o 23,33% a v roku 2021 o 22,76%. Ešte výraznejšia je redukcia pri trestnom čine Týrania blízkej a zverenej osoby. Kým v roku 2019 išlo o 20,66% prípadov, v roku 2021 to bolo 44,55% prípadov. Pri trestnom čine znásilnenia, počet prípadov žien, ktoré boli znásilnené manželom alebo druhom klesol v roku 2019 o 50% a v roku 2020 o 91,67%. Príčiny tejto redukcie môžu byť rôznorodé, od preklasifikovania trestného činu až po zastavenia trestného stíhania políciou alebo prokuratúrou.

Odsúdení páchatelia

Zaujímali nás aj **počet právoplatne odsúdených páchatel'ov v prípadoch násilia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela či partnera.**³⁰⁶ Ministerstvo spravodlivosti SR nám v odpovedi na žiadosť poskytlo informácie uvedené v nasledujúcej tabuľke³⁰⁷.

Koľko páchatel'ov v prípadoch násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela bolo právoplatne odsúdených?

	2019	2020	2021
Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ	78	63	50
Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ	277	241	207
Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. 360a TZ	13	9	5
Nebezpečné elektronické obťažovanie podľa § 360 b TZ	0	0	0
Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155- 156 TZ	28	44	38
Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ	4	1	4
Sexuálne násilie podľa ust. § 200 TZ	3	1	2
Sexuálne zneužívanie podľa § 201 TZ	0	0	0
Spolu	403	359	306

Právoplatne odsúdených za trestné činy násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera³⁰⁸ bolo 403 páchatel'ov v roku 2019, 359 páchatel'ov v roku 2020 a 306 páchatel'ov v roku 2021. Zo všetkých prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch, o ktorých rozhodovali súdy v trestných konaniach v rokoch 2019-2021 bolo právoplatne odsúdených 89,96-91,82% páchatel'ov. Najviac páchatel'ov bolo právoplatne odsúdených za trestný čin Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ.

³⁰⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 55/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁰⁷ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁰⁸ Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. § 360a TZ, Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ, Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ, Sexuálne násilie podľa ust. § 200 TZ

Sankcie prijaté voči odsúdeným páchatelom

Okrem prípadov násilia na ženách, o ktorých rozhodovali sudy a počtu právoplatne odsúdených páchatelov nás zaujímalo, či eviduje a vyhodnocuje Ministerstvo spravodlivosti SR aj údaje **o sankciách, ktoré boli prijaté voči odsúdeným páchatelom pri trestných činoch, pod ktoré spadá násilie na ženách zo strany manžela alebo partnera** a zároveň **v koľkých prípadoch boli prijaté sankcie voči páchatelom násilia podmiennečne odložené**.³⁰⁹

Ministerstvo spravodlivosti SR vedie štatistické údaje o sankciách prijatých voči páchatelom v štruktúre podľa uložených druhoch trestov a uložených ochranných opatrení. Informácia, že došlo k podmiennečnému odloženiu trestu sa nachádza pri uložených druhoch trestov.³¹⁰

Pri typoch sankcií, ktoré boli páchatelom uložené, sme sa pýtali aj na **uloženie povinnosti zúčastniť sa programu pre páchatelov násilia a zákaz priblíženia sa k poškodenej**. K týmto typom sankcií Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií uviedlo, že **tieto údaje neeviduje**.³¹¹

V nasledujúcej tabuľke uvádzame informácie k trestom a ochranným opatreniam, ktoré boli uložené páchatelom za roky 2019, 2020 a 2021 pri trestných činoch Týranie blízkej a zverenej osoby, Nebezpečné vyhrážanie, Nebezpečné prenasledovanie a Ublíženie na zdraví, ktoré nám poskytlo Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií.³¹²

Uvedte počet sankcií prijatých voči odsúdeným páchatelom v prípadoch násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela podľa jednotlivých trestných činov?

	Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ			Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ			Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. 360a TZ			Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155- 56 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Počet odsúdených páchatelov	78	63	50	277	241	207	13	9	5	28	44	38
Uložené druhy trestov												
NEPO trest	32	30	21	79	73	63	5	2	2	7	6	5
PO trest bez ulož. primer. obmedz. a povin.	1	5	1	99	85	61	1	2	-	7	13	18
PO trest s ulož. primer. obmedz.a povin.	11	7	7	44	37	25	3	2	2	1	5	4
PO trest s probačným dohľadom	41	26	27	53	56	58	3	1	-	2	11	12
domáce väzenie (TDV)	-	-	1	-	1	2	-	-	-	-	-	-
povinná práca (TPP)	-	-	-	2	2	1	-	1	-	-	1	-
peňažný trest (PT)	-	-	-	14	5	9	1	2	-	9	8	2
ZČ vedenia motor. vozidiel	-	2	-	1	2	1	-	-	-	2	-	-
ZČ iný	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
vyhostenie	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
podmiennečne upustenie od potrestania na základe dohody podľa § 334 Tr. por.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
prepadnutie veci	3	-	-	21	21	20	-	-	-	1	4	3
Ochranné opatrenia												

³⁰⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 55/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³¹⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³¹¹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³¹² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

nebolo uložené ochranné opatrenie	42	27	25	195	156	123	12	9	3	23	38	27
ochranný dohľad	-	1	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-
ochr. liečenie PAL ambulantné	20	15	15	35	52	48	1	-	2	4	6	7
ochr. liečenie PAL ústavné	14	14	7	33	23	24	-	-	-	-	-	4
ochr. liečenie psychiatrické ambulantné	1	3	2	6	7	8	-	-	-	1	1	-
ochr. liečenie psychiatrické ústavné	2	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-	-
iné ambulantné	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zhabanie vecí	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
protitoxikomanické ambul.	1	2	-	5	4	1	-	-	-	-	-	-
protitoxikomanické ústavné	-	-	-	2	1	2	-	-	-	-	-	-

Informácie k trestom a ochranným opatreniam, ktoré boli uložené páchateľom za roky 2019, 2020 a 2021 pri trestných činoch Znásilnenie a Sexuálne násilie, ktoré nám poskytlo Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií, uvádzame v tabuľke nižšie.³¹³

Uvedte počet sankcií prijatých voči odsúdeným páchateľom v prípadoch násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela podľa jednotlivých trestných činov?

	Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ			Sexuálne násilie podľa ust. § 200 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Počet odsúdených páchateľov	4	1	4	3	1	2
Uložené druhy trestov						
NEPO	2	1	2	2	1	2
PO bez ulož. primer. obmedz. a povin.	1	-	-	-	-	-
PO s ulož. primer. obmedz. a povin.	1	-	-	-	-	-
PO s probačným dohľadom	1	-	2	1	-	-
domáce väzenie (TDV)	-	-	-	-	-	-
povinná práca (TPP)	-	-	-	-	-	-
peňažný trest (PT)	-	-	-	-	-	-
ZČ vedenia motor. Vozidiel	-	-	-	-	-	-
ZČ iný	-	-	-	-	-	-
vyhostenie	-	-	-	-	-	-
podmienečné upustenie od potrestania na základe dohody podľa § 334 Tr. por.	-	-	-	-	-	-
prepadnutie vecí	1	1	-	-	1	-
Ochranné opatrenia						
nebolo uložené ochranné opatrenie	1	1	2	1	1	1
ochranný dohľad	-	-	-	-	-	-
ochr. liečenie PAL ambulantné	2	-	-	1	-	1
ochr. liečenie PAL ústavné	1	-	-	1	-	-
ochr. liečenie psychiatrické ambulantné	-	-	1	-	-	-
ochr. liečenie psychiatrické ústavné	-	-	-	-	-	-
iné ambulantné	-	-	-	-	-	-
zhabanie vecí	-	-	-	-	-	-
protitoxikomanické ambul.	-	-	1	-	-	-
protitoxikomanické ústavné	-	-	-	-	-	-

³¹³ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

Miera podmienených trestov vzhľadom na závažnosť problematiky násillia na ženách v partnerských vzťahoch je neprimerane vysoká. Pri trestných činoch týrania blízkej a zverenej osoby, nebezpečnom vyhrážaní, nebezpečnom prenasledovaní a ublížení na zdraví tvoria podmienené tresty 52-80% trestov. Pri trestných činoch znásilnenia a sexuálneho násillia tvoria podmienené tresty 33-50% trestov. Tieto čísla poukazujú na nízku efektivitu trestno-právneho systému v zabezpečení ochrany žien pred násillím zo strany manžela alebo partnera a ich detí a vo vyvodzovaní zodpovednosti voči páchatelom násillia.

Z celkového počtu 1068 právoplatne odsúdených páchatelov za roky 2019-2021 v 64,33% nebolo uložené žiadne ochranné opatrenie. Ochranný dohľad bol uložený iba 0,56% právoplatne odsúdených páchatelov. Vzhľadom na vysokú mieru podmienených trestov a poznatky o tom, že násillie v partnerských vzťahoch je dlhodobé a opakujúce sa správanie považujeme mieru využívania ochranných opatrení na zvýšenie bezpečia a ochrany žien a ich detí pred násillím za extrémne nízku.

Priemerná dĺžka trestu

V súvislosti s trestami, ktoré boli páchatelom uložené sme sa pýtali aj na priemernú dĺžku trestu. Ministerstvo spravodlivosti SR eviduje tento údaj vo svojich štatistikách samostatne pri všetkých druhoch uložených trestov.³¹⁴ Pre účely tejto analýzy sme v nasledujúcej tabuľke spracovali priemernú dĺžku trestu pri trestných činoch Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ, Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ, Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. 360a TZ a Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155- 56 TZ, podľa toho, či išlo o nepodmienený trest odňatia slobody alebo podmienený trest.

Aká bola priemerná dĺžka trestu, ktorá bola uložená páchatelom v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?

Priemerná dĺžka trestu (v mesiacoch)	Týranie blízkej a zverenej osoby podľa ust. § 208 TZ			Nebezpečné vyhrážanie podľa ust. § 360 TZ			Nebezpečné prenasledovanie podľa ust. 360a TZ			Ublíženie na zdraví podľa ust. § 155-156 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Nepodmienený trest	59	65	59	16	14	19	10	6	12	23	32	27
Podmienený trest	33	33	29	16	14	13	13	7	6	18	19	17

Priemernú dĺžku trestu pri trestných činoch Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ a Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ, ktoré nám poskytlo Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií, uvádzame v tabuľke nižšie.³¹⁵

Aká bola priemerná dĺžka trestu, ktorá bola uložená páchatelom v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?

Priemerná dĺžka trestu (v mesiacoch)	Znásilnenie podľa ust. § 199 TZ			Sexuálne násillie podľa ust. § 200 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Nepodmienený trest	102	120	42	89	120	86
Podmienený trest	36	-	30	36	-	-

³¹⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³¹⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 407/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

V prípade nepodmienečných trestov odňatia slobody bol v rokoch 2019-2021 páchatelom násilia na ženách v partnerských vzťahoch uložený trest v priemernej dĺžke 5-5,5 roka pri TČ týranie blízkej a zverenej osoby, 1-1,5 roka pri TČ nebezpečné vyhrážanie, 6-12 mesiacov pri TČ nebezpečné prenasledovanie a 2-2,5 roka pri TČ ublíženie na zdraví. Pri TČ znásilnenia a sexuálneho násilia bola priemerná dĺžka nepodmienečného trestu odňatia slobody 3,5-10 rokov.

Vraždy žien a pokusy o zabitie

Femicídy - vraždy žien v dôsledku rodovo podmieneného násilia, teda zo strany muža, sú zlyhaním systému ochrany žien pred násilím a v prípade partnerských vzťahoch sú jedným z najzávažnejších dôsledkov násilia. Preto sme sa pýtali Ministerstva vnútra SR, Generálnej prokuratúry SR a Ministerstva spravodlivosti SR, či evidujú a spracovávajú štatistické údaje súvisiace s vraždami alebo pokusmi o zabitie žien súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom. Zaujímali nás nie len počet trestných činov, ale aj to koľko z nich bolo objasnených v koľkých prípadoch mali inštitúcie vopred vedomosť o tom, že žena zažíva násilie.

Ministerstvu vnútra SR sme adresovali žiadosť o poskytnutie informácií³¹⁶, v ktorej sme sa pýtali na **počet trestných činov**³¹⁷, v ktorých súčasný alebo bývalý manžel alebo partner usmrtil, alebo sa pokúsil usmrtiť ženu, v koľkých z nich mali inštitúcie vopred vedomosť o tom, že žena zažíva násilie a koľko z nich bolo objasnených.

Ministerstvo vnútra SR nám v odpovedi na žiadosť³¹⁸ k počtu trestných činov, v ktorých došlo k usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom zaslalo „Štatistiky kriminality – údaje o obetiach kriminality“ za roky 2019, 2020 a 2021³¹⁹. V tabuľke nižšie uvádzame počet zistených trestných činov, v ktorých došlo k vražde a lebo zabitíu ženy a vzťah páchatel'a k obeti bol súčasný alebo bývalý manžel alebo druh.

Aký bol počet trestných činov, v ktorých došlo k vraždám žien súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom?

	2019	2020	2021
úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ	0	2	0
vražda podľa ust. § 145 TZ	6	8	10
zabitie podľa ust. § 147 – 148 TZ	1	2	0
Spolu	7	12	10

V rokoch 2019-2021 vraždy žien súčasným alebo bývalým manželom, či druhom tvorili 33-44% zo všetkých vrážd žien. V roku 2019 bolo podľa údajov polície spáchaných 21 trestných skutkov vrážd žien, z toho 4 manželom, 2 druhom a 1 bývalým druhom. V roku 2020 to bolo 31 žien, z toho 8 manželom, 4 druhom a 1 bývalým manželom. V roku 2021 bolo spáchaných 23 trestných činov, v ktorých boli ženy zabitie, z toho 4 manželom, 3 druhom, 1 bývalým manželom a 2 bývalým druhom. **V rokoch 2019-2021 bolo zistených 29 trestných činov, v ktorých súčasný alebo bývalý manžel alebo partner zavraždil alebo zabil ženu, z toho v prípadoch 12 išlo o manžela, v 9 o druha, v 3 o bývalého druha a v 2 o bývalého manžela.**

³¹⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 57/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³¹⁷ Pýtali sme sa na trestné činy úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ, vražda podľa ust. § 145 TZ, zabitie podľa ust. § 147 – 148 TZ

³¹⁸ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/003668-004 zo dňa 10.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

³¹⁹ Štatistika kriminality za roky 2019, 2020, 2021, Ministerstvo vnútra SR

Aký bol percentuálny podiel žien zabitých súčasným alebo bývalým manželom/druhom zo všetkých zabitých žien?

	2019	2020	2021
Vraždy žien	21	31	23
Vraždy žien spáchané manželom/druhom	7	12	10
	33,3%	38,7%	43,5%

K počtu trestných činov, kedy došlo k usmrteniu ženy, pri ktorých mali inštitúcie vedomosť, že žena zažíva násilie, počtu objasnených trestných činov a k otázkam týkajúcich sa pokusu o usmrtenie ženy, Ministerstvo vnútra SR v odpovedi na žiadosť uviedlo, že „**štatistickými ukazovateľmi požadovaného charakteru nedisponuje, keďže nie sú Policajným zborom štandardne spracovávané.**“³²⁰

Generálnej prokuratúry SR sme sa pýtali³²¹ na **počty konaní** vedených v prípadoch, v ktorých došlo k **usmrteniu ženy alebo pokusu o usmrtenie ženy** súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom a bola v nich prokurátorom/prokurátorkou **podaná obžaloba.**

V odpovedi na našu žiadosť o poskytnutie informácií, Generálna prokuratúra SR uviedla, že požadované informácie „**nemá k dispozícii** ako existujúcu informáciu, ktorá by bola v stave, v akom sa nachádza, spôsobilá na okamžité poskytnutie žiadateľke. Poskytnutie požadovaných informácií by si vyžadovalo vytváranie nových informácií z neexistujúcich informácií, t.j. vyžadovalo by si vytvorenie súborov z príslušných informačných systémov prokuratúry, ktoré však bez bližšej špecifikácie a konkretizácie ani nie je možné vytvoriť.“³²²

Ministerstvo spravodlivosti SR nám v odpovedi na našu žiadosť o poskytnutie informácií³²³, ktorou sme sa pýtali na **počet právoplatne odsúdených páchatel'ov** v prípadoch, v ktorých došlo **k usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom či partnerom** podľa jednotlivých trestných činov, poskytlo informácie uvedené v nasledujúcej tabuľke³²⁴. **Za vraždu alebo zabitie manželky alebo partnerky bolo v rokoch 2019-2021 právoplatne odsúdených 8 páchatel'ov.**

Koľko páchatel'ov v prípadoch, v ktorých došlo k usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom bolo právoplatne odsúdených?

	2019	2020	2021
úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ	-	1	3
vražda podľa ust. § 145 TZ	1	1	-
zabitie podľa ust. § 147–148 TZ	1	-	1
Spolu	2	2	4

Zaujímali nás aj **počet právoplatne odsúdených páchatel'ov** v prípadoch, v ktorých došlo **k pokusu o usmrtenie ženy súčasným alebo bývalým manželom či partnerom.** Informácie, ktoré nám poskytlo

³²⁰ Rozhodnutie o nevyhovení žiadosti o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003668-005 zo dňa 10.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

³²¹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 37/2022 zo dňa 17.06.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

³²² Rozhodnutie IV/1 Spr 442/22/1000-2 zo dňa 23.6.2022, Generálna prokuratúra SR

³²³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 53/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³²⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 405/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

Ministerstvo spravodlivosti SR uvádzame uvedené v nasledujúcej tabuľke³²⁵ **Za pokus o vraždu alebo zabitie manželky alebo partnerky boli v rokoch 2019-2021 právoplatne odsúdení 3 páchatelia.**

Koľko páchatel'ov v prípadoch, v ktorých došlo k pokusu o usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom bolo právoplatne odsúdených?

	2019	2020	2021
úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ	-	-	1
vražda podľa ust. § 145 TZ	1	-	1
zabitie podľa ust. § 147-148 TZ	-	-	-
Spolu	1	0	2

Dôležitou informáciou pre nás bolo aj to, či a ako Ministerstvo spravodlivosti SR eviduje a vyhodnocuje údaje o **sankciách**, ktoré boli **prijaté voči odsúdeným páchatel'om** pri trestných činoch, kedy došlo k usmrteniu ženy³²⁶ alebo k pokusu o usmrtenie ženy³²⁷ súčasným alebo bývalým manželom či partnerom a zároveň **v koľkých prípadoch boli** prijaté sankcie voči páchatel'om násilia **podmienečne odložené**.

Ministerstvo spravodlivosti SR vedie štatistické údaje o sankciách prijatých voči páchatel'om v štruktúre podľa uložených druhoch trestov a uložených ochranných opatrení. Rovnako eviduje informácie o tom, či išlo o nepodmienečný alebo podmienečný trest.³²⁸

Informácie k trestom a ochranným opatreniam, ktoré boli páchatel'om uložené za vraždu alebo zabitie manželky alebo partnerky, ktoré nám poskytlo Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií.³²⁹ **Všetkým 8 páchatel'om v rokoch 2019-2021 bolo za vraždu alebo zabitie manželky alebo partnerky uložený nepodmienečný trest odňatia slobody a 5 z nich aj ochranný dohľad.**

Uvedte počet sankcií prijatých voči odsúdeným páchatel'om v prípadoch, v ktorých došlo k usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom?

	úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ			vražda podľa ust. § 145 TZ			zabitie podľa ust. § 147-148 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Počet odsúdených páchatel'ov	-	1	3	1	1	-	1	-	1
Uložené druhy trestov									
NEPO	-	1	3	1	1	-	1	-	1
PO bez ulož.priemer. obmedz. a povin.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PO s ulož. priemer. obmedz.a povin.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ochranné opatrenia									
ochranný dohľad	-	1	3	1	1	-	-	-	-
protitoxikomanické ambul.	-	-	-	-	1	-	-	-	-
nebolo uložené ochranné opatrenie	-	-	-	-	-	-	1	-	1

³²⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 406/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³²⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 53/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³²⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 54/2022 zo dňa 03.08.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³²⁸ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 405/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³²⁹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 406/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

Informácie k trestom a ochranným opatreniam, ktoré boli páchatelom uložené za roky 2019, 2020 a 2021 pri vybraných trestných činoch v prípadoch, kedy došlo k pokusu o usmrtenie ženy súčasným alebo bývalým manželom či partnerom, ktoré nám poskytlo Ministerstvo spravodlivosti SR v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií, uvádzame v nasledujúcej tabuľke.³³⁰ **Pri pokuse o vraždu alebo zabitie manželky alebo partnerky bol všetkým 3 páchatelom v rokoch 2019-2021 uložený nepodmienečný trest odňatia slobody a 2 z nich aj ochranný dohľad.**

Uvedte počet sankcií prijatých voči odsúdeným páchatelom v prípadoch, v ktorých došlo k pokusu o usmrtenie ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom?

	úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ			vražda podľa ust. § 145 TZ			zabitie podľa ust. § 147-148 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Počet odsúdených páchatelov	-	-	1	1	-	1	-	-	-
Uložené druhy trestov									
NEPO	-	-	1	1	-	1	-	-	-
PO bez ulož. prím. obmedz. a povin.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PO s ulož. prím. obmedz. a povin.	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ochranné opatrenia									
ochranný dohľad	-	-	-	1	-	1	-	-	-
zhabanie vecí	-	-	-	-	-	1	-	-	-
nebolo uložené ochranné opatrenie	-	-	1	-	-	-	-	-	-

K priemernej dĺžke trestov v prípadoch kedy došlo k vražde alebo zabitiu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom, Ministerstvo spravodlivosti SR eviduje tento údaj vo svojich štatistikách samostatne pri všetkých druhoch uložených trestov.³³¹ Pre účely tejto analýzy sme v nasledujúcej tabuľke spracovali priemernú dĺžku trestu pri jednotlivých trestných činoch, podľa toho, či išlo o nepodmienečný trest odňatia slobody alebo podmienečný trest. **Priemerná dĺžka trestu v prípadoch kedy došlo k vražde alebo zabitiu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom v rokoch 2019-2021 bola 20-21 rokov za úkladnú vraždu, 17 rokov za vraždu a 9-11 rokov za zabitie.**

Aká bola priemerná dĺžka trestu, ktorá bola uložená páchatelom v prípadoch, v ktorých došlo k usmrteniu ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom?

	úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ			vražda podľa ust. § 145 TZ			zabitie podľa ust. § 147-148 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Priemerná dĺžka trestu v mesiacoch									
Nepodmienečný trest	-	240	252	204	204	-	108	-	132
Podmienečný trest	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Priemernú dĺžku trestov v prípadoch, kedy došlo k pokusu o usmrtenie ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom, uvádzame v nasledujúcej tabuľke.³³² **Priemerná dĺžka trestu v prípadoch kedy**

³³⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 405/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³³¹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 405/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³³² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Ev. č. 406/2022-142-I zo dňa 15.08.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

došlo k pokusu o vraždu alebo zabitie ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom v rokoch 2019-2021 bola 20 rokov pri pokuse o úkladnú vraždu a 8-20 rokov za pokus o vraždu.

Aká bola priemerná dĺžka trestu, ktorá bola uložená páchateľom v prípadoch, v ktorých došlo k pokusu o usmrtenie ženy súčasným alebo bývalým manželom, či partnerom?

Priemerná dĺžka trestu v mesiacoch	úkladná vražda podľa ust. § 144 TZ			vražda podľa ust. § 145 TZ			zabitie podľa ust. § 147-148 TZ		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
NEPO	-	-	240	240	-	96	-	-	-
Dĺžka NEPO v prípade PO trestu	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Zhrnutie

Informácie o tom, aké administratívne údaje súvisiace s násilím na ženách v partnerských vzťahoch polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach zbierajú a vyhodnocujú sú spracované v tabuľke nižšie.

Aké administratívne údaje súvisiace s násilím na ženách v partnerských vzťahoch polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach zbierajú a vyhodnocujú?

		Násilie na ženách v partnerských vzťahoch	Obete ženy	Vzťah páchateľa a obeť manžel/druh
MV SR	Podané oznámenia	nie	nie	nie
	Začaté trestné stíhania	nie	nie	nie
	Zistené trestné činy	áno	áno	áno
	Objasnené trestné činy	nie	áno	nie
GP SR	Dozorovanie vyšetrovania	nie	nie	nie
	Podaná obžaloba	nie	nie	nie
MS SR	Rozhodovanie súdov	áno	áno	áno
	Právoplatne odsúdení páchatelia	áno	áno	áno
	Uložené druhy trestov	áno	áno	áno
	Ochranné opatrenia	áno	áno	áno
	Dĺžka trestu	áno	áno	áno

Informácie o tom, aké administratívne údaje súvisiace s vraždami a pokusmi o zabitie žien súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach zbierajú a vyhodnocujú sú spracované v tabuľke nižšie.

Aké administratívne údaje súvisiace s vraždami a pokusmi o zabitie žien súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach zbierajú a vyhodnocujú?

		Násilie na ženách v partnerských vzťahoch	Obete ženy	Vzťah páchatel'a a obete manžel/druh
MV SR	Počet trestných činov	áno	áno	áno
	Počet trestných činov - pokusy	nie	nie	nie
	Počet trestných činov, kedy mali inštitúcie vedomosť, že žena zažíva násilie	nie	nie	nie
	Objasnené trestné činy	nie	nie	nie
GP SR	Podaná obžaloba	nie	nie	nie
MS SR	Právoplatne odsúdení páchatelia	áno	áno	áno
	Uložené tresty	áno	áno	áno
	Ochranné opatrenia	áno	áno	áno
	Dĺžka trestu	áno	áno	áno

Odporúčania

- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Ministerstva vnútra SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať počet podaných oznámení v prípadoch domáceho násillia, vrátane prípadov násillia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Ministerstva vnútra SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať počet začatých trestných stíhaní v prípadoch domáceho násillia, vrátane prípadov násillia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Ministerstva vnútra SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať počet trestných činov, pri ktorých došlo k pokusu o vraždu alebo zabitie ženy súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Ministerstva vnútra SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať, v koľkých prípadoch kedy došlo k vražde alebo zabitíu, prípadne pokusu o vraždu alebo zabitie ženy súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom, mali inštitúcie vedomosť o tom, že žena zažíva násillie.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať trestné činy v prípadoch domáceho násillia, vrátane prípadov násillia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera, v ktorých bolo dozorované vyšetrovanie.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať trestné činy v prípadoch domáceho násillia, vrátane prípadov násillia na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera, v ktorých bolo podaná obžaloba.**
- **Zaviest' do zberu štatistických údajov Generálnej prokuratúry SR ukazovatele umožňujúce sledovať a vyhodnocovať trestné činy v prípadoch kedy došlo k pokusu alebo vražde a usmrteníu ženy súčasným alebo bývalým manželom alebo partnerom, v ktorých bolo podaná obžaloba.**

Postupy a opatrenia inštitúcií

Postupy a opatrenia štátnych inštitúcií, ako polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach sú dôležitým nástrojom na zabezpečenie účinného uplatňovania zákonov v praxi pri ochrane žien zažívajúcich násilie a ich detí, predchádzania sekundárnej viktimizácií obetí a vyvodzovania zodpovednosti voči páchatelom násillia. Z dlhodober skúsenosti s poskytovaním pomoci a podpory ženám zažívajúcim násillie vieme, že prax inštitúcií v SR nie je jednotná a existujú veľké rozdiely v tom, k akej ochrane zo strany polície, prokuratúry a súdov majú ženy zažívajúce násillie a ich deti prístup.

POLÍCIA

Niektoré **postupy a povinnosti príslušníkov a príslušníčok Policajného zboru SR** v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch sú stanovené **vo všeobecných právnych predpisoch**.

Zákon o obetiach trestných činov³³³ špecificky v tomto kontexte upravuje najmä **postupy a povinnosti polície ohľadom informovania obetí a predchádzania sekundárnej viktimizácie**. Zákon o policajnom zbore okrem iného **stanovuje postupy týkajúce sa vykazania násillnej osoby z domu/bytu**.³³⁴ **Všeobecné princípy postupov v rámci trestného vyšetrovania a trestného konania** upravuje Trestný poriadok.³³⁵

V rámci Koordinačno-metodického centra pre prevenciu násillia na ženách vydal Inštitút pre výskum práce a rodiny viacero publikácií cielených na príslušníkov a príslušníčky PZ SR, no ich používania nie je nijako záväzné.³³⁶

Ministerstva vnútra SR sme sa pýtali na **interné postupy a opatrenia v trestných konaniach**, podľa ktorých **postupuje polícia pri vyšetrovaní prípadov násillia páchaného na ženách** zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela.³³⁷

V odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácií Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky uviedlo, že Policajný zbor Slovenskej republiky má interné postupy alebo opatrenia, podľa ktorých postupuje pri vyšetrovaní prípadov násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela.³³⁸ K špecifikácii o aké postupy a opatrenia konkrétne ide, Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že vyšetrovatelia a poverení príslušníci Policajného zboru pri vyšetrovaní, resp. skrátenom vyšetrovaní postupujú podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorými sú Trestný zákon³³⁹ a Trestný poriadok³⁴⁰.

V súvislosti s problematikou násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch má Policajný zbor SR „spracovanú **Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia**, ktorá má však len odporúčací

³³³ Zák. č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a

³³⁴ Ust. § 27a zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

³³⁵ Zák. č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

³³⁶ Základný odhad nebezpečenstva príručka pre policajtov a policajtky prvého kontaktu, 2017: dostupné online na : https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/PRIRUCKA_Zakladny-odhad-nebezpecenstva_policia.pdf ; Odhad nebezpečenstva násillia na ženách, 2017, dostupné online na <https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/Odhad-nebezpecenstva-nasilie-na-zenach.pdf> ;

Metodická pomôcka pre kontakt s obeťami trestných činov, 2019, dostupné online : https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/Prirucka_Metodicka-pomocka-pre-kontakt-s-obetami-Tc.pdf ;Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, 2019, dostupné online na https://www.zastavmenasilie.gov.sk/resources/data/21_METODIKA_Odhad-rizika_policia_revizia-2019.pdf

+ online vzdelávanie pre orgány činné v trestnom konaní: <https://www.gender.gov.sk/jp-courses/metodika-pre-ockt-pri-praci-s-obetami-domaceho-nasilia/?tab=tab-curriculum>

³³⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č.12/2022 zo dňa 31.3.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³³⁸ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

³³⁹ Zákon č.300/2005 Z.z. Trestný zákon

³⁴⁰ Zákon č.301/2005 Z.z. Trestný poriadok

charakter a slúži ako metodická pomôcka pre policajtov prvého kontaktu, ako aj pre vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru SR pri riešení prípadov domáceho násillia, kam možno subsumovať aj prípady žien zažívajúcich násillie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera³⁴¹.

K otázke **akým spôsobom sú tieto postupy a opatrenia vyhodnocované**, Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že „Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru (ďalej len „OKP P PZ“) vykonáva vo vzťahu k postupu policajtov ako orgánov činných v trestnom konaní metodickú činnosť, v rámci ktorej sa zameriava aj na vyhodnocovanie postupu policajtov z hľadiska metodiky vyšetrovania jednotlivých druhov trestnej činnosti. **Metodická činnosť OKP P PZ má len odporúčací charakter a vykonáva sa podľa potreby.** OKP P PZ v rámci metodickej činnosti nie je oprávnené preskúmať a vyhodnocovať zákonnosť postupu policajtov ako orgánov činných v trestnom konaní podľa Trestného poriadku, nakoľko ide o kompetenciu, ktorú Trestný poriadok výlučne zveril prokurátorovi.³⁴²

K otázke **ako často sú existujúce postupy a opatrenia aktualizované**, Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že „**Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia**“ je **priebežne aktualizovaná** na základe legislatívnych zmien a aplikačnej praxe. Vydaná bola v roku 2006, odvtedy bola dvakrát aktualizovaná, v roku 2015 a v roku 2017.³⁴³

Ministerstvo vnútra SR nám ako prílohu odpovede na žiadosť o sprístupnenie informácií³⁴⁴ zaslalo **Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia** (ďalej Metodika), aktualizovanú verziu z roku 2017. Metodika popisuje cieľ, pojmy, formy a cyklus násillia, konkrétne postupy v rámci prijatia oznámenia, preverovania skutku na mieste, objasňovania priestupku, vyšetrovania trestného činu, možnosti zamedzenia ďalšiemu páchaniu domáceho násillia. Metodika tiež popisuje spoluprácu s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, so záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným, a tiež poskytuje kontakty na pomoc poškodeným.

Vo svojej odpovedi na žiadosť uviedlo, že prípady násillia páchaného na ženách je možné subsumovať pod prípady domáceho násillia. V celej metodike **nie je ani raz spomenuté násillie na ženách**, napriek tomu, že v čl. 17 Smernice európskeho parlamentu a rady 2012/29/eú sa uvádza „*Ženské obeť rodovo motivovaného násillia a ich deti si často vyžadujú osobitnú podporu a ochranu z dôvodu vysokého rizika druhotnej a opakovanej viktimizácie, zavražďovania a pomsty súvisiacich s takýmto násillím.*“³⁴⁵ a v čl. 18 je uvedené „*Ženy sú týmto druhom násillia postihnuté nepomerne viac, pričom situácia môže byť ešte vážnejšia, ak je žena od páchatela závislá ekonomicky, spoločensky alebo v súvislosti so svojím právom na pobyt.*“³⁴⁶ Je zarámčovaná do kontextu domáceho násillia, vrátane definície „domáceho násillia“ prebratej z Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácomu násilliu a boji proti nemu³⁴⁷, ktorého súčasťou je aj podľa čl. 3 písm. a) definícia pojmu „násillie na ženách“. V metodike **chýbajú údaje o výskyte násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia v SR**. Takéto zarámčovanie opomína fakt, že ženy zažívajú násillie nepomerne viac, ako aj špecifiká násillia smerovaného k ženám zo strany súčasných alebo bývalých manželov alebo partnerov.

³⁴¹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

³⁴² Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

³⁴³ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

³⁴⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnení informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

³⁴⁵ Smernica európskeho parlamentu a rady 2012/29/eú, čl. 17

³⁴⁶ Smernica európskeho parlamentu a rady 2012/29/eú, čl. 18

³⁴⁷ Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácomu násilliu a boji proti nemu, Istanbul 2010

Metodika je **nekonzistentná aj v používaní jednoznačného pomenovania násillia ako násillia a nie ako konfliktu, výtržnosti, roztržky, hádky alebo „domáce nezhody“**. Zamieňanie násillia za hádku, konflikt, nezhody prispieva k jeho zľahčovaniu a poukazuje aj na skutočnosť, že absentujú postupy na identifikáciu násillia a jeho odlišenie od hádky alebo konfliktu. Hádky, konflikt alebo nezhody sú bežnou súčasťou našich životom a väčšinou nenapíňajú skutkovú podstatu trestného činu.

V teoretických častiach k domácemu násilliu **nie sú uvedené žiadne zdroje**, preto nie je jasné odkiaľ sú uvedené informácie čerpané. V metodike je časť, ktorá pojednáva o tom, že „*nie je vylúčené, že k oznámeniu domáceho násillia vedú oznamovateľa zistné dôvody, akými sú krivé obvinenie z pomsty, zverenie detí do výchovy, zrušenie užívacieho práva k bytu alebo domu manžela alebo príbuzného ...*“³⁴⁸ a „*v prvých štádiách vyšetrovania policajti veľmi ťažko dokážu rozpoznať či ide o účelové oznámenie*“³⁴⁹. V súvislosti s krivým obvinením je v Metodike ďalej uvedené, že napriek tomu „*je neprípustné oznamovateľa od jeho zámeru odhovárať alebo zľahčovať konanie osoby označenej za páchatela*“, bez podloženia týchto tvrdení štatistickými údajmi, takéto tvrdenia prispievajú a podporujú šírenie mýtov o tom, že obeť si násillie účelovo vymýšľajú.

V Metodike v časti zhromažďovanie informácií je pri rozhovore s obeťou uvedené, že „*rozhovor nie je výsluchom a má slúžiť na to, aby policajti odhadli riziko ohrozenia, pričom postupuje podľa dotazníka na odhad rizika ohrozenia*“³⁵⁰. Dotazník na odhad rizika ohrozenia obeť v žiadnom prípade neslúži ako podklad na právnu kvalifikáciu skutku. **Dotazník nie je súčasťou vyšetrovacieho spisu a slúži len ako pomôcka pre policajtov prvého kontaktu**.³⁵¹ Vyhodnocovanie miery rizika ohrozenia je dôležitým nástrojom na posúdenie toho, aké opatrenia je potrebné prijať na ochranu ženy a jej detí pred násillím a predchádzaniu vražd žien a ich detí. Práve z týchto dôvodov by malo byť jeho vyplnenie pre každého policajta a policajtku povinné a mal by byť súčasťou vyšetrovacieho spisu, z dôvodu, aby aj ostatné inštitúcie prokuratúra, súdy a orgán sociálnoprávnej ochrany detí mali vedomosť o miere ohrozenia a mohli prijať účinné opatrenia na ochranu žien a ich detí.

Ministerstvo vnútra SR v odpovedi na žiadosť o informácie uviedlo, že metodika je **priebežne aktualizovaná na základe legislatívnych zmien a aplikačnej praxe**. V časti k vykázaniu zo spoločného obydľia sú v Metodike neaktualizované informácie³⁵².

V časti k spolupráci s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným, sú uvedené **nepresné a nedostatočné informácie, vôbec nie sú spomenuté Telefonická nonstop národná linka pre ženy zažívajúce násillie a špecializované poradenské centrá**.

Ministerstva vnútra SR sme sa pýtali³⁵³, či má Prezídium policajného zboru SR nejakú **metodiku alebo nástroj na rozlíšenie toho, či ide o násillie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny** pre príslušníkov a príslušníčky Policajného zboru SR. V odpovedi na žiadosť o poskytnutie informácií³⁵⁴ **Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že takúto metodiku Prezídium policajného zboru SR nemá**. Zároveň vo svojej odpovedi uviedlo, že „príslušníci Policajného zboru vyhodnocujú každý prípad individuálne a pri identifikácii každého jednotlivého prípadu postupujú v zmysle platnej legislatívy. Pri identifikácii

³⁴⁸ Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, 2017

³⁴⁹ Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, 2017

³⁵⁰ Príkaz prezidenta Policajného zboru č.PPZ-OPP1-1080-020/2016 zo dňa 19.12.2016

³⁵¹ Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia, 2017

³⁵² Koncom roku 2021 bola predĺžená lehota vykázania zo spoločného obydľia na 14 dní, v Metodike, ktorú nám zaslalo Ministerstvo vnútra SR v apríli 2022, tieto informácie neboli aktualizované.

³⁵³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č.70/2022 zo dňa 10.8.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³⁵⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003703-004 zo dňa 17.8.2022, Ministerstvo vnútra SR

obetí aplikujú orgány činné v trestnom konaní v pôsobnosti Policajného zboru aj zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov. **Rozlišovanie prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch je bezpredmetné, keďže príslušníci Policajného zboru s rovnakou starostlivosťou vyhodnocujú všetky oznámenia týkajúce sa domáceho násillia.** Relevantné je posúdenie, či domáce násillie naplňa znaky skutkovej podstaty trestného činu alebo priestupku, prípadne či sú splnené podmienky na využitie oprávnenia vykazať zo spoločného obydllia.³⁵⁵

PROKURATÚRA

Generálna prokuratúra SR uviedla³⁵⁶ k interným postupom alebo opatreniam pri zabezpečovaní prokurátorského dozoru v trestných konaniach v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, že **prokurátorský dozor sa v trestných konaniach vykonáva individuálne a popisala všeobecné postupy.** „Prokurátori postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav veci, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Dôkazy hodnotia získané zákonne spôsobom, podľa svojho vnútorného presvedčenia založeného na starostlivom uvážení všetkých okolností prípadu jednotlivo i v ich súhrne nezávisle od toho, či ich obstaral súd, orgány činné v trestnom konaní alebo niekto zo strán.“³⁵⁷

SÚDY

V praxi súdov v trestných konaniach nás zaujímali aj špecifické interné postupy a opatrenia v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera. Ministerstva spravodlivosti SR sme sa pýtali, či má takéto usmernenia vytvorené pre sudcov a sudkyne, vyšších súdnych úradníkov a úradníčky a probačných a mediačných pracovníkov a pracovníčky.³⁵⁸ Zaujímalo nás tiež, či je súčasťou usmernenia ako rozlíšiť prípady násillia na ženách v partnerských vzťahov od iných problémov na úrovni vzťahov alebo rodiny; ako predchádzať sekundárnej viktimizácii žien.

K interným postupom alebo opatreniam súdov v trestných konaniach v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch³⁵⁹ v odpovedi, ktorú nám zaslalo Ministerstvo spravodlivosti SR uviedlo, že **postupy súdov v trestných konaniach sú primárne upravené vo všeobecne záväzných právnych predpisoch upravujúcich konania pred nimi**³⁶⁰. Problematiku násillia na ženách v partnerských vzťahoch **parciálne upravujú** i niektoré osobité predpisy, najmä **zákon č. 274/2012 Z.z. o obetiach trestných činov**. Zároveň uviedlo, že „v rámci celoživotného vzdelávania sudcov sa kladie dôraz na ochranu obetí trestných činov, ako aj trestné činy proti rodine a mládeži³⁶¹, trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti.“³⁶² **K špecifickému usmerneniu, podľa ktorého postupujú sudcovia a sudkyne, vyšší súdny úradníci a úradníčky, probační a mediační pracovníci a pracovníčky v trestných konaniach týkajúcich sa násillia na ženách v partnerských vzťahoch**³⁶³ uviedlo, že takéto usmernenie nemá.³⁶⁴

³⁵⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003703-004 zo dňa 17.8.2022, Ministerstvo vnútra SR

³⁵⁶ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

³⁵⁷ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

³⁵⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.08/2022 zo dňa 31.3.2022 a Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.67/2022 zo dňa 10.08.2022 adresované Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁵⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.08/2022 zo dňa 31.03.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁶⁰ Trestný poriadok, Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok, Správny súdny poriadok

³⁶¹ Týranie blízkej a zverenej osoby, domáce násillie, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže

³⁶² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Sp. zn. 163/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁶³ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.02/2023 zo dňa 22.5.2023 adresované Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁶⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Sp. zn. 385/2023-142-I zo dňa 13.6.2023, Ministerstvo spravodlivosti SR

K činnosti probačných a mediačných úradníkov nám Ministerstvo spravodlivosti poskytlo informácie, že vykonáva sa na základe rozhodnutia, kde je už vyšpecifikované, či ide o násilie na ženách. **Do kontaktu s osobou domáceho násillia prichádzajú len sporadicky v prípade, ak sa využíva technické zariadenie ESMO pre chránené osoby, alebo ak páchatel má zákaz priblíženia. Metodika pre nich neexistuje**, ale probační a mediační úradníci **v prípade potreby kontaktujú subjekty, ktoré poskytujú intervencie pre tieto prípady, čiže sú kontaktovaní odborníci.**³⁶⁵

Ministerstvo spravodlivosti SR nám zaslalo plán vzdelávania Justičnej akadémie na rok 2022, ktorý obsahuje v súvislosti s trestnými konaniami napr. nasledujúce témy:

- Možnosti a limity psychodiagnostiky v kontexte posúdenia domáceho násillia
- Aktuálna judikatúra ESLP vzťahujúca sa na domáce násillie
- Domáce násillie

Poskytlo nám tiež informáciu, že v súčasnosti implementuje projekt „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“³⁶⁶, ktorého hlavným cieľom je prispieť k efektívnosti a kvalite justičného systému v oblasti ochrany osobitne zraniteľných obetí trestných činov a ochrany maloletých v rámci rodinných právnych sporov. Súčasne sa v rámci projektu pripravujú metodické materiály a príručky pre súdy, orgány činné v trestnom konaní a profesie súvisiace s trestnými a rodinnými spormi s prvkami domáceho násillia: metodika „Ochrana osobitne zraniteľných obetí v rámci trestného konania“ a metodika „Ochrana obetí domáceho násillia v rodinnoprávnych sporoch“.

Personálne zabezpečenie

Zaujímalo nás tiež, ako je personálne zabezpečené účinné uplatňovanie legislatívy v trestných konaniach políciou, prokuratúrou a súdmi.

POLÍCIA

Ministerstva vnútra SR sme sa preto pýtali, či má polícia zriadené špecializované tímy na zásahy a vyšetrovanie prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch a či má určených policajtov, policajtky, vyšetrovateľov a vyšetrovateľky, ktorí a ktoré sa špecializujú na zásahy a vyšetrovanie v týchto prípadoch.³⁶⁷

V odpovedi na žiadosť Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že „v pôsobnosti odborov kriminálnej polície okresných riaditeľstiev PZ a krajských riaditeľstiev PZ **nie sú zriadené špecializované tímy** zamerané osobitne na vyšetrovanie trestnej činnosti súvisiacej s násillím páchaným na ženách v partnerských vzťahoch“. Zároveň uviedlo, že v štruktúre Policajného zboru SR „**nie sú určení vyšetrovatelia a vyšetrovateľky pre špecializáciu vyšetrovania trestnej činnosti** súvisiacej s násillím páchaným na ženách v partnerských vzťahoch“³⁶⁸.

PROKURATÚRA

Generálnej prokuratúry SR sme sa rovnako pýtali na to, či má určených prokurátorov a prokurátorky, ktorí a ktoré sa špecializujú na dozorovanie prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch v trestných

³⁶⁵ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Sp. zn. 385/2023-142-I zo dňa 13.6.2023, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁶⁶ Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus 2014-2021

³⁶⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č.12/2022 zo dňa 31.3.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

³⁶⁸ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/002340-004 zo dňa 11.4.2022, Ministerstvo vnútra SR

konaniach.³⁶⁹ Generálna prokuratúra SR nám poskytla informácie, že „v prípade trestnej činnosti násillia páchaného na ženách má prokuratúra špecialistov, ktorý sa predmetnej agende venujú“³⁷⁰.

SÚDY

Ministerstvo spravodlivosti SR vo svojej odpovedi na otázku, či majú sudy v trestných konaniach určených sudcov a sudkyne, ktorí a ktoré sa špecializujú na prípady násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera³⁷¹ uviedlo, že eviduje zaradenie sudcov len do hlavných súdnych agend (trestná, civilná, obchodná a správna) a že „špecializácia na tak úzky okruh trestnej činnosti nie je v podmienkach SR možná z dôvodu existencie malých súdnych obvodov, t.j. súdov s malým počtom sudcov v spojení so zákonnými požiadavkami na zákonného sudcu (náhodný výber)“³⁷². **O problematike násillia na ženách opakovane vzdelávala a vzdeláva sudcov a sudkyne Justičná akadémia.**³⁷³

Zhrnutie

Polícia, prokuratúra a sudy postupujú v trestných konaniach v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera podľa všeobecne záväzných právnych predpisov³⁷⁴. Z dlhoročnej skúsenosti s poskytovaním pomoci a podpory ženám zažívajúcim násillie vieme, že prax inštitúcií v trestných konaniach v SR nie je jednotná a existujú veľké rozdiely v tom, k akej ochrane zo strany polície, prokuratúry a súdov majú ženy zažívajúce násillie a ich deti prístup. Preto sme sa zaujímali o to, či majú polícia, prokuratúra a sudy vypracované špecifické usmernenia a opatrenia, podľa ktorých postupujú v trestných konaniach, aby zabezpečili účinné uplatňovanie zákonov v praxi, ochranu žien zažívajúcich násillie a ich detí vo všetkých štádiách vyšetrovania, predchádzanie sekundárnej viktimizácií obetí a vyvodzovali náležitú zodpovednosť voči páchatelom násillia. Rovnako nás zaujímali usmernenia alebo opatrenia, ktorých cieľom je rozlíšenie toho, či ide o násillie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny.

Majú inštitúcie interné postupy a opatrenia v trestných konaniach, podľa ktorých postupujú pri vyšetrovaní prípadov násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?

	Polícia	Prokuratúra	Sudy
Interné postupy a opatrenia	Áno ³⁷⁵	Nie	Nie
Sú tieto postupy a opatrenia záväzné	Nie	-	-
Vyhodnocovanie interných postupov a opatrení	Áno ³⁷⁶	-	-
Aktualizovanie interných postupov a opatrení	Áno ³⁷⁷	-	-
Ako často sú aktualizované	Priebežne ³⁷⁸	-	-
Metodikú na rozlíšenie toho, či ide o násillie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny	Nie	Nie	Nie

³⁶⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.38/2022 zo dňa 17.6.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

³⁷⁰ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

³⁷¹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.10/2022 zo dňa 31.03.2022 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁷² Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Sp.zn. 162/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁷³ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Sp.zn. 162/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁷⁴ Zákon č.300/2005 Z.z. Trestný zákon, Zákon č.301/2005 Trestný poriadok, Zákon č. 274/2012 Z.z. o obetiach trestných činov, Civilný sporový poriadok, Civilný mimosporový poriadok, Správny súdny poriadok,

³⁷⁵ Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia

³⁷⁶ Metodická činnosť OKP P PZ má len odporúčací charakter a vykonáva sa podľa potreby.

³⁷⁷ Posledná aktualizácia 2017

³⁷⁸ Na základe legislatívnych zmien a aplikačnej praxe

POLÍCIA

Polícia je jedinou inštitúciou, ktorá má okrem všeobecne záväzných právnych predpisov, **špecifické interné usmernenia a opatrenia k postupom v trestných konaniach v prípadoch domáceho násillia**. Konkrétne ide o „**Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia**“. Metodika má **len odporúčací charakter** pre policajtov prvého kontaktu, ako aj pre vyšetrovateľov a poverených príslušníkov Policajného zboru SR a **nie je záväzná**. Služí ako metodická pomôcka pri riešení prípadov domáceho násillia, kam možno subsumovať aj prípady žien zažívajúcich násillie zo strany súčasného alebo bývalého manžela alebo partnera.

Postupy policajtov z hľadiska metodiky vyšetrovania jednotlivých druhov trestnej činnosti **vyhodnocuje Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru** v rámci metodickej činnosti, ktorá **má však len odporúčací charakter**³⁷⁹ a **vykonáva sa podľa potreby**.

Metodika je priebežne aktualizovaná na základe legislatívnych zmien a aplikačnej praxe. Vydaná bola v roku 2006, odvtedy bola dvakrát aktualizovaná, v roku 2015 a v roku 2017. Metodika popisuje cieľ, pojmy, formy a cyklus násillia, konkrétne postupy v rámci prijatia oznámenia, preverovania skutku na mieste, objasňovania priestupku, vyšetrovania trestného činu, možnosti zamedzenia ďalšiemu páchaniu domáceho násillia. Metodika tiež popisuje spoluprácu s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, so záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným, a tiež poskytuje kontakty na pomoc poškodeným.

V celej metodike **nie je ani raz spomenuté násillie na ženách**, je zarámčovaná do kontextu domáceho násillia. **Chýbajú údaje o výskyte násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia v SR**. Takéto zarámčovanie opomína fakt, že ženy zažívajú násillie nepomerne viac, ako aj špecifiká násillia smerovaného k ženám zo strany súčasných alebo bývalých manželov alebo partnerov. Metodika je **nekonzistentná aj v používaní jednoznačného pomenovania násillia ako násillia a nie ako konfliktu, výtržnosti, roztržky, hádky alebo „domáce nezhody“**. Zamieňanie násillia za hádku, konflikt, nezhody prispieva k jeho zľahčovaniu a poukazuje aj na skutočnosť, že absentujú postupy na identifikáciu násillia a jeho odlišenie od hádky alebo konfliktu. V teoretických častiach k domácemu násilliu **nie sú uvedené žiadne zdroje**, preto nie je jasné odkiaľ sú uvedené informácie čerpané. V časti k spolupráci s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným, sú uvedené **nepresné a nedostatočné informácie, vôbec nie sú spomenuté telefonická nonstop Národná linka pre ženy zažívajúce násillie a špecializované poradenské a intervenčné centrá**.

PROKURATÚRA

Generálna prokuratúra SR uviedla k interným postupom alebo **opatreniam pri zabezpečovaní prokurátorského dozoru v trestných konaniach** v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, že **prokurátorský dozor sa v trestných konaniach vykonáva individuálne**.

³⁷⁹ Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru v rámci metodickej činnosti nie je oprávnené preskúmavať a vyhodnocovať zákonnosť postupu policajtov ako orgánov činných v trestnom konaní podľa Trestného poriadku, nakoľko ide o kompetenciu, ktorú Trestný poriadok výlučne zveril prokurátorovi

SÚDY

Súdy nemajú v trestných konaniach špecifické usmernenia alebo opatrenia, podľa ktorých postupujú sudcovia a sudkyne, vyšší súdny úradníci a úradníčky, probační a mediační pracovníci a pracovníčky v trestných konaniach týkajúcich sa násilia na ženách v partnerských vzťahoch.

K činnosti probačných a mediačných úradníkov nám Ministerstvo spravodlivosti poskytlo informácie, že vykonáva sa na základe rozhodnutia, kde je už vyšpecifikované, či ide o násilie na ženách. **Do kontaktu s osobou domáceho násilia prichádzajú len sporadicky v prípade, ak sa využíva technické zariadenie ESMO pre chránené osoby, alebo ak páchatel má zákaz priblíženia. Probační a mediační úradníci v prípade potreby kontaktujú subjekty, ktoré poskytujú intervencie pre tieto prípady, čiže sú kontaktovaní odborníci.**³⁸⁰

Ministerstvo spravodlivosti nám poskytlo k tejto otázke informácie o tom, že v rámci celoživotného vzdelávania sudcov sa kladie dôraz na ochranu obetí trestných činov, ako aj trestné činy proti rodine a mládeži³⁸¹, trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti.³⁸² Zároveň nám poskytlo informáciu, že v súčasnosti implementuje projekt „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“³⁸³, v rámci ktorého pripravujú metodické materiály a príručky pre súdy, orgány činné v trestnom konaní a profesie súvisiace s trestnými a rodinnými spormi s prvkami domáceho násilia: metodika „Ochrana osobitne zraniteľných obetí v rámci trestného konania“ a metodika „Ochrana obetí domáceho násilia v rodinnoprávnych sporoch“.

Žiadna z inštitúcií nemá špecifické usmernenia, opatrenia, či metodiku na rozlíšenie toho, či ide o násilie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny.

Násilie, ktoré ženy zažívajú zo strany súčasných alebo bývalých partnerov alebo manželov je často opakované a dlhodobé, postupom času sa stupňuje, často práve v obdobiach kedy žena začne situáciu riešiť, v priebehu trestných konaní, pretože muž stráca kontrolu nad manželkou a partnerkou. Ženy sú často v období trestných konaní vystavené extrémnemu tlaku, zavražďovaniu a vyhrážkam, ktorých cieľom je, aby stiahli trestné oznámenie, zmenili výpoveď, pristúpili k zmiernu a pod. Z charakteru a povahy násilia, ktoré ženy zažívajú vyplýva, že je dôležité, aby inštitúcie zasahujúce v trestných konaniach dôsledne identifikovali prípady násilia a prijali špecifické opatrenia, aby dokázali zabezpečiť účinný prístup žien a ich detí k spravodlivosti v trestných konaniach a lepšiu ochranu pred násilím vo všetkých štádiách vyšetrovania a predchádzanie sekundárnej viktimizácie .

Majú inštitúcie špecializované tímy alebo jednotlivcov na zásahy a vyšetrovanie prípadov násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?

	Polícia	Prokuratúra	Súdy
Špecializované tímy	Nie	-	-
Špecializovaní jednotlivci	Nie	Áno	Nie

K účinnejšej a efektívnejšej ochrane žien a ich detí pre násilím zo strany manžela alebo partnera by prispela aj **špecializácia príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokuratíriek, sudcov a sudkýň v trestných konaniach.** V prípade polície by bolo vhodné zvážiť **vytvorenie špecializovaných policajných tímov na prípady**

³⁸⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Sp. zn. 385/2023-142-I zo dňa 13.6.2023, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁸¹ Týranie blízkej a zverenej osoby, domáce násilie, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže

³⁸² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií Sp. zn. 163/2022-142-I zo dňa 12.04.2022, Ministerstvo spravodlivosti SR

³⁸³ Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus 2014-2021

domáceho násilia a násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch. Mimoriadne dôležité je ak kontinuálne hĺbkové vzdelávanie v tejto téme.

Odporúčania

- Prijat' špecifické postupy, metodiky alebo nástroje, ktoré zabezpečia aby polícia, prokuratúra a sudy v trestných konaniach rozlišovali či sa jedná o násilie v partnerských vzťahoch alebo o iný problém v rámci partnerského vzťahu či rodiny.
- Zabezpečiť aktualizáciu „Metodiky postupu polície v prípadoch domáceho násilia“, doplniť do nej (definíciu násilia páchaného na ženách; údaje o výskyte násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia v SR a zdôrazniť, že ženy zažívajú násilie nepomerne viac, ako aj špecifiká násilia smerovaného k ženám zo strany súčasných alebo bývalých manželov alebo partnerov; zabezpečiť jednoznačné a konzistentné pomenovanie násilia ako násilia a nie ako konfliktu, výtržnosti, roztržky, hádky alebo „domáce nezhody“; v teoretických častiach doplniť zdroje, aby bolo jasné odkiaľ sú uvedené informácie čerpané; v časti k spolupráci s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, záujmovými združeniami občanov a organizáciami na pomoc poškodeným, sú uvedené rozlíšiť medzi všeobecnými službami na pomoc obetiam a špecifickými službami pre obeť domáceho násilia a násilia na ženách, doplniť informácie o nonstop národnej linke pre ženy zažívajúce násilie a špecializovaných poradenských a intervenčných centrách).
- Zabezpečiť, aby postupovanie podľa „Metodiky postupu polície v prípadoch domáceho násilia“ bolo pre príslušníkov a príslušníčky PZ záväzné a pravidelne vyhodnocované.
- Zabezpečiť, aby postupovanie bola „Metodiky postupu polície v prípadoch domáceho násilia“ pravidelne aktualizovaná.
- Vypracované špecifické usmernenia a opatrenia pre prokuratúru a sudy, podľa ktorých majú postupovať v trestných konaniach, aby zabezpečili účinné uplatňovanie zákonov v praxi, ochranu žien zažívajúcich násilie a ich detí vo všetkých štádiách vyšetrovania, predchádzanie sekundárnej viktimizácií obetí a vyvodzovali náležitú zodpovednosť voči páchatelom násilia a zabezpečiť ich pravidelnú aktualizáciu, ktorých dodržiavanie bude pravidelne vyhodnocované.
- Zabezpečiť dôkladné vyškolenie príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokurátoriek, sudcov a sudkýň v trestných konaniach na používanie prijatých opatrení, metodík a nástrojov.
- Zabezpečiť špecializáciu určených príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokurátoriek, sudcov a sudkýň na násilie páchané na ženách v partnerských vzťahoch, ktoré budú vyšetrovať v prípadoch násilia v trestných konaniach, ktorých stranou sporu bude žena zažívajúca násilie alebo jej deti.
- Vytvoriť špecializovaný policajné tímy na prípady násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia.

Civilné konania

Ženy zažívajúce násilie sú často stranami sporu v rôznych civilných konaniach. Jedná sa o konania súvisiace s nariadením rôznych neodkladných opatrení zakazujúcich ich násilnému partnerovi/manželovi vstupovať do spoločného bytu/domu, na pracovisko, priblíženia sa na určitú vzdialenosť k žene, či kontaktovať ju telefonicky a pod. a na nich nadväzujúce konania vo veci samej akými sú napr. konanie o vylúčenie násilného muža z užívania spoločného bytu domu, konania o vysporiadanie bezpodielového vlastníctva manželov a pod. Aj v týchto **civilných konaniach** je pre ženy dôležité, aby ich **skúsenosť s násilím bola súdmi zohľadňovaná** a aby tieto vedeli násilie a jeho formy riadne **identifikovať** s cieľom zabezpečiť ženám spravodlivosť a bezpečie. V tejto časti analýzy sa preto zameriame na to, či existujú metodiky a/alebo špecifické postupy a opatrenia súdov, podľa ktorých postupujú v civilných konaniach (vrátane konaní o nariadenie neodkladných patrení) tak, aby vedeli násilie páchané na ženách identifikovať a následne ho zohľadňovať, a tiež rozlišovali medzi násilím a iným problémom na úrovni vzťahov alebo rodiny.

Postupy a opatrenia inštitúcií

S cieľom zistiť bližšie či existujú takéto špecifické postupy súdov v civilných konaniach týkajúcich sa prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch sme sa so žiadosťou o poskytnutie informácií obrátili na Ministerstvo spravodlivosti SR.³⁸⁴

Konkrétne sme ministerstvo žiadali o poskytnutie informácií, či majú vytvorené **metodické postupy alebo opatrenia**, či **špecifické usmernenie**, podľa ktorého postupujú v civilných konaniach (vrátane konaní o nariadenie neodkladných opatrení) s cieľom identifikovať násilie páchané na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela a/alebo ich deťoch a zohľadňovať ho. Tiež, či majú pre sudcov a sudkyne, vyšších súdnych úradníkov a úradníčky vypracovanú nejakú metodiku alebo nástroj na rozlíšenie toho, či ide o násilie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny. Ak ich majú či sú tieto priebežne vyhodnocované a či sú relevantné profesie na ich uplatňovanie zaškoloované.

Ministerstvo nám čiastočne na naše žiadosti odpovedalo, pričom uviedlo, že **postupy súdov sú primárne upravené vo všeobecne záväzných právnych predpisoch** upravujúcich konania pred ním ako napr. Civilný sporový poriadok, pričom uvedenú problematiku parciálne podľa ministerstva upravujú i niektoré osobitné predpisy akým je najmä zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov. Z uvedeného je zrejmé, že **ministerstvo nemá vypracované žiadne metodické postupy alebo opatrenia, či špecifické usmernenia**, podľa ktorých by profesie na súdoch vedeli identifikovať prípady násilia páchaného na ženách a následne ho zohľadňovať pri svojom rozhodovaní v civilných konaniach týkajúcich sa týchto prípadov.

Ministerstvo taktiež v odpovedi³⁸⁵ na našu žiadosť uviedlo, že v rámci celoživotného **vzdelávania** sudcov sa **kladie dôkaz na ochranu práv obetí trestných činov**, pričom v rámci plánu vzdelávania Justičnej akadémie na rok 2022, ktorá zabezpečuje vzdelávanie pre profesie pracujúce na súdoch sú aj tieto témy, ktorých názvy nám poskytlo. Všetky témy sa týkajú ochrany práv obetí trestných činov v kontexte domáceho násilia, ani jedna z tém vzdelávania sa špecificky netýka násilia páchaného na ženách zo strany bývalého/súčasného partnera/manžela. Ministerstvo zároveň uvádza, že v súčasnosti implementuje projekt s názvom: „Zvyšovanie účinnosti súdnictva prostredníctvom ochrany/posilnenia postavenia obetí a zraniteľných strán“, ktorý financuje z Nórskeho finančného

³⁸⁴ Žiadosti o poskytnutie informácií Ev.č. 8/2022 zo dňa 31.3..2022 a Ev. č. 67/20022 zo dňa 10.08.2022 adresované Ministerstvu spravodlivosti SR

³⁸⁵ Odpoveď Ministerstva spravodlivosti SR zo dňa 12.4.2022 na našu žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 31.3.2022.

mechanizmu. V rámci uvedeného projektu sa realizuje aj vzdelávanie, ktorého témy opätovne ministerstvo v svojej odpovedi uvádza. **Ani jedna z tém sa opäť netýka špecificky násillia páchaného na ženách aj keď táto môže byť subsumovaná pod ochranu obzvlášť zraniteľných obetí**, ktorými sú aj ženy zažívajúce násillie zo strany ich bývalého/súčasného partnera / manžela. Súčasťou je aj vzdelávanie v téme s názvom: Traumou informovaný prístup k zaisteniu práv obzvlášť zraniteľných obetí, ktorého súčasťou je okrem iného aj ochrana pred druhotnou viktimizáciou, pred opakovanou viktimizáciou, ktorej súčasťou je odhad nebezpečenstva. Ministerstvo neuvádza bližšie informácie o rozsahu uvedeného vzdelávania. Zároveň tiež uvádza, že okrem vzdelávania sa v rámci tohto projektu **pripravujú aj metodické príručky** týkajúce sa práce s obeťami, ktoré sa **týkajú trestných a poručenských konaní, nie však civilných súdnych konaní**, vrátane konaní o nariadení neodkladných opatrení.

Personálne zabezpečenie

Pozreli sme sa tiež na to, či sú na rozhodovanie civilných sporov týkajúcich sa prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch určené špecializované sudcovia/sudkyne.

Pýtali sme sa Ministerstva spravodlivosti SR, či majú sudy určených sudcov/sudkyne, ktorí/ktoré sa špecializujú na prípady násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela v civilných sporoch vrátane konaní o nariadení neodkladných opatrení podľa Civilného sporového poriadku.

Ministerstvo nám na našu žiadosť odpovedalo, že nemá sudcov a sudkyne, či vyšších súdnych úradníkov alebo úradníčky, ktoré by sa špecializovali na civilné konania, v ktorých je stranou sporu žena zažívajúca násillie zo strany svojho súčasného alebo bývalého manžela, či partnera.³⁸⁶

Zhrnutie

Sudy nemajú žiadne špecifické usmernenia, či interné postupy alebo opatrenia ako postupovať v civilných konaniach tak, aby násillie na ženách v partnerských vzťahoch bolo zohľadňované. Taktiež nemajú žiadne nástroje slúžiace na identifikáciu násillia. Sudy nemajú a ani špecializovaných sudcov a sudkyne, či vyšších súdnych úradníkov alebo úradníčky, ktoré by sa špecializovali na civilné konania, v ktorých je stranou sporu žena zažívajúca násillie zo strany svojho súčasného alebo bývalého manžela, či partnera. Prijatie takýchto postupov a opatrení by však pre ženy zažívajúce násillie predstavovalo zabezpečenie účinného prístupu k spravodlivosti ako strany sporu v civilných konaniach vrátane konaní o nariadení neodkladných opatrení podľa Civilného sporového poriadku. Zvlášť preto, že v niektorých typoch sporov majú sudy zo zákona povinnosť na násillné správanie prihliadať, pričom toto násillné správanie nemusí v mnohých prípadoch dosahovať stupeň závažnosti trestného činu. O to viac je dôležité, aby **sudy dokázali násillie identifikovať, rozlišovať medzi ním a iným problémom na úrovni vzťahu alebo rodiny a mali v tomto smere dané interné postupy a opatrenia, podľa ktorých by pri rozhodovaní sporov s týmto prvkom postupovali**. K zvýšeniu kvality rozhodovania by prispela aj **špecializácia sudcov a sudkýň či vyšších súdnych úradníčok alebo úradníkov** na civilné spory s prvkami domáceho násillia vrátane násillia páchaného na ženách zo strany ich bývalého alebo súčasného manžela alebo partnera. Mimoriadne **dôležité je ak kontinuálne vzdelávanie profesií na súdoch v tejto téme**.

³⁸⁶ Odpoveď Ministerstva spravodlivosti SR zo dňa 13.6.2023 na doplnujúcu žiadosť o poskytnutie informácie zo dňa 22.5.2023.

Odporúčania

- **Prijat' špecifickú právnu úpravu, ktorá zabezpečí, aby násilie páchané na ženách bolo v civilných konaniach, ktorých stranou sporu je žena zažívajúca násilie a jej súčasný alebo bývalý partner či manžel, ktorá na nej násilie pácha alebo páchal, zohľadňované.**
- **Prijat' v tomto smere špecifické usmernenia pre súdy, ktorých dodržiavanie bude pravidelne vyhodnocované.**
- **Prijat' metodiky alebo nástroje, ktorými by súdy v civilných konaniach rozlišovali či sa jedná o násilie v partnerských vzťahoch alebo o iný problém v rámci partnerského vzťahu či rodiny.**
- **Vyškolit' sudcov a sudkyne, vyšších súdnych úradníkov a úradníčky na používanie prijatých metodík a nástrojov.**
- **Zabezpečiť špecializáciu určených sudcov a sudkýň, vyšších súdnych úradníčok a úradníkov na násilie páchané na ženách v partnerských vzťahoch, ktoré budú rozhodovať v prípadoch násillia v civilných konaniach, ktorých stranou sporu bude žena zažívajúca násilie.**

Poručenské konania

Ženy zažívajúce násilie a ich detí sú často účastníkmi súdnych konaní, v ktorých sa rozhoduje o právach a povinnostiach k maloletým deťom.³⁸⁷ Môže sa tak diať jednak spoločne s konaním o rozvode manželstva rodičov dieťaťa alebo v samostatných konaniach. Maloleté dieťa v tomto type konaní zastupuje a jeho záujmy presadzuje ustanovený kolízny opatrovník, vo väčšine prípadov sa jedná o zamestnankyňu alebo zamestnanca úradu práce, sociálnych vecí a rodiny. V tomto type konaní, ktoré nazývame aj tzv. poručenské konania súdy rozhodujú o tom:

- ktorému z rodičov bude dieťa zverené do osobnej starostlivosti (vrátane tzv. striedavej alebo spoločnej starostlivosti)
- ako bude upravený styk maloletého dieťaťa s rodičom, ktorému nie je zverené do osobnej starostlivosti
- o výške výživného, ktoré bude povinný platiť rodič, ktorý dieťaťu neposkytuje priamo starostlivosť.

V prípade, ak rodičia uzavru vo veci úpravy práv a povinností k ich maloletému dieťaťu rodičovskú dohodu, táto sa schvaľuje súdom, pričom súd skúma, či táto je v záujme maloletého dieťaťa. Konania o úpravu práv a povinností je možné začať aj bez návrhu, t.j. ak súd má za to, že je v záujme maloletého dieťaťa upraviť k nemu práva a povinnosti môže začať súdne konanie, bez toho aby ho inicioval niektorý z rodičov.

V tejto časti správy sa bližšie pozrieme na to, či naša legislatíva ukladá súdom a iným inštitúciám, ktoré vstupujú do poručenských konaní, zohľadňovať skúsenosť žien a ich detí s násilím páchaným zo strany ich otcov. Zameriame sa na uplatňovanie tejto legislatívy v praxi a či zodpovedné štátne inštitúcie ako súdy, prokuratúra či úrady práce, sociálnych vecí a rodiny majú vytvorené špecifické usmernenia, podľa ktorých postupujú v poručenských konaniach tak, aby násilie páchané na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela a/alebo ich deťoch bolo zohľadňované. Ak ich majú, či sú tieto priebežne vyhodnocované a či sú relevantné profesie na ich uplatňovanie zaškolené.

³⁸⁷ Zák. č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok.

Legislatívny rámec

Naša právna úprava **neukladá špecificky** súdom, prokuratúre, či úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, aby v konaniach týkajúcich sa úpravy práv a povinností k maloletým deťom špecificky zohľadňovali násilie páchané na ich mamách zo strany ich otcov. Základným východiskom, ktoré sú však súdy povinné v týchto konaniach zohľadňovať je **záujem dieťaťa**.

Zákon o rodine ho definuje ako „**prvoradé hľadisko pri rozhodovaní vo všetkých veciach, ktoré sa ho týkajú.**“ Pričom pri určovaní a posudzovaní záujmu maloletého dieťaťa sa zohľadňuje najmä, bezpečie dieťaťa, ako aj bezpečie a stabilita prostredia, v ktorom sa dieťa zdržiava, a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do jeho dôstojnosti a ohrozenie vývinu dieťaťa zásahmi do duševnej, telesnej a citovej integrity osoby, ktorá je dieťaťu blízkou osobou.³⁸⁸

Postupy a opatrenia inštitúcií

S cieľom zistiť podrobnejšie informácie ohľadne postupov štátnych inštitúcií v prípadoch násillia páchaného na ženách sme sa obrátili na Ministerstvo spravodlivosti SR, Generálnu prokuratúru SR a Ústredie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny so žiadosťami o poskytnutie informácií.

Všetkých inštitúcií sme sa pýtali či **majú vytvorené špecifické usmernenie**, či metodické postupy či opatrenia, podľa ktorých postupujú v poručenských konaniach tak, **aby násilie** páchané na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela a/alebo ich deťoch **bolo zohľadňované**. Zaujímalo nás, či ich majú vytvorené pre profesie spadajúce pod ich právomoc (MS SR pre sudcov a sudkyne, vyšších súdnych úradníkov a úradníčky; GP SR pre prokurátorov a prokurátorky, ktoré môžu vstupovať do poručenských konaní a Ústredie PSVaR pre pracovníčky oddelení sociálnom právnej ochrany detí a kurately). Ďalej sme sa Ministerstva spravodlivosti SR a Generálnej prokuratúry SR podrobnejšie pýtali, **čo je obsahom týchto usmernení/opatrení**:

- Ako rozlíšiť, či ide o násilie na ženách v partnerských vzťahoch alebo ide o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny?
- Ako posúdiť a vyhodnotiť zvlášť závažnú mieru ohrozenia života a zdravia ženy, závažnosť situácie a hrozbu opakovania násillia zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?
- Aké opatrenia je potrebné prijať na zabezpečenie ochrany ženy pred opakovaným alebo zvlášť závažným násillím zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?
- Ako predchádzať sekundárnej viktimizácii žien ohrozených násillím zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela?

Zaujímalo nás tiež, či tieto usmernenia/opatrenia, ak existujú, štátne inštitúcie vyhodnocujú, a ak áno akým spôsobom, ako často, a tiež frekvenciu ich aktualizácie.³⁸⁹

Ministerstvo spravodlivosti SR na našu žiadosť čiastočne odpovedalo, že **postupy súdov sú primárne upravené vo všeobecne záväzných právnych predpisoch** upravujúcich konania pred ním ako napr. Civilný mimosporový poriadok, pričom uvedenú problematiku parciálne podľa ministerstva upravujú i niektoré osobitné predpisy akým je najmä zákon č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov. Z uvedeného je zrejmé, že **ministerstvo nemá vypracované žiadne metodické postupy alebo opatrenia, či špecifické usmernenia**, podľa ktorých by

³⁸⁸ Ust. čl. 5 Základných zásad, zák. č. 36/2005 Z.z. o rodine

³⁸⁹ Žiadosti o poskytnutie informácií zo dňa 31.3.2022, Ev. č. 8/2022 a zo dňa 10.08.2022, ev.č.: 67/20022, a ev. č. 71/2022. Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 17.6.2022, ev.č. . 39/2022.

profesie na súdoch vedeli identifikovať prípady násilia páchaného na ženách a následne ho zohľadňovať pri svojom rozhodovaní v poručenských konaniach. Zároveň však ministerstvo uviedlo, že v rámci ním realizovaného projektu financovaného z Nórskeho fondu v súčasnosti pripravujú metodické príručky a materiály aj pre súdy týkajúce sa rodinnom právnych sporov- konkrétne metodika – „Ochrana obetí domáceho násilia v rodinnom-právnych sporoch“.³⁹⁰

Generálna prokuratúra SR na našu žiadosť odpovedala, že žiadne takéto **usmernenia nemá**.³⁹¹

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR nám v ich odpovedi na našu žiadosť odpovedalo, že „oddelenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **nemajú** metodické postupy alebo opatrenia, podľa ktorých by postupovali v poručenských konaniach.“³⁹²

Štátnych inštitúcií sme sa ďalej pýtali na to, či majú nejakú **metodikú alebo nástroj na rozlíšenie toho, či ide o násilie na ženách** v partnerských vzťahoch **alebo ide o iný problém** na úrovni vzťahov alebo rodiny, podľa ktorej postupujú v poručenských konaniach sudcovia a sudkyne, prokurátori a prokurátorky, či zamestnanci, zamestnankyne oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Zisťovali sme, či je postupovanie podľa metodiky inštitúciami nejakou **vyhodnocované** a či boli **relevantné profesie** spadajúce pod tieto inštitúcie na používanie takejto metodiky či nástroja **zaškolené** a ak áno v akom rozsahu a kým.³⁹³

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny uviedlo, že metodiku alebo nástroj špecificky zamerané na rozlíšenie toho, či ide o násilie na ženách v partnerských vzťahoch alebo o iný problém na úrovni vzťahov alebo rodiny **nevydalo**.³⁹⁴ **Aj Generálna prokuratúra SR** rovnako uviedla, že **nemá** takúto metodiku ani nástroj.³⁹⁵ Ministerstvo spravodlivosti SR na našu žiadosť neodpovedalo.

Personálne zabezpečenie

Zaujímali sme sa takisto, či majú súdy **určených sudcov/ sudkyne, ktorí/ktoré sa špecializujú na prípady násilia páchaného na ženách** zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela v poručenských konaniach, vrátane konaní o nariadenie neodkladných opatrení a výkonov rozhodnutia podľa Civilného mimosporového poriadku.³⁹⁶ Rovnako sme sa zaujímali, či úrady práce majú takto **špecializované zamestnankyne/zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a kurately**.³⁹⁷

Ministerstvo spravodlivosti SR nám v svojej odpovedi uviedlo, že „v súlade s vecnou pôsobnosťou eviduje zaradenie sudcov len do hlavných súdnych agend nasledovne – 1. trestná, 2. civilná, 3.obchodná a 4. správna.“ Ministerstvo ďalej uviedlo, že **špecializácia na tak úzky okruh trestnej činnosti nie je v podmienkach SR možná** z dôvodu existencie malých súdnych obvodov, t.j. súdov s malým počtom sudcov, v spojení so zákonnými požiadavkami na zákonného sudcu (náhodný výber).

³⁹⁰ Odpoveď Ministerstva spravodlivosti SR zo dňa 12.4.2022 na našu žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 31.3.2022.

³⁹¹ Žiadosť o poskytnutie informácií – vybavenie žiadosti zo dňa 17.8.2022, č. VI/3 Gc 309/22/1000-2

³⁹² Odpoveď Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, e mailom zo dňa 22.06.2022.

³⁹³ Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 10.08.2022, ev.č.: 64/20022, ev.č.: 68/20022, a ev. č. 71/2022.

³⁹⁴ Infožiadosť Fenestra- vybavenie zo dňa 12.8.2022, č. 2022/UPS/USI/OPS/INF/2022/182. A.

³⁹⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií – vybavenie žiadosti zo dňa 17.8.2022, č. VI/3 Gc 309/22/1000-2.

³⁹⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 31.3.2022, ev.č.: 10/2022.

³⁹⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 17.6.2022, ev.č.: 39/2022.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny nám na našu žiadosť odpovedalo, že **nemajú určených zamestnancov**, ktorí sa špecializujú na prípady násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela.³⁹⁸

Zhrnutie

Z uvedeného je zrejmé, že **zodpovedné štátne inštitúcie nemajú žiadne interné postupy**, podľa ktorých by súdy, prokuratúra a úrady práce sociálnych vecí a rodiny postupovali v poručenských konaniach vrátane konaní o výkon rozhodnutia, tak aby násilie páchané na ženách a ich deťoch bolo zohľadňované. V súčasnosti **nemajú ani žiadne metodiky alebo iné nástroje**, ktorými by rozlišovali či sa jedná o násilie v partnerských vzťahoch alebo o iný problém v rámci partnerského vzťahu či rodiny. Ministerstvo spravodlivosti uviedlo, že pripravuje metodiky pre súdy, avšak je otáznе nakoľko budú špecificky zamerané na násilie páchané na ženách alebo sa budú týkať všeobecne obetí domáceho násilia. **Prijatie špecifických interných postupov a opatrení, pravidelné vyhodnocovanie ich dodržiavania a zaškolenie profesií, je predpokladom, aby zodpovedné inštitúcie, ktoré rozhodujú o úprave práv a povinností v poručenských konaniach alebo v nich presadzujú záujem maloletých detí, zabezpečili pre ženy a ich deti účinný prístup k spravodlivosti a bezpečie. Musia rozumieť tomu, že násilie a jeho vyšetrovanie nie je záležitosťou len trestných konaní a musia ho zohľadňovať aj v poručenských konaniach.** Zo skúseností žien vieme, že násilní muži často využívajú tieto konania, na to, aby získali opäť kontrolu nad životom žien a detí a mohli tak pokračovať v násilnom správaní sa k nim. Súdy, prokuratúra a aj úrady práce sociálnych vecí a rodiny môžu zohľadnením násilia v tomto type konaní predísť jeho pokračovaniu a ženám tak zabezpečiť účinnú ochranu. Na prípady násilia páchaného na ženách **nemajú zodpovedné štátne inštitúcie vyčlenené špecializovaných odborníkov/odborničky či špecializované tímy**. Pritom aj takáto špecializácia by znamenala kvalifikovanejšie rozhodovanie v poručenských konaniach, v ktorých účastníkom je žena zažívajúca násilie a jej deti.

Odporúčania

- **Prijat' špecifickú právnu úpravu, ktorá zabezpečí, aby násilie páchané na ženách a ich deťoch bolo v poručenských konaniach vrátane konaní o nariadenie neodkladných opatrení a výkonu rozhodnutia bolo zohľadňované.**
- **Prijat' v tomto smere špecifické usmernenia pre súdy, prokuratúru a oddelenia sociálnom právnej ochrany detí a kurately ÚPSVaR, ktorých dodržiavanie bude pravidelne vyhodnocované.**
- **Prijat' metodiky alebo nástroje, ktorými by inštitúcie ako súdy, prokuratúra a ÚPSVaR v poručenských konaniach rozlišovali či sa jedná o násilie v partnerských vzťahoch alebo o iný problém v rámci partnerského vzťahu či rodiny.**
- **Vyškolit' sudcov a sudkyne, prokurátorov a prokurátorky a zamestnankyne a zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a kurately ÚPSVaR na používanie prijatých metodík a nástrojov.**
- **Zabezpečiť špecializáciu určených sudcov a sudkýň, prokurátorov a prokurátoriek a zamestnankýň a zamestnancov oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a kurately ÚPSVaR na násilie páchané na**

³⁹⁸ E mailová odpoveď Ústredia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny na žiadosť o poskytnutie informácie zo dňa 22.6.2022.

ženách v partnerských vzťahoch, resp. vytvoriť špecializované tímy, ktoré budú v prípadoch násillia rozhodovať či presadzovať záujmy maloletých detí v poručenských konaniach.

Vyšetrovanie, stíhanie a ochranné opatrenia

V tejto časti analýzy sme sa zamerali na vyšetrovanie prípadov násillia páchaného na ženách zažívajúcich násillie zo strany súčasného alebo bývalého manžela či partnera a ich deťoch a opatrenia, ktoré v našej legislatívne existujú na ochranu žien a ich detí. Zamerali sme sa na oprávnenie polície vykázať násillnú osobu zo spoločného domu alebo bytu a jeho uplatňovanie v praxi. Tiež sme sa pozreli na rôzne neodkladné opatrenia, ktorými môžu civilné súdy nariadiť násillnej osobe, aby sa k ohrozenej osobe nepribližovala na určitú vzdialenosť, nekontaktovala ju, či nevstupovala do bytu/domu, kde sa ohrozená osoba zdržiava. Všetky tieto ochranné opatrenia sú mimoriadne dôležité pre bezpečnosť žien a detí v situácii násillia. Zisťovali sme od zodpovedných inštitúcií akými sú Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo vnútra SR či Generálna prokuratúra SR v akej miere sú tieto opatrenia využívané v praxi. Zisťovali sme tiež aké sú legislatívne a iné opatrenia na ochranu práv a záujmov poškodených žien vo všetkých štádiách vyšetrovania a súdnych konaní. V závere tejto časti analýzy sme sa pozreli na to aká ochrana je dostupná v konaniach pre deti žien, ktoré sú svedkami násillia alebo ho priamo zažívajú.

Posudzovanie rizík a uplatňovanie ochranných opatrení

V tejto časti nás zaujímalo akým spôsobom sú v trestných konaniach posudzované riziká súvisiace s opakovaním násillia, závažného ohrozenia života alebo zdravia žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch a ich detí a akým spôsobom sú tieto riziká zohľadňované vo všetkých štádiách vyšetrovania násillia pri zabezpečení zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej detí, vrátane ochranných opatrení a rozhodovaní o neodkladných opatreniach. Akým spôsobom polícia, prokuratúra a súdy zabezpečujú ochranu žien a ich detí počas celého priebehu vyšetrovania. Aké opatrenia boli prijaté na predchádzanie najzjavnejším formám násillia, ktorými sú vražda alebo pokus o vraždu. Každý takýto prípad by sa mal dôkladne analyzovať s cieľom identifikovať prípadné zlyhanie ochrany s cieľom zlepšiť a vypracovať ďalšie preventívne opatrenia.

Postupy a opatrenia inštitúcií

POLÍCIA

Ministerstva vnútra SR sme sa pýtali **na opatrenia**, ktoré boli **políciou prijaté na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násillia** v prípadoch násillia páchaného na ženách v zo strany bývalého alebo súčasného partnera či manžela pre účely zásahu polície a vyšetrovanie týchto prípadov a **zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej detí vo všetkých štádiách vyšetrovania a pri uplatňovaní ochranných opatrení**. Akým spôsobom a ako často sú tieto opatrenia vyhodnocované a ako často sú aktualizované.³⁹⁹

³⁹⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

Ministerstvo vnútra SR v odpovedi na žiadosť⁴⁰⁰ uviedlo k tejto otázke nasledujúce informácie:

Príslušníci policajného zboru (ďalej len „PZ“) pri vykonávaní služobných zákrokov v prípadoch domáceho násillia používajú metódu na **kvalifikovaný odhad rizika ohrozenia** vo forme Dotazníka na odhad rizika ohrozenia.

Ďalším opatrením na zabezpečenie hrozby opakovania násillia páchaného na ženách zo strany partnera je **inštitút vykázania zo spoločného obydlia**⁴⁰¹, ktorý poskytuje ohrozenej osobe bezprostrednú ochranu jej života a zdravia, s čím súvisí aj zníženie nebezpečenstva dokonania skutku, prípadne zabránenie v pokračovaní násillného konania páchatelia.

Ohľadne zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej deti sú ohrozeným osobám odovzdané **informácie o činnosti intervenčných centier**⁴⁰², o organizáciách na pomoc obetiam trestných činov a domáceho násillia, o kontaktných bodoch pre obeť trestných činov, ktoré sú v každom krajskom meste V prípade ak je obeťou žena, taktiež aj **číslo Národnej linky pre ženy**. V prípade, ak je ohrozenou osobou dieťa, policajť obratom zasiela informáciu orgánu sociálnoprávnej ochrany deti a sociálnej kurately.

Organy činné v trestnom konaní v pôsobnosti PZ (vyšetrovatel' a poverený príslušník) vo vyšetrovaní a skrátanom vyšetrovaní postupujú podľa všeobecne záväzných právnych predpisov⁴⁰³, ako aj podľa príslušnej internej legislatívy⁴⁰⁴. **Vyšetrovatelia PZ** vykonávajú hodnotenie rizika ohrozenia obeť podľa platnej legislatívy, to znamená, že **každý jednotlivý prípad individuálne posudzujú v súlade s platnou legislatívou**⁴⁰⁵ a v jednotlivých prípadoch prijímajú potrebné **opatrenia na ochranu obeť pred druhotnou viktimizáciou a opakovanou viktimizáciou**⁴⁰⁶.

V gestorstve odboru kriminálnej polície PPZ (ďalej len „OKP“) boli prijaté zmeny v internej legislatíve⁴⁰⁷, súvisiace so zabezpečením náležitého hodnotenia rizika ohrozenia obeť násillia, vrátane prijímania opatrení zo strany policajťov na ochranu týchto obeť v trestnom konaní.

Za účelom **zabezpečenia dôsledného hodnotenia rizika ohrozenia obeť trestných činov**⁴⁰⁸ a **zabezpečenia ich ochrany** v článku 28 ods. 6 nariadenia MV SR c. 175/2010⁴⁰⁹ boli **doplnené úlohy policajť** v prípadoch, že možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť osoby. Ide najmä o úlohy smerujúce k zisteniu alebo ustáleniu totožnosti podozrivej osoby, miesta jej pobytu alebo miesta, kde sa podozrivá osoba zdržiava, či podozrivá osoba je držiteľom zbrane a či má tuto zbraň v nelegálnej držbe, k zaisteniu zbrane, streliva, zbrojného preukazu, preukazu zbrane alebo zbrojného sprievodného listu, k zisťovaniu či sú splnené podmienky na vykázanie osoby zo spoločného

⁴⁰⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18:08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴⁰¹ § 27a Zákon Národnej rady Slovenskej republiky c. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

⁴⁰² vo forme informačného letáka

⁴⁰³ Zákon c. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, zákon c. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

⁴⁰⁴ Nariadenie ministra vnútra SR č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatel'ov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov.

⁴⁰⁵ Zákon c. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, zákon c. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

⁴⁰⁶ Podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku a zákona c. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴⁰⁷ Nariadenie MV SR c.175/2010

⁴⁰⁸ smerujúcich proti životu a zdraviu a trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti

⁴⁰⁹ Novelizovane nariadenie MV SR c. 175/2010 s účinnosťou od 15. 11. 2016

obydlia podľa § 27a PZ, prípadne či sú splnené podmienky na poskytnutie krátkodobej ochrany osobe podľa osobitného predpisu.

V súvislosti so **zabezpečením účinnejšej ochrany deti**, ktoré sú obeťami násillia, prípadne sú ohrozene násillím, bol do nariadenia MV SR c. 175/2010⁴¹⁰ nový článok 23a, ktorý zakotvuje povinnosť príslušníka PZ bezodkladne upovedomiť organ sociálnoprávnej ochrany deti a sociálnej kurately⁴¹¹ v prípade, ak je dieťa ohrozene psychickým násillím, fyzickým násillím alebo existuje podozrenie zo sexuálneho zneužívania dieťaťa, sexuálneho násillia, ohrozovania mravnosti dieťaťa alebo týrania.

Na otázku, či **sú tieto opatrenia vyhodnocované a aktualizované**⁴¹² Ministerstvo spravodlivosti SR odpovedalo **áno** a popísalo akým spôsobom⁴¹³:

Opatrenia sú monitorované podľa potrieb aplikačnej praxe. Prezídium Policajného zboru (ďalej len „PPZ“) **priebežne monitoruje a vyhodnocuje využívanie inštitútu oprávnenia vykázat osobu zo spoločného obydlia**⁴¹⁴. **Metodickú činnosť vo vzťahu k postupu policajtov vykonáva OKP.** Zameriava aj na vyhodnocovanie postupu policajtov z hľadiska metodiky vyšetrovania jednotlivých druhov trestnej činnosti, a teda aj trestnej činnosti súvisiacej s tzv. domácim násillím a aplikácie príslušných ustanovení⁴¹⁵. **Metodická činnosť OKP ma odporúčací charakter**⁴¹⁶ a **vykonáva sa podľa potreby.** V prípade **zistených nedostatkov** v rámci metodickej činnosti v konkrétnych prípadoch **sú tieto avizované príslušným nadriadeným za účelom prijatia opatrení na skvalitnenie služobnej činnosti policajtov** pri vyšetrovaní konkrétneho druhu trestnej činnosti (v danom prípade trestnej činnosti súvisiacej s tzv. domácim násillím).

K aktualizácii opatrení Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že **poznatky získané metodickou činnosťou sú taktiež zovšeobecňované a využívané pri tvorbe a aktualizácii metodických odporúčaní na skvalitnenie vyšetrovania** konkrétneho druhu trestnej činnosti a prijímania opatrení na ochranu obeti. OKP tiež monitoruje aplikáciu nariadenia MV SR 175/2010 jednotlivými útvarmi PZ vykonávajúcimi vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie a na základe poznatkov aplikačnej praxe v prípade potreby reaguje zavedením potrebných legislatívnych zmien tohto interného predpisu.

Metodika na posúdenie a vyhodnotenie zvlášť závažnej miery ohrozenia života a zdravia ženy

Okrem postupov a opatrení nás zaujímali aj metodiky, preto sme sa v našej žiadosti pýtali, či má PPZ nejakú **metodiku alebo nástroj na posúdenie a vyhodnotenie zvlášť závažnej miery ohrozenia života a zdravia ženy, závažnosti situácie a hrozbu opakovania násillia** zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela pre príslušníkov a príslušníčky PZ.⁴¹⁷

Z informácií poskytnutých Ministerstvom vnútra SR vyplýva, že policajti služby poriadkovej polície PZ pri vykonávaní služobných zákrokov v prípadoch domáceho násillia používajú „**Dotazník na odhad rizika ohrozenia osoby**“⁴¹⁸.

⁴¹⁰ Nariadenie MV SR c. 175/2010 s účinnosťou od 15.08.2020

⁴¹¹ Upozornenie obsahuje informáciu o identifikácii dieťaťa, o spôsobe ohrozenia dieťaťa, a kým je dieťa ohrozene.

⁴¹² Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴¹³ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴¹⁴ Podľa § 27a zákona o policajnom zbore.

⁴¹⁵ Trestného zákona, Trestného poriadku, zákona o obetiach ako aj príslušnej internej legislatívy, ktorou je nariadenie MV SR c. 175/2010.

⁴¹⁶ Vyhodnocovanie zákonnosti postupu policajta v jednotlivých trestných veciach je v zmysle Trestného poriadku v kompetencii prokurátora.

⁴¹⁷ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴¹⁸ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

V časti našej žiadosti o poskytnutie informácií, v ktorej sme žiadali o **zaslanie dotazníka**, Ministerstvo vnútra SR **našej žiadosti nevyhovelo** z dôvodu, že „požadovaná informácia sa dotýka základných metód a postupov policajtov, čo povinná osoba považuje za legitímnu prekážku sprístupnenia požadovanej informácie“⁴¹⁹.

Používanie Dotazníka na odhad rizika ohrozenia osoby nie je záväzný pre operátorov a operátorky na telefonickú linku 158 a tiež pre vyšetrovateľov a vyšetrovatelky PZ. Vyšetrovatelia a vyšetrovatelky PZ vec posudzujú výlučne podľa úkonov vykonaných podľa Trestného poriadku. Dotazník **je záväzný pre príslušníkov a príslušníčky obvodných oddelení PZ.**⁴²⁰

K tomu, či **je dotazník súčasťou predpísaných formulárov, ktoré sú príslušníci a príslušníčky PZ povinní a povinné vyplniť**⁴²¹, Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že operátori a operátorky na telefonickú linku 158 nie. **Príslušníci a príslušníčky obvodných oddelení PZ áno.** Zároveň upresnilo, že „v prípade, ak je zo vzniknutej situácie ihneď“ zjavné násilie a ohrozenie osoby (napr. vyhrážanie sa smrťou manželke s nožom v ruke, viditeľne závažné zranenia ohrozenej osoby a podobne), dotazník sa nemusí vyhotovovať“, ale je potrebné dodržať postup ako v prípade bezprostredného rizika ohrozenia⁴²². Dotazník pre odhad rizika ohrozenej osoby **nie je určený pre vyšetrovateľov a vyšetrovatelky PZ a nezakladá sa do spisového materiálu**, nakoľko nie je dôkazným prostriedkom v zmysle Trestného poriadku, či iného zákona.

Postupovanie pri používaní „**Dotazník na odhad rizika ohrozenia**“ **nie je vyhodnocované.**⁴²³

K zaškoleniu príslušníkov a príslušníčok PZ na používanie metodiky na posúdenie a vyhodnotenie zvlášť závažnej miery ohrozenia života a zdravia ženy, závažnosti situácie a hrozbu opakovania násillia zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela, nám Ministerstvo vnútra SR poskytlo nasledujúce informácie⁴²⁴.

Operátori a operátorky na národnom čísle tiesňového volania PZ 158 sú pravidelne preškoľovaní v súvislosti s postupom v prípade domáceho násillia. Zaškolenie **príslušníkov a príslušníčok obvodných oddelení PZ** realizoval bezprostredne nadriadený oboznámením s príkazom prezidenta PZ o postupe príslušníkov PZ, kde im bola uložená povinnosť používať dotazník na odhad rizika ohrozenia osoby v zmysle metodického usmernenia pri preverovaní každého oznámenia, z ktorého vyplýva, že môže ísť o podozrenie z domáceho násillia v celom jeho rozsahu.

Vyšetrovatelia a vyšetrovatelky PZ sú pravidelne v rámci porád ich **nadriadenými preškoľovaní** zo všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov, týkajúcich sa danej problematiky, **vrátane príkazu prezidenta PZ**⁴²⁵ o „**Dotazníku na odhad rizika ohrozenia osoby**“.

PROKURATÚRA

Zaujímali nás aj **opatrenia prijaté prokuratúrou na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násillia** v prípadoch žien zažívajúcich násillie pre účely ich vyšetrovania a zabezpečenia bezpečia poškodenej a jej detí. Ako aj to, **či sú tieto opatrenia vyhodnocované**

⁴¹⁹ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴²⁰ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴²¹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴²² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴²³ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴²⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴²⁵ Príkaz prezidenta Policajného zboru číslo PPZ-OPPI-2019/028607-026 zo dňa 30. apríla 2019

a aktualizované.⁴²⁶ K tejto otázke nám **Generálna prokuratúra SR**, poskytla informáciu iba tom, že „**v prípade hrozby opakovania násillia je možné zvažovať využitie inštitútu väzby**“⁴²⁷. Informácie o tom, ako je vyhodnocovaná hrozba opakovania násillia, alebo posudzovanie smrteľného rizika, však vo svojej odpovedi neuviedla.

SÚDY

Rovnako nás zaujímalo aj to, aké **opatrenia na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násillia** v prípadoch žien zažívajúcich násillie v trestných konaniach a pri rozhodovaní o neodkladných opatreniach **prijali sudy**. **Ministerstvo spravodlivosti SR**, ktorému sme adresovali žiadosť o poskytnutie informácií⁴²⁸, nám poskytlo informácie, že sudy rozhodujú v zmysle príslušných procesných predpisov, použitím inštitútov, ktoré daný právny predpis upravuje a povoľuje.⁴²⁹ **Z uvedeného vyplýva, že sudy v trestných konaniach neprijali žiadne opatrenia na posudzovanie smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násillia v prípadoch žien zažívajúcich násillie v partnerských vzťahoch.**

Zhrnutie

Majú inštitúcie opatrenia na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násillia v prípadoch žien zažívajúcich násillie v trestných konaniach a zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej detí vo všetkých štádiách vyšetrovania a pri uplatňovaní ochranných opatrení a rozhodovaní o neodkladných opatreniach?

	Polícia	Prokuratúra	Sudy
Interné postupy a opatrenia	Áno	Nie	Nie
Vyhodnocovanie interných postupov a opatrení	Áno ⁴³⁰	-	-
Aktualizovanie interných postupov a opatrení	Áno	-	-
Ako často sú aktualizované	Priebežne	-	-
Dotazník na odhad rizika ohrozenia	Áno	-	-
Je používanie dotazníka záväzné	Áno ⁴³¹	-	-
Boli ľudia zaškolení k používaniu dotazníka	Áno	-	-

POLÍCIA

Príslušníci policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov v prípadoch domáceho násillia používajú metódu na **kvalifikovaný odhad rizika ohrozenia** vo forme Dotazníka na odhad rizika ohrozenia. Dotazník **je záväzný pre príslušníkov a príslušníčky obvodných oddelení PZ a sú povinní a povinné vyplňať ho**.⁴³² V prípade, ak je zo vzniknutej situácie ihneď zjavné násillie a ohrozenie osoby (napr. vyhrážanie sa smrťou manželke s nožom v ruke, viditeľne závažné zranenia ohrozenej osoby a podobne), dotazník sa nemusí vyhotovovať, ale je potrebné dodržať postup ako v prípade bezprostredného rizika ohrozenia⁴³³. Dotazník pre odhad rizika ohrozenej osoby **nie je určený pre vyšetrovateľov a vyšetrovatelky PZ a nezakladá sa do**

⁴²⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.38/2022 zo dňa 17.6.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

⁴²⁷ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

⁴²⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 04/2023 zo dňa 22.5.2023 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

⁴²⁹ Odpoveď na žiadosť o informácie Sp. zn. 387/2023-142-I zo dňa 13.6.2023, Ministerstvo spravodlivosti SR

⁴³⁰ Metodická činnosť OKP P PZ má len odporúčací charakter a vykonáva sa podľa potreby.

⁴³¹ Pre príslušníkov a príslušníčky obvodných oddelení PZ

⁴³² Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴³³ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

spisového materiálu, nakoľko nie je dôkazným prostriedkom v zmysle Trestného poriadku, či iného zákona. Postupovanie pri používaní „Dotazník na odhad rizika ohrozenia“ **nie je vyhodnocované**.⁴³⁴

Zaškolenie **príslušníkov a príslušníčok obvodných oddelení PZ** realizoval bezprostredne nadriadený oboznámením s príkazom prezidenta PZ o postupe príslušníkov PZ, kde im bola uložená povinnosť používať dotazník na odhad rizika ohrozenia osoby v zmysle metodického usmernenia pri preverovaní každého oznámenia, z ktorého vyplýva, že môže ísť o podozrenie z domáceho násillia v celom jeho rozsahu. **Vyšetrotavelia a vyšetrotavelky PZ** sú pravidelne v rámci porád ich **nadriadenými preškoľovaní** zo všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov tykajúcich sa danej problematiky, **vrátane príkazu prezidenta PZ⁴³⁵ o „Dotazníku na odhad rizika ohrozenia osoby“**.

Ďalším opatrením na zabezpečenie hrozby opakovania násillia páchaného na ženách zo strany partnera je **inštitút vykázania zo spoločného obydllia⁴³⁶**, ktorý poskytuje ohrozenej osobe bezprostrednú ochranu jej života a zdravia, s čím súvisí aj zníženie nebezpečenstva dokonania skutku, prípadne zabránenie v pokračovaní násillného konania páchatelia. Ohľadne zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej deti sú jej odovzdané **informácie o činnosti intervenčných centier⁴³⁷** a organizáciách na pomoc obetiam trestných činov a domáceho násillia, taktiež aj **číslo Národnej linky pre ženy**. V prípade, ak je ohrozenou osobou dieťa, policajť obratom zasiela informáciu organu sociálnoprávnej ochrany deti a sociálnej kurately.

Vyšetrotavelia PZ každý jednotlivý prípad individuálne posudzujú v súlade s platnou legislatívou⁴³⁸ a v jednotlivých prípadoch prijímajú potrebné **opatrenia na ochranu obete pred druhotnou viktimizáciou a opakovanou viktimizáciou⁴³⁹**.

Za účelom **zabezpečenia dôsledného hodnotenia rizika ohrozenia obeti trestných činov⁴⁴⁰** a **zabezpečenia ich ochrany** v článku 28 ods. 6 nariadenia MV SR c. 175/2010⁴⁴¹ boli **doplnené úlohy policajta** v prípadoch, že možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť osoby. Ide najmä o úlohy smerujúce k zisteniu alebo ustáleniu totožnosti podozrivej osoby, miesta jej pobytu alebo miesta, kde sa podozrivá osoba zdržiava, či podozrivá osoba je držiteľom zbrane a či má tuto zbraň v nelegálnej držbe, k zaisteniu zbrane, streliva, zbrojného preukazu, preukazu zbrane alebo zbrojného sprievodného listu, k zisťovaniu či sú splnené podmienky na vykázanie osoby zo spoločného obydllia podľa § 27a PZ, prípadne či sú splnené podmienky na poskytnutie krátkodobej ochrany osobe podľa osobitného predpisu.

Postupy policajtov z hľadiska metodiky vyšetrovania jednotlivých druhov trestnej činnosti **vyhodnocuje Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru** v rámci metodickej činnosti, ktorá **má však len odporúčací charakter⁴⁴²** a **vykonáva sa podľa potreby**. V prípade **zistených nedostatkov** v konkrétnych prípadoch **sú tieto avizované príslušným nadriadeným za účelom prijatia opatrení na skvalitnenie služobnej**

⁴³⁴ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴³⁵ Príkaz prezidenta Policajného zboru číslo PPZ-OPPI-2019/028607-026 zo dňa 30. apríla 2019

⁴³⁶ § 27a Zákon Národnej rady Slovenskej republiky c. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

⁴³⁷ vo forme informačného letáka

⁴³⁸ Zákon c. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, zákon c. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

⁴³⁹ Podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku a zákona c. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

⁴⁴⁰ smerujúcich proti životu a zdraviu a trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti

⁴⁴¹ Novelizované nariadenie MV SR c. 175/2010 s účinnosťou od 15. 11. 2016

⁴⁴² Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru v rámci metodickej činnosti nie je oprávnené preskúmavať a vyhodnocovať zákonnosť postupu policajtov ako orgánov činných v trestnom konaní podľa Trestného poriadku, nakoľko ide o kompetenciu, ktorú Trestný poriadok výlučne zveril prokurátorovi

činnosti policajtov pri vyšetrowaní konkrétneho druhu trestnej činnosti. Prezídium Policajného zboru (ďalej len „PPZ“) **priebežne monitoruje a vyhodnocuje využívanie inštitútu oprávnenia vykázat osobu zo spoločného obydliá⁴⁴³.**

Poznanky získané metodickou činnosťou sú zovšeobecňované a využívané pri tvorbe a aktualizácii metodických odporúčaní na skvalitnenie vyšetrowania konkrétneho druhu trestnej činnosti a prijímania opatrení na ochranu obetí.

PROKURATÚRA

Generálna prokuratúra SR, poskytla k opatreniam na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia v prípadoch žien zažívajúcich násilie prijatých prokuratúrou informáciu iba tom, že v prípade hrozby opakovania násilia je možné zvažovať využitie inštitútu väzby⁴⁴⁴. Informácie o tom, ako je vyhodnocovaná hrozba opakovania násilia, alebo posudzovanie smrteľného rizika, však vo svojej odpovedi neuviedla.

SÚDY

Rovnako nás zaujímalo aj, to aké **opatrenia na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia** v prípadoch žien zažívajúcich násilie v trestných konaniach a pri rozhodovaní o neodkladných opatreniach **prijali sudy. Z informácií poskytnutých Ministerstvom spravodlivosti SR vyplýva, že sudy v trestných konaniach neprijali žiadne opatrenia na posudzovanie smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia v prípadoch žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch.**

Vyhodnocovanie miery rizika ohrozenia je dôležitým nástrojom na posúdenie toho, aké opatrenia je potrebné prijať na ochranu ženy a jej detí pred násilím a predchádzaniu vrážd žien a ich detí. Práve z týchto dôvodov by malo byť jeho vyplnenie pre každého policajta a policajtku povinné a mal by byť súčasťou vyšetrovacieho spisu z dôvodu, aby aj ostatné inštitúcie prokuratúra, sudy a orgán sociálnoprávnej ochrany detí mali vedomosť o miere ohrozenia a mohli prijať účinné opatrenia na ochranu žien a ich detí.

Odporúčania

- **Prijať opatrenia na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia v prípadoch žien zažívajúcich násilie v trestných konaniach a zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej detí vo všetkých štádiách vyšetrowania a pri uplatňovaní ochranných opatrení a rozhodovaní o neodkladných opatreniach.**
- **Zabezpečiť, aby bolo posudzovanie smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia v prípadoch žien zažívajúcich násilie a ich detí povinné a informácie o miere ohrozenia a riziku opakovania násilia boli súčasťou vyšetrovacieho spisu, ako aj informácií poskytnutých orgánu organu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.**

⁴⁴³ Podľa § 27a zákona o policajnom zbore.

⁴⁴⁴ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

- Zabezpečiť, aby súčasťou informácií a zaškolenia príslušníkov a príslušníčok PZ bola informácia o tom, že v prípade vysokej miery ohrozenia ženy a /alebo detí vykázanie zo spoločného obydlija nie je vhodným prostriedkom ochrany, ale je nevyhnutné páchateľa zobrať do väzby a v prípade jeho prepustenia ženu bezodkladne o prepustení informovať.
- Zabezpečiť, aby opatrenia na zabezpečenie posudzovania smrteľného rizika, závažnosti situácie a hrozby opakovania násilia v prípadoch žien zažívajúcich násilie v trestných konaniach a zabezpečenia bezpečia poškodenej ženy a jej detí vo všetkých štádiách vyšetrovania a pri uplatňovaní ochranných opatrení a rozhodovaní o neodkladných opatreniach boli pravidelne vyhodnocované.
- Zabezpečiť dôkladné vyškolenie príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokurátoriek, sudcov a sudkýň v trestných konaniach na používanie prijatých opatrení, metodík a nástrojov.

Rýchla a primeraná odozva inštitúcií pri zásahoch a vyšetrovaní

Je dôležité, aby prípady násilia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch mali vysokú prioritu pri vyšetrovaní a súdnych konaniach, aby zodpovedné inštitúcie zasiahli rýchlo, vyvodili zodpovednosť voči páchateľom takéhoto násilia a aby v čo najväčšej miere zabránili zhoršovaniu akejkoľvek ujmy, ktorú ženy a ich deti zažívajú počas vyšetrovania a súdneho konania, a aby im poskytli primeranú a okamžitú ochranu. Preto sme sa zodpovedných inštitúcií pýtali na opatrenia prijaté, aby v týchto prípadoch reagovali rýchlo a primerane pri zásahoch a vyšetrovaní vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien a ich detí.

Postupy a opatrenia inštitúcií

POLÍCIA

Okrem údajov o počte prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch, v ktorých zasahovala polícia nás zaujímalo, **aké opatrenia boli prijaté, aby polícia v týchto prípadoch reagovala rýchlo a primerane pri zásahoch a vyšetrovaní vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien a ich detí.**⁴⁴⁵

Ministerstvo vnútra SR vo svojej odpovedi uviedlo k prijatým opatreniam nasledujúce informácie⁴⁴⁶:

Včasná a primeraná ochrana základných práv a slobôd, najmä ochrana života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb patri medzi základné úlohy Policajného zboru v zmysle zákona o PZ. Policajti vynakladajú náležitú pozornosť všetkým prípadom násilia, pri ktorých postupujú v súlade s platnými právnymi predpismi⁴⁴⁷.

Policajti základných útvarov PZ majú povinnosť evidovať všetky oznámenia, zistenia a poznatky, týkajúce sa domáceho násilia, pričom ich nadriadení denne monitorujú predmetné údaje. V prípade zistenia, že v územnom obvode OO PZ sa vyskytla nová udalosť, s prívlastkom „domáce nezhody“, bezodkladne o tejto skutočnosti oboznámia svojich podriadených policajtov za účelom prijatia opatrení na zvýšenie dohľadu, či opakovane nedochádza k obdobnej udalosti.

⁴⁴⁵ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 65/2022 zo dňa 10.08.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴⁴⁶ Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003702-004 zo dňa 18.08.2022, Ministerstvo vnútra SR

⁴⁴⁷ Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, zákon č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a zákon o Policajnom zbore

Policajti sú povinne vysielaní na preverenie každého, aj opakovaného oznámenia o domácom násilí a na základe informácií získaných pri prijatí oznámenia, je vykonaná lustrácia v informačných systémoch PZ vo vzťahu k násilníkovi.

Vyšetrovatelia PZ vo vyšetrovaní a skrátenejšom vyšetrovaní postupujú podľa všeobecne záväzných právnych predpisov⁴⁴⁸. **Pri prijímaní opatrení na ochranu obetí násillia na ženách a domáceho násillia, ale aj ďalších obetí vyšetrovatelia PZ aplikujú aj zákon o obetiach.** V gescii OKP boli prijaté legislatívne zmeny nariadenia MV SR č. 175/2010, súvisiace so zabezpečením náležitého vyhodnotenia situácií, v ktorých je obeť ohrozená násillím a prijímaním opatrení na ochranu týchto obetí v trestnom konaní.

Okrem skvalitnenia služobnej činnosti policajtov **sa zintenzívnila kontrolná činnosť nadriadených v trestných veciach s prvkom domáceho násillia.** Nadriadený policajta vykonáva priebežnú kontrolu spisov v trestných veciach domáceho násillia najneskôr do 30 kalendárnych dní od poslednej kontroly.⁴⁴⁹

OKP inicioval aj ďalšie legislatívne opatrenia v gescii Ministerstva spravodlivosti SR (ďalej len „MS SR“), týkajúce sa problematiky domáceho násillia a ochrany obetí. Tieto legislatívne zmeny⁴⁵⁰ sa dotýkali napríklad:

- **zavedenia povinnosti** organov činných v trestnom konaní **vyznačovať vyšetrovacie spisy poznámkou „Domáce násillie“**, ak je poškodeným obeť trestného činu domáceho násillia v záujme zabezpečenia administratívnej dôležitosti týchto spisov⁴⁵¹

- pri nariadení výkonu trestu odňatia slobody **informačnej povinnosti súdu informovať príslušný ústav na výkon trestu odňatia slobody o tom, že ide o domáce násillie, ako aj o poškodenom**⁴⁵². Tato informácia je dôležitá pre následné informovanie PZ zo strany príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže o **nadchádzajúcom prepustení páchatel'a domáceho násillia z výkonu trestu odňatia slobody.** Policajný zbor tým pádom vie v prípade potreby prijať včasné opatrenia na ochranu ohrozených osôb v prípade prepustenia takéhoto páchatel'a na slobodu.

V súvislosti **s ochranou žien zažívajúcich násillie a deti ako obzvlášť zraniteľných obetí**, súvisia aj dva projekty, ktoré v súčasnosti OKP realizuje, a to:

- projekt **„Špeciálne vyluchové miestnosti pre detské obeť a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov“**⁴⁵³

- projekt **„Zlepšenie ochrany záujmov obetí - posilnenie kapacít a postupov boja proti násilliu na ženách a domácejmu násilliu“**⁴⁵⁴

⁴⁴⁸ Trestný zákon, Trestný poriadok, ako aj podľa príslušnej internej legislatívy, ktorou je nariadenie MV SR c. 175/2010

⁴⁴⁹ S účinnosťou od 15. 11. 2019 bol novelizovaný čl. 24 nariadenia MV SR č. 175/2010 (riadenie a kontrola vyšetrovania a skrátenejšo vyšetrovania).

⁴⁵⁰ Účinnosť nadobudli 01.01.2020

⁴⁵¹ Novela vyhlášky MS SR c. 618/2005 Z. z. o tvorbe spisu organmi činnými v trestnom konaní a sudmi v znení neskorších predpisov

⁴⁵² Novela vyhlášky MS SR c. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresne sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy v znení neskorších predpisov

⁴⁵³ bližšie informácie sú dostupne na webovej stránke <https://www.minv.sk/?specialne-vysluchove-miestnosti-detske-obete-projekt-ISF>

⁴⁵⁴ viac informácií je zverejnených na webovej stránke <https://www.minv.sk/?specialne-vysluchove-miestnosti-nasilie-zeny-deti>

Policajný zbor má spracovanú aj Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia, ktorá má odporúčací charakter.

K otázkam, či **sú tieto opatrenia vyhodnocované a aktualizované**, Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že **OKP** sa v rámci metodickej činnosti zameriava na **vyhodnocovanie postupu policajtov vykonávajúcich vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie, z hľadiska dodržiavania príslušných hmotnoprávných a procesnoprávných noriem ako aj interných predpisov. Metodická činnosť OKP ma odporúčací charakter**⁴⁵⁵. Zistené nedostatky v konkrétnych prípadoch sú avizované príslušným nadriadeným za účelom prijatia opatrení na skvalitnenie služobnej činnosti policajtov pri vyšetrovaní trestnej činnosti (súvisiacej s tzv. domácim násillím. Poznatky získané metodickou činnosťou sú zovšeobecňované a využívané pri tvorbe a aktualizácii metodických odporúčaní na skvalitnenie vyšetrovania tohto druhu trestnej činnosti a prijímania opatrení na ochranu obetí. OKP monitoruje aplikáciu nariadenia MV SR 175/2010 jednotlivými útvarmi Policajného zboru vykonávajúcimi vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie a v prípade potreby reaguje zavedením príslušných legislatívnych zmien.

PROKURATÚRA

Generálnej prokuratúry SR sme sa tiež pýtali na **opatrenia**, ktoré boli prijaté **na zabezpečenie toho, aby prokuratúra reagovala rýchlo a primerane** pri vyšetrovaní prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien zažívajúcich násillie a ich detí⁴⁵⁶, **odpoveď na túto otázku nebola súčasťou poskytnutých informácií**⁴⁵⁷.

SÚDY

Rovnako nás zaujímalo aj to, aké **opatrenia boli prijaté na zabezpečenie toho, aby súdy reagovali rýchlo a primerane pri rozhodovaní** prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien zažívajúcich násillie a ich detí. Ministerstvo spravodlivosti SR, ktorému sme adresovali žiadosť o poskytnutie informácií⁴⁵⁸, uviedlo k rýchlemu a primeranému rozhodovaniu, že je zabezpečené samotnou úpravou rozhodovania v procesnom predpise a úpravou príslušných procesných inštitútov.⁴⁵⁹ **Súdy neprijali v trestných konaniach žiadne opatrenia nad rámec všeobecných predpisov, prostredníctvom ktorých by zabezpečili, aby v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch reagovali rýchlo a primerane pri rozhodovaní v týchto prípadoch.**

Administratívne dáta

Ministerstva vnútra SR sme sa pýtali, **v koľkých prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch**⁴⁶⁰ **zasahovala polícia v rokoch 2019, 2020 a 2021** **polícia**.⁴⁶¹ Vo svojej odpovedi Ministerstvo vnútra SR uviedlo, že príslušníci PZ vykonávajú svoju činnosť tak, aby chránili základné práva a slobody bez ohľadu na pohlavie, rasu, náboženské alebo iné vyznanie obete, ako aj páchatel'a trestného činu. Prístup policajtov k obetiam trestného činu je vždy rovnaký v zmysle platných právnych predpisov. **Informácia o pohlaví obetí trestných**

⁴⁵⁵ Vyhodnocovanie postupu policajtov v trestnom konaní z hľadiska zákonnosti podľa Trestného poriadku je v kompetencii prokurátora.

⁴⁵⁶ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.38/2022 zo dňa 17.6.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

⁴⁵⁷ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

⁴⁵⁸ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 042023 zo dňa 22.5.2023 adresovaná Ministerstvu spravodlivosti SR

⁴⁵⁹ Odpoveď na žiadosť o informácie Sp. zn. 387/2023-142-I zo dňa 13.6.2023, Ministerstvo spravodlivosti SR

⁴⁶⁰ Fyzické, psychické, sexuálne a/alebo ekonomické násillie na žene, vrátane prenasledovania, ktorého sa voči nej dopustil jej súčasný alebo bývalý manžel či partner.

⁴⁶¹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 36/2022 zo dňa 17.6.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

činov, ako aj o skutočnosti, či boli spáchané v partnerskom vzťahu nie je pre činnosť PZ relevantná a preto PZ nezberia konkrétne štatistické údaje týkajúce sa násillia páchaného na ženách v rámci partnerských vzťahov a ani nevedie štatistiku zásahov PZ v takýchto prípadoch.⁴⁶² Spolu s odpoveďou na žiadosť nám Ministerstvo vnútra SR zaslalo štatistiku, ktorú policajný zbor SR vyhodnocuje v evidenčno-štatistickom systéme kriminality v súvislosti s domácim násillím za obdobie rokov 2019, 2020 a 2021. V uvedenej štatistike PZ eviduje údaje o pohlaví obeť ako aj vzťahu medzi páchatelom a obeťou. V súvislosti s násillím na ženách ide o kategórie manžel, druh, bývalý manžel a bývalý druh. **Avšak ide o štatistiku zistených trestných činov a nie štatistiku o počte zásahov polície v prípadoch domáceho násillia.**

Z vyššie uvedeného vyplýva, že **policajný zbor nevedie a nevyhodnocuje v evidenčno-štatistickom systéme kriminality v súvislosti s domácim násillím počet prípadov, v ktorých zasahovala polícia, a preto nie zrejme akým spôsobom Prezídium PZ alebo Ministerstvo vnútra SR vyhodnocuje, či odozva polície v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia bola rýchla a primeraná pri zasahovaní a vyšetrovaní v týchto prípadoch.**

Zhrnutie

Majú inštitúcie prijaté opatrenia na zabezpečenie toho,, aby v prípadoch násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch reagovali rýchlo a primerane pri zásahoch a vyšetrovaní vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien a ich detí?

	Polícia	Prokuratúra	Súdy
Interné postupy a opatrenia	Áno	Nie	Nie
Vyhodnocovanie interných postupov a opatrení	Áno	-	-
Aktualizovanie interných postupov a opatrení	Áno	-	-
Zber a vyhodnocovanie údajov o počte prípadov, v ktorých zasahovali	Nie	-	-

POLÍCIA

Opatrenia prijaté políciou, aby v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia reagovala rýchlo a primerane pri zásahoch a vyšetrovaní vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien a ich detí sú:

- **Policajti základných útvarov PZ** majú povinnosť evidovať všetky oznámenia, zistenia a poznatky, týkajúce sa domáceho násillia a **sú povinne vysielaní na preverenie každého, aj opakovaného oznámenia.**
- Na základe informácií získaných pri prijatí oznámenia, je **vykonaná lustrácia v informačných systémoch PZ vo vzťahu k násilníkovi.**
- Ich **nadriadení denne monitorujú** predmetne údaje.
- V prípade zistenia, že v územnom obvode OO PZ sa vyskytla nová udalosť, s prívlastkom „domáce nezhody“, **bezodkladne o tejto skutočnosti oboznámia svojich podriadených policajtov za účelom prijatia opatrení na zvýšenie dohľadu, či opakovane nedochádza k obdobnej udalosti.**
- **Zintenzívnila sa kontrolná činnosť nadriadených v trestných veciach s prvkom domáceho násillia.** Nadriadený policajta vykonáva priebežnú kontrolu spisov v trestných veciach domáceho násillia najneskôr do 30 kalendárnych dní od poslednej kontroly

⁴⁶² Odpoveď na žiadosť o sprístupnenie informácií KM-TO2-2022/003223-004 zo dňa 23.6.2022, Ministerstvo vnútra SR

- **Zavedenie povinnosti** organov činných v trestnom konaní **vyznačovať vyšetrovacie spisy poznámkou „Domáce násilie“** v záujme zabezpečenia administratívnej dôležitosti týchto spisov.
- Pri nariadení výkonu trestu odňatia slobody zavedenie **informačnej povinnosti súdu informovať príslušný ústav na výkon trestu odňatia slobody o tom, že ide o domáce násilie, ako aj o poškodenom**⁴⁶³. Tato informácia je dôležitá pre následné informovanie PZ zo strany príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže o **nadchádzajúcom prepustení páchatel'a domáceho násillia z výkonu trestu odňatia slobody**. Policajný zbor tým pádom vie v prípade potreby prijať včasné opatrenia na ochranu ohrozených osôb v prípade prepustenia takéhoto páchatel'a na slobodu.
- **Policajný zbor má spracovanú aj Metodiku postupu polície v prípadoch domáceho násillia, ktorá má odporúčací charakter.**
- **Vyšetrovatelia PZ** pri prijímaní opatrení na ochranu obeti násillia na ženách a domáceho násillia, ale aj ďalších obeti vyšetrovatelia PZ **aplikujú aj zákon o obetiach**.

Postupy policajtov vykonávajúcich vyšetrovanie a skrátene vyšetrovanie, z hľadiska dodržiavania príslušných hmotnoprávných a procesnoprávných noriem ako aj interných predpisov **vyhodnocuje Odbor Kriminálnej polície Prezídia policajného zboru** v rámci metodickej činnosti, ktorá **má však len odporúčací charakter a vykonáva sa podľa potreby**. V prípade **zistených nedostatkov** v konkrétnych prípadoch **sú tieto avizované príslušným nadriadeným za účelom prijatia opatrení na skvalitnenie služobnej činnosti**.

Poznatky získané metodickou činnosťou sú zovšeobecňované a využívané pri tvorbe a aktualizácii metodických odporúčaní na skvalitnenie vyšetrovania tohto druhu trestnej činnosti a prijímania opatrení na ochranu obeti.

Policajný zbor nevedie a nevyhodnocuje v evidenčno-štatistickom systéme kriminality v súvislosti s násillím páchaným na ženách v partnerských vzťahoch a domácim násillím počet prípadov, v ktorých zasahovala polícia a preto nie zrejme akým spôsobom Prezídium PZ alebo Ministerstvo vnútra SR vyhodnocuje, či odozva polície v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia bola rýchla a primeraná pri zasahovaní a vyšetrovaní v týchto prípadoch.

PROKURATÚRA

Generálnej prokuratúry SR sme sa tiež pýtali na **opatrenia, ktoré boli prijaté na zabezpečenie toho, aby prokuratúra reagovala rýchlo a primerane** pri vyšetrovaní prípadov násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch, vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien zažívajúcich násillie a ich detí⁴⁶⁴, **odpoveď na túto otázku nebola súčasťou poskytnutých informácií**⁴⁶⁵.

SÚDY

Zaujímalo nás aj, to aké **opatrenia boli prijaté na zabezpečenie toho, aby súdy reagovali rýchlo a primerane pri rozhodovaní** prípadov násillia na ženách v partnerských vrátane poskytnutia dostatočnej a bezprostrednej ochrany žien zažívajúcich násillie a ich detí. Ako vyplynulo z informácií poskytnutých Ministerstvom spravodlivosti SR, **súdy neprijali v trestných konaniach žiadne opatrenia nad rámec**

⁴⁶³ Novela vyhlášky MS SR c. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresne súdy, krajské súdy, špecializovaný trestný súd a vojenské súdy v znení neskorších predpisov

⁴⁶⁴ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev.č.38/2022 zo dňa 17.6.2022 adresovaná Generálnej prokuratúre SR

⁴⁶⁵ Odpoveď na žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. IV/1 Spr.441/22/1000-2 zo dňa 28.6.2022, Generálna prokuratúra SR

všeobecných predpisov, prostredníctvom ktorých by zabezpečili, aby v prípadoch násillia na ženách v partnerských vzťahov reagovali rýchlo a primerane pri rozhodovaní v týchto prípadoch.

Odporúčania

- Prijat' opatrenia na zabezpečenie toho, aby v prípady násillia páchaného na ženách v partnerských vzťahoch mali vysokú prioritu pri vyšetrovaní a súdnych konaniach, aby polícia, prokuratúra a súdy reagovali rýchlo, vyvodili zodpovednosť voči páchatel'om takéhoto násillia a aby v čo najväčšej miere zabránili zhoršovaniu akejkolvek ujmy, ktorú ženy a ich deti zažívajú počas vyšetrovania a súdneho konania, a aby im poskytli primeranú a okamžitú ochranu.
- Zabezpečiť pravidelné a systematické vyhodnocovanie používania týchto opatrení v praxi polície, prokuratúry a súdov.
- Zabezpečiť dôkladné vyškolenie príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokurátoriek, sudcov a sudkýň v trestných konaniach na používanie prijatých opatrení, metodík a nástrojov.
- Zabezpečiť špecializáciu určených príslušníkov a príslušníčok PZ, prokurátorov a prokurátoriek, sudcov a sudkýň na násillie páchané na ženách v partnerských vzťahoch, ktoré budú vyšetrovať v prípadoch násillia v trestných konaniach, ktorých stranou sporu bude žena zažívajúca násillie alebo jej deti.
- Vytvoriť špecializovaný policajné tímy na prípady násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia.

Mimoriadne opatrenia v situáciách bezprostredného ohrozenia

Legislatívny rámec

Na ochranu žien zažívajúcich násillie zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela a ich detí v situáciách ich bezprostredného ohrozenia slúži inštitút tzv. **vykázania násillnej osoby zo spoločného domu, bytu alebo iného priestoru políciou**.⁴⁶⁶ Podľa existujúcej právnej úpravy **policajt je oprávnený vykazať** zo spoločného obydlija osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky. Súčasťou vykázania zo spoločného obydlija je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlija **počas 14 dní** od vykázania, pričom do tejto doby sa počíta aj deň vykázania. Policajt je oprávnený vykazať zo spoločného obydlija takúto osobu aj počas jej neprítomnosti. Počas vykázania zo spoločného obydlija je **vykázaná osoba povinná nepribližovať sa k ohrozenej osobe** na vzdialenosť menšiu ako **50 metrov**.

Vykázanie zo spoločného obydlija **končí uplynutím 14 dní od vykázania** zo spoločného obydlija. V prípade ak ohrozená osoba podá počas trvania vykázania na príslušný súd návrh na nariadenie neodkladného opatrenia, sa **doba trvania vykázania predlžuje** až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu.

⁴⁶⁶ Ust. § 27a zák. č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore.

Jedná sa o všeobecné opatrenie týkajúce sa všetkých osôb ohrozených násilím, vrátane žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch. V slovenskej legislatíve neexistujú opatrenia špecificky zamerané len na ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti.

Postupy a opatrenia inštitúcií

Polícia je zo zákona povinná **preverovať dodržiavanie** vykázania zo spoločného obydliá.⁴⁶⁷ V prípade ak dôjde vykázanou osobou k porušeniu nariadených opatrení polícia má oprávnenie túto osobu zaistiť a prípadne aj odovzdať na ďalší postup orgánom činným v trestnom konaní. Porušenie vykázania môže byť posúdené ako prečin Marenia výkonu úradného rozhodnutia v zmysle príslušného ustanovenia Trestného zákona.⁴⁶⁸

Policajt je povinný **poučiť** ženu zažívajúcu násilie v partnerských vzťahoch ako ohrozenú osobu o možnosti podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa Civilného sporového poriadku a poskytnúť jej, podľa možností v písomnej forme, **informácie o organizáciách na pomoc obetiam a intervenčných centrách vrátane informácií o službách nimi poskytovaných a kontaktných údajoch.**

Do **24 hodín od vykázania** zašle policajt v elektronickej podobe kópiu záznamu o vykázaní príslušnému intervenčnému centru. Ak v spoločnom obydlií žije dieťa alebo dieťa je ohrozenou osobou, kópia záznamu sa do 24 hodín zašle v elektronickej podobe aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Intervenčné centrum do 72 hodín od doručenia úradného záznamu políciou ponúkne obeti trestného činu domáceho násillia (vrátane ženy zažívajúcej násillie v partnerských vzťahoch) poskytnutie krízovej intervencie a odbornej pomoci vrátane spísania návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia.⁴⁶⁹ Odborná pomoc vrátane pomoci pri spísaní návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je bezplatná. Financovanie intervenčných centier zabezpečuje Ministerstvo spravodlivosti SR, ktoré vedie aj zoznam intervenčných centier⁴⁷⁰ a udeľuje im akreditácie. V každom kraji je zriadené minimálne jedno intervenčné centrum. Niektoré z intervenčných centier sú ženské mimovládne organizácie, ktoré sa dlhodobo špecializujú na pomoc a podporu ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch a ich deťom. Ako intervenčné centrá pôsobia aj naše dve organizácie - občianske združenie HANA v Spišskej Novej Vsi a občianske združenie Fenestra so sídlom v Košiciach.

Administratívne dáta

Na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám sme si vyžiadali od Ministerstva vnútra SR informácie o počte vykázaní násilnej osoby z bytu/domu v prípadoch násillia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela za roky 2019, 2020 a 2021. Pýtali sme sa aj na marenie vykázania zo strany vykázananej osoby a tiež na udelené sankcie.⁴⁷¹

Ministerstvo vnútra nám nami požadované informácie nesprístupnilo s odôvodnením, že „**požadovanými informáciami nedisponuje v štruktúre údajov tak, ako to požaduje žiadateľ.** Vykázanie zo spoločného obydliá vo vzťahu násillník voči osobe ženského pohlavia, nie je osobitne monitorované, **nie je osobitne monitorované, či vykázany muž sa dopustil násillia voči žene.**“⁴⁷²

⁴⁶⁷ Ust. § 27a ods. 11 zák. č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore

⁴⁶⁸ Ust. 348 zák. č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

⁴⁶⁹ Ust. § 28a ods. 2 zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴⁷⁰ Dostupný na [Pre štátne orgány - Ministerstvo spravodlivosti SR \(gov.sk\)](https://www.gov.sk)

⁴⁷¹ Žiadosť o poskytnutie informácií Ev. č. 60/2022 zo dňa 5.8.2022 adresovaná Ministerstvu vnútra SR

⁴⁷² Rozhodnutie Ministerstva vnútra SR č. spisu: KM – TO2-2022/003685-004 zo dňa 16.08.2022

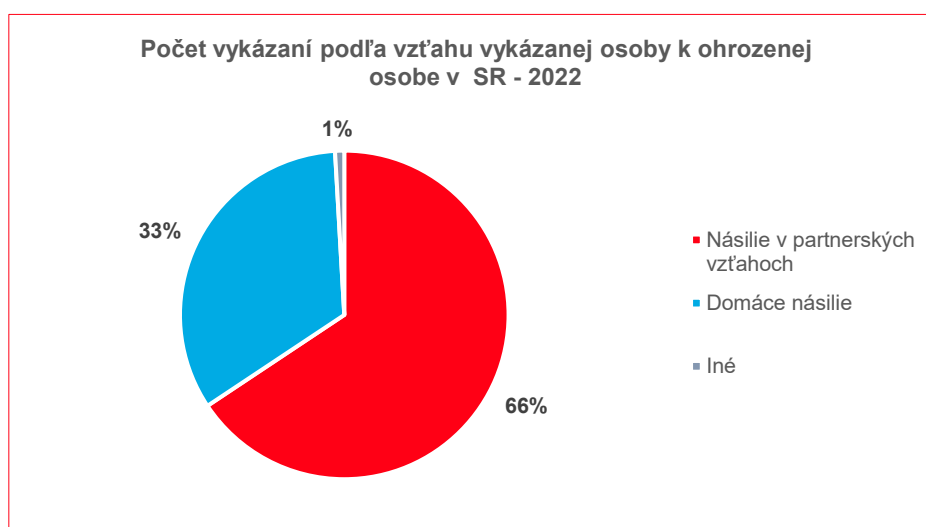
Z našej činnosti nám je známe, že Ministerstvo vnútra SR má údaje týkajúce sa počtov vykázaní, avšak špecificky nevedie štatistiky vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlija v prípadoch násilia páchaného na ženách. Z uvedených dát je zrejmé, že počty vykázaní zo spoločného obydlija sa líšia podľa regiónov. V niektorých sa vyskytujú minimálne, čo nasvedčuje tomu, že polícia tento inštitút využíva v rôznej miere.

V roku 2021 bol počet prípadov vykázaní osoby zo spoločného obydlija v SR 961 osôb. Napriek tomu, že v novembri 2021 začali v SR pôsobiť Intervenčné centrá, počet vykázaní sa **v roku 2022 výrazne nezvýšil, vykázaných bolo 997 osôb.** Keďže rok 2022 bol prvým rokom, kedy fungovali v SR intervenčné centrá, v nasledujúcom texte uvádzame údaje k vykázaní osoby zo spoločného obydlija políciou za rok 2022.

Z celkového počtu **997 vykázaných osôb zo spoločného obydlija v roku 2022**, bolo vykázaných **956 mužov a 41 žien.** Muži tvorili 96% zo všetkých vykázaných osôb.⁴⁷³

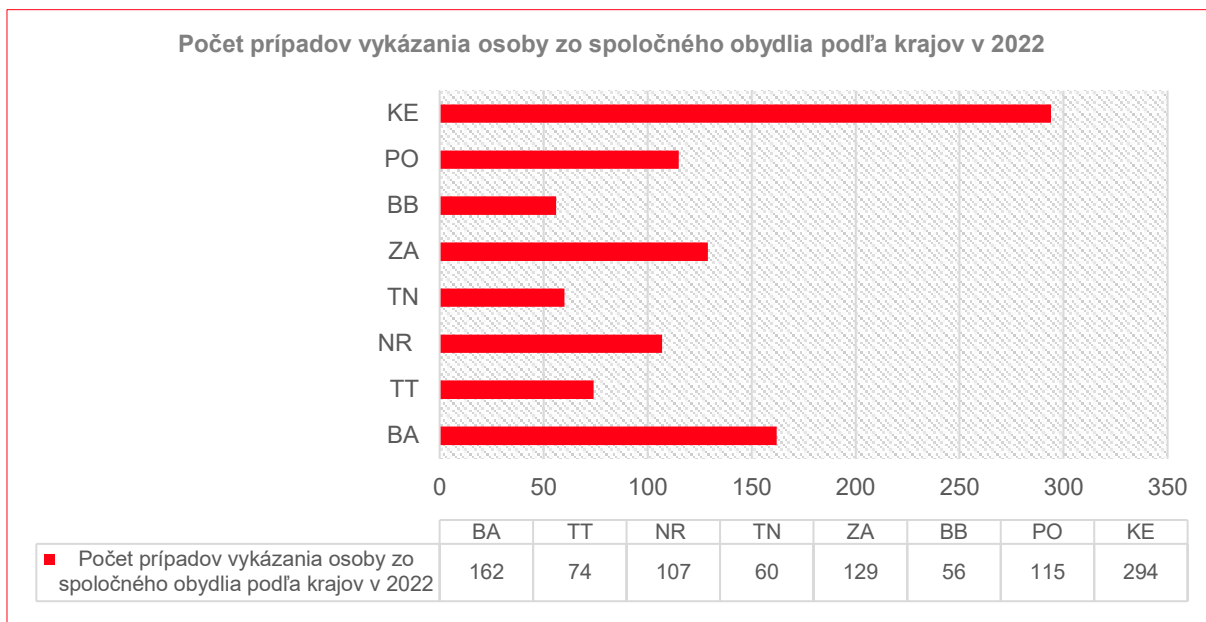
Najviac vykázaných osôb 656 bolo v prípadoch násilia v partnerských vzťahoch, 334 vykázaní súviselo s domácim násilím a 9 vykázaní bolo v iných prípadoch. **Vykázania z dôvodu násilia v partnerských vzťahoch tvorili 66% z celkového počtu vykázaní.** V prípadoch domáceho násilia to bolo 33% vykázaní.⁴⁷⁴

⁴⁷³ Vykázanie z obydlija - prehľad ukazovateľov za obdobie od 01. 01. 2022 do 31. 12. 2022, Prezídium PZ

⁴⁷⁴ Vykázanie z obydlija - prehľad ukazovateľov za obdobie od 01. 01. 2022 do 31. 12. 2022, Prezídium PZ

Najviac osôb vykázala polícia v roku 2022 v Košickom kraji, 294 osôb. Najmenej osôb vykázala polícia v Banskobystrickom kraji, 56 osôb.⁴⁷⁵ Z tabuľky nižšie je zjavné, že prax polície s využívaním inštitútu vykázania je v rámci SR rôzna. Niektoré OO PZ využívajú inštitút vykázania, iné nie. **Obete násillia v partnerských vzťahoch a domáceho násillia v SR nemajú rovnaký prístup k ochrane.**

Čo sa týka monitorovania marenia vykázania zo strany vykázanej osoby či sankcií za to udelených, ministerstvo vnútra uviedlo, že:

„**Marenie nariadeného vykázania** vo vzťahu súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela **voči žene nie je osobitne monitorované.**“

„**Počet sankcií** prijatých v prípadoch porušenia nariadeného vykázania **nie je osobitne monitorovaný.**“

Odporúčania

- **Zabezpečiť, aby polícia mala jednotné postupy pri vykazovaní násilnej osoby zo spoločného obydllia zamerané špecificky na ženy zažívajúce násillie zo strany bývalého či súčasného partnera, či manžela.**
- **Zabezpečiť zber dezagregovaných administratívnych dát o počte vykázaní, marenia vykázania a udelených sankciách špecificky vo vzťahu k prípadom násillia páchaného na ženách.**

Obmedzujúce a ochranné opatrenia

Ochranu ženám zažívajúcim násillie v partnerských vzťahoch a ich deťom, majú potenciál zabezpečiť neodkladné opatrenia, ktoré na návrh vydávajú súdy v civilných konaniach. Štát má povinnosť

⁴⁷⁵ Vykázanie z obydllia - prehľad ukazovateľov za obdobie od 01. 01. 2022 do 31. 12. 2022, Prezídium PZ

zabezpečiť, aby tieto boli zakotvené vo vnútroštátnej legislatíve a aby súdy tieto **v praxi účinne uplatňovali** s cieľom poskytnúť ženám a ich deťom ochranu pred násilným manželom/partnerom.

Legislatívny rámec

Podľa našej legislatívy ženy zažívajúce násilie zo strany bývalého alebo súčasného manžela či partnera sa môžu na príslušný súd obrátiť s návrhom na nariadenie neodkladného opatrenia.

Súd môže na základe tohto návrhu nariadiť neodkladné opatrenia⁴⁷⁶, ktorým môže násilnej osobe uložiť najmä, aby:

- nevstupovala dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivá z násillia
- nevstupovala alebo iba obmedzene vstupovala do domu alebo bytu, na pracovisko alebo iné miesto, kde býva, zdržiava sa alebo ktoré pravidelne navštevuje osoba, ktorej telesnú integritu alebo duševnú integritu svojim konaním ohrozuje
- písomne, telefonicky, elektronickou komunikáciou alebo inými prostriedkami úplne alebo čiastočne nekontaktovala osobu, ktorej telesná integrita alebo duševná integrita môže byť takým konaním ohrozená
- sa na určenú vzdialenosť nepribližovala alebo iba obmedzene približovala k osobe, ktorej telesná integrita alebo duševná integrita môže byť jej konaním ohrozená.

Súd môže neodkladné opatrenie nariadiť pred začatím konania, počas konania a po jeho skončení. Na konanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia je príslušný okresný súd. Zákonným predpokladom na nariadenie neodkladného opatrenia je skutočnosť, že je potrebné bezodkladne upraviť pomery strán sporu.

Návrh na nariadenie neodkladného opatrenia je spoplatnený súdnym poplatkom, ktorý je vo výške 33 €. ⁴⁷⁷ V prípade ak je návrh na nariadenie neodkladného opatrenia spoločne s prílohami podaný elektronickými prostriedkami do elektronickej schránky tak je sadzba súdneho poplatku polovičná. ⁴⁷⁸ Je možné súd. požiadať aj o oslobodenie od platenia súdneho poplatku. ⁴⁷⁹

Súd rozhodne o podanom návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia najneskôr **do 30 dní** od jeho doručenia. O návrhu na zákaz vstupu do bytu/domu, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivá z násillia rozhodne súd v lehote **do 24 hodín** od doručenia návrhu.

Rozhodnutie o nariadení neodkladného opatrenia je vykonateľné jeho vyhlásením v prípade vykázania z domu/bytu a jeho doručením v ostatných prípadoch. ⁴⁸⁰ Násilná osoba je teda povinná ho dodržiavať bez ohľadu na podanie odvolania proti nemu.

Obvykle, ak súd nariadi neodkladné opatrenie, uloží navrhovateľke aj povinnosť v určenej lehote (spravidla 30 dní) podať návrh vo veci samej, najčastejšie žalobu o vylúčenie násilnej osoby z užívania nehnuteľnosti. ⁴⁸¹ Trvanie neodkladného opatrenia tak súd určí až do právoplatného ukončenia tohto konania vo veci samej. V praxi sme sa už stretli aj s nariadením neodkladného opatrenia na dobu napr. 6 mesiacov od vykonateľnosti rozhodnutia. Jednalo

⁴⁷⁶ Ust. § 325 ods. 2 zák. č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

⁴⁷⁷ Sadzobník súdnych poplatkov ako príloha zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, položka 1 písm. c)

⁴⁷⁸ Ust. § 6 ods. 3 zák. č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch

⁴⁷⁹ Ust. § 254 zák. č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

⁴⁸⁰ Ust. § 332 zák. č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

⁴⁸¹ Ust. § 705a zák. č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka

sa najmä o neodkladné opatrenia spočívajúce v zákaze násilnej osoby priblížiť sa k žene zažívajúcej násilie na určitú vzdialenosť, či zákaze kontaktovania. Doba trvania neodkladného opatrenia nie je v zákone explicitne stanovená, každopádne podľa zákona neodkladné opatrenie zanikne, ak uplynul čas, na ktorý bolo nariadené. Tiež súd na návrh neodkladné opatrenie zruší, ak zaniknú dôvody, pre ktoré bolo nariadené.⁴⁸²

Ani jedno z neodkladných opatrení sa špecificky netýka výlučne žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch. Predstavujú však v mnohých prípadoch jediný účinný právny prostriedok ich ochrany pred násilným súčasným alebo bývalým manželom či partnerom. V prípade, ak dôjde k vykázaniu násilnej osoby políciou a o vykázani je informované intervenčné centrum, tak to vie poskytnúť žene odbornú pomoc pri spísaní návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia príslušnému súdu.⁴⁸³ Taktiež Centrum právnej pomoci má v kompetencii poskytnúť bezplatnú právnu pomoc aj v konaniach o nariadenie neodkladného opatrenia, avšak žiadajúca žena musí splniť zákonné predpoklady na poskytnutie takejto právnej pomoci.⁴⁸⁴

Postupy a opatrenia inštitúcií

Súd môže nariadiť **kontrolu dodržiavania neodkladným opatrením nariadenej povinnosti technickými prostriedkami.**⁴⁸⁵ Takými môžu byť napr. upevnenie osobného identifikačného zariadenia na telo kontrolovanej násilnej osoby či poskytnutie tzv. zariadenia varovania blízkosti chránenej osobe (vrátane ženy zažívajúcej násilie), ktoré jej bude signalizovať priblíženie násilného bývalého či súčasného partnera či manžela.⁴⁸⁶

Taktiež **polícia na požiadanie ohrozenej osoby v prípadoch, ak došlo k vykázaniu násilnej osoby zo spoločného obydľia, zabezpečuje kontrolu dodržiavania obmedzenia uloženého neodkladným opatrením súdu.** O vykonaní tejto kontroly spíše polícia úradný záznam, ktorý zašle aj súdu, ktorý neodkladné opatrenie nariadil.⁴⁸⁷

Porušenie nariadeného neodkladného opatrenia je prečinom Marenie výkonu úradného rozhodnutia a ako také je trestné podľa príslušných ustanovení Trestného zákona. V prípade odsúdenia môže byť súdom uložený trest odňatia slobody na dva roky a v prípade porušenia neodkladného opatrenia uloženého v civilnom procese na ochranu osôb ohrozených násilím na jeden až päť rokov.⁴⁸⁸

Čo sa týka poskytnutia informácií o možnostiach podania neodkladného opatrenia, v prípade, ak násilnú osobu vykazovala polícia, tá je povinná ženu o možnosti podať neodkladné opatrenie na zákaz vstupu násilnej osoby do spoločného obydľia poučiť a podrobnejšie informácie jej vie poskytnúť aj intervenčné centrum . Právnu konzultáciu ženám zažívajúcim násilie môže poskytnúť aj Centrum právnej pomoci.

Administratívne dáta

Ministerstvo spravodlivosti SR sme žiadosťou požiadali o poskytnutie informácií **o počte** :

- podaných návrhov na nariadenie jednotlivých druhov neodkladných opatrení
- nariadených neodkladných opatrení

⁴⁸² Ust. § 333 a 334 zák. č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

⁴⁸³ Pozri časť Prístup žien zažívajúcich násilie k bezplatnej právnej pomoci tejto analýzy

⁴⁸⁴ Zák. č. 327/2005 Zb. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi

⁴⁸⁵ Ust. § 325 ods. 3 zák. č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok

⁴⁸⁶ zák. č. 78/2015 Z.z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴⁸⁷ Ust. § 73 ods. 3 zák. č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore

⁴⁸⁸ Ust. § 348 ods. 1 písm. h) a i) a § 349 zák. č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

- prípadov kedy došlo k mareniu nariadených neodkladných opatrení

Pýtali sme sa tiež na to **aké sankcie boli prijaté v prípade porušenia jednotlivých druhov nariadených neodkladných opatrení a v koľkých prípadoch bola nariadená kontrola dodržiavania neodkladných opatrení technickými prostriedkami kontroly**.⁴⁸⁹

Ministerstvo spravodlivosti nám na základe nami podanej žiadosti **požadované informácie nesprístupnilo, nakoľko nimi nedisponuje**. Konkrétne ministerstvo spravodlivosti uviedlo, že **neviduje osobitne vo vzťahu k prípadom násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela požadované štatistické údaje o počte návrhov, počte vydaných neodkladných opatrení, počte prípadov, kedy došlo k mareniu nariadených neodkladných opatrení, ani o sankciách uložených v týchto prípadoch, ich druhu a počte vo vzťahu k zákazu vstupu do domu/bytu a zákazu priblíženia**. Zároveň ministerstvo považovalo za nutné zdôrazniť, že mu nevyplýva zákonná povinnosť takýmito informáciami disponovať.⁴⁹⁰

Odporúčania

- **Zabezpečiť účinnú implementáciu legislatívy v prípadoch nariaďovania neodkladných opatrení súdmi**
- **Zabezpečiť dôsledné monitorovanie nariadených neodkladných opatrení zo strany súdov aj polície vrátane nariadenia ich kontroly technickými prostriedkami kontroly**

V akých prípadoch je možné začať právne konania z úradnej povinnosti (ex officio)?

Súčasťou zabezpečenia účinnej ochrany žien zažívajúcich násilie a ich detí zo strany polície, súdov a prokuratúry v trestných konaniach je, aby vyšetrovanie prípadov násilia bolo **začaté** aj z úradnej povinnosti (ex officio), t.j. **bez podania trestného oznámenia** a aby bolo možné pokračovať v trestnom konaní aj **bez pripojenia sa poškodenej ženy k nemu** (ex parte).

Legislatívny rámec

Orgány činné v trestnom konaní a súdy **konajú z úradnej povinnosti**. Postupujú tak, aby bol zistený skutkový stav vecí, o ktorom nie sú dôvodné pochybnosti, a to v rozsahu nevyhnutnom na ich rozhodnutie. Dôkazy obstarávajú z úradnej povinnosti, no právo obstarávať dôkazy majú aj strany trestného konania vrátane poškodenej.⁴⁹¹ V prípadoch násilia páchaného na ženách sú teda polícia, prokuratúra a súdy **povinné konať aj v prípadoch nebolo podané trestné oznámenie**. Týka sa to všetkých trestných činov súvisiacich s násilím páchanom na ženám, V praxi je však bežné, že so ženou zažívajúcou násilie polícia spíše pri jej výsluchu aj trestné oznámenie.

⁴⁸⁹ Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 3.8.2022, ev. č. 56/2022

⁴⁹⁰ Rozhodnutie Ministerstva spravodlivosti SR o nesprístupnení informácií zo dňa 15.8.2022 (omylom uvedený rok 2021), Ev.č. 408/2022-142-I

⁴⁹¹ Ust. § 2 ods. 6, 10 zák. č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok

Administratívne dáta

Ministerstva vnútra sme sa pýtali ⁴⁹²na počet prípadov, v ktorých **bolo začaté trestné stíhanie** v prípadoch násilia páchaného na ženách zo strany súčasného alebo bývalého partnera alebo manžela **z úradnej povinnosti** (ex officio) bez podania trestného oznámenia poškodenou v rokoch 2019, 2020 a 2021. Žiadali sme, aby ministerstvo poskytlo údaje v štruktúre podľa rokov a jednotlivých trestných činov týkajúcich sa násilia páchaného na ženách, pre ktoré boli vedené. Ministerstvo vnútra SR na našu žiadosť odpovedalo, že požadovanými informáciami **nedisponuje**. ⁴⁹³

Môže súdne konanie alebo vyšetrovanie pokračovať aj bez pripojenia sa poškodenej k trestnému stíhaniu (ex parte)?

Legislatívny rámec

V prípadoch násilia páchaného na ženách je možné v trestnom konaní **pokračovať aj bez súhlasu poškodenej**, orgány činné v trestnom konaní sú tak povinné tieto prípady vyšetrovať aj v prípadoch ak poškodená žena s trestným stíhaním nesúhlasí a obstarávať dôkazy.⁴⁹⁴ V praxi však môže nastať situácia, že svedectvo poškodenej ženy je kľúčovým dôkazom na usvedčenie páchatel'a z násilia voči nej či jej deťom. Ak teda poškodená žena napr. zo zákonných dôvodov odoprie vypovedať, tak orgány činné v trestnom konaní sa môžu dostať do dôkaznej núdze a trestné vyšetrovanie môže tak byť pre nedostatok dôkazov svedčiacich o vine páchatel'a zastavené.

Odporúčania

- **Zbierať dáta o počte prípadov, kedy bolo nariadené vyšetrovanie z úradnej povinnosti a trestných činov, pre ktoré sa viedlo**

Podpora a pomoc pri vyšetrovaní a v konaniach pred súdmi zo strany MVO

Úvod

Ženy zažívajúce násilie a ich deti sú často účastníkmi trestného vyšetrovania či súdnych konaní, ktoré sa vedú za účelom vyšetrovania násilia, ktoré bolo na nich a/alebo ich deťoch páchané. Štát je povinný legislatívne zabezpečiť, aby im v rámci týchto konaní bola poskytnutá primeraná podpora a pomoc.

Legislatívny rámec

V trestných konaniach ženy zažívajúce násilie v procesnom postavení poškodenej môžu byť **zastúpené splnomocnencom**. Splnomocnencom môže byť aj **poverený zástupca organizácie na pomoc poškodeným**.⁴⁹⁵ Žena zažívajúce násilie ako poškodená má tiež právo, aby ju na úkony trestného konania sprevádzal **dôverník**. **Dôverníkom** poskytuje poškodenej potrebnú pomoc, najmä psychickú. Dôverník môže byť zároveň splnomocnencom poškodeného. Dôverník nemôže zasahovať do priebehu úkonu trestného konania.⁴⁹⁶

⁴⁹² Žiadosť o poskytnutie informácií zo dňa 5.8.2022, ev. č. 61/2022.

⁴⁹³ Rozhodnutie Ministerstva vnútra SR zo dňa 10.8.2022

⁴⁹⁴ Trestné činy, pri ktorých sa súhlas poškodeného vyžaduje sú uvedené v ust. § 211 ods. 1 zák. č. 301/2005 Z.z, Trestný poriadok.

⁴⁹⁵ Ust. § 53 ods. 1 zák. č. 301/2005 Z.z, Trestný poriadok.

⁴⁹⁶ Ust. § 48a zák. č. 301/2005 Z.z, Trestný poriadok.

Za podmienok daných zákonom o obetiach trestných činov majú ženy zažívajúce násilie a ich deti právo na poskytnutie právnej pomoci zo strany subjektu na pomoc obetiam tzv. **intervenčného centra**.

Právnu pomocou sa podľa tohto zákona rozumie poskytovanie právnych informácií a právne zastupovanie obeť v trestnom konaní a v civilných súdnych konaniach, ktoré súvisia so zabezpečením ochrany a uplatnením práv obeť.

V praxi sa teda bude jednať najmä o trestné konanie a civilné konania nasledujúce po vykázaní násilnej osoby z domu/bytu. Doba poskytovania tejto právnej pomoci bezplatne zo strany subjektu na pomoc obetiam (intervenčného centra) je však spravidla obmedzená na 90 dní, ktorá sa javí byť ako krátka vzhľadom na celkovú dĺžku tohto typu konaní, z ktorých niektoré môžu trvať aj niekoľko rokov.⁴⁹⁷

Právnu pomoc môže poskytnúť aj **Centrum právnej pomoci**, ktoré ak žena spĺňa podmienky môže ženy zastupovať alebo ustanoviť na zastupovanie advokáta či advokátku v civilných aj poručenských konaniach.⁴⁹⁸

Bezplatnú právnu pomoc ženám zažívajúcim násilie a ich deťom poskytujú aj **ženské organizácie** prostredníctvom ich spolupracujúcich advokátok, či právničiek. Neexistuje však komplexná špecifická právna úprava, ktorá by dlhodobé poskytovanie právnej pomoci zo strany ženských organizácií poskytujúcich podporu a pomoc (vrátane tej právnej) ženám zažívajúcim násilie zo strany ich súčasného či bývalého manžela alebo partnera na dlhodobej a udržateľnej úrovni zabezpečovala. Zdroje na dlhodobú právnu pomoc (nad rámec právnej pomoci poskytovanej v rámci intervenčného centra) si však ženské organizácie zabezpečujú z rôznych zdrojov v záujme udržania tejto služby dlhodobo aj vzhľadom na celkovú dĺžku týchto právnych konaní.⁴⁹⁹

Odporúčania

- **Prijat' špecifickú právnu úpravu, ktorá zabezpečí dlhodobé poskytovanie právnej pomoci zo strany ženských organizácií poskytujúcich podporu a pomoc (vrátane tej právnej) ženám zažívajúcim násilie zo strany ich súčasného či bývalého manžela alebo partnera na dlhodobej a udržateľnej úrovni.**
- **Predĺžiť dobu poskytovania právnej pomoci zo strany intervenčných centier ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a obetiam domáceho násillia a zabezpečiť jej financovanie.**
- **Zabezpečiť poskytovanie právnej pomoci ženám zažívajúcim násilie a ich deťom aj v civilných a poručenských konaniach či už prostredníctvom intervenčných centier alebo Centra právnej pomoci.**

Legislatívne a iné opatrenia na ochranu práv a záujmov poškodených žien

⁴⁹⁷ Ust. §§ 5 – 7 zák. zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

⁴⁹⁸ Zák. č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z.

⁴⁹⁹ Ust. §§ 5 – 7 zák. zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Štát má v zmysle medzinárodného práva pozitívnu povinnosť prostredníctvom svojej legislatívy a iných opatrení zabezpečiť ochranu práv a záujmov poškodených žien vo všetkých štádiách vyšetrovania a súdnych konaní. Len tak dokáže zabezpečiť pre ženy a ich deti účinný prístup k spravodlivosti.

Z našej skúsenosti vieme, že ženy sú stále **bežne vystavované kontaktu s páchatelom**. O svojej skúsenosti s násilím sú **nútené hovoriť opakovane**, pretože sú opakovane vypočúvané. Nie vždy je z ich výsluchu vyhotovený zvukovo obrazový záznam, nie vždy sú o tejto možnosti informované. Na niektorých policajných oddeleniach sú už zriadené osobitné miestnosti, no stále to nie je bežným javom.

V budovách súdov sa ženy bežne na pojednávaniach stretávajú s páchatelmi. **Súdy pristupujú k bezpečnostným opatreniam v budove súdu alebo pojednávacej miestnosti**, aby zabránili kontaktu ženy s páchatelom, súčasným či bývalým partnerom alebo manželom, často **len na požiadanie pri vysokom odhade nebezpečenstva**. Stále **nie je bežné, aby sa napr. výsluch na pojednávaní**, či už civilnom alebo trestnom konaní, **uskutočnil prostredníctvom video konferenčného zariadenia** aj keď legislatíva to už v zásade nevylučuje.⁵⁰⁰

Postupy a opatrenia inštitúcií

Naša legislatíva priznáva ženám zažívajúcim násilie a ich deťom určité procesné práva s cieľom zabezpečiť ich ochranu počas trestného vyšetrovania a súdnych konaní. Jedná sa o procesné práva, ktoré majú z titulu určitého procesného postavenia v týchto konaniach všetky osoby, nejedná sa teda špecificky o procesné práva poskytované ženám zažívajúcim násilie zo strany súčasného/ bývalého manžela či partnera a ich deti.

V trestnom konaní sa jedná predovšetkým o nasledujúce práva v prípade ak má žena procesné postavenie poškodenej:

- v prípade ak jej ako poškodenej hrozí nebezpečenstvo v súvislosti s pobytom obvineného alebo odsúdeného páchatela na slobode má právo požiadať najmä o poskytnutie informácie o prepustení alebo úteku obvineného z väzby alebo o prepustení alebo úteku odsúdeného z výkonu odňatia slobody
- má právo byť vypočutá, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní na súde, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom a ďalšie procesné práva podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku.⁵⁰¹

V civilnom a poručenskom súdnom konaní ženy zažívajúce násilie a ich deti nemajú zo zákona priznané špecifické práva poskytujúce im ochranu jej práv a záujmov. Podľa typu konania majú všeobecné procesné práva a povinnosti či už ako strana sporu v civilnom sporovom konaní alebo ako účastníčka konania v civilnom mimosporovom konaní.

Podľa zákona o obetiach trestných činov majú ženy zažívajúce násilie ako obzvlášť zraniteľné obeť právo na poskytnutie odbornej pomoci, ktorá spočíva okrem iného aj v právnej pomoci na uplatnenie jej práv podľa zákona o obetiach trestných činov, ale aj na uplatnenie jej práv ako poškodenej alebo svedkyne v trestnom konaní.⁵⁰² V rámci práva ženy zažívajúcej násilie na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou, orgány činné v trestnom konaní a súdy postupujú tak, aby ich činnosť nespôsobovala žene a jej rodinným

⁵⁰⁰ Pozri napr. ust. § 134 zák. č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

⁵⁰¹ Ust. § 46 zák. č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok.

⁵⁰² Ust. § 5 zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov

príslušníkom druhotnú viktimizáciu a prijímajú účinné opatrenia, ktoré majú zabrániť opakovanej viktimizácii. Na tento účel orgán činný v trestnom konaní a súd používa vhodne prispôsobené úradné miestnosti alebo prijíma iné opatrenia na zabránenie styku ženy a páchatelom.⁵⁰³ Podľa príslušného ustanovenia Trestného poriadku v trestnom konaní sa pri vypočúvaní ženy zažívajúcej násilie ako obzvlášť zraniteľnej obeť prijímajú opatrenia na zabránenie jej druhotnej viktimizácie, napr. vedenie výsluchu citlivým spôsobom, tak, aby nemusel byť v ďalšom konaní opakovane, jeho zaznamenanie technickým zariadením na zaznamenanie obrazu a zvuku, priradenie psychológa alebo znalca k výsluchu s cieľom viesť výsluch správnym spôsobom, vedenie výsluchu tou istou osobou a ak je to možné ženou a pod.⁵⁰⁴

V praxi **stále nie je bežným javom, žeby orgány činné v trestnom konaní a súdy (vrátane súdov v civilných a poručenských konaniach) prijímali ciele opatrenia na zabránenie viktimizácie žien zažívajúcich násilie a kontaktu ženy s páchatelom počas pojednávania či úkonoch.**

Odporúčania

- **Prijat' ciele účinné opatrenia zo strany polície, súdov a prokuratúry na ochranu žien pred druhotnou alebo opakovanou viktimizáciou, akými sú opatrenia na zabránenie kontaktu ženy a/ alebo detí s páchatelom**
- **Zvýšenie počtu špeciálnych výsluhových miestností pre ženy zažívajúcich násilie a ich deti v budovách polície, prokuratúry a súdov**
- **Prijímať ciele opatrenia na zvýšenie bezpečnosti žien pri pojednávaniach a výsluchoch a eliminovanie ich kontaktu s páchatelom v budovách polície, súdov a prokuratúry**
- **Zaznamenávať výsluchy žien a ich detí technickými zariadeniami, tak aby sa nemuseli opakovať v ďalších štádiách konania**
- **Realizovať výsluchy žien a ich detí na súdoch prostredníctvom video konferenčného zariadenia tak aby sa zabránilo ich kontaktu s páchatelom v pojednávacej miestnosti.**

Aká ochrana je dostupná v konaniach pre deti žien, ktoré sú svedkami násillia alebo ho priamo zažívajú?

Postupy a opatrenia inštitúcií

Čo sa ochrany dostupnej v konaniach pre deti žien, ktoré sú svedkami násillia alebo ho priamo zažívajú, tak opätovne je poskytovaná len prostredníctvom všeobecných ustanovení Trestného poriadku v závislosti na procesnom postavení dieťaťa v konaní alebo vyplýva zo zákona o obetiach trestných činov. **Právna úprava poskytujúca ochranu špecificky deťom žien zažívajúcich násillie na Slovensku neexistuje.**

V trestnom konaní ak má maloleté dieťa procesné postavenie poškodeného a jeho práva dané zákonom nemôže vykonávať jeho zákonný zástupca tak mu je ustanovený na výkon jeho práv a presadzovanie záujmov zástupca z radov advokátov.⁵⁰⁵ V prípade ak je v trestnom konaní vypočúvaná osoba mladšia ako 18 rokov v prípadoch

⁵⁰³ Ust. § 8 zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov

⁵⁰⁴ Ust. § 134 ods. 4 č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

⁵⁰⁵ Ust. § 48 ods. 2 zák. č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

násilia v záujme predchádzaniu riziku druhotnej viktimizácie treba výsluch vykonávať obzvlášť ohľaduplne a po obsahovej stránke tak, aby sa výsluch v ďalšom konaní už nemusel opakovať. K výsluchu sa priberie psychológ alebo znalec, ktorý so zreteľom na predmet výsluchu a stupeň duševného vývoja vypočúvanej osoby prispeje k správne vedeniu výsluchu a zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ak nie je na výsluchu prítomný opatrovník. Ak to môže prispieť k správne vykonaniu výsluchu, prizve sa k výsluchu aj zákonný zástupca alebo pedagóg.⁵⁰⁶ Výsluch sa á vykonať tak, aby sa už nemusel opakovať.

V poručenskom súdnom konaní maloleté deti, ktoré sú svedkami násilia na ich matkách alebo sami násilie zažívali nemajú zo zákona priznané špecifické procesné práva poskytujúce im ochranu ich práv a záujmov. Ich procesné práva v tomto type konaní zastupuje kolízny opatrovník, ktorým je obvykle zamestnanec alebo zamestnankyňa úradu práce sociálnych vecí a rodiny. Povinnosťou kolízneho opatrovníka je presadzovať v konaní záujmy maloletého dieťaťa.

Podľa zákona o obetiach trestných činov majú deti, ktoré boli svedkami násilia alebo ho zažívali postavenie obzvlášť zraniteľnej obeť a ako také majú právo na poskytnutie odbornej pomoc rovnako ako ženy zažívajúce násilie. Orgány činné v trestnom konaní, súdy a subjekty poskytujúce pomoc obetiam sú povinné v prípade obzvlášť zraniteľnej obeť, ktorou je dieťa, prihliadať na najlepší záujem dieťaťa.⁵⁰⁷

Odporúčania:

- **Prijat' právnu úpravu poskytujúcu ochranu špecificky deťom žien zažívajúcich násilie ako svedkom násilia a zdefinovať v nej pojem „detský svedok násilia páchaného na ženách“.**
- **V trestných a iných súdnych konaniach zohľadňovať skúsenosť detí ako svedkov násilia a poskytnúť im účinnú ochranu na presadzovanie ich záujmov a na za zabránenie ich druhotnej a opakovanej viktimizácie.**

⁵⁰⁶ Ust. § 135 ods. 1 . č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok

⁵⁰⁷ Ust. § 3 ods. 8 a §§ 5 až 8 zák. č. 274/2017 Z.z. o obetiach trestných činov

Vydala: Fenestra, OZ Hana

Autorky:

**Bdžoch Koňáková L., Durbáková V., Filická M., Holubová B.,
Karlovská D., Králová S., Takáč Pachová Z.**

Grafické spracovanie: Ivana Biharyová, RazDva s.r.o.

Rok vydania: 2023

Text neprešiel jazykovou úpravou

Projekt je podporený z programu Active Citizens Fund-Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu Európskeho hospodárskeho priestoru 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti a Karpatskou nadáciou.